

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

październik – grudzień 2021 r.

Spis treści

Część 1	4
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków	4
Tabela 1. Wpływ spraw do Rzecznika Praw Obywatelskich	4
Tabela 2. Wystąpienia generalne w IV kwartale 2021 r.	4
Tabela 3. Sprawy rozpatrzone w IV kwartale 2021 r.	5
Wykres 1. Sposób rozpatrzenia spraw w IV kwartale 2021 r.	6
Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych w IV kwartale 2021 r.	6
Wykres 2. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych do prowadzenia	7
Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) w IV kwartale 2021 r.	8
Wykres 3. Wiodące problematyki spraw nowych	8
Tabela 6. Przedmiot wniosków dot. skarg nadzwyczajnych skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych)..	9
Wykres 4. Wiodące problematyki nowych wniosków dot. skarg nadzwyczajnych	9
Tabela 7. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych	10
Wykres 5. Rozpatrzenie spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO .	10
Tabela 8. Przedmiot nowych spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych:	11
Wykres 6. Problematyki wiodące w Biurach Pełnomocników Terenowych	11
Tabela 9. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępców RPO oraz pracowników Biura RPO w IV kwartale 2021 r.	12
Tabela 10. Wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji w IV kwartale 2021 r.	15
Tabela 11. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w IV kwartale 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępcy RPO oraz pracownicy Biura RPO.	17
Tabela 12. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w IV kwartale 2021 r.	20
II. Wystąpienia o charakterze generalnym	23
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi	110
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego	143

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji	146
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych	160
VII. Wystąpienia legislacyjne	174
VIII. Opinie i stanowiska	185
IX. Udział Rzecznika w postępowaniach przed sądami międzynarodowymi ..	194
X. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	195
Część 2	209
Wybór spraw indywidualnych	209

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne za IV kwartał 2021 r.

Tabela 1. Wpływ spraw do Rzecznika Praw Obywatelskich

Wpływ do Biura RPO	IV kwartał 2021 r.
Wpływ ogółem	17 923
Sprawy nowe	6 012
Odpowiedzi w sprawach podjętych przez RPO	4 393

W IV kwartale 2021 roku w Biurze RPO przyjęto 236 interesantów oraz przeprowadzono 9 949 rozmów telefonicznych, udzielając wyjaśnień i porad.

Tabela 2. Wystąpienia generalne w IV kwartale 2021 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:	IV kwartał	2021 r.
wystąpień problemowych - w tym o podjęcie inicjatywy prawodawczej	56	213
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z przepisami wyższego rzędu	1	1
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	6	14
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytań prawnych	2	3
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie wniosku	1	8
pytań prawnych do Sądu Najwyższego	-	1
zawiadomień do Sądu Najwyższego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego	1	2
skarg nadzwyczajnych do Sądu Najwyższego	3	51

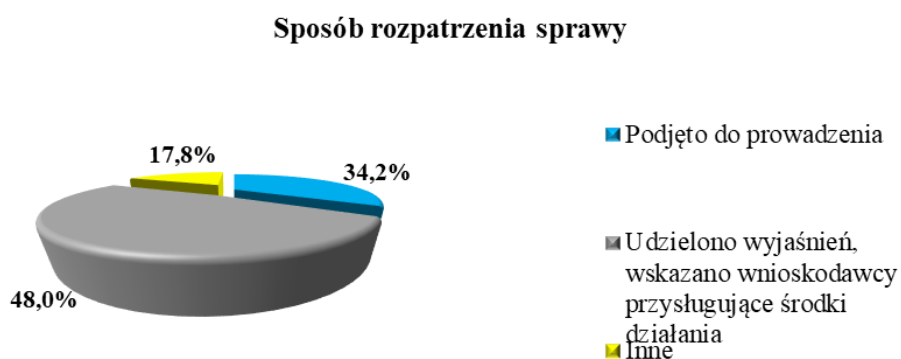
kasacji w sprawach karnych	22	107
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	1	4
skarg kasacyjnych do SN w sprawach pracy	-	2
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	-	16
wniosek do NSA o wykładnię przepisów	1	2
zawiadomień do Naczelnego Sądu Administracyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego	1	1
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	3	13
przystąpień do postępowania sądowego	10	41
przystąpień do postępowania administracyjnego	4	9
żądań wszczęcia postępowania administracyjnego	3	8
żądań wszczęcia postępowania cywilnego	-	6
udział w postępowaniach przed sądami międzynarodowymi	2	21
Razem	117	523

Tabela 3. Sprawy rozpatrzone w IV kwartale 2021 r.

Efekty	Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	Udział procentowy
Podjęto do prowadzenia	Razem	2 401	34,2
	podjęto do prowadzenia	2 120	30,2
	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	281	4,0
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące	Razem	3 375	48,0
	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy	3 375	48,0

środki działania	przysługujące środki działania		
	Razem	1 251	17,8
Inne	przekazano wniosek wg. właściwości	234	3,3
	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	590	8,4
	nie podjęto ¹	427	6,1
Razem		7 027	100

Wykres 1. Sposób rozpatrzenia spraw w IV kwartale 2021 r.

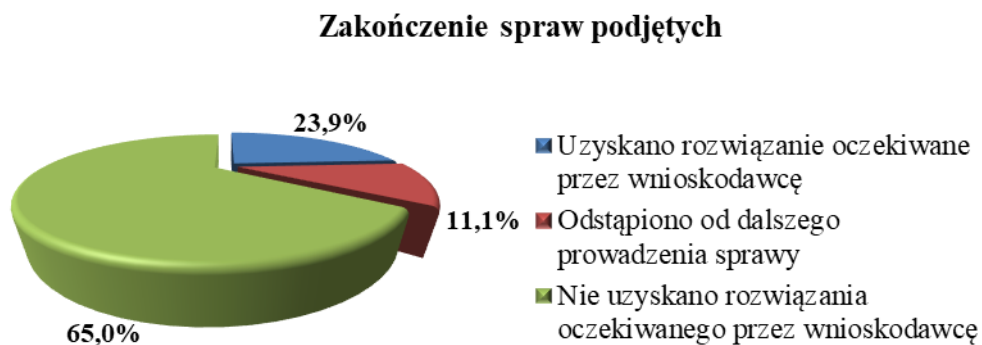
Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych w IV kwartale 2021 r.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania	Liczba	Udział procentowy
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez	Razem	511	23,9
	Zasadność zarzutów wnioskodawcy	336	15,7

¹ Przekazane Rzecznikowi do wiadomości wystąpienia kierowane do innych organów i pisma niezrozumiałej treści.

wnioskodawcę i Rzecznika Praw Obywatelskich	Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	175	8,2
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	Razem	235	11,1
	Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	159	7,5
	Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	76	3,6
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	Razem	1 386	65,0
	Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1 265	59,3
	Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	113	5,3
	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	8	0,4
Razem		2 132	100

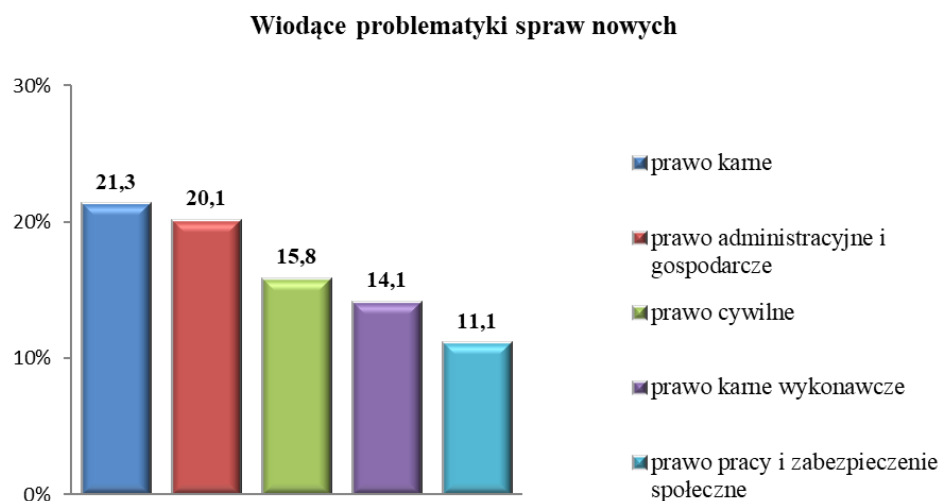
Wykres 2. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych do prowadzenia

Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) w IV kwartale 2021 r.

Problematyka spraw nowych	Liczba	Udział procentowy
prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	505	8,4
prawo karne	1 280	21,3
prawo karne wykonawcze	846	14,1
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	666	11,1
prawo cywilne	950	15,8
prawo administracyjne i gospodarcze	1 211	20,1
równe traktowanie	335	5,6
Krajowy Mechanizm Prewencji	20	0,3
ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	89	1,5
inne	110	1,8
Razem	6 012	100

Wykres 3. Wiodące problematyki spraw nowych

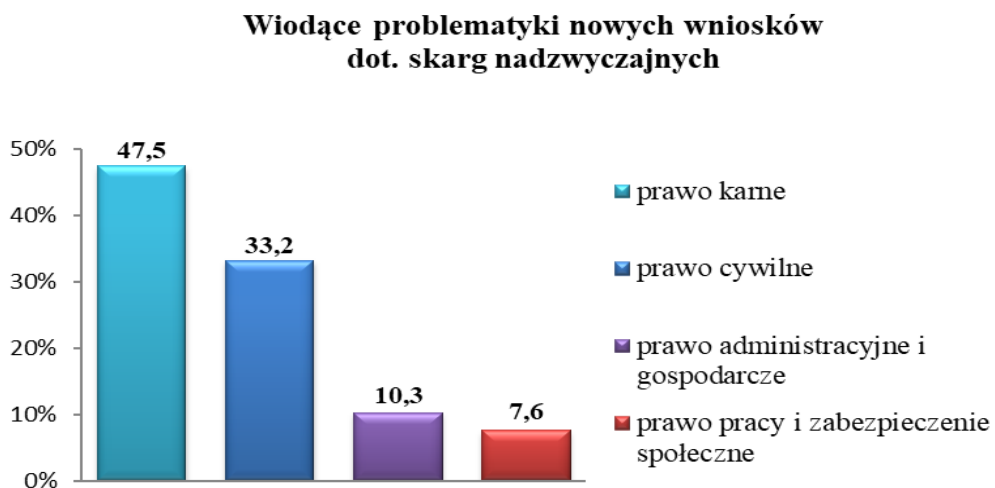

Tabela 6. Przedmiot wniosków dot. skarg nadzwyczajnych skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych).

Problematyka	IV kwartał 2021 r.
prawo karne	310
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	50
prawo cywilne	217
prawo administracyjne i gospodarcze	67
prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	3
ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	3
inne	3
Razem	653

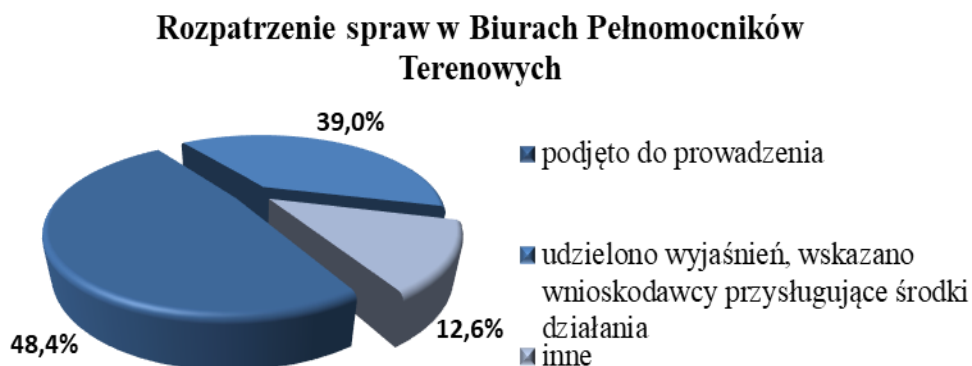
Wykres 4. Wiodące problematyki nowych wniosków dot. skarg nadzwyczajnych

Tabela 7. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych

Sposób rozpatrzenia	Liczba	Udział procentowy
podjęto do prowadzenia	314	48,4
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	253	39,0
przekazano wniosek wg. właściwości	10	1,5
zwrócono się o uzupełnienie wniosku	45	6,9
nie podjęto*	27	4,2
Razem	649	100

Wykres 5. Rozpatrzenie spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO

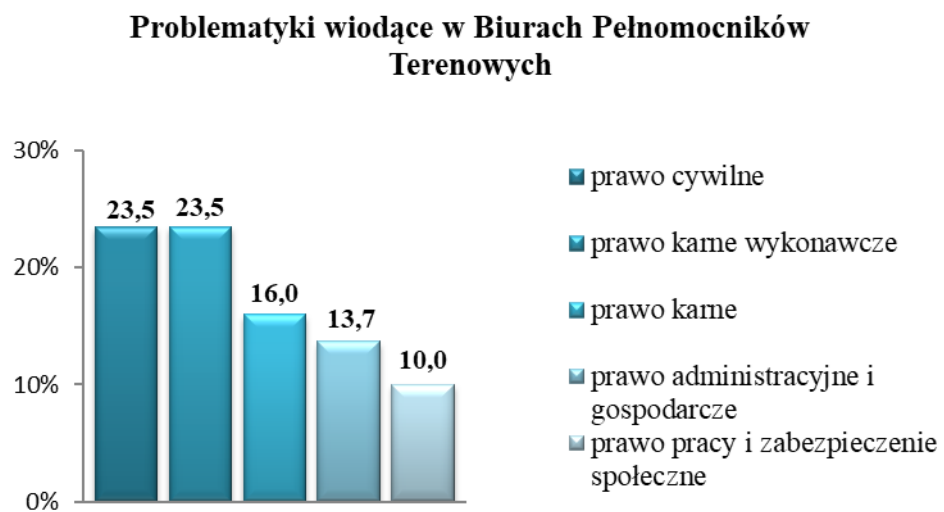

* Przekazane Rzecznikowi do wiadomości wystąpienia kierowane do innych organów i pisma niezrozumiałej treści.

Tabela 8. Przedmiot nowych spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych:

Problematyka	Liczba	Udział procentowy
prawo cywilne	122	23,5
prawo karne wykonawcze	122	23,5
prawo karne	83	16,0
prawo administracyjne i gospodarcze	71	13,7
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	52	10,0

Wykres 6. Problematyki wiodące w Biurach Pełnomocników Terenowych

Tabela 9. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępców RPO oraz pracowników Biura RPO w IV kwartale 2021 r.

1.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Komendantem Głównym Straży Granicznej gen. dyw. SG Tomaszem Pragą nt. sytuacji na granicy polsko – białoruskiej i trwającego tam kryzysu humanitarnego. Biuro RPO. Warszawa.	01.10.2021 r.
2.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w uroczystości odsłonięcia pomnika „Kobietom Powstania Warszawskiego”. Warszawa.	02.10.2021 r.
3.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w jubileuszu Samorządowych Kolegiów Odwoławczych i w XIV/XV Seminarium Katedry Prawa Samorządu Terytorialnego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków, Wieliczka.	04-05.10.2021 r.
4.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Kierownictwem Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Legionowo.	04.10.2021 r.
5.	III Forum Wymiany Doświadczeń Ośrodków LOWE nt. „Lokalne ośrodki wiedzy i edukacji na rzecz aktywizacji osób dorosłych - LOWE2”. Rawa Mazowiecka.	04-05.10.2021 r.
6.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Rzecznikiem Małych i Średnich Przedsiębiorstw nt. ubezpieczeń społecznych i różnych form opodatkowania przedsiębiorstw. Biuro RPO. Warszawa.	06.10.2021 r.
7.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej na granicy z cudzoziemcami i funkcjonariuszami Straży Granicznej - przekazanie ciepłych ubrań, butów, koców, śpiworów, produktów żywnościowych i zabawek dla dzieci oraz wizytacja Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Hajnówce oraz Placówek Straży Granicznej w Narewce i Bobrownikach.	08.10.2021 r.
8.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Przewodniczącym Polskiego Forum Osób z Niepełnosprawnościami Krzysztofem Kurowskim. Tematem rozmów była polityka społeczna państwa oraz rozwiązania prawne decydujące o jakości życia osób z niepełnosprawnościami. Biuro RPO. Warszawa.	12.10.2021 r.

9.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Naczelnym Rabinem Polski Michaelem Schudrichem. Rozmowy poświęcone były kryzysowi humanitarnemu na wschodniej granicy Polski oraz przygotowywanej produkcji filmowej o Marianie Turskim. Biuro RPO. Warszawa.	15.10.2021 r.
10.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępcy RPO Stanisława Trociuka z Sekretarzem Stanu w Kancelarii Prezydenta RP Andrzejem Derą nt. współpracy urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich z Kancelarią Prezydenta RP dla ochrony praw obywateli. Warszawa.	18.10.2021 r.
11.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z pracownikami i podopiecznymi Kamiliańskiej Misji Pomocy Społecznej w Ursusie. Warszawa.	20.10.2021 r.
12.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wizytacji na granicy polsko-białoruskiej w związku z trwającym tam kryzysem humanitarnym i rosnącą liczbą osób przekraczających granicę w sposób nieuregulowany oraz w niezapowiedzianej wizytacji Placówek Straży Granicznej, Centrów Rejestracji Cudzoziemców działających przy Placówkach Straży Granicznej. Michałowo, Bobrowniki, Narewka, Dubicze Cerkiewne i Czeremcha – Połowce.	21-22.10.2021 r.
13.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Gertrudą Uścińską nt. współpracy w rozwiązywaniu problemów świadczeniobiorców, w szczególności beneficjentów świadczenia pielęgnacyjnego i dodatku pielęgnacyjnego. Biuro RPO. Warszawa.	27.10.2021 r.
14.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wizytacji na granicy polsko-białoruskiej w związku z trwającym tam kryzysem humanitarnym i rosnącą liczbą osób przekraczających granicę w sposób nieuregulowany i udział w zorganizowanej przez władze gminy Michałowo konferencji „Solidarne Podlasie – humanitarna współpraca samorządów”, wizyta w Szpitalu w Hajnówce oraz niezapowiedziana wizytacja Placówki Straży Granicznej w Białowieży. Michałowo, Hajnówka, Białowieża.	29.10.2021 r.
15.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępcy RPO Stanisława Trociuka z Minister Rodziny i	29.10.2021 r.

	Polityki Społecznej Marleną Małąg nt. projektu ustawy o ochronie osób zgłaszających naruszenia prawa (tzw. projekt o sygnalistach). Warszawa.	
16.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Biskupem Polowym Wojska Polskiego Józefem Guzdkiem i Dyrektorem Caritas Polska Marcinem Iżyckim nt. pomocy, jakiej Kościół i parafie Archidiecezji Białostockiej udzielają uchodźcom. Białystok.	04.11.2021 r.
17.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z przedstawicielami PCK i władzami samorządowymi gminy Michałowo podczas otwarcia specjalnego punktu humanitarnego w tym mieście. Michałowo.	05.11.2021 r.
18.	Jednostki Straży Granicznej i Sił Zbrojnych w Białymstoku – badanie stanu przestrzegania praw funkcjonariuszy.	09-10.11.2021 r.
19.	Wizytacja w związku z zatrzymaniami cudzoziemców na granicy polsko – białoruskiej. Białowieża, Szudziałowo, Kuźnica, Nowy Dwór, Lipsk.	09-10.11.2021 r.
20.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Komisarz Praw Człowieka Rady Europy Dunji Mijatović w wizytacji w rejonie przygranicznym, w pobliżu granicy polsko – białoruskiej. Wizytacja związana była z trwającym na granicy kryzysem humanitarnym, dramatyczną sytuacją osób, które przekraczają granicę w sposób nieuregulowany, sytuacją aktywistek i aktywistów niosących pomoc potrzebującym oraz wyzwaniem, jakie w obecnej sytuacji stoją przed Strażą Graniczną. Michałowo.	16-17.11.2021 r.
21.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego z Burmistrzem Hajnówki i przedstawicielami Caritasu dot. pomocy humanitarnej świadczonej migrantom przez mieszkańców przygranicznych gmin, w tym Hajnówki, przez lokalne parafie i Caritas Polska, również w strefie objętej stanem wyjątkowym. Hajnówka.	17.11.2021 r.
22.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Prezesem Naczelnej Rady Lekarskiej prof. dr hab. n. med. Andrzejem Matyją nt. problemów związanych z ochroną zdrowia obywateli w okresie pandemii COVID-19. Biuro RPO. Warszawa.	19.11.2021 r.

23.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wizytacji granicy polsko – białoruskiej oraz placówki Straży Granicznej w Dubiczach Cerkiewnych i działającym tam Centrum Rejestracji Cudzoziemców oraz spotkanie z osobami zaangażowanymi w niesienie migrantom potrzebnej im pomocy. Dubicze Cerkiewne. Białowieża, Bobrowniki, Kuźnica.	26.11.2021 r.
24.	Spotkanie z przedstawicielami Kościoła Katolickiego, Prawosławnego, mniejszości tatarskiej w Polsce, lokalnymi władzami i organizacjami. Dubicze Cerkiewne, Hajnówka, Białowieża, Narewka, Siemianówka, Michałowo, Kruszyniany, Kuźnica.	30.11-03.12.2021 r.
25.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Prezydentem Warszawy Rafałem Trzaskowskim nt. problemów związanych z realizacją i ochroną praw człowieka, w wymiarze lokalnym i krajowym. Warszawa.	01.12.2021 r.
26.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wizytacji na granicy polsko-białoruskiej w związku z zatrzymaniami cudzoziemców. Białowieża, Bobrowniki.	03.12.2021 r.
27.	Jednostki wojskowe, Policji i Straży Granicznej w Białowieży, Hajnówce, Połowcach, Siemiatyczach i Mielniku - badanie stanu przestrzegania praw funkcjonariuszy.	07-09.12.2021 r.
28.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z przedstawicielami Związku Harcerstwa Polskiego i symboliczne przekazaniu Betlejemskiego Światła Pokoju. Biuro RPO. Warszawa.	16.12.2021 r.
29.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego w wizytacji i badaniu sytuacji na granicy polsko-białoruskiej. Hajnówka i Biała Podlaska.	17.12.2021 r.
30.	Wizytacja Placówki Straży Granicznej w Mielniku i Narewce w rejonie granicy polsko-białoruskiej.	21.12.2021 r.

Tabela 10. Wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji w IV kwartale 2021 r.

1.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Krakowie Górcze – badanie prewencyjne.	04-06.10.2021 r.
2.	Dział Opieki nad Osobami Nietrzeźwymi wchodzący w skład Miejskiego Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie – badanie prewencyjne.	06.10.2021 r.

3.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Straży Granicznej w Bobrownikach i Narewce – badanie prewencyjne.	08.10.2021 r.
4.	Jurajskie Centrum Seniora „Jak w domu” w Ogrodzieńcu – badanie prewencyjne.	11-13.10.2021 r.
5.	Nadodrzański Oddział Straży Granicznej Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim – badanie prewencyjne.	18-19.10.2021 r.
6.	Tymczasowy Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Wędrzynie (TSOC) – badanie prewencyjne.	20-21.10.2021 r.
7.	Placówki Straży Granicznej w Michałowie, Bobrownikach, Narewce i Centrum Rejestracji Cudzoziemców przy Placówce Straży Granicznej w Dubiczach Cerkiewnych i Połowcach – badanie prewencyjne.	22.10.2021 r.
8.	Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Pszczynie – Łące – badanie prewencyjne.	25-28.10.2021 r.
9.	Placówka Straży Granicznej w Białowieży – badanie prewencyjne.	29.10.2021 r.
10.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Szczecinie – badanie prewencyjne.	03-04.11.2021 r.
11.	Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Lesznowoli – badanie prewencyjne.	09-10.11.2021 r.
12.	Placówki Straży Granicznej w Narewce, Białowieży, Lipsku, Nowym Dworze i Kuźnicy – badanie prewencyjne.	09-10.11.2021 r.
13.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Stołecznej Policji w Warszawie – badanie prewencyjne.	12.11.2021 r.
14.	Placówki Straży Granicznej w Michałowie i Narewce – badanie prewencyjne.	16-17.11.2021 r.
15.	Centrum Rejestracji Cudzoziemców przy Placówce Straży Granicznej w Połowcach – badanie prewencyjne.	16-17.11.2021 r.
16.	Areszt Śledczy w Warszawie – Grochowie – badanie prewencyjne.	17-19.11.2021 r.
17.	Dom Pomocy „Siedlisko” w Landzmierzu – badanie prewencyjne.	23-24.11.2021 r.
18.	Dom Pomocy Społecznej „Anna” w Krapkowicach – badanie prewencyjne.	25.11.2021 r.
19.	Centrum Rejestracji Cudzoziemców przy Placówce Straży Granicznej w Dubiczach Cerkiewnych – badanie prewencyjne.	26.11.2021 r.

20.	Prywatny Dom dla Osób Starszych „Maria” w Skokowej – badanie prewencyjne.	29-30.11.2021 r.
21.	Izba Wytrzeźwień przy Wrocławskim Ośrodku Pomocy Osobom Nietrzeźwym we Wrocławiu – badanie prewencyjne.	01.12.2021 r.
22.	Tymczasowy Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Czerwonym Borze – badanie prewencyjne.	03.12.2021 r.
23.	Placówki Straży Granicznej w Narewce i Białowieży – badanie prewencyjne.	03.12.,2021 r.
24.	Zakład Karny w Ławie - rozmowy z osadzonymi przez Skype’a – badanie prewencyjne.	06-09.12.2021 r.
25.	Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Kętrzynie – badanie prewencyjne.	07-09.12.2021 r.
26.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Trzebieży (przez Skype’a) – badanie prewencyjne.	14-15.12.2021 r.
27.	Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim i Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Wędrzynie (woj. lubuskie) – badanie prewencyjne.	14-16.12.2021 r.
28.	Zakład Poprawczy w Jerzmanicach-Zdroju – badanie prewencyjne.	14-16-12.2021 r.

Tabela 11. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w IV kwartale 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępcy RPO oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w inauguracji roku akademickiego na UW. Warszawa.	01.10.2021 r.
2.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w inauguracji roku akademickiego 2021/2022 w Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Ostrołęce. Ostrołęka.	01.10.2021 r.
3.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w VII sesji Obywatelskiego Parlamentu Seniorów nt. „Krajobraz po pandemii. Program powrotu do dawnej aktywności” zorganizowanej przez Senat RP. Warszawa.	04.10.2021 r.
4.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w Ogólnopolskiej Gali Lodołamacze 2021 i wręczenie nagrody w kategorii Lodołamacz Specjalny zorganizowanej przez Fundację Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych FAZON. Warszawa.	07.10.2021 r.

5.	Konferencja nt. „Kolizje między prawem właściciela a prawami zwierząt i uprawnieniami tych, którzy je ratują” zorganizowana przez RPO. Biuro RPO. Warszawa.	21.10.2021 r.
6.	Uroczystość wręczenia Nagrody im. Sérgio Vieira de Mello syryjskiemu lekarzowi Ferasowi Alghadbanowi, Stowarzyszeniu Polska Misja Medyczna oraz organizacjom pomagającym osobom represjonowanym na Białorusi. Kraków.	21.10.2021 r.
7.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w VII Kongresie Osób z Niepełnosprawnościami zorganizowanym przez Polskie Forum Osób z Niepełnosprawnościami. Warszawa.	23.10.2021 r.
8.	Konferencja nt. „Rola Chrześcijan w procesie integracji europejskiej. Chrześcijanie Europy wobec kryzysów” zorganizowana przez Katolicką Agencję Informacyjną. Kraków.	28-30.10.2021 r.
9.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w seminarium nt. „Problem praworządności w Polsce w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE oraz dokumentów i działań Komisji Europejskiej” zorganizowanym przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce. Wykład Rzecznika nt. „Kompetencja Trybunału Konstytucyjnego do kontroli aktów prawa Unii Europejskiej”. Warszawa.	03.11.2021 r.
10.	Udział Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego w konferencji nt. poszkodowanych przez GET BACK. Biuro RPO. Warszawa.	04.11.2021 r.
11.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w konferencji nt. „Walka kulturowa w UE. Dostosować się czy walczyć?” i w panelu nt. „Spór o «praworządność». Prawo człowieka czy zamach na suwerenność?”. Warszawa.	06.11.2021 r.
12.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w obchodach Narodowego Święta Niepodległości zorganizowanych przez Kancelarię Prezydenta RP. Warszawa.	11.11.2021 r.
13.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w uroczystości wręczenia Nagrody im. dra Macieja Lisa dr Monice Zimie-Parjaszewskiej. Biuro RPO. Warszawa.	16.11.2021 r.

14.	Konferencja naukowa Pomorskiej Izby Adwokackiej nt. „Prawo rodzinne”. Gdynia.	17.11.2021 r.
15.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w konferencji otwierającej obchody jubileuszu 100. rocznicy pierwszego posiedzenia Senatu II Rzeczypospolitej Polskiej nt. „Ewolucja funkcji parlamentu – tradycja i współczesność”. Warszawa.	23.11.2021 r.
16.	Udział Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego w wykładzie Pani prof. Dineke de Groot, prezes Sądu Najwyższego Królestwa Niderlandów nt. „Wykład Cleveringa” zatytułowanym „Some reflections on sense and sensibility in a European rule of law debate”, zorganizowanym przez Dziekana Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa.	23.11.2021 r.
17.	Konferencja nt. „Terapia traumy” zorganizowana przez Ośrodek „Poza Schematami”. Gdańsk.	26.11.2021 r.
18.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w uroczystości wręczenia dyplomu za zasługi w sferze ochrony i upowszechniania praw człowieka prof. Jackowi Jagielskiemu, kierownikowi Katedry Prawa i Postępowania Administracyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa.	06.12.2021 r.
19.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w uroczystości wręczenia Nagrody Rzecznika Praw Obywatelskich im. Pawła Włodkowica społeczności samorządowej Michałowa w uznaniu ich postawy wobec kryzysu humanitarnego trwającego na pograniczu polsko-białoruskim. Warszawa.	10.12.2021 r.
20.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w konferencji online UN Global Compact Network Polska nt. „Biznes i prawa człowieka – 10 lat wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka”.	10.12.2021 r.
21.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w uroczystym ślubowaniu aplikantów adwokackich zorganizowanym przez Okręgową Radę Adwokacką w Warszawie. Warszawa.	17.12.2021 r.
22.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w IX Gali Nagrody im. Prof. Zbigniewa Hołdy. Lublin.	18.12.2021 r.

Tabela 12. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w IV kwartale 2021 r.

1.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Prezesem Najwyższego Urzędu Kontroli z Palestyny (odpowiednika polskiej NIK) z 2-osobową delegacją. Biuro RPO. Warszawa.	05.10.2021 r.
2.	Spotkanie Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego z Sędzią z Trybunału Administracyjnego w Montreuil (Francja) przebywającym w Polsce na zaproszenie Naczelnego Sądu Administracyjnego w ramach programu stażowego. Biuro RPO. Warszawa.	05.10.2021 r.
3.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z grupą ekspertów w Nafplio zajmującej się monitoringiem granic z zachowaniem standardów ochrony praw człowieka (tzw. „Mechanizm Nafplio”), zorganizowane przez Ombudsmana Grecji. Nafplio, Grecja.	05-06.10.2021 r.
4.	Wykłady szkoły letniej zorganizowanej przez Uniwersytet Sapienza w Rzymie nt. Prawa międzynarodowego Unii Europejskiej. Rzym, Włochy.	05-09.10.2021 r.
5.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z grupą studentów z Indonezji przebywających w Polsce w ramach programu wymiany z Wydziałem Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Biuro RPO. Warszawa.	07.10.2021 r.
6.	Spotkanie Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego z Prof. Christopherem Hilionem z Parlamentu Europejskiego. Biuro RPO. Warszawa.	19.10.2021 r.
7.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w spotkaniu Ombudsmanów Grupy Wyszehradzkiej. Budapeszt, Węgry.	20-22.10.2021 r.
8.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z delegacją deputowanych do Niemieckiego Bundestagu z partii Sojusz90/Zieloni. Biuro RPO. Warszawa.	10.11.2021 r.
9.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Komisarz Praw Człowieka Rady Europy Dunją Mijatović. Biuro RPO. Warszawa.	15.11.2021 r.
10.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego z Komisarzem UE ds. Sprawiedliwości Didierem Reyndersem nt. bieżącej działalności Rzecznika Praw Obywatelskich, w	18.11.2021 r.

	szczegółności wydarzeń na granicy oraz władzy sądowniczej. Biuro RPO. Warszawa.	
11.	Warsztaty eksperckie w Brukseli nt. wymiany dobrych praktyk w zakresie dostępu do środków w przypadku naruszeń praw człowieka w stosowaniu alternatyw do detencji dzieci migrantów. Spotkanie zorganizowane w ramach projektu CADRE finansowanego ze środków Unii Europejskiej i koordynowanego przez Międzynarodową Komisję Prawników we współpracy z partnerami krajowymi, m.in. Helsińską Fundacją Praw Człowieka. Bruksela, Belgia.	18-19.11.2021 r.
12.	Spotkanie z Sędzią Naczelnego Sądu Administracyjnego Szwecji przebywającym w Polsce w ramach programu stażowego organizowanego przez Stowarzyszenie Rad Stanu i Najwyższych Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej (ACA-Europe). Biuro RPO. Warszawa.	23.11.2021 r.
13.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Dyrektorem Regionalnym Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) oraz Szefową Misji IOM w Polsce. Biuro RPO. Warszawa.	24.11.2021 r.
14.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z członkiem Rady Fundacji Polsko-Niemieckiej Współpracy, przedstawicielem Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec oraz Zastępcą Ambasadora RFN. Biuro RPO. Warszawa.	25.11.2021 r.
15.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z parlamentarzystami z krajów EFTA, Ambasadorem Królestwa Norwegii Andersem Eide oraz przedstawicielami Ambasady Norwegii. Biuro RPO. Warszawa.	25.11.2021 r.
16.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z grupą parlamentarzystów z Islandii, Lichtensteinu, Szwajcarii i Norwegii nt. środków przyznawanych Polsce w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. Fundusze norweskie i EOG). Biuro RPO. Warszawa.	26.11.2021 r.
17.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Pełnomocnikiem Rządu Regionalnego Kurdystanu w Polsce Ziyadem Raoofem. Przedmiotem rozmów były problemy związane z ochroną praw człowieka, w tym m.in. z migracją obywateli	30.11.2021 r.

	Kurdystanu do Europy i kryzysem na granicy Polski z Białorusią. Biuro RPO. Warszawa.	
18.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z delegacją deputowanych partii SPD z Republiki Federalnej Niemiec oraz z przedstawicielką niemieckiej Ambasady. Biuro RPO. Warszawa.	01.12.2021 r.
19.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego z ambasadorem Republiki Francji Frédéricem Billet. Biuro RPO. Warszawa.	02.12.2021 r.
20.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Ambasadorem Armenii. Biuro RPO. Warszawa.	02.12.2021 r.
21.	Seminarium zorganizowane przez Ombudsmana Francji i Sieć Niezależnych Organów ds. Skarg na Policję (IPCAN). Paryż, Francja.	02-04.12.2021 r.
22.	Seminarium nt. „Stosowania Antydyskryminacyjnego Prawa Unii Europejskiej” zorganizowane przez Akademię Prawa Europejskiego w Trewirze. Trewir, Niemcy.	05-07.12.2021 r.
23.	Spotkanie Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego z Ambasadorem Irlandii Emer O'Connell i Ministrem ds. Europejskich Thomasem Byrne'em. Biuro RPO. Warszawa.	09.12.2021 r.
24.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka, Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego z Minister Spraw Zagranicznych Niemiec Annaleną Baerbock. Biuro RPO. Warszawa.	10.12.2021 r.
25.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka, Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego z Dyrektorem wykonawczym organizacji Human Rights Watch Kennethem Rothem. Biuro RPO. Warszawa.	14.12.2021 r.
26.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Ambasadorem Królestwa Danii Ole Toftem dot. kryzysu humanitarnego na granicy polsko-białoruskiej oraz przestrzegania zasady praworządności w Polsce. Biuro RPO. Warszawa.	16.12.2021 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienia o charakterze generalnym do:

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (XI.543.61.2021 z 3 października 2021 r.) – dotyczące niezwłocznej realizacji zarządzenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie R.A. i inni przeciwko Polsce.

W dniu 25 sierpnia 2021 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) wydał zarządzenie tymczasowe w sprawie Amiri i inni przeciwko Polsce (skarga nr 42120/21) dotyczącej 32 cudzoziemców przebywających przy granicy polsko – białoruskiej, w pobliżu miejscowości Usnarz Górny, które zobowiązało Polski Rząd do zapewnienia ww. osobom, w imieniu których pełnomocnicy wnieśli skargę do ETPC, dostępu do żywności, wody, odzieży, odpowiedniej opieki medycznej oraz, jeśli to możliwe, tymczasowego schronienia. Z dostępnych publicznie informacji, w tym także z komunikatów przekazywanych przez Straż Graniczną wynika, że żaden z powyższych środków nie został wykonany – strona polska nie udzieliła skarżącym pomocy żadnego rodzaju utrzymując, że znajdują się oni pod jurysdykcją białoruską, i że w związku z tym polskie służby nie mogą podjąć w stosunku do nich żadnych działań.

W dniu 27 września 2021 r. ETPC zakomunikował polskiemu rządowi skargę w sprawie R.A. i inni przeciwko Polsce (skarga nr 42120/21, dotycząca wspomnianej grupy cudzoziemców), w której stronie polskiej zarzucono naruszenie m.in. art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: EKPC) oraz art. 4 Protokołu nr 4 do EKPC. Pierwszy z przepisów zakazuje tortur i poniżającego traktowania lub karan. Drugi wprowadza zakaz zbiorowego wydalania cudzoziemców. ETPC ponownie orzekł też o zastosowaniu środka tymczasowego, wydłużając obowiązywanie opisanego wyżej środka bezterminowo, a ponadto, w celu zapewnienia prawidłowego toku postępowania przed ETPC, zobowiązał polski rząd do zapewnienia pełnomocnikom / pełnomocniczkom cudzoziemców dostępu i bezpośredniego kontaktu ze skarżącymi – poprzez dopuszczenie prawników / prawniczek do skarżących, jeśli ci znajdują się na terytorium RP, lub poprzez dopuszczenie do polskiej granicy w pobliżu miejsca, w którym znajdują się skarżący, jeśli ci są poza tym terytorium. ETPC zobowiązał również Polskę do niezawracania skarżących na teren Białorusi, jeśli znajdują się oni na terytorium RP.

Tymczasem z docierających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich informacji wynika, że w dniu 28 września 2021 r. pełnomocnicy skarżących podjęli próbę kontaktu ze swoimi mocodawcami, informując uprzednio

Straż Graniczną o tym zamiarze. Funkcjonariusze Żandarmerii Wojskowej oraz Policji nie dopuścili ich jednak do skarżących – prawnicy, powołujący się na orzeczenie ETPC zostali pouczeni o zakazie wjazdu i przebywania na terenie objętym stanem wyjątkowym.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o odniesienie się do powyższych informacji oraz o udzielenie odpowiedzi na pytanie, kiedy i w jaki sposób zostanie wykonane zarządzenie tymczasowe ETPC z 27 września 2021 r.

Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (V.565.210.2021 z 3 października 2021 r.) – w sprawie wykluczenia komunikacyjnego oraz wizji rozwoju obszarów wiejskich.

Wykluczenie transportowe mieszkańców mniejszych miejscowości to jeden z problemów najczęściej podnoszonych w trakcie spotkań regionalnych organizowanych przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich w całej Polsce od 2015 r. Im dalej od metropolii, tym częściej mieszkańcy wsi wskazywali na liczne niedogodności z tym związane, np. utrudniony dostęp pacjentów do opieki zdrowotnej lub rehabilitacji, trudności w dojeździe do pracy osób niedysponujących prywatnym samochodem. Brak publicznych połączeń sprawia, że uwięzieni w domach pozostają seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, a dzieci mają ograniczony dostęp do edukacji.

Rzecznik Praw Obywatelskich w szczególności podkreślił, że wykluczenie transportowe stanowi faktyczną przeszkodę w realizacji szeregu konstytucyjnych praw i wolności obywatelskich, takich jak: wolność poruszania się (art. 52 ust. 1 Konstytucji), prawo do ochrony zdrowia (art. 68 ust. 1 Konstytucji), prawo osób z niepełnosprawnościami do pomocy ze strony władz publicznych w komunikacji społecznej (art. 69 Konstytucji), prawo do nauki (art. 70 ust. 1 Konstytucji). Nie ulega również wątpliwości, że bez dostępnego transportu nie można korzystać z usług publicznych gwarantujących godny poziom życia (art. 30 Konstytucji).

W związku z tym, RPO z satysfakcją przyjął informację, że w dniu 30 czerwca 2021 r. Komisja Europejska przedstawiła długoterminową wizję dla obszarów wiejskich UE, w której zaproponowano pakt na rzecz obszarów wiejskich i plan działania na rzecz obszarów wiejskich, które mają sprawić, że staną się one silniejsze, lepiej skomunikowane, odporne i zamożne. Jeśli chodzi o transport, dokument ten zakłada utrzymanie lub poprawę przystępnych cenowo usług transportu publicznego oraz infrastruktury, takiej jak kolej, śródlądowe drogi wodne, drogi, stacje ładowania i tankowania mające wspierać rozwiązania w zakresie elektromobilności,

ścieżki rowerowe, połączenia multimodalne, w tym z aktywnymi środkami transportu, a także żeglugę morską bliskiego zasięgu i połączenia lotnicze.

Na gruncie prawa polskiego obowiązki organów władzy publicznej w zakresie przedmiotowej problematyki określa ustawa o publicznym transporcie zbiorowym. Zgodnie z art. 8 tej ustawy, planowanie rozwoju transportu oraz organizowanie i zarządzanie publicznym transportem zbiorowym należy do zadań organizatora. Właściwość organu określona jest przez art. 7 ust. 1 i ust. 4 ww. ustawy i w zależności od długości linii komunikacyjnej jest to wójt, burmistrz albo prezydent miasta, starosta, marszałek województwa, minister ds. transportu. Niemniej jednak ww. ustawa nie przyznaje obywatelom prawa do publicznego transportu zbiorowego o skonkretyzowanej treści. Zdaje się zatem, że ww. przepisy stanowią podstawę do formułowania celów władzy publicznej w przedmiotowym obszarze, nie określają natomiast praw przysługujących bezpośrednio obywatelowi i – jako przepisy w postaci zasad polityki państwa, a nie praw jednostki – nie mogą stanowić podstawy indywidualnego dochodzenia roszczeń.

W tym kontekście Rzecznik zwrócił uwagę na możliwość legislacyjnego określenia minimum realizacji norm programowych określającej obowiązki władzy publicznej w zakresie transportu publicznego. Wydaje się, że rozsądnym minimum w tym zakresie jest wprowadzenie prawa obywatela do transportu publicznego zapewniającego połączenie do siedziby władz danej gminy. Nie może być bowiem wątpliwości, że całkowity brak transportu w określonej miejscowości oznacza rezygnację z wykonywania przez organizatora swej ustawowej funkcji, czego nie można zaakceptować w świetle celów ustawy o publicznym transporcie zbiorowym i konstytucyjnej aksjologii.

Biorąc powyższe pod uwagę, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przeanalizowanie powyższych uwag podczas prac nad stanowiskiem na rzecz długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w piśmie z 3 listopada 2021 r. poinformował, że przekazana przez Rzecznika ocena dot. zagrożenia wykluczenia transportowego mniejszych miejscowości znajduje swoje odzwierciedlenie w przygotowanym przez MRiRW stanowisku Rządu RP ws. Komunikatu pn. „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE - W kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.” oraz krajowej Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030. Ponadto, w związku z podziałem zadań wynikających z ustawy o działach administracji rządowej, MRiRW zwróciło się do Ministerstwa Infrastruktury o przekazanie stanowiska w sprawie zaproponowanych przez RPO rozwiązań prawnych.

Prezesa Rady Ministrów (VII.501.21.2021 z 3 października 2021 r.) - w sprawie ograniczenia praw osób niezaszczepionych przeciw COVID-19.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają liczne skargi obywateli zaniepokojonych stanem niepewności prawnej w kwestii dopuszczalności przetwarzania informacji o zaszczepieniu (którego nośnikiem może być np. paszport sanitarny, tzw. paszport covidowy) w celu korzystania z możliwości pełnego udziału w życiu społecznym. Według informacji otrzymywanych przez RPO, niepewność związana z brakiem odpowiednich państwowych regulacji prawnej w tym zakresie oddziałuje negatywnie na działalność usługodawców, instytucje kultury, organizatorów zgromadzeń publicznych bądź imprez masowych, jak również na funkcjonowanie szkół, uczelni wyższych czy placówek ochrony zdrowia.

W opinii Rzecznika błędem jest wprowadzanie modelu, w którym całkowita odpowiedzialność za zaprojektowanie zasad kontroli potwierdzenia zaszczepienia spoczywa na podmiotach prywatnych. Wybrane rozwiązania prowadzą bowiem do niedopuszczalnej prywatyzacji zadań publicznych i aby jej zapobiec należy podjąć odpowiednie działania legislacyjne. W tym kontekście należy wskazać, że konstytucyjna regulacja ochrony prywatności informacyjnej wprowadza obowiązek regulacji przez państwo zasad przetwarzania danych o jednostkach.

Obecnie różnicowanie sytuacji osób niezaszczepionych i zaszczepionych ma miejsce na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, które wprowadza limity osób przy prowadzeniu określonych rodzajów działalności. Zgodnie z przyjętą w rozporządzeniu konstrukcją, do limitu osób nie wlicza się osób zaszczepionych. Jednocześnie jednak prawodawca nie stworzył mechanizmów weryfikacji faktu zaszczepienia. Podmiotom zobowiązanym przepisami o limitach osób grożą kary administracyjne w razie niestosowania się do zasad określonych w rozporządzeniu. Jednocześnie nie są one w stanie efektywnie monitorować liczby osób, których dotyczy limit, przez brak uprawnień do przeprowadzania kontroli statusu szczepienia osób przebywających na terenie lokalu.

Rzecznik wskazał zatem, że podjęcie przez organy państwa odpowiedniego wysiłku legislacyjnego w przedmiotowym zakresie jest istotne z kilku perspektyw. Po pierwsze, otwarta debata dotycząca ograniczeń praw osób zaszczepionych oraz niezaszczepionych w związku z pandemią może przyczynić się do budowania zaufania wobec działań państwa. Po drugie, właściwą formą regulacji omawianych zagadnień powinna być ustawa. Po trzecie, zdaniem Rzecznika, inicjując proces

legislacyjny dotyczący dopuszczalnych ograniczeń praw i wolności, należy rozważyć wyłączenie spod nich zarówno osób zaszczepionych, jak i tych, które uzyskały negatywny wynik testu na obecność COVID-19, a także osób, które posiadają aktualne potwierdzenie uzyskania pozytywnego wyniku testu lub przebycia choroby.

Co istotne, ograniczenia powinny być wprowadzane w celu ochrony wskazanych konstytucyjnie wartości, czyli bezpieczeństwa, porządku publicznego, ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, oraz wolności i praw innych osób. Rzecznik zwrócił uwagę, iż we wprowadzanych przepisach powinny być uwzględnione prawa osób, które nie mogą się zaszczepić ze względów medycznych. Osoby te nie mogą być dyskryminowane w dostępie do życia społecznego ze względu na swój stan zdrowia. Przykładowym rozwiązaniem, jakie może ograniczyć ryzyko dyskryminacji, jest refundacja kosztów testów na COVID-19.

Mając na względzie powyższe, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o podjęcie przez Radę Ministrów inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do minimalizacji wprowadzanych prawem ograniczeń praw i wolności osób niezaszczepionych, nieposiadających aktualnego testu oraz które nie przeszły COVID-19.

Prezesa Rady Ministrów (IV.7214.70.2020 z 3 października 2021 r.) - w sprawie zakazu wykonywania tytułów wykonawczych nakazujących opróżnienie lokalu mieszkalnego w trakcie pandemii.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają liczne skargi od obywateli, którzy kwestionują obowiązujący obecnie zakaz wykonywania tytułów wykonawczych nakazujących opróżnienie lokalu mieszkalnego wprowadzony ze względu na fakt wystąpienia pandemii spowodowanej wirusem SARS-CoV-2.

Wobec powyższego, do czasu zniesienia wspomnianego wyżej ustawowego zakazu eksmisji z lokali mieszkalnych, albo odwołania stanu epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, brak jest podstaw prawnych do podejmowania przez organy egzekucyjne czynności zmierzających do wyegzekwowania obowiązku wynikającego z prawomocnego orzeczenia sądowego lub ostatecznej decyzji administracyjnej (innych niż objęte dyspozycją art. 15zzu ust. 2).

Wspomniany zakaz eksmisji ma bardzo szeroki zakres; dotyczy wszystkich lokali mieszkalnych, tj. znajdujących się w zasobach zarówno spółdzielni mieszkaniowych, samorządów, товариств budownictwa społecznego i innych osób prawnych, a także mieszkań będących własnością osób fizycznych. Wpływające do Biura RPO skargi pochodzą zarówno od właścicieli lokali mieszkalnych zajmowanych bez tytułu prawnego przez inne

osoby, jak również od lokatorów mieszkań, zmuszonych do znoszenia uciążliwych sąsiadów.

Kwestionowany przez skarżących zakaz wydawał się rozwiązaniem tymczasowym i ściśle uzależnionym od sytuacji epidemicznej w kraju. Zakaz ten stanowił niewątpliwie ograniczenie prawa własności, jednak ograniczenie to znajdowało uzasadnienie w wartościach wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Obecnie jednak od ogłoszenia w Polsce stanu epidemii upłynęło ponad 18 miesięcy, nie wiadomo natomiast, jak dalej będzie rozwijała się sytuacja epidemiologiczna w Polsce, a zwłaszcza, jak długo stan ten będzie trwał (w szczególności w kontekście doniesień medialnych o kolejnych mutacjach wirusa). Dlatego, w opinii Rzecznika, dalsze bezterminowe utrzymywanie tak szeroko określonego zakazu eksmisji z lokali mieszkalnych może pozostawać w sprzeczności z wartościami konstytucyjnymi (art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji).

Mając na uwadze wyżej przedstawione okoliczności, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 5 grudnia 2021 r. poinformowała, że resort dostrzega opisane przez Rzecznika problemy. W związku z tym w Departamencie Legislacyjnym Prawa Cywilnego zostały wszczęte prace legislacyjne mające na celu zmianę obowiązującego stanu prawnego, jednakże są one na początkowym etapie i trudno w tym momencie określić ich dalszy przebieg.

Prezesa Rady Ministrów (IV.550.1.2019 z 3 października 2021 r.) - w sprawie funkcjonowania Rejestru Sprawców Przepęstw na Tle Seksualnym.

Rzecznik Praw Obywatelskich z ubolewaniem zauważył, iż pomimo pisma Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z 31 stycznia 2020 r., dotyczącego braku odpowiedzi Ministerstwa Sprawiedliwości na wcześniejsze pisma Rzecznika w sprawie funkcjonowania Rejestru Sprawców Przepęstw na Tle Seksualnym i zawierającego prośbę o udzielenie odpowiedzi RPO, oraz wcześniejszego pisma Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z 11 kwietnia 2019 r., do dzisiaj do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich nie wpłynęła w tej sprawie żadna odpowiedź z Ministerstwa Sprawiedliwości. Oznacza to, że już od ponad trzech lat z niezrozumiałych względów Minister Sprawiedliwości nie odniósł się w jakikolwiek sposób do problemów zgłaszanych przez Rzecznika. Mimo wagi i aktualności poruszanych kwestii, a także interwencji Premiera, wydają się one obojętne Ministrowi Sprawiedliwości.

Odrębną kwestią pozostaje oczywiste naruszenie art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, zgodnie z którym organ,

organizacja lub instytucja, do których zwróci się Rzecznik, obowiązane są z nim współdziałać i udzielać mu pomocy, a w szczególności ustosunkowywać się do ogólnych ocen, uwag i opinii Rzecznika.

W związku z kolejnymi wnioskami, które napływają do Biura RPO, Rzecznik zwrócił uwagę na tryb, w jakim następuje umieszczenie danych o konkretnym sprawcy w Rejestrze. W świetle art. 6 ustawy z 13 maja 2016 r. pozostaje zasadą, że w Rejestrze umieszcza się dane osoby prawomocnie skazanej za przestępstwa na tle seksualnym, wymienione w art. 2 ustawy, a także osób, przeciwko którym w sprawach o takie przestępstwa prawomocnie warunkowo umorzono postępowanie karne lub orzeczono środki zabezpieczające; w Rejestrze umieszcza się także dane nieletnich, wobec których prawomocnie orzeczono środki wychowawcze, poprawcze lub wychowawczo-lecznicze albo którym wymierzono karę na podstawie art. 94 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (dalej: u.p.n.).

Co istotne, sąd wydaje wyłącznie rozstrzygnięcie „negatywne”, o wyłączeniu umieszczenia danych sprawcy w Rejestrze. Natomiast nie wydaje rozstrzygnięcia „pozytywnego”, o umieszczeniu danych sprawcy w Rejestrze – taki skutek ma samo orzeczenie sądu skazujące bądź orzekające wobec sprawcy środki przewidziane w kodeksie karnym bądź w u.p.n. Właśnie takie ustawowe ujęcie skutków orzeczenia sądowego – następujących w sytuacji braku jakiegokolwiek rozstrzygnięcia – z wielu powodów budzi wątpliwości Rzecznika. W ocenie RPO, obecna regulacja ustawy z 13 maja 2016 r. może stanowić swoistą pułapkę proceduralną dla osoby uczestniczącej w postępowaniu, która nie jest świadoma skutków orzeczenia sądu, albo dowiaduje się o tych skutkach dopiero po zakończonym postępowaniu, gdy upłynęły już wszystkie terminy procesowe.

Rzecznik Praw Obywatelskich w miarę możliwości i zasadności wniosków występuje do sądów z wnioskami o uzupełnienie postanowień kończących postępowanie o rozstrzygnięcie o wyłączeniu zamieszczenia danych osobowych nieletniego w Rejestrze w tych sytuacjach (a jest ich zdecydowana większość), w których zamieszczenie danych nieletniego w Rejestrze jest sprzeczne z jego dobrem. Procedura ta jednak nie likwiduje źródła problemu, którym jest brak wymogu obligatoryjnego zamieszczenia w orzeczeniu rozstrzygnięcia o zamieszczeniu bądź niezamieszczeniu danych nieletniego w rejestrze.

Tym samym wystąpienia RPO kierowane w tej sprawie do Ministra Sprawiedliwości zachowały swą aktualność, a stan naruszenia praw obywateli, w szczególności zaś, gdy dotyczy to dzieci, których dobro pozostaje pod szczególną ochroną Konstytucji RP, zasługują na uwagę i odpowiedź Ministra oraz na reakcję Prezesa Rady Ministrów.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o podjęcie wszelkich koniecznych kroków, celem uzyskania przez RPO należnych odpowiedzi i stanowiska Ministra Sprawiedliwości w opisanej sprawie.

Ministra Sprawiedliwości (IX.517.61.2016 z 3 października 2021 r.) - w sprawie potrzeby uregulowania zasad poddawania osób pozbawionych wolności badaniom na obecność środków odurzających lub substancji psychotropowych.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problematyka badań osób pozbawionych wolności na obecność w ich organizmie środków odurzających lub substancji psychotropowych.

Już w wystąpieniu z 2019 r. Rzecznik postulował zmianę sposobu weryfikacji wyniku badania nieinwazyjnego, przeprowadzanego w myśl art. 116b § 1 Kodeksu karnego wykonawczego oraz § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego pozbawionego wolności, ich dokumentowania oraz weryfikacji. Obecnie do badania metodą nieinwazyjną, za pomocą testerów, pobierana jest od skazanego próbka moczu, natomiast do weryfikacji wyniku tego badania za pomocą badania laboratoryjnego, konieczne jest pobranie próbki krwi. Zdaniem ekspertów, optymalnym rozwiązaniem byłoby przekazywanie do badania laboratoryjnego próbki moczu, a więc materiału biologicznego tego samego rodzaju z jakiego korzysta się przy wykonywaniu pierwszego testu. Proponowane rozwiązanie spotkało się z pozytywną oceną ze strony Służby Więziennej, która podkreśliła jego zalety, takie jak m.in. łatwiejsze uzyskanie materiału do badania, przyspieszenie procesu weryfikacji próbek, a także niższe koszty badania.

W wystąpieniu Rzecznik zasygnalizował ponadto, że w nowelizowanych przepisach należałoby uwzględnić także zagadnienia związane z wykrywaniem nowych substancji psychoaktywnych (dopalaczy).

W odpowiedzi Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości wskazał, że propozycje Rzecznika będą wzięte pod uwagę w toku prac nad nowelizacją ww. ustawy i przywołanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości. Niestety, pomimo upływu ponad 2 lat od złożonej deklaracji, zmiany w przepisach powszechnie obowiązujących w przedmiotowym zakresie nie nastąpiły.

Tymczasem do Rzecznika Praw Obywatelskich nadal zwracają się skazani, wskazując na trudności w realizacji prawa do zweryfikowania wyniku badania na obecność w organizmie środków odurzających lub substancji

psychotropowych. Wiele skarg dotyczących tej problematyki Rzecznik uznaje za zasadne.

Zaproponowane przepisy w projekcie z dnia 20 lipca 2021 r. ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich wskazują, że problem ten został przez ustawodawcę dostrzeżony. Projektowane rozwiązania budzą jednak zaniepokojenie Rzecznika. Projekt ustawy zakłada bowiem procedurę badań na obecność środków odurzających lub substancji psychotropowych analogiczną do obowiązującej w zakładach karnych, mimo iż we wspomnianym wcześniej wystąpieniu z 2019 r. Rzecznik przedstawił, jakie praktyczne problemy i nieprawidłowości są z tym związane. Wskazaniem byłoby, aby ustawodawca skorzystał z postulowanych rozwiązań, popartych wiedzą ekspertów, co pozwoliłoby na uniknięcie w placówkach dla nieletnich problemów, które powtarzają się w jednostkach penitencjarnych.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie, czy opracowany został już projekt zmian przepisów dotyczących poddawania osób pozbawionych wolności, przebywających w jednostkach penitencjarnych, badaniom na obecność środków odurzających lub substancji psychotropowych, ewentualnie na jakim etapie znajdują się obecnie prace legislacyjne w omawianym zakresie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 29 października 2021 r. poinformował, że zagadnienia związane z badaniem w celu ustalenia w organizmie skazanego obecności alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowej (art. 116b k.k.w.), w tym opinia Instytutu Ekspertyz Sądowych były przedmiotem analizy w związku z pracami legislacyjnymi nad projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, wpisanym do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów. W ramach projektowanych rozwiązań przewiduje się m.in. objęcie badaniem w celu ustalenia w organizmie skazanego obecności alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, ich prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, a także zakłada się wprowadzenie w akcie wykonawczym metody weryfikacji wyników badań przeprowadzonych przy użyciu metod nielaboratoryjnych za pomocą badania laboratoryjnego próbek moczu. Natomiast w zakresie projektu ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, wpisanego do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów, Sekretarz Stanu wskazał, że zgodnie z projektowanymi przepisami rodzaje badań na obecność alkoholu lub innej substancji psychoaktywnej w organizmie nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, okręgowym ośrodku wychowawczym, zakładzie leczniczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, sposób przeprowadzania tych badań oraz wzory

protokołów przeprowadzenia badań przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego i badań laboratoryjnych zostaną określone w akcie wykonawczym, przy opracowywaniu którego zostanie uwzględniona ww. opinia Instytutu Ekspertyz Sądowych.

Ministra Zdrowia (V.7016.86.2021 z 4 października 2021 r.) – w sprawie sytuacji w Instytucie Psychiatrii i Neurologii.

Rzecznik Praw Obywatelskich kolejny raz wskazał, że sytuacja w psychiatrii dzieci i młodzieży od lat jest wyjątkowo dramatyczna – brakuje nie tylko miejsc w szpitalach, ale przede wszystkim lekarzy specjalistów, którzy mogliby udzielać pomocy młodym ludziom. Wyjątkowo już trudną sytuację w tym obszarze pogorszył dodatkowo stan pandemii, który zwiększył zapotrzebowanie na leczenie psychiatryczne wśród dzieci i młodzieży.

W konsekwencji, dostępność do stacjonarnej opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży, która od lat nie była w stanie zaspokoić potrzeb młodych pacjentów, stała się jeszcze bardziej niewystarczająca. Dzieci leżące na dostawkach, czy łózkach polowych, a nawet odsyłane do domu w stanie zagrożenia życia to już codzienność w psychiatrii dzieci i młodzieży.

W tym kontekście, informacja o możliwości likwidacji 28-osobowego oddziału psychiatrii dziecięcej w Instytucie Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, a w praktyce 40- osobowego, bo takie jest średnie obłożenie tego oddziału, przyjąłem z bardzo dużym zaniepokojeniem i skłoniło mnie to do wystąpienia do Pana Ministra w tej sprawie. Likwidacja tego oddziału oznaczać bowiem będzie całkowitą zapaść psychiatrii nie tylko w Warszawie, dla której jest to jedyny oddział psychiatrii dziecięcej, ale w całym województwie mazowieckim i podlaskim. Pozostałe, działające jeszcze oddziały psychiatryczne nie będą bowiem w stanie udzielić świadczeń medycznych wszystkim potrzebującym pacjentom, gdyż już dziś nie mają takiej możliwości i są na granicy wydolności.

Rzecznik z całą mocą podkreślił, że nie można dłużej patrzeć na agonię psychiatrii dzieci i młodzieży, bo zaniedbania w tym obszarze już wkrótce będą dotyczyć całego systemu opieki społecznej. Nieleczone dziecko to najczęściej chory dorosły, który nie jest w stanie prawidłowo funkcjonować w społeczeństwie.

W tym stanie rzeczy, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie pilnych działań zaradczych na rzecz zapewnienia najmłodszym pacjentom dostępu do świadczeń zdrowotnych z zakresu psychiatrii dzieci i młodzieży.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 4 listopada 2021 r. wskazał, iż trudna sytuacja w ochronie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży jest znana Ministerstwu Zdrowia a poprawa tej sytuacji

traktowana jest priorytetowo. W związku z potrzebą pilnych zmian w psychiatrii dziecięcej, Ministerstwo Zdrowia przygotowało i wdraża kompleksową reformę systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w oparciu o nowy model udzielania świadczeń. Jednym z podstawowych założeń reformy jest budowa sieci ośrodków, w których pracowałiby psycholodzy, psychoterapeuci i terapeuci środowiskowi. Jednocześnie Ministerstwo Zdrowia przygotowało i rozpoczęło realizację projektu Wsparcie procesu wdrażania reformy wprowadzającej nowy model systemu ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży. Ponadto przygotowany został program wsparcia psychiatrii dzieci i młodzieży, mający na celu poprawę sytuacji w systemie ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, szczególnie w kontekście wyzwań związanych z przeciwdziałaniem negatywnym skutkom epidemii SARS-CoV-2.

Ministra Edukacji i Nauki (VII.7037.74.2021 z 5 października 2021 r.) – w sprawie niejasnego statusu szkolnych rad rodziców.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje sygnały o problemach z uzyskaniem informacji na temat działalności rad rodziców oraz sprawowaniem kontroli nad wykonywaniem przez nie zadań. Z informacji wpływających do Rzecznika wynika, że w razie podejrzenia nieprawidłowości, np. w gospodarowaniu zasobami finansowymi zgromadzonymi przez radę rodziców, osoby zainteresowane mają ograniczone środki działania. Zdarza się, że dyrektorzy szkół odmawiają udzielania informacji publicznej, powołując się na brak dostępu do danych, albo też stwierdzają, że żądane dokumenty nie mają cech informacji publicznej. Z kolei organy prowadzące szkołę, wskazując na społeczny charakter rady rodziców, dobrowolność zaangażowania rodziców i działanie na zasadzie wzajemnego zaufania, odmawiają przeprowadzania szczegółowych kontroli czynności wykonywanych przez radę rodziców lub też prowadzą kontrolę w sposób pobieżny.

Rady rodziców, działające w oparciu o art. 83 i 84 Prawa oświatowego, są oceniane jako instytucje nie do końca prawnie zdefiniowane. Przepisy ustaw nie przyznają radom rodziców statusu organizacji społecznych ani zdolności sądowej. W odniesieniu do treści regulaminu działalności rady rodziców art. 83 ust. 4 pkt 1 Prawa oświatowego wymienia jedynie wewnętrzną strukturę i tryb pracy rady oraz szczegółowy tryb przeprowadzania wyborów do rad oraz przedstawicieli rad oddziałowych do rady rodziców. W regulaminie, jedynie domyślnie, powinny znaleźć się kwestie takie jak zasady gromadzenia i gospodarowania funduszami.

Charakter prawny funduszy gromadzonych przez radę rodziców budzi kontrowersje. Kwestia zarządzania zebranymi składkami przez rady

rodziców nie jest w pełni sprecyzowana w przepisach prawa, nie ma również przepisów uprawniających nową radę rodziców do kontrolowania działań poprzedniej rady. Fundusze zgromadzone przez radę rodziców mogą (ale nie muszą) być przechowywane na odrębnym rachunku bankowym rady rodziców. W świetle prawa sama rada nie jest podmiotem uprawnionym do tych funduszy z uwagi na brak zdolności prawnej. Otwarte pozostaje pytanie, czy środki pieniężne przez nią gromadzone stanowią współwłasność wszystkich rodziców, czy też przedmiot odrębnej własności (i czyjej). Pewne wytyczne znajdują się na stronie MEiN (np. delegowanie konkretnych zakupów służbom szkolnym), jednak relacje z codziennego funkcjonowania szkół dostarczają przykładów różnych metod działania. Wszystkie te niejasności mają swoje konsekwencje w postaci trudności z uzyskaniem wglądu w działalność rady rodziców w ramach struktur prawnych szkoły publicznej.

W praktyce rady rodziców odznaczają się znaczną swobodą w wykonywaniu swoich zadań. Ustalony przez radę regulamin jej działalności nie wymaga uzgodnień z żadnym organem szkoły. Zdarza się, że regulaminy działania rady rodziców nie są umieszczane na stronach internetowych szkół, co utrudnia pozostałym rodzicom zapoznanie się z zasadami jej funkcjonowania. Wybrana w danym roku szkolnym rada rodziców powinna uchwalić swój regulamin (nawet jeśli przyjmuje regulamin poprzedniej rady), lecz czasami proces ten się przeciąga. Dyrektorzy, zapewne z uwagi na zaufanie i poszanowanie kompetencji rady rodziców, starają się nie ingerować w jej działalność. W konsekwencji rodzice, którzy próbują uzyskać odpowiedź na szczegółowe pytania, czują się bezradni w sytuacji odmowy współpracy ze strony członków rady lub dyrektora szkoły.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o udzielenie informacji, czy do Ministerstwa Edukacji i Nauki wpływają skargi w opisanej sprawie, oraz czy prowadzone były w związku z tym szczegółowe analizy.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki w piśmie z 24 listopada 2021 r. wskazała, że status rady rodziców wpisuje się w strukturę organów szkoły i w tym kontekście należy rozpatrywać jej kompetencje. Zakres autonomii rady rodziców wynika z zadań określonych ustawowo. Art. 83 i 84 ustawy - Prawo oświatowe upoważniają rady do przygotowania własnych, lokalnych i szczegółowych rozwiązań w ramach regulaminu działalności. Ustawodawca przekazał rodzicom uprawnienie do demokratycznego wyboru swoich przedstawicieli oraz upoważnił ją do uchwalenia regulaminu swojej działalności. Przepisy nie zamykają jednak możliwości uregulowania innych niezbędnych, zdaniem danej rady, obszarów działania. Generalną zasadą jego zawartości jest zgodność z powszechnie obowiązującymi

przepisami prawa i statutem. Sekretarz Stanu podkreśliła, że środki finansowe rodzica w momencie wpłaty stają się publicznymi, a rada rodziców ma prawo ustalenia zasad wydatkowania środków. Natomiast, aby zapewnić realizację celów i zadań w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy w jednostkach sektora finansów publicznych prowadzona jest kontrola zarządcza. Jej zapewnienie należy do obowiązków m.in. wójta, burmistrza, prezydenta miasta, przewodniczącego zarządu jednostki samorządu terytorialnego i kierownika jednostki.

Komendanta Głównego Policji (WZF.7043.87.2021 z 8 października 2021 r.) - w sprawie przypadków dyskryminacji ze względu na płeć w szeregach Policji.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się policjantka Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych, Szkoły Policji w P., z prośbą o pomoc w sprawie dyskryminacji ze względu na płeć, w związku z odmową skierowania na szkolenie oficerskie. W październiku 2019 r. policjantka dowiedziała się, że jest w ciąży. Natomiast w połowie listopada ciąża została zakwalifikowana jako zagrożona, co wiązało się z koniecznością przebywania policjantki na zwolnieniu lekarskim. W lutym 2020 r. przebyła ona zabieg chirurgiczny, po czym pojawiły się kolejne zdrowotne komplikacje. Dziecko urodziła 19 czerwca 2020 r., a następnie, zgodnie z przepisami, skorzystała z prawa do urlopu macierzyńskiego oraz rodzicielskiego, który został zakończony 17 czerwca 2021 r.

Funkcjonariuszka zwracała się raportem z 5 marca 2020 r. o skierowanie na szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych realizowane przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie. W związku z Covid-19 szkolenia wstrzymano. W trakcie urlopu rodzicielskiego dowiedziała się, że 30 czerwca 2021 r. jest egzamin na kurs do Wyższej Szkoły Policji. Raport wpłynął do Szkoły Policji w P. w dniu 31 maja 2021 r. W odpowiedzi z 22 czerwca 2021 r. poinformowano Zainteresowaną, że ze względu na opinię zastępcy kierownika Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych oraz zastępcy w służbie, spowodowaną zwolnieniami lekarskimi w latach 2017 – 2019 (z czego w 2019 r. było to 103 dni) raport został rozpatrzony negatywnie (w tym miejscu zauważyć należy, że równolegle w okresie poprzedzającym zajście w ciążę w 2018 r. funkcjonariuszka otrzymała awans w stanowisku i w stopniu). Wskazane okoliczności (tj. długotrwała nieobecność i pozostające w związku z nią negatywne opinie przełożonych) uniemożliwiają dokonanie aktualnej oceny poziomu wywiązywania się przez policjantkę z nałożonych obowiązków.

RPO podzielił opinię, że skierowanie na szkolenie dla absolwentów szkół wyższych nie jest obligatoryjne. Wynika to bezpośrednio z treści § 11

rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji. W rezultacie policjantowi nie służy żadne roszczenie o skierowanie na takie szkolenie. Nie oznacza to jednak, że odmowa skierowania nie może stanowić dyskryminacji ze względu na płeć. Z przepisu § 11 rozporządzenia wynikają minimalne warunki, które musi spełniać funkcjonariusz zainteresowany takim szkoleniem. Jednym z nich jest uzyskanie pozytywnej opinii służbowej, o której mowa w przepisach w sprawie opiniowania służbowego policjantów.

Regułą jest terminowe opiniowanie służbowe policjanta, a wyjątkiem jego przesunięcie o okres urlopu macierzyńskiego, rodzicielskiego czy też na czas choroby. Jeżeli zatem zgodnie z § 5 pkt 13 rozporządzenia w sprawie opiniowania, przełożonym właściwym do wydania opinii Wnioskodawczyni był kierownik Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych, to przesunięcie terminu opiniowania stanowiło jego dyskrejonalną decyzję przedłużającą okres opiniowania policjantki w trybie § 3 ust. 5 rozporządzenia w sprawie opiniowania. Należy zauważyć, że rozporządzenie nie wyłącza możliwości opiniowania policjanta w czasie urlopu rodzicielskiego. Innymi słowy termin opiniowania służbowego nie upłynął, a z uwagi na brak działania przełożonego właściwego do wydania opinii – został przesunięty o okres urlopu rodzicielskiego.

Pomijając brak konsekwencji takiego postępowania, wskazanie jako dodatkowego argumentu przemawiającego za odmową skierowania na szkolenie nieobecności w służbie, w okresie, w którym policjantka, będąca w ciąży, znajdowała się pod szczególną ochroną może wskazywać na nierówne traktowanie ze względu na płeć, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania.

W świetle powyższego Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o analizę przedstawionego problemu oraz zwrócenie szczególnej uwagi podległym jednostkom na przypadki odmów skierowania policjantek/policjantów na szkolenia zawodowe ze względu na nieobecności w służbie, spowodowane realizacją uprawnień rodzicielskich.

Komendant Główny Policji w piśmie z 9 listopada 2021 r. wyjaśnił, że skierowanie na szkolenie jest fakultatywne i stanowi formę wyróżnienia. Przy rozpatrywaniu raportów kandydatów na szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych brane są również pod uwagę: dyspozycyjność, służby w soboty, gotowość wykonywania zadań poza zakresem swoich obowiązków wynikających z potrzeby służby np. udział w grupie konwojowej, promocja Szkoły Policji, zaangażowanie w realizację zadań

służbowych poparte wkładem w budowanie bazy dydaktycznej Szkoły, jakością i poziomem wykonywania obowiązków służbowych, podnoszenie kwalifikacji zawodowych, dorobek dydaktyczny, etyczne zachowanie, zapewnienie obsady nauczycieli policyjnych, dającą możliwość bezkolizyjnego przebiegu cyklu szkoleniowego. Komendant zapewnił ponadto, że policjantka, której sprawę RPO zbadał, w przypadku spełnienia wszystkich warunków określonych w rozporządzeniu MSWiA w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji, ale przede wszystkim po wykazaniu się pełną dyspozycyjnością, gotowością wykonywania zadań poza zakresem swoich obowiązków wynikających z potrzeby służby, będzie wzięta po uwagę jako kandydatka na szkolenie.

Ministra Finansów (V.511.128.2020 z 12 października 2021 r.) - w sprawie praktyki zawieszania biegu przedawnienia zobowiązań podatkowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na wciąż nierozwiązany problem instrumentalnego wszczynania postępowań karnych skarbowych w celu zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego.

Kwestia ta była przedmiotem wniosku abstrakcyjnego skierowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich do Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt K 31/14). We wniosku z 2014 r. Rzecznik wskazywał, że art. 114a ustawy – Kodeks karny skarbowy jest niezgodny z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji, a art. 70 § 6 pkt 1 ustawy - Ordynacja podatkowa w zakresie, w jakim przewiduje, że bieg terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu, z dniem wszczęcia postępowania w sprawie, a nie przeciwko osobie, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji. W 2017 r. sprawa była rozpoznawana przez Trybunał Konstytucyjny. Nie została jednak wówczas rozstrzygnięta. Trybunał postanowił zamkniętą rozprawę otworzyć na nowo i odroczyć bez wyznaczania terminu.

Rzecznik Praw Obywatelskich poprzedniej kadencji zgłosił także udział w trzech postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym, zainicjowanych skargami konstytucyjnymi w sprawie instytucji zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w kontekście wszczęcia postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe (sygn. akt SK 100/19, SK 50/20 oraz SK 122/20). Sprawy te, podobnie jak wniosek abstrakcyjny Rzecznika, nadal oczekują na rozstrzygnięcie przez Trybunał Konstytucyjny.

W ocenie RPO problem mógłby zostać szybciej rozwiązany w warstwie legislacyjnej. Z punktu widzenia organu stojącego na straży konstytucyjnych

praw i wolności obywateli nie do zaakceptowania jest stan, w którym w związku z biernością innych organów, w tym przypadku zwłaszcza Trybunału Konstytucyjnego (sprawa z wniosku Rzecznika czeka na rozstrzygnięcie od przeszło 7 lat), podatnicy wobec których organy zastosowały praktyki polegające na instrumentalnym wszczęciu postępowania karnego skarbowego zmuszeni są do poszukiwania ochrony swych praw dopiero na etapie postępowania przed sądami administracyjnymi.

Co wymaga wyraźnego podkreślenia, już w 2018 r., a więc po posiedzeniu Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 31/14, ustawodawca dostrzegł konieczność wyeliminowania z obrotu prawnego omawianej regulacji. W projekcie nowej Ordynacji podatkowej zrezygnowano z przepisu tożsamego do art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej. W uzasadnieniu do ww. projektu wskazano, że możliwość wszczynania postępowania w sprawie o przestępstwo lub wykroczenie skarbowe może skutkować tym, że w skrajnych przypadkach zobowiązanie nigdy się nie przedawni. Dlatego też, zdaniem projektodawców zawieszenie biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego powinno następować tylko z przyczyn obiektywnych, niezależnych od organu podatkowego. Ostatecznie prace nad projektem nowej Ordynacji podatkowej zostały wstrzymane, a problem pozostał.

W tej sytuacji, Rzecznik ponownie zaapelował do Ministra o pilne podjęcie prac legislacyjnych, zmierzających do niezwłocznego wyeliminowania z obrotu prawnego art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej oraz art. 70 c Ordynacji podatkowej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 14 listopada 2021 r. wskazał, iż postulat uchylecia przepisów art. 70 § 6 pkt 1 i art. 70c Ordynacji podatkowej w celu rozwiązania problemu wszczynania postępowań karnych skarbowych z perspektywy zapobieżenia przedawnieniu zobowiązań podatkowych był już przedmiotem oceny Ministerstwa Finansów. W pełni aktualne pozostaje wyrażone wcześniej stanowisko, że przed rozpatrzeniem spraw zawisłych przed Trybunałem Konstytucyjnym, podejmowanie prac legislacyjnych celem definitywnego wyeliminowania z obrotu prawnego regulacji art. 70 § 6 pkt 1 (i powiązanych z nim art. 70 § 7 pkt 1 oraz art. 70c Ordynacji podatkowej) należy uznać za przedwczesne. Podtrzymując dotychczasowe stanowisko podkreślono także, że obecnie ryzyko instrumentalnego wszczynania postępowań karnych skarbowych w celu zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego jest w istotnym stopniu minimalizowane przez uchwałę Naczelnego Sądu Administracyjnego z 24 maja 2021 r. (sygn. akt I FPS 1/21). W tej uchwale Sąd stwierdził, że ocena przesłanek zastosowania przez organy podatkowe przy wydawaniu decyzji podatkowej art. 70 § 6 pkt

1 w zw. z art. 70c Ordynacji podatkowej mieści się w granicach sprawy sądowej kontroli legalności tej decyzji.

Ministra Finansów (WZF.7060.91.2021 z 13 października 2021 r.) - w sprawie prawa do zaopatrzenia emerytalnego pracowników Wywiadu Skarbowego oraz urzędów kontroli skarbowej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili się do funkcjonariusze Służby Celno-Skarbowej (SCS), którzy przed konsolidacją służb celno-skarbowych byli zatrudnieni w Wywiadzie Skarbowym oraz w Wydziałach Realizacji urzędów kontroli skarbowej (UKS) i Ministerstwa Finansów. Podnieśli oni problem nierównego traktowania w zakresie prawa do zaopatrzenia emerytalnego.

Mając na uwadze treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 marca 2015 r. (sygn. akt. K 39/13) oraz norm prawnych stanowiących jego wykonanie, w tym m.in. art. 13 ust. 1 pkt 1d ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (dalej: ustawa zaopatrzeniowa) wydaje się, że przedstawiona grupa funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej znajduje się w sytuacji nieporównywalnie gorszej od byłych funkcjonariuszy celnych, którym zaproponowano pełnienie służby w SCS, Podkreślenia wymaga, że Wnioskodawcy przed przyjęciem do służby w SCS, jeszcze jako pracownicy Wywiadu Skarbowego, względnie Wydziałów Realizacyjnych UKS realizowali czynności operacyjno-rozpoznawcze o charakterze informacyjno-wywiadowczym (takimi jak: współpraca z osobowymi źródłami informacji, technika i obserwacja, kontrola operacyjna, przesyłka niejawnie nadzorowana, informatyka śledcza, analiza kryminalna) czy też wykonywali zadania o stricte „policyjnym” charakterze (takimi jak: ochrona fizyczna inspektorów i pracowników kontroli skarbowej, zabezpieczaniem konwojów, zatrzymaniami, doprowadzeniami, przeszukaniem czy stosowaniem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej). Po przyjęciu do SCS funkcjonariusze Ci szkolili z tego zakresu byłych funkcjonariuszy Służby Celnej, z którymi obecnie pełnią służbę.

Ze względu na wiek nie są Oni jednak w stanie wypracować minimalnego świadczenia w systemie zaopatrzeniowym, zaś zasady przekazywania składek do systemu powszechnego nie obejmują, chociażby udziału pracownika w Pracowniczych Planach Kapitałowych (PPK), co stawia ich w

pozycji znacznie trudniejszej, niż gdyby kontynuowali zatrudnienie w formie umowy o pracę.

W świetle powyższego, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o informacje, czy w resorcie finansów prowadzone są prace legislacyjne nad nowelizacją ustawy zaopatrzeniowej oraz ewentualnie, jaki jest prognozowany harmonogram działań w tym względzie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 17 listopada 2021 r. wyjaśnił, iż w systemie zaopatrzenia emerytalnego służb mundurowych o prawie do emerytury mundurowej/policyjnej decyduje określony czas służby i okresy równorzędne ze służbą zdefiniowane w art. 13 i art. 18b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. Odnosząc się do pytania o projekt ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej oraz niektórych innych ustaw, Podsekretarz Stanu poinformował, że projekt zmiany ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej jest w fazie opracowywania wraz ze zgłoszeniem projektu do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów. Natomiast jeśli chodzi o pytanie Rzecznika, czy w resorcie finansów prowadzone są prace nad nowelizacją ustawy zaopatrzeniowej wskazano, że resort finansów nie jest „właścicielem” ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...), a ministrem wiodącym w tym zakresie jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Obecnie MSWiA prowadzi prace legislacyjne nad projektem zmiany ustawy zaopatrzeniowej. Zakres proponowanych w tym projekcie zmian legislacyjnych nie obejmuje jednak poszerzenia katalogu wskazującego, jakie okresy pracy są traktowane jako równorzędne ze służbą.

Prezesa Rady Ministrów (VII.565.21.2021 z 13 października 2021 r.) – w sprawie rozbieżności między rozporządzeniem Prezydenta RP a rozporządzeniem Rady Ministrów dotyczącym wprowadzenia stanu wyjątkowego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej z prośbą o podjęcie czynności gwarantujących możliwość świadczenia pomocy prawnej w ramach ustawowych zadań adwokatury na obszarze, na którym wprowadzony został stan wyjątkowy.

Z rozporządzenia Prezydenta RP w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego wynikają rodzaje ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela obowiązujących na obszarze objętym stanem wyjątkowym. W szczególności z § 2 pkt 4 tego rozporządzenia wynika, że w czasie obowiązywania stanu wyjątkowego obowiązuje zakaz przebywania w ustalonym czasie w oznaczonych miejscach, obiektach i obszarach

położonych na obszarze objętym stanem wyjątkowym. W tym zakresie rozporządzenie Prezydenta realizuje art. 18 ust. 2 pkt 1 ustawy o stanie wyjątkowym. Zgodnie z tym przepisem w czasie stanu wyjątkowego mogą być wprowadzone nakazy lub zakazy przebywania lub opuszczania w ustalonym czasie oznaczonych miejsc, obiektów i obszarów.

Korzystając z kompetencji normodawczej, określonej w art. 22 ust. 1 ustawy o stanie wyjątkowym, Rada Ministrów wydała w dniu 2 września 2021 r. rozporządzenie w sprawie ograniczeń wolności i praw w związku z obowiązywaniem stanu wyjątkowego. Rada Ministrów w § 1 ust. 1 pkt 4 tego rozporządzenia wprowadziła zakaz przebywania na obszarze objętym stanem wyjątkowym, obowiązujący całą dobę. Zakaz ten nie obejmuje jedynie sytuacji i osób wymienionych w § 2 rozporządzenia Rady Ministrów.

Porównanie treści § 1 pkt 4 rozporządzenia Prezydenta RP oraz § 1 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów prowadzi do wniosku, że Rada Ministrów wykroczyła poza granice ograniczeń praw jednostki określone w rozporządzeniu Prezydenta RP. Zgodnie bowiem z rozporządzeniem Prezydenta RP zakaz przebywania dotyczy oznaczonych miejsc, obiektów i obszarów położonych na terenie objętym stanem wyjątkowym, a ponadto nie obowiązuje on przez cały czas trwania stanu wyjątkowego, lecz obowiązuje w tych miejscach, obiektach i obszarach w „ustalonym czasie”, a więc w czasie wyodrębnionym z czasu trwania stanu wyjątkowego.

W ocenie RPO, § 1 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów wykracza poza granice określone w art. 22 ust. 1 ustawy o stanie wyjątkowym, gdyż nie uszczegóławia on dopuszczonych przez Prezydenta RP ograniczeń, lecz je poszerza, przenosząc je na pola pozostające poza polem wyznaczonym przez § 2 pkt 4 rozporządzenia Prezydenta RP. W konsekwencji doszło w ten sposób również do naruszenia art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Mając na względzie powyższe, Rzecznik zwrócił się do Premiera z apelem o podjęcie odpowiedniej inicjatywy legislacyjnej i usunięcie rozbieżności między rozporządzeniem Prezydenta RP a rozporządzeniem Rady Ministrów.

Sekretarza Stanu w Ministerstwie Rozwoju, Pracy i Technologii (XI.815.21.2021 z 18 października 2021 r.) - w sprawie niedostosowania wymogów dotyczących dźwigów osobowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi dotyczące niedostosowania dźwigów osobowych do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami. Skarżący zwracają uwagę, że zgodnie z art. 30 ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami od dnia 6 września 2021 r. mogą wnioskować o zapewnienie dostępności

architektonicznej placówek publicznych. Wskazana regulacja nie obejmuje jednak podmiotów prywatnych, w tym wspólnot mieszkaniowych. W szczególnej trudnej sytuacji znajdują się osoby niewidome, które w związku z brakiem ustalonych odpowiednich wymogów technicznych zmuszone są do korzystania z niedostępnych dla nich dotykowych urządzeń sterowniczych montowanych w windach. Przeprowadzona analiza zagadnienia skłania do stwierdzenia, że obowiązujące regulacje prawne są niewystarczająco precyzyjne, co pozwala na dopuszczenie na rynek nowych produktów, które pozostają niedostępne dla osób z niepełnosprawnościami, w tym osób niewidomych i niedowidzących.

Wskazana problematyka może zostać uregulowana w jednym z dwóch rozporządzeń pozostających we właściwości ministra ds. budownictwa. Z jednej strony, odpowiednie regulacje mogłyby zostać wprowadzone w ramach rozporządzenia jako wymogi dotyczące nowo montowanych urządzeń w budynkach. W rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie zostały sformułowane wymogi dotyczące dźwigów osobowych (§ 193). W ustępie 3 wskazanego paragrafu określono jednak wyłącznie wymiary techniczne kabiny dźwigu osobowego. Regulacja ta nie obejmuje natomiast pozostałych elementów umożliwiających korzystanie z windy, takich jak panele sterujące, przyciski przywoływania windy, czy informacja głosowa.

Z drugiej strony przedstawiona problematyka może zostać uregulowana w ramach rozporządzenia dotyczącego wymagań dla dźwigów i elementów bezpieczeństwa do dźwigów, które obejmuje windy jako nowy produkt wprowadzany na rynek.

Z kierowanych do RPO skarg wynika, że istnieje pilna potrzeba podjęcia działań na rzecz zapewnienia pełnej dostępności dźwigów osobowych. W tym kontekście warto zwrócić uwagę, że standardy dotyczące dostępności dźwigów osobowych zostały już opracowane w poradniku przygotowanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa – Standardy dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnościami uwzględniając koncepcję uniwersalnego projektowania. W punkcie 3.4.4.4. opracowania wskazano, że wewnętrzny panel sterujący powinien być wyposażony w dodatkowe oznakowanie dla osób niewidomych i niedowidzących (wypukłe opisy, cyfry lub symbole oraz oznaczenia w alfabecie Braille'a) oraz informację głosową. Opracowanie to może okazać się pomocne w trakcie prac nad nowelizacją rozporządzenia dotyczącego warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, a znaczna część zaleceń powinna, zdaniem Rzecznika, przybrać w tym rozporządzeniu formę wiążących regulacji.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o ustosunkowanie się do podniesionego zagadnienia oraz o poinformowanie, na jakim etapie znajdują się aktualnie prace nad nowelizacją rozporządzenia dotyczącego warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie oraz czy w zakresie regulacji uwzględnione zostaną szczegółowe warunki dotyczące paneli sterujących dźwigów osobowych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii w piśmie z 18 listopada 2021 r. poinformował, że kwestie dotyczące konieczności wyposażenia kabiny dźwigu osobowego dostępnej dla osób niepełnosprawnych w tablicę przyzywową z dodatkowym oznakowaniem dla osób niewidomych i informacją głosową, zostały już uregulowane w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Wt), w zakresie w jakim upoważnienie ustawowe na to pozwala. Zaznaczyć należy, iż kwestie regulacji w zakresie szczegółowych wymagań dla paneli sterowniczych w dźwigach osobowych nie są materialem właściwym do uregulowania w przepisach ww. rozporządzenia. W odniesieniu do zapytania RPO „czy zalecenia zawarte w poradniku przygotowanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa – Standardy dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnościami uwzględniając koncepcję uniwersalnego projektowania były analizowane w związku z przygotowawaną nowelizacją ww. rozporządzenia” Sekretarz Stanu poinformował, iż zawarte w opracowaniu informacje były analizowane podczas prac nad nowymi warunkami technicznymi dla budynków. Niemniej jednak kwestie dotyczące szczegółowego projektowania paneli sterowniczych w dźwigach nie są materialem możliwym do uregulowania w rozporządzeniu Wt, bowiem wykraczają poza jego właściwość.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (XI.534.4.2016 z 18 października 2021 r.) - w sprawie projektu ustawy o dokumentach paszportowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich jako konstytucyjny organ ochrony wolności i praw człowieka i obywatela oraz niezależny organ ds. równego traktowania z uwagą monitoruje toczące się obecnie prace nad projektem ustawy o dokumentach paszportowych (dalej jako: „projekt ustawy”).

Już poprzedni Rzecznik Praw Obywatelskich skierował do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wystąpienie w odpowiedzi na pismo, przekazujące RPO do konsultacji wspomniany projekt ustawy. Niestety – pomimo upływu siedmiu miesięcy – do Biura RPO nie wpłynęło stanowisko Ministra w sprawie zgłoszonych uwag.

Wielu polskich obywateli i obywaterek urodzonych poza granicami RP, w których aktach urodzenia jako rodziców wskazano osoby tej samej płci, nie uzyskuje dokumentów umożliwiających korzystanie z wszelkich praw wynikających z obywatelstwa, w tym obywatelstwa unijnego. W wystąpieniach z 24 sierpnia 2016 r., 11 marca 2019 r., 9 marca 2020 r. i 22 sierpnia 2020 r. Rzecznik informował Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o przypadkach naruszania praw małoletnich obywateli RP polegających na odmowie transkrypcji ich zagranicznych aktów urodzenia, wymaganej w świetle art. 104 ust. 5 p.a.s.c. w sytuacji, kiedy obywatel polski ubiega się o polski dokument tożsamości lub nadanie numeru PESEL. Rzecznik podnosił, że taka praktyka organów administracji prowadzi do sytuacji, w której dzieci posiadające obywatelstwo polskie nie mają możliwości skutecznego ubiegania się o polskie dokumenty tożsamości, w tym dokumenty paszportowe, nie otrzymują numerów PESEL, co w konsekwencji skutkuje naruszeniem ich praw obywatelskich, zasady dobra dziecka, a także wypełnia znamiona dyskryminacji dziecka ze względu na status prawny rodziców (ich pozostawanie w jedнопłciowym związku).

Od czasu ostatniej korespondencji w tym przedmiocie do Biura RPO wpłynęły kolejne skargi obywateli i obywaterek polskich, znajdujących się w opisanej sytuacji, spotykających się z formalnymi przeszkodami do uzyskania dokumentów paszportowych jedynie z tego względu, że nie mają prawnej możliwości uzyskania transkrypcji aktów urodzenia do polskiego porządku prawnego.

Dlatego też, w ocenie Rzecznika, nadal istnieje konieczność ustawowego uregulowania wymogów formalnych wniosku o wydanie paszportu tak, by w sposób wyraźny i jednoznaczny zapewnić możliwość uzyskania polskich dokumentów tożsamości, w tym paszportów, obywatelom polskim, w których zagranicznych aktach urodzenia wpisano jako rodziców osoby tej samej płci.

W tym zakresie w Biurze RPO analizie poddane zostały zmiany, którym uległ w następstwie konsultacji publicznych projekt ustawy. Niestety, w brzmieniu obecnym, projekt nie zakłada poprawy sytuacji obywateli i obywaterek polskich zamieszkujących zagranicą, których zagraniczne akty urodzenia obejmują rodziców tej samej płci, i którym do chwili złożenia wniosku paszportowego nie nadano numeru PESEL. Analiza projektu ustawy wskazuje, że odpisem zagranicznego aktu urodzenia lub „innym dokumentem potwierdzającym stan cywilny” będzie można posłużyć się jedynie składając wniosek o wydanie paszportu tymczasowego, w sytuacji, o której mowa w art. 48 ust. 1 pkt 4 projektu (tj. ubiegania się o paszport tymczasowy przez osoby przebywające poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, którym nie nadano numeru PESEL, w szczególności uzasadnionych

przypadkach). Istnieje zatem ryzyko, że osoby przebywające poza granicami RP, nieposiadające numeru PESEL i nie mogące uzyskać transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia, wciąż nie będą mogły skutecznie złożyć wniosku o paszport.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o wypracowanie takich rozwiązań, które umożliwią uzyskiwanie polskich dokumentów tożsamości, w tym paszportów stałych, także obywatelom polskim, w których zagranicznych aktach urodzenia wpisano jako rodziców osoby tej samej płci. RPO zaapelował też o rozważenie wprowadzenia do projektu ustawy wyraźnej regulacji dotyczącej osób ubiegających się o dokument paszportowy, nieposiadających numeru PESEL, zamieszkujących za granicą i posiadających akty urodzenia, w których widnieją rodzice tej samej płci, wprowadzającej możliwość przedłożenia odpisu zagranicznego aktu urodzenia przy składaniu wniosku o wydanie dokumentu paszportowego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 10 listopada 2021 r. przypomniał, iż z art. 5 ustawy *o dowodach osobistych* wynika, że prawo do posiadania dowodu osobistego przysługuje każdemu obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej (RP). Posiadanie polskiego obywatelstwa przez osobę ubiegającą się o ten dokument determinuje zatem po stronie organu administracji publicznej obowiązek jego wydania. Zasadność wydania dowodu osobistego musi jednak pozostawać w zgodzie z zasadami polskiego porządku prawnego, z którego jednoznacznie wynika, że matką dziecka jest kobieta, która je urodziła, natomiast przepisy dotyczące ojcostwa - niezależnie od sposobu jego ustalenia - zawsze jako ojca dziecka, w oczywisty sposób, wskazują mężczyznę. Sekretarz Stanu wyjaśnił, iż w przypadku, gdy w zagranicznym akcie urodzenia dziecka będącego polskim obywatelem jako rodzice zostały wpisane dwie kobiety, dziecko otrzyma dowód osobisty, w którym będą ujawnione dane kobiety, która jest matką dziecka, zaś rubryka dotycząca ojca pozostawiana będzie pusta. Analogiczny sposób postępowania znajdzie również zastosowanie w sytuacji, gdy w zagranicznym akcie urodzenia dziecka zostaną wpisani dwaj mężczyźni. Wówczas w dowodzie osobistym będą ujawniane dane mężczyzny, który jest ojcem dziecka, zaś rubryka dotycząca matki będzie pozostawiana niewypełniona. Wobec faktu, iż w procedurze wydania dowodu osobistego właściwy organ gminy występuje z urzędu o nadanie numeru PESEL osobie, która ma otrzymać dokument, w rejestrze PESEL również zostaną odzwierciedlone powyższe dane.

Ministra Spraw Zagranicznych (KMP.071.6.2021 z 20 października 2021 r.) – w sprawie podjęcia działań informacyjnych przez polskie

placówki dyplomatyczne na temat zagrożeń związanych z podejmowaniem decyzji migracyjnych przez obywateli państw trzecich.

W związku z narastającym kryzysem polityki migracyjnej, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich na bieżąco monitorują sytuację przy granicy polsko-białoruskiej. Przedstawiciele RPO regularnie wizytują tereny przygraniczne jak również placówki Straży Granicznej, do których trafiają migranci. Ponadto, codziennie monitorowane są doniesienia medialne związane z sytuacją na granicy.

Rzecznik z głębokim zaniepokojeniem przyjął informacje, z których wynika, że cudzoziemcy próbujący przedostać się na terytorium Unii Europejskiej, są celowo wprowadzani w błąd przez władze Białorusi co do sposobu jej przekroczenia. Zgodnie z doniesieniami medialnymi, w krajach pochodzenia migrantów rozpowszechniane są informacje niezgodne ze stanem prawnym i faktycznym. Osoby próbujące dostać się na terytorium Unii Europejskiej, zachęcane są do korzystania z usług białoruskich biur podróży, które mają zagwarantować bezpieczny transfer do Polski oraz dalej do państw trzecich Unii Europejskiej, poprzez terytorium Białorusi. Biura podróży w ramach wykupionej wycieczki, zapewniają bilet lotniczy do Mińska, białoruską wizę oraz przetransportowanie w okolice polsko-białoruskiej granicy. Dodatkowo część migrantów wierzy, iż strona białoruska umożliwi im bezpośredni transfer na terytorium Niemiec. Osoby wybierające tę formę podróży nie są jednak świadome, że opisane działania są niezgodne z międzynarodowym prawem, a sama próba przemytu przez granicę odbywa się za dodatkową, wysoką opłatą, na którą wiele osób nie stać.

Migranci, którzy pragną dostać się na terytorium Unii Europejskiej, we wskazanym powyżej sposób, pozostawiani są w przygranicznych lasach, na łąkach i terenach bagnistych, bez schronienia, pożywienia, lekarstw oraz odpowiedniej odzieży, przy panujących o tej porze roku niskich temperaturach – w warunkach, które zagrażają ich życiu, zdrowiu oraz uwłaczają ich godności.

W ocenie RPO należy podjąć wszelkie możliwe działania, aby zapobiec dalszemu rozwojowi kryzysu polityki migracyjnej, a co za tym idzie uchronić cudzoziemców przed działaniami białoruskich służb godzących w ich godność oraz narażających ich na utratę ich zdrowia i życia.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia działań informacyjnych przez polskie przedstawicielstwa dyplomatyczne, funkcjonujące w krajach pochodzenia migrantów, którzy przebywają przy polsko-białoruskiej granicy.

Komendanta Głównego Straży Granicznej (WZF.7040.6.2021 z 25 października 2021 r.) - w sprawie dyskryminacji ze względu na wiek przy przyjmowaniu do służby w Straży Granicznej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwracają się obywatele kwestionujący cenzus wiekowy w zakresie wymagań stosowanych wobec kandydatów do służby w Straży Granicznej. Zgodnie z art. 31 ust. 1b ustawy o Straży Granicznej, kandydat do służby w SG może być przyjęty do służby, jeżeli w dniu przyjęcia nie przekroczył wieku 35 lat, z zastrzeżeniem ust. 1d. Przepis ust. 1c niniejszego artykułu określa, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach, ze względu na posiadanie kwalifikacji lub umiejętności przydatnych do pełnienia służby w Straży Granicznej, kandydat niespełniający warunku, o którym mowa w ust. 1b, może być przyjęty do służby w Straży Granicznej za zgodą Komendanta Głównego Straży Granicznej. Z kolei zgodnie z ustępem 1d, przepisu ust. 1b nie stosuje się do osób, o których mowa w art. 61 ust. 1 i 1a. Regulacja ta dotyczy mianowania na określony stopień w Straży Granicznej osoby posiadającej stopień w innej służbie.

Wnioskodawcy twierdzą, że ograniczenie wiekowe jest dyskryminujące dla kandydatów do służby w Straży Granicznej, a wyłączenie jego stosowania do szczególnie uzasadnionych przypadków, ze względu na posiadanie kwalifikacji lub umiejętności uzależnione od zgody Komendanta Głównego może powodować arbitralność takich przyjęć, gdyż nie istnieje jakkolwiek kontrola umożliwiająca zweryfikowanie takiej decyzji.

Wnioskodawcy podnoszą, że cenzus wiekowy nie jest zawarty w pragmatykach ustawowych takich formacji mundurowych jak: Policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Straż Marszałkowska, Służba Ochrony Państwa, Państwowa Straż Pożarna, Służba Więzienna czy Służba Celno-Skarbowa. Zdaniem wnioskodawców, w podnoszonym przypadku dochodzi do naruszenia określonej w art. 32 Konstytucji zasady równości oraz zakazu dyskryminacji, a także art. 60 Konstytucji, umożliwiającego obywatelom polskim korzystającym z pełni praw publicznych dostęp do służby publicznej na jednakowych zasadach.

Należy zaznaczyć, że rozumienie zasady równości jest już utrwalone w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i nie budzi wątpliwości. Różnicowanie sytuacji podmiotów podobnych jest dopuszczalne, jeżeli zostały dochowane trzy wymogi. Po pierwsze, wprowadzone przez prawodawcę kryteria różnicowania muszą być racjonalnie uzasadnione. Muszą one mieć związek z celem i treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma. Po drugie, waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie podmiotów podobnych, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku różnego

traktowania podmiotów podobnych. Po trzecie, różnicowanie podmiotów podobnych musi znajdować podstawę w wartościach, zasadach lub normach konstytucyjnych. Rzecznik nie dostrzega racjonalnego uzasadnienia dla istnienia cenzusu wiekowego przy naborze do służby w Straży Granicznej w porównaniu z innymi formacjami mundurowymi.

Ta cecha relewantna (tj. cecha istotna, której występowanie przesądzić ma o spełnieniu warunku podobieństwa), a dotycząca sprawności fizycznej nie powinna być dyskryminująca w stosunku kandydatów na funkcjonariuszy Straży Granicznej. Naturalnie zasada równości nie ma charakteru bezwzględnego. Trybunał Konstytucyjny pozwala w pewnych sytuacjach na zróżnicowanie sytuacji prawnej podmiotów prawnych. Musi to jednak być uzasadnione, gdyż w przeciwnym przypadku zróżnicowanie to nabiera charakteru dyskryminacji. RPO analizując niniejszy przepis nie dopatrywał się przesłanki uzasadniającej pozostawienie ograniczeń wiekowych w stosunku do kandydatów na funkcjonariuszy Straży Granicznej w porównaniu z kandydatami do innych służb mundurowych.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o wskazanie szczególnych motywów, które legły u podstaw wprowadzonego w tym zakresie rozwiązania i które uzasadniały odmienne potraktowanie kandydatów do służby w Straży Granicznej.

Komendant Główny Straży Granicznej w piśmie z 25 listopada 2021 r. poinformował, że w celu dostosowania rozwiązań prawnych do aktualnych potrzeb formacji, w Komendzie Głównej Straży Granicznej podjęto prace nad zmianami legislacyjnymi w cytowanej wcześniej ustawie, wśród których zaproponowano m.in. zniesienie tzw. „kryterium wieku”. W dniu 29 lipca 2021 r. Biuro Prawne KGSG przekazało do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji propozycje zmian do ustawy o Straży Granicznej w zakresie uchylecia z przedmiotowej ustawy regulacji odnoszących się do ograniczenia wieku do 35 lat. Jednocześnie propozycje te ponownie zostały wskazane jako niezbędne do uwzględnienia przy okazji projektu ustawy o ustanowieniu „Programu modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2022-2025” w piśmie BP KGSG z dnia 5 listopada 2021 r. Obecnie, przedmiotowa propozycja uchylecia ust.1b-1d w art. 31 ustawy o Straży Granicznej, została włączona do projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie granicy państwowej i niektórych innych ustaw, który to projekt został skierowany 12 listopada 2021 r. do rozpatrzenia przez Radę Ministrów.

Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (VII.7060.1.2021 z 26 października 2021 r.) - w sprawie zasad i warunków przyznawania pomocy finansowej dla rolników.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wciąż zgłaszają się rolnicy kwestionujący wymóg zgłoszenia na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych (w zakresie ubezpieczenia emerytalnego, ubezpieczeń rentowych i ubezpieczenia wypadkowego) z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, jako warunku przyznania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Wnioskodawcy podnoszą, że wymóg ten ma charakter dyskryminacyjny względem osób, które wykonują działalność rolniczą w oparciu o formy umów inne niż indywidualna działalność gospodarcza, w szczególności względem osób, które pracują jednocześnie w ramach umowy o pracę i są już objęte z tego tytułu obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym. Istotne wątpliwości wnioskodawców budzi także fakt stworzenia, przez wprowadzenie takiego wymogu na poziomie rozporządzenia, wyjątku od ogólnej zasady dobrowolności ubezpieczenia w przypadku zbiegu tytułów ubezpieczeń, o której stanowią przepisy rangi ustawowej.

Rzecznik przypomniał, że obowiązek zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywanej działalności stanowi ingerencję państwa w wolność gospodarczą, która zgodnie z art. 22 Konstytucji jest dopuszczalna „tylko w drodze ustawy”, a także w prawa majątkowe obywateli chronione na podstawie art. 64 Konstytucji. Ograniczenia te powinny także być zgodnie z wymogami określonymi w art. 31 Konstytucji. W tym miejscu warto zauważyć, że argument, zgodnie z którym, do kryteriów przyznawania pomocy publicznej, wymogi te nie mają zastosowania z uwagi na fakt, że skorzystanie z pomocy jest dobrowolne, trudno uznać za zgodny aksjologią Konstytucji, która opiera się na zasadzie społecznej gospodarki rynkowej (art. 20). Nie budzi bowiem wątpliwości, że pomoc publiczna przyznawana określonym podmiotom gospodarczym stanowi ingerencję w wolność gospodarczą pozostałych podmiotów działających w gospodarce rynkowej w zakresie, w jakim wpływa na stosunki gospodarcze i indywidualną sytuację ekonomiczną obywateli, którzy tą pomocą nie są objęci.

Zdaniem Rzecznika obowiązujący kształt przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. budzi istotne wątpliwości z punktu widzenia poszanowania konstytucyjnych zasad stanowienia prawa oraz zasady poprawnej legislacji. Jak wskazano w przedstawionych wyżej uwagach, wątpliwości te dotyczą przede wszystkim

kwestii hierarchicznej zgodności przepisów tego rozporządzenia z aktami ustawowymi oraz z Konstytucją, a także kwestii spójności stosowania tych przepisów z deklarowanymi w procesie uzgadniania projektu tego rozporządzenia z intencjami i zapewnieniami Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi zawartymi w treści jego uzasadnienia, co może być uznane również za naruszenie zasady ochrony zaufania obywateli do państwa. Przepisy rozporządzenia wydają się przy tym stanowić, pozbawiony odpowiedniej podstawy prawnej, przykład nierównego traktowania osób prowadzących działalność rolniczą ze względu na ich sytuację ekonomiczno-prawną i związaną z nią podstawę zatrudnienia. Istotna konstytucyjnie wątpliwość dotyczy przy tym także możliwości naruszenia prerogatyw władzy ustawodawczej Sejmu RP i Senatu RP w kontekście zasady podziału władz, o której mowa w art. 10 Konstytucji.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi w piśmie z 15 grudnia 2021 r. poinformował, iż Minister nie zgadza się z opinią wyrażoną w stanowisku Rzecznika, iż przepisy wykonawcze poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” godzą w jakikolwiek sposób w obywateli. Przepisy jedynie określają szczegółowe warunki i tryb przyznawania pomocy finansowej zgodnie z kierunkiem zapotrzebowania na przedmiotowe wsparcie. Należy zauważyć, iż przedmiotową pomoc możemy traktować jako rodzaj pewnego przywileju, który jednak ze względu na określone wymogi wynikające z przepisów, nie będzie dostępny dla wszystkich, a jedynie dla tych, którzy stanowią docelową grupę naszych beneficjentów i spełniają warunki przyznania tej pomocy. Niemniej jednak, dostrzegając w wystąpieniu RPO troskę o warunki prowadzenia działalności gospodarczej, jak również mając na uwadze to, iż przedsiębiorcy nadal borykają się z problemami ekonomicznymi, będącymi konsekwencją panującej sytuacji epidemiologicznej w kraju, resort dokona w tym zakresie szczegółowej analizy przepisów wykonawczych, nie wykluczając przy tym podjęcia ewentualnych prac legislacyjnych zmierzających do zmiany obowiązującego stanu prawnego.

Komendanta Głównego Policji (WZF.7043.99.2021 z 29 października 2021 r.) – w sprawie praktycznego stosowania przepisów normujących służbę policjantów sprawujących opiekę nad dzieckiem do lat 8.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają prośby o pomoc od policjantek sprawujących opiekę nad dzieckiem do lat 8. Problem dotyczy pełnienia służby w niedzielę lub święto oraz w godzinach zaliczanych do

pory nocnej przez policjantkę opiekującą się dzieckiem do 8 lat, jeżeli z uprawnienia takiego nie korzysta drugie z rodziców lub opiekun.

Przełożeni odmawiając prawa do opieki nad dzieckiem wskazują, że celem regulacji § 16 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 września 2020 r. w sprawie czasu służby policjantów jest zapobieżenie sytuacji, w której służbę w niedzielę i święto albo w godzinach zaliczanych do pory nocnej będzie musiał pełnić policjant, który wprawdzie nie jest jedynym opiekunem dziecka, jednakże drugie z rodziców lub opiekunów jest zobowiązane świadczyć w tym samym czasie służbę. Wynika to z konstrukcji przepisu § 16 ust. 2 rozporządzenia, w którym ustawodawca używa słów „niedzielę lub święto”, co ma wskazywać na indywidualny wybór dnia wolnego w ramach zabezpieczenia opieki nad dzieckiem jednego z rodziców, zamiast „niedziele lub święta”, co mogłoby wskazywać, że przepis dotyczy wszystkich niedziel lub świąt.

Policjant, który nie jest jedynym opiekunem dziecka do lat 8, chcąc skorzystać z uprawnienia do niepełnienia służby w niedzielę lub święto, bądź w godzinach zaliczanych do pory nocnej, powinien wykazać, że drugie z rodziców lub opiekunów dziecka, jest wyznaczone do służby lub pracy w tym samym czasie i nie korzysta z przysługującego mu uprawnienia do zwolnienia z takiej służby, czyli w konsekwencji jest zobowiązane taką służbę świadczyć. Sposób wykazania przez policjanta przedmiotowej okoliczności powinien określić właściwy przełożony, który może zobowiązać policjanta do przedstawienia stosownego zaświadczenia, bądź złożenia odpowiedniego oświadczenia, które może być następnie zweryfikowane w zakładzie pracy drugiego z rodziców.

W ocenie RPO interpretacja taka jest zbyt daleko idąca. Z treści § 16 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia wynika norma prawna zakazująca wyznaczania do służby w niedzielę lub święto, względnie w porach nocnych policjanta opiekującego się dzieckiem do 8 lat, jeżeli z takiego uprawnienia (w tym samym czasie) nie korzysta drugie z rodziców lub opiekun. Innymi słowy ratio legis niniejszego przepisu polega na uniemożliwieniu jednoczesnego korzystania z tego uprawnienia (tj. niewyznaczania do służby w określonej porze bez zgody policjanta) przez obojga rodziców/opiekunów. Dodatkowo niniejszy przepis umożliwia dzielenie się tym uprawnieniem pod warunkiem, że rodzice nie będą korzystać z niego w tym samym czasie.

W świetle powyższego, Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o odniesienie się do przedstawionego problemu.

Komendant Główny Policji w piśmie z 8 grudnia 2021 r. podkreślił, że obecnie obowiązujące przepisy zawarte w ustawie o Policji stanowią dostateczną gwarancję ochrony słusznych praw funkcjonariuszy Policji, a zarazem we właściwy sposób zabezpieczają interes służby, a w szerszym

aspekcie interes społeczny. Jednocześnie wyjaśnił, że stosunek służbowy policjantów, jako funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych charakteryzuje się znaczną dyspozycyjnością i zdyscyplinowaniem, bez których służby te tracą nieodzowną w ich funkcjonowaniu operatywność. Warto przy tym zaznaczyć, iż kandydat do służby składając dobrowolnie oświadczenie o zgłoszeniu się do służby w Policji, składa tym samym oświadczenie wyrażające zgodę na dobrowolne poddanie się szczególnej dyscyplinie służbowej w tej formacji, a w szerszym aspekcie składa oświadczenie o poddaniu się rygorom wynikającym z charakteru tej służby. Można zatem stwierdzić, że osoba decydująca się dobrowolnie na podjęcie służby w Policji rezygnuje z pewnej części swobód obywatelskich.

Marszałek Sejmu RP i Marszałka Senatu RP (VII.602.23.2015 z 29 października 2021 r.) - w sprawie potrzeby zmian dotyczących prawa wyborczego.

Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie wystąpił z propozycją podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej kwestii związanych z tzw. prekampanią wyborczą, która obejmuje działania o charakterze agitacji wyborczej przed formalnym rozpoczęciem kampanii wyborczej, nieobjęte z uwagi na ten fakt odpowiednimi regulacjami zawartymi w prawie wyborczym. Zdaniem Rzecznika konieczne jest prawne uregulowanie zasad prowadzenia tychże działań z uwagi na wymogi związane z ochroną konstytucyjnych praw i wolności oraz ze względu na interes publiczny w postaci prawidłowego przebiegu kampanii wyborczej.

W obecnym stanie prawnym brak jest szczegółowych regulacji dotyczących agitacji wyborczej jeszcze przed formalnym rozpoczęciem okresu kampanii wyborczej, określonego przepisami prawa wyborczego. Istotę problemu stanowi fakt, że chociaż oficjalnie okres ten się nie rozpoczął, nie oznacza to jednak, iż komitety wyborcze i partie polityczne nie prowadzą już wcześniej działań agitacyjnych. W związku z brakiem odpowiednich przepisów działania te są nieskrępowane, co negatywnie wpływa na równość szans podmiotów biorących udział w procesie wyborczym. Szczególnie istotną kwestią jest brak przejrzystości finansowania polityki w odniesieniu do tychże działań, w związku z brakiem mechanizmów zapewniających jej jawność.

W ocenie RPO odpowiednie uregulowanie tych kwestii poprzez wprowadzenie obowiązujących powszechnie reguł prowadzenia prekampanii w ramach przepisów prawa wyborczego mogłoby pomóc w przeciwdziałaniu szkodliwym skutkom całkowitej dowolności działań agitacyjnych w tym okresie i wpływu tych działań na interes publiczny, jakim jest zagwarantowanie prawidłowego przebiegu procesu wyborczego w

oparciu o zasadę równości i powszechności praw wyborczych. W obecnej chwili, w związku z nieuregulowaniem kwestii działań agitacyjnych w trakcie prekampanii wyborczej, równość pozycji, z których podmioty biorące udział w zmaganiach wyborczych rozpoczynają właściwą kampanię wyborczą, jest istotnie zachwiana.

Problem braku regulacji dotyczących prekampanii wyborczej był już wcześniej przedmiotem wystąpień Rzecznika Praw Obywatelskich do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Kwestię tę Rzecznik podnosił również w listopadzie i grudniu 2017 roku w toku prac legislacyjnych nad ustawą o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych. Jak wskazują doniesienia medialne i opracowania przygotowywane przez organizacje pozarządowe, problem braku regulacji zjawiska prekampanii wyborczej jest wciąż aktualny.

Mając powyższe na względzie, Rzecznik zwrócił się do Marszałków o przyjęcie powyższych uwag i rozważenie zainicjowania koniecznych zmian w prawie wyborczym.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (III.7064.333.2021 z 2 listopada 2021 r.) - w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wciąż wpływają liczne skargi na przewlekłość postępowań w sprawach o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych oraz świadczenia wychowawczego, objętych koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego. Problem ten był już przedstawiany w wystąpieniach generalnych RPO, począwszy od 2016 r. W odpowiedziach resort polityki społecznej wskazywał na podejmowane działania zmierzające do poprawy sytuacji w tym zakresie.

Skarżący, którzy oczekują na decyzje z urzędów wojewódzkich w sprawie ustalenia prawa do świadczeń, powołują się na przewlekłość dotychczas prowadzonych postępowań i brak rozpatrzenia wniosków nawet dotyczących kilku okresów świadczeniowych. Wskazać też należy, że na wnoszone do wojewódzkich sądów administracyjnych skargi na beczynność lub przewlekłe prowadzenie postępowań zapadają coraz częściej wyroki korzystne dla skarżących, stwierdzające dopuszczenie się przewlekłości postępowania, przy czym ta przewlekłość ma miejsce z rażącym naruszeniem prawa.

Osoby zwracające się do Rzecznika podnoszą, iż czują się gorzej traktowane, ponieważ z powodu długotrwałego rozpatrywania spraw nie mogą zapewnić dzieciom dostępu do dodatkowych zajęć edukacyjnych, czy rehabilitacyjnych w przypadku dzieci z niepełnosprawnościami. W dotychczasowych wystąpieniach Rzecznik podkreślał, iż celem świadczeń

rodziny i wychowawczych jest wsparcie rodzica opiekującego się dzieckiem i w tej sytuacji czas odgrywa bardzo istotną rolę. Długotrwałość procedowania skutkuje brakiem pomocy finansowej państwa, czego konsekwencje mogą być bardzo dotkliwe, np. w postaci braku środków na leczenie bądź rehabilitację dzieci.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie informacji o podjętych i planowanych działaniach zmierzających do usprawnienia procesu wypłaty świadczeń rodzinnych i świadczenia wychowawczego objętych koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 15 listopada 2021 r. poinformowała, że w dniu 21 października 2021 r. Prezydent RP podpisał ustawę o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw. Powyższa ustawa wdraża szereg nowelizacji, mających na celu usprawnienie procesu przyznawania świadczenia wychowawczego. Główną zmianą wprowadzoną powyższą nowelizacją, będzie przeniesienie zadania, dotyczącego rozpatrywania wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - dla wniosków złożonych po dniu 1 stycznia 2022 r. Tym samym, właściwymi do rozpatrzenia wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na podstawie przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, za okresy wcześniejsze oraz bieżący (2021/2022) pozostaną urzędy wojewódzkie. W dniu 10 listopada br. skierowano do wojewodów pismo, zawierające informacje, dotyczące nowego zakresu zadań, wynikających z nowelizacji przepisów oraz ponownie zaapelowano o bezzwłoczne podjęcie działań mających na celu zakończenie spraw oczekujących na rozpatrzenie i zastosowanie wszelkich środków prowadzących do zapobieżenia opóźnieniom w przyszłości.

Ministra Zdrowia (VII.7033.65.2021 z 2 listopada 2021 r.) - w sprawie ograniczenia możliwości odbywania zajęć klinicznych i praktyk w szpitalach i innych jednostkach zewnętrznych względem medycznych uczelni wyższych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich kierowane są liczne skargi dotyczące ograniczenia możliwości odbywania zajęć klinicznych i praktyk w szpitalach i innych jednostkach zewnętrznych względem medycznych uczelni wyższych. Ich analiza wskazuje, że sygnalizowany przez Skarżących problem nie ma charakteru incydentalnego i wymaga wypracowania zmian systemowych w celu zapewnienia należytej ochrony prawa do nauki i prawa do ochrony danych osobowych przy jednoczesnym uwzględnieniu konieczności ochrony

życia i zdrowia studentów i osób, z którymi mają oni styczność podczas zajęć odbywających się poza murami uczelni.

Niektóre ze wspomnianych wyżej podmiotów uzależniają możliwość przystąpienia do zajęć i praktyk od zaszczepienia się przez studenta przeciwko COVID-19 i weryfikują ten fakt samodzielnie lub przy wsparciu administracyjnym uczelni wyższej, z czym wiąże się konieczność ujawnienia przez studentów ich danych osobowych dotyczących zdrowia.

Obowiązek odbycia zajęć klinicznych i praktyk zawodowych w przypadku studentów kierunków medycznych wynika z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza dentystry, farmaceuty, pielęgniarki, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego. Uczelnie wyższe nie dysponują infrastrukturą pozwalającą na realizację wszystkich zajęć i praktyk na jej terenie i w związku z tym zmuszone są do zawierania porozumień z jednostkami zewnętrznymi w celu umożliwienia studentom realizacji programu studiów. Niewywiązanie się przez studenta z powyższych obowiązków może skutkować niezaliczeniem roku, a w dalszej perspektywie niezamierzonym przez studenta wydłużeniem kształcenia, a nawet niemożnością ukończenia studiów.

RPO dostrzega, że przyczyną podejmowania przez szpitale i inne podmioty, w których odbywać się mają zajęcia kliniczne i praktyki, decyzji dotyczących ograniczeń dla osób niezaszczepionych przeciw COVID-19 jest troska o życie i zdrowie studentów, personelu medycznego i pacjentów, a także chęć zapewnienia bezpiecznych warunków kształcenia praktycznego w czasie pandemii. Rzecznik podkreśla jednak, że przyjmowane rozwiązania mogą stanowić bezpodstawne ograniczenie konstytucyjnie chronionych praw, tj. prawa do nauki, w zakresie w jakim dochodzi do uzależnienia udziału w części obowiązkowych zajęć od poddania się szczepieniu przeciw COVID-19, a także prawa do ochrony prywatności, w sytuacji gdy uczelnia lub jednostka, w której odbywają się zajęcia kliniczne czy praktyki przetwarza dane studentów dotyczące zdrowia.

Ponadto, w ocenie Rzecznika, ewentualne ograniczenie nie powinno różnicować sytuacji w dostępie do szkolnictwa wyższego osób zaszczepionych, osób, które nie mogą poddać się szczepieniu z uwagi na trwałe bądź czasowe przeciwwskazania zdrowotne, osób posiadających przeciwciała, a także tych, którzy posiadają aktualny negatywny wynik testu.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zapewnienia rozwiązań prawnych wychodzących naprzeciw opisanemu wyżej problemowi.

Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (IX.517.2699.2020 z 2 listopada 2021 r.) - w sprawie problemów z korzystaniem przez osoby pozbawione wolności z samoinkasujących aparatów telefonicznych.

Problematyka korzystania przez osoby pozbawione wolności z samoinkasujących aparatów telefonicznych jest częstym przedmiotem wniosków wpływających do Rzecznika Praw Obywatelskich.

Wyniki postępowań wyjaśniających, prowadzonych w Biurze RPO w tych sprawach, dowodzą, że dyrektorzy jednostek penitencjarnych w różny sposób interpretują § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz § 28 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania. Przepisy te stanowią, że co do zasady skazany/tymczasowo aresztowany może skorzystać z samoinkasującego aparatu telefonicznego jeden raz w ciągu dnia. Czas korzystania z aparatu telefonicznego, z wyłączeniem rozmów z podmiotami o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w. (w przypadku skazanych) oraz art. 215 § 1 k.k.w. (w przypadku tymczasowo aresztowanych), jednorazowo nie może natomiast przekraczać 5 minut.

Prawodawca wskazał również, że w uzasadnionych przypadkach dyrektor może zezwolić na przeprowadzenie dodatkowej rozmowy. Ta dyrektywa jest podstawą do oceny przez dyrektorów jednostek penitencjarnych, że osadzony korzystając z aparatu telefonicznego może wykonać jedynie jedną próbę połączenia oraz przeprowadzić jedną rozmowę.

Mając na uwadze cele kary pozbawienia wolności oraz prawo osób pozbawionych wolności do życia prywatnego i rodzinnego, RPO podniósł znaczenie wykładni celowościowej omawianych przepisów. Korzystanie z aparatu telefonicznego służy przede wszystkim zapewnieniu możliwości utrzymania kontaktu ze światem zewnętrznym, samodzielnego załatwiania spraw urzędowych. Z punktu widzenia organizacji pracy Służby Więziennej nie ma znaczenia czy osadzony będzie prowadził przez 5 minut jedną rozmowę, np. z osobą bliską, czy wykona kilka połączeń telefonicznych i w tym czasie przeprowadzi rozmowę z członkiem rodziny oraz załatwi sprawę w urzędzie.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Generalnego SW z prośbą o podjęcie działań mających na celu zagwarantowanie osobom pozbawionym wolności możliwości wykorzystania całego limitu czasu podczas korzystania z aparatu telefonicznego i przeprowadzenia w tym czasie więcej niż jednej rozmowy telefonicznej.

Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (WZF.7043.11.2021 z 2 listopada 2021 r.) - w sprawie wykorzystywania monitoringu w jednostkach penitencjarnych w celu kontrolowania pracowników i funkcjonariuszy SW.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Przewodniczący Zarządu Głównego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa z prośbą o interwencję w sprawie wykorzystywania monitoringu w zakładach karnych i aresztach śledczych w celu kontrolowania pracowników i funkcjonariuszy Służby Więziennej. Analiza nadesłanej przez Przewodniczącego Związku dokumentacji budzi wątpliwości Rzecznika co do prawidłowości i zgodności z prawem takich praktyk.

RPO dostrzega fakt, że wykonując swoje zadania pracownicy i funkcjonariusze będą monitorowani w miejscach gdzie następuje jednoczesne przebywanie osadzonych i funkcjonariuszy takich jak: pomieszczenia do widzeń, miejsca mieszkalne i zatrudnienia osadzonych, czy ciągi komunikacyjne. Niemniej jednak pracownicy nie powinni być monitorowani w zakresie wykonywania czynności nie związanych z bezpośrednim kontaktem i obsługą osadzonych. Monitoring pracowników i funkcjonariuszy nie powinien służyć do dokonywania oceny ich pracy oraz służby. Przepis art. 73a § 8 kkw daje dyrektorom zakładów karnych możliwość stosowania monitorowania w określonych miejscach i pomieszczeniach, ale nie w oderwaniu od innych przepisów prawa.

W świetle tychże przepisów monitorowany obszar powinien zostać ograniczony do niezbędnego zasięgu, tak aby przetwarzać dane, które są niezbędne do realizacji celu, w jakim monitoring ten został zastosowany. Nie można zatem wykraczać poza jego zakres i stosować to uprawnienie w celu oceny jakości wykonywanej pracy przez pracowników. Narusza to bowiem ich prywatność, a pracownicy mają do niej prawo nawet w miejscu wykonywania swojej pracy.

RPO zaznaczył również, że prywatność jednostki jest wartością chronioną konstytucyjnie. Artykuł 47 Konstytucji zawiera ogólne gwarancje ochrony prywatności, a art. 51 Konstytucji odnosi się bezpośrednio do aspektów ochrony prywatności związanych z przetwarzaniem informacji o jednostce. Prywatność może podlegać ograniczeniom na określonych w Konstytucji zasadach, tj. wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Ograniczenia te muszą być więc określone w ustawie, nie mogą naruszać istoty prawa do prywatności oraz muszą być konieczne w demokratycznym państwie prawnym dla ochrony wartości (bezpieczeństwa, porządku publicznego, ochrony środowiska, zdrowia, moralności publicznej czy też wolności i praw innych osób).

W opinii Rzecznika w niniejszej sprawie wątpliwości budzi zarówno podstawa prawna zastosowania monitoringu w zakładach karnych (art. 73a kkw), cel jakiemu ma służyć (nadzór funkcjonariuszy i pracowników), jak i obszar jego działania (wnętrze biura, obejmujące stanowisko, na którym służba wykonywana jest w sposób ciągły). Z analizy otrzymanej od NSZZFiPW dokumentacji wynika, że Kierownictwo Służby Więziennej reguluje kwestie związane z monitorowaniem funkcjonariuszy i pracowników, nie mając do tego wystarczających podstaw prawnych. Podawane regulacje są nieadekwatne i nieprzekonujące, odnoszą się bowiem do osadzonych, a nie kadry jednostek organizacyjnych Służby Więziennej. Stosowana praktyka i wprowadzane rozwiązania budzą w związku z tym uzasadnione wątpliwości z punktu widzenia przestrzegania praw i wolności obywatelskich osób zatrudnionych w więziennictwie.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Generalnego SW z prośbą o zbadanie przedstawionego zagadnienia i poinformowanie o zajętych stanowisku.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (XI.503.4.2016 z 2 listopada 2021 r.) – w sprawie strategii rozwoju usług społecznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich w pierwszej kolejności zauważył, że proces deinstytucjonalizacji systemu wsparcia jest szczególnie istotny z perspektywy osób z niepełnosprawnościami, którym od dawna odmawia się możliwości dokonywania osobistych wyborów i sprawowania kontroli we wszystkich dziedzinach życia. Rozwiązania mające na celu zasadnicze zmiany w tym zakresie powinny uwzględniać uwagi kierowane przez Komitet ONZ ds. praw osób z niepełnosprawnościami pod adresem Polski oraz głos osób z niepełnosprawnościami, w tym ich organizacji lub organizacji działających na ich rzecz.

Strategia dotycząca deinstytucjonalizacji systemu wsparcia powinna mieć na celu przede wszystkim włączenie w społeczność lokalną grup najbardziej narażonych na wykluczenie. Wykluczenie społeczne wiąże się ze stygmatyzacją, segregacją i dyskryminacją, które mogą prowadzić z kolei do przemocy, wykorzystywania i nadużyć, a także powstawania negatywnych stereotypów napędzających cykl spychania ich na margines życia społecznego. Polityka i konkretne plany działania w omawianym zakresie wymagają oparcia ich na poszanowaniu przyrodzonej godności, autonomii i niezależności osoby oraz zapewnienia jej pełnego i skutecznego udziału w społeczności. Celem jest stworzenie takiego systemu wsparcia, który umożliwi zainteresowanym rzeczywiście dokonywanie indywidualnych wyborów, na równi z innymi osobami, co wiąże się m.in. z ustanowieniem

szerokiego zakresu usług świadczonych w miejscu zamieszkania i innych usług wsparcia świadczonych w społeczności lokalnej.

W ocenie RPO efektywność wypracowanych założeń wymaga otwartego dialogu pomiędzy organami władzy publicznej a osobami z niepełnosprawnościami, do których kierowane są planowane działania.

Z uzyskanych informacji z Ministerstwa Zdrowia wynika, że prace nad procesem deinstytucjonalizacji toczą się równoległe w Ministerstwie Zdrowia oraz w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej. Planowane jest przygotowanie dwóch odrębnych dokumentów w zakresie właściwości każdego z ministerstw. Rzecznik podkreślił, iż należy wyraźnie wskazać, które z zagadnień zostaną objęte Strategią usług społecznych, a które Strategią rozwoju systemu ochrony zdrowia. Niezbędna jest również koordynacja działań zaproponowanych w obu dokumentach, aby dążyły do realizacji tożsamego celu i się uzupełniały. W przeciwnym razie powstaną dwa różne dokumenty nieprowadzące do skoordynowania działań.

Co ważne, lektura przedstawionego projektu Strategii wskazuje na podkreślenie potrzeby stosowania języka z uwzględnieniem perspektywy równości. Osoby z niepełnosprawnościami są szczególnie narażone na stygmatyzację i niechętnie postawy społeczne. Wśród nich, w stosunkowo najgorszej sytuacji znajdują się osoby w kryzysie psychicznym. Dlatego język stosowany wobec osób z niepełnosprawnościami powinien służyć włączeniu tych osób do społeczeństwa oraz przezwyciężaniu negatywnych stereotypów, nie zaś pogłębiać ich dyskryminację.

Ponadto, RPO zwrócił uwagę, jak niezbędne jest uwzględnienie niezwykle istotnej roli podmiotów sektora społecznego, również jako głosu samych osób z niepełnosprawnościami jako partnerów całego procesu deinstytucjonalizacji, mając na uwadze cel poszczególnych działań, jakim jest zapewnienie każdemu niezależnego życia z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb, godności oraz autonomii.

Do Rzecznika zwrócili się również przedstawiciele organizacji zrzeszających osoby w spektrum autyzmu, podkreślając potrzebę uwzględnienia ich potrzeb w dalszym okresie procedowania Strategii. W tym miejscu należy zauważyć, że ta grupa jest aktualnie wymieniona w Strategii zaledwie jeden raz, przy działalności zakładów aktywności zawodowej. Szczególne potrzeby osób w spektrum oraz dedykowane im rozwiązania zostały zupełnie pominięte zarówno w diagnozie, jak i w Strategii. Jest to grupa osób wymagająca szczególnie intensywnego i specjalistycznego wsparcia. Dla strategicznego planowania polityki wobec osób z niepełnosprawnościami niezbędne jest przyjęcie perspektywy większości, ale także grup szczególnie narażonych na dyskryminację, w tym osób wymagających bardziej intensywnego wsparcia. Jednocześnie środowisko

osób w spektrum wskazuje, że powszechnie stosowana skala Barthel nie uwzględnia potrzeb oraz trudności osób w kryzysie psychicznym czy w spektrum autyzmu. Niezbędne jest wypracowanie narzędzia, które uwzględni potrzeby każdej z grup narażonych na wykluczenie społeczne.

Jednym z kluczowych zadań wyrażonych w Strategii jest zmiana sposobu funkcjonowania placówek opieki całodobowej i wykorzystania posiadanego potencjału do zapewnienia wsparcia w społeczności lokalnej. Obawy Rzecznika budzi sformułowanie dotyczące wyodrębnienia i tworzenia filii (pojedynczych zespołów, mieszkań) w funkcjonujących już DPS. Takie działania zmierza do dalszej izolacji osób zamieszkujących w ramach struktur DPS-ów. W tym kontekście należy pamiętać, że wszystkie usługi wspierające muszą być zaprojektowane tak, aby wspierać życie w społeczeństwie, zapobiegając izolacji i segregacji od innych osób i muszą być faktycznie odpowiednie do tego celu. Przedstawione wnioski wymagają również analizy aktualnie obowiązujących regulacji prawnych związanych z umieszczeniem osoby w placówce całodobowej. Proponowana zmiana roli placówek całodobowych powinna iść w parze z odpowiednim dostosowaniem regulacji prawnych do możliwości podjęcia decyzji co do miejsca zamieszkania, współlokatorów, jak i ewentualnie zakresu wsparcia z jakiego dana osoba chce skorzystać.

W ocenie RPO projektowane w Strategii priorytety i działania powinny być skonstruowane tak, aby ich efekty były mierzalne zarówno dla osób odpowiedzialnych za realizację danego działania, jak i dla samych zainteresowanych wdrażaniem postanowień Strategii, a także dla organizacji i instytucji monitorujących wykonywanie Strategii.

Obawy Rzecznika budzi też brak założeń dotyczących wprowadzenia systemowej usługi asystencji osobistej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami, zapewnienia systemowej usługi wsparcia wytchnieniowego, poprawy funkcjonowania środowiskowych domów samopomocy, czy wdrożenia działań w ramach kręgów wsparcia oraz wskaźników pozwalających na monitorowanie realizacji założonych celów. Niezbędna jest również analiza dostępności i adaptabilności nowotworzonych mieszkań treningowych i wspomaganych.

Rzecznik z zadowoleniem przyjął zmiany w Strategii dotyczące zastąpienia „uzawodowienia opiekunów” wprowadzeniem systemowej usługi asystencji osobistej w przypadku osób z niepełnosprawnościami. Działanie to wymaga jednak dalszej konkretyzacji i wprowadzenia wskaźników pozwalających na monitorowanie zmian.

Zastrzeżenia RPO budzi również rozdział dotyczący sposobu finansowania działań zaplanowanych w Strategii. W projekcie stwierdzono, że „Strategia jako polityka publiczna nie spowoduje bezpośrednich skutków

finansowych". Takie podejście sprawia, że działania oczekiwane przez środowiska osób narażonych na wykluczenie społeczne mogą być realizowane w sposób fragmentaryczny, a osiągnięcie zakładanych celów znacznie utrudnione, a nawet niemożliwe. Za planowanymi działaniami powinna pójść również zmiana systemowa w sposobie ich finansowania.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o analizę przedstawionych w niniejszym wystąpieniu uwag oraz uwzględnienie propozycji w dalszych pracach nad Strategią rozwoju usług społecznych.

Ministra Edukacji i Nauki (VII.5600.43.2021 z 8 listopada 2021 r.) - dotyczące planowanych zmian odnośnie zasad uczęszczania na lekcje religii i etyki w szkołach publicznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich z uwagą monitoruje kwestie dotyczące poszanowania wolności sumienia i wyznania. Znaczna część kierowanych do RPO wniosków obywateli dotyczących tej problematyki odnosi się do różnych aspektów organizacji lekcji religii i obecności elementów o charakterze wyznaniowym w szkołach publicznych.

Dlatego też RPO z uwagą śledzi publiczne deklaracje MEiN dotyczące planowanych zmian w sprawie zasad uczęszczania na lekcje religii i etyki w szkołach publicznych. Zmiany te zakładają obligatoryjność zajęć etyki dla uczniów, których rodzice nie wyrażą woli zorganizowania przez szkołę lekcji religii. Zdaniem Rzecznika zasadne pozostaje zagwarantowanie możliwości uczestnictwa zarówno w lekcjach etyki, jak i religii. RPO wyraził także wątpliwości dotyczące powierzenia nauczania etyki katechetom.

Współcześnie, z punktu widzenia wymogów poszanowania wolności sumienia i wyznania, za dopuszczalne uznawane są trzy zasadnicze modele organizacji lekcji religii w szkołach publicznych: model świecki – lekcje religii zasadniczo niedostępne w szkole; model zintegrowany – w programie szkolnym istnieje obowiązkowy przedmiot obejmujący zarówno wiedzę o różnych religiach jak i o etyce; model równoległy – w szkole jest nauczana religia (odrębnie dla poszczególnych wyznań), a dla dzieci, których rodzice preferują światopogląd areligijny dostępne są zajęcia alternatywne – najczęściej z etyki. W Polsce funkcjonuje obecnie model równoległy, tj. obok lekcji religii o charakterze konfesyjnym organizowanych w przypadku wyznań o uregulowanej sytuacji prawnej, organizowane są również lekcje etyki.

W opinii Rzecznika w tak ważnej dla obywateli sprawie, o fundamentalnym znaczeniu dla wrażliwego poszanowania praw obywatelskich, zasadne byłoby poddanie wskazanego projektu konsultacjom społecznym. Wprowadzenie zapowiadanych zmian doprowadziłoby bowiem do przemodelowania polskiego systemu nauczania

religii w kierunku modelu zintegrowanego. Różnica polegałaby na tym, że zamiast jednego przedmiotu przekazującego wiedzę religioznawczą i z zakresu etyki istniałaby konieczność wyboru pomiędzy dwoma przedmiotami o różnym charakterze, które byłyby traktowane przez państwo jako równoważne pod względem przekazywanych treści. Taka sytuacja może budzić wątpliwości pod kątem możliwie najpełniejszego poszanowania praw obywatelskich.

RPO podkreślił, że co do zasady możliwe wydaje się wprowadzenie obowiązkowego, organizowanego przez państwo przedmiotu przekazującego wiedzę religioznawczą, filozoficzną i mającego na celu kształtowanie systemu wartości u uczniów. Należy dołożyć jednak starań, żeby wiedza przekazywana w ramach tego przedmiotu miała charakter pluralistyczny i była prezentowana w sposób obiektywny oraz dopuszczający krytyczną dyskusję. Przede wszystkim zaś zajęcia te nie powinny w sposób jednoznaczny i dominujący dowartościowywać jednego światopoglądu. Należy pamiętać, że system organizacji lekcji religii nie dotyczy aktualnie jedynie religii większościowej, jaką jest w Polsce religia rzymskokatolicka, ale również religii mniejszościowych, które również są nauczane w szkołach publicznych, jednak ze względów organizacyjnych jest to często bardziej utrudnione. Ponadto, osoby przynależące do związków wyznaniowych o nieuregulowanej sytuacji prawnej nie mają możliwości wnioskowania o zorganizowanie dla nich lekcji religii. Program obowiązkowego przedmiotu powinien więc obejmować również wiedzę o światopoglądach reprezentowanych przez mniejszości.

Ewentualne wprowadzenie obowiązku wyboru pomiędzy lekcjami religii i etyki wiąże się także z coraz częściej obserwowanym w działalności Rzecznika problemem dotyczącym sytuacji, w których dwoje rodziców posiadających pełnię władzy rodzicielskiej składa odmienne oświadczenia dotyczące uczestnictwa dziecka w lekcjach religii lub etyki. Warto wziąć pod uwagę propozycję, by w przypadku sporu rodziców odnośnie do wyznania, światopoglądu i uczestnictwa w zajęciach religii albo etyki dziecka, szczególne znaczenie przywiązać do woli nieletniego i o ten decydujący czynnik oprzeć decyzję sądu rodzinnego. Taka praktyka ma miejsce także w innych krajach europejskich.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska co do przedstawionych zagadnień.

Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów, Marszałka Sejmu RP oraz Marszałka Senatu RP (VII.516.2.2021 z 9 listopada 2021 r.) - w sprawie procedury wystąpienia z Unii Europejskiej.

Od dnia 1 maja 2004 r. Rzeczpospolita Polska jest państwem członkowskim Unii Europejskiej. Po przeprowadzeniu referendum ogólnokrajowego, na podstawie art. 90 ust. 3 Konstytucji w związku z art. 125 Konstytucji, w którym Polacy zdecydowaną większością głosów (77,45% głosów za przy frekwencji 58,85%) opowiedzieli się za przystąpieniem do Unii Europejskiej, Polska ratyfikowała traktat akcesyjny. Ratyfikacja tego traktatu nastąpiła na podstawie art. 90 ust. 1 Konstytucji, który stanowi, że Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej przekazać organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach.

Członkostwo w Unii Europejskiej jest źródłem wielu korzyści dla Rzeczypospolitej Polskiej i jej obywateli. Z perspektywy Rzecznika Praw Obywatelskich niezwykle ważne jest, że prawo Unii Europejskiej – zarówno prawo pierwotne, traktaty i posiadająca taką samą moc prawną Karta Praw Podstawowych UE, jak i prawo pochodne, stanowione przez organy i instytucje unijne – zawiera szerokie gwarancje praw i wolności obywateli polskich, będących jednocześnie obywatelami Unii Europejskiej.

Z tego względu RPO, jako konstytucyjny organ stojący na straży praw i wolności człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji oraz innych aktach normatywnych (art. 208 ust. 1 Konstytucji), a więc określonych także w prawie Unii Europejskiej, zwrócił uwagę, że wymagania proceduralne – przewidziane aktualnie w polskim prawie dla wypowiedzenia umowy międzynarodowej dotyczącej członkostwa Polski w Unii Europejskiej – są niezgodne z Konstytucją.

Procedurę wystąpienia z Unii Europejskiej reguluje obecnie art. 22a ustawy o umowach międzynarodowych, wprowadzony z dniem 13 lutego 2011 r. przez art. 23 pkt 5 ustawy o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej. W szczególności przepis art. 22a ust. 2 ustawy o umowach międzynarodowych stanowi, że przedłożenie Prezydentowi RP projektu decyzji o wystąpieniu z Unii Europejskiej jest dokonywane po uzyskaniu zgody wyrażonej w ustawie. Ustawa o umowach międzynarodowych określa też tryb podejmowania decyzji o przedłużeniu okresu prowadzenia negocjacji (art. 22a ust. 5 i 6). Rozwiązania te nawiązują do uregulowań art. 50 TUE, odpowiednio jego ust. 1 i ust. 3, który stanowi podstawę prawną wystąpienia z Unii Europejskiej na poziomie traktatowym.

Rzecznik wskazał, że – w przeciwieństwie do wysokich wymagań proceduralnych wiążących się z przystąpieniem do UE – ustawodawca uznał, że zarówno dla przyjęcia ustawy wyrażającej zgodę na wystąpienie z Unii Europejskiej, jak i dla przedłożenia Prezydentowi RP wniosku dotyczącego przedłużenia okresu, o którym mowa w art. 50 ust. 3 TUE, wystarczające

będą zwykłe reguły stanowienia ustaw, tj. zwykła większość głosów w Sejmie RP zgodnie z art. 120 Konstytucji. W ocenie Rzecznika rozwiązanie to, zważywszy na niezwykle poważne konsekwencje dla praw i wolności człowieka i obywatela wiążące się z opuszczeniem Unii Europejskiej, jest co najmniej niewystarczające, nie docenia wagi członkostwa Polski w UE i z tych względów wymaga podjęcia inicjatywy ustawodawczej. W opinii RPO ewentualna zgoda na podjęcie decyzji o wystąpieniu z Unii Europejskiej powinna być wyrażona w trybie kwalifikowanym, tj. analogicznym do tego, jaki został przewidziany w art. 90 ust. 2 i 3 Konstytucji dla przyjęcia traktatu akcesyjnego przy wstępowaniu do UE.

Przepis art. 90 Konstytucji powinien być odczytywany w taki sposób, że wystąpienie z Unii Europejskiej jest możliwe wyłącznie na podstawie *actus contrarius* (aktu przeciwnego), tj. aktu prawnego przyjętego w takiej samej procedurze, w jakiej nastąpiła ratyfikacja traktatu akcesyjnego. Takie rozumienie przepisów konstytucyjnych wynika z wykładni Konstytucji w świetle przepisów Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów. W tym kontekście art. 22a ust. 2 ustawy o umowach międzynarodowych, w zakresie w jakim nie przewiduje dla wystąpienia z Unii Europejskiej takich wymogów uchwalenia ustawy wyrażającej na to zgodę, jakie zostały przewidziane w art. 90 Konstytucji dla ratyfikacji traktatu akcesyjnego, narusza polską ustawę zasadniczą. Przepis ten dopuszcza bowiem, że decyzja Narodu wyrażona w formie referendum może być zniweczona przez ustawę uchwaloną zwykłą większością głosów. Z tego powodu regulacja, o której mowa, jest niezgodna nie tylko z art. 90 w związku z art. 125 Konstytucji, lecz z również z zasadą suwerenności Narodu, wyrażoną w art. 4 Konstytucji.

Z przedstawionych wyżej względów w opinii RPO konieczne jest – w celu zagwarantowania praw podstawowych obywateli – dokonanie zmiany ustawy o umowach międzynarodowych w celu jej dostosowania do polskiej ustawy zasadniczej oraz uwzględnienia wagi polskiego członkostwa w Unii Europejskiej.

Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej zgodnie z zaleceniami sformułowanymi w wystąpieniu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w piśmie z 3 grudnia 2021 r. poinformował, że MSZ stoi na stanowisku, iż art. 22a ust. 1 i 2 ustawy o umowach międzynarodowych są zgodne z przytoczonymi przez RPO art. 4 oraz z art. 90 w zw. z art. 125 Konstytucji. Minister Spraw Zagranicznych pozostaje otwarty na konstruktywne propozycje nowelizacji ustawy o umowach międzynarodowych, w tym w zakresie, w jakim ustawa ta dotyczy członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej. Dotyczy to również art. 22a tej ustawy, aczkolwiek z zastrzeżeniem

argumentacji przedstawionej powyżej (nadanie jej treści analogicznej do art. 90 ust. 2 i 3 Konstytucji nie wydaje się możliwe *de lege lata*). Zmiany te powinny jednak mieć charakter kompleksowy, horyzontalny, a ich procedowanie powinno zostać poprzedzone dogłębną i całościową analizą praktyki stosowania przepisów ustawy o umowach międzynarodowych. Dobrym przyczynkiem do tego rodzaju analizy będzie wydanie Wytycznych traktatowych MSZ, których druk zaplanowano jeszcze w tym roku.

Marszałek Sejmu RP w piśmie z 29 grudnia 2021 r. poinformowała, że przekazała wniosek RPO w sprawie potrzeby dokonania zmian w ustawie o umowach międzynarodowych do rozważenia Przewodniczącemu Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Przewodniczący Komisji zwrócił się o opinie w tej sprawie do Ministra Spraw Zagranicznych oraz Biura Analiz Sejmowych. Uzyskane opinie nie wskazały na konieczność dokonania nowelizacji ustawy o umowach międzynarodowych, jak również nie potwierdziły wprost wysuwanych przez Rzecznika wątpliwości, co do zgodności obecnie obowiązującego prawa z Konstytucją. W świetle tych opinii oraz w oparciu o stanowisko Przewodniczącego Komisji Spraw Zagranicznych, wystąpienie z inicjatywą ustawodawczą w postulowanym przez RPO zakresie nie wydaje się obecnie uzasadnione.

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (XI.800.5.2020 z 10 listopada 2021 r.) - w sprawie przeciwdziałania dyskryminacji i przemocy w szkołach artystycznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na konieczność wypracowania i wdrożenia odpowiednich rozwiązań prewencyjnych oraz ochronnych wobec osób doświadczających dyskryminacji i innych form nadużyć także w środowisku szkolnym.

RPO stanowczo sprzeciwia się jakimkolwiek przejawom naruszenia zasady równego traktowania i innym niepożądanym zachowaniom, godzącym w prawa i wolności jednostki określone w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych, na straży których stoi. Tymczasem docierające do Rzecznika informacje wskazują, że m.in. szkoły baletowe mogą być miejscem występowania niepożądanych zachowań o charakterze przemocowym oraz dyskryminacyjnym ze względu na płeć w wyniku faworyzowania uczących się w nich chłopców.

Do podjęcia odpowiednich kroków, w tym w dziedzinie wychowawczej, dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej (art. 19) oraz nieludzkim lub poniżającym traktowaniem (art. 37) zobowiązuje państwo polskie Konwencja o prawach dziecka. Art. 2 teź wyraża natomiast zobowiązanie do zagwarantowania ochrony przed dyskryminacją ze względu na jakąkolwiek cechę dziecka w zakresie praw

przyznanych Konwencją. Również Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet może zostać uznana za źródło obowiązku podejmowania aktywnych działań na rzecz równego traktowania – w tym przypadku kobiet i mężczyzn – w sferze edukacji.

Przyczynianie się do eliminacji wszystkich form dyskryminacji kobiet oraz wspieranie rzeczywistej równości kobiet i mężczyzn (art. 1), także w sferze edukacji, jest zobowiązaniem ciążącym na władzach RP również na mocy Konwencji Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (dalej jako: „konwencja stambulska”).

Pomimo istniejących zobowiązań sfera edukacji nie jest wolna od negatywnych zjawisk w postaci dyskryminacji i przemocy. Wyniki przeprowadzonego w 2020 r. na zlecenie RPO badania „Równe traktowanie w szkole w szkole podstawowej” ujawniły, że od 10 do 35% uczniów ma poczucie, że doświadcza nierównego traktowania, tzn. że ich zachowanie, wykonanie zadań i pomysły są oceniane przez nauczycieli gorzej niż działania, wysiłki i propozycje ich rówieśników. Także przeanalizowane w ramach badania programy profilaktyczno-wychowawcze nie są pod tym względem satysfakcjonujące. Uzyskane wyniki ujawniają także, iż w programach profilaktyczno-wychowawczych brakuje treści poświęconych uprzedzeniom i dyskryminacji. Rzecznik podkreślił przy tym, że uczennice i uczniowie powinni mieć świadomość obowiązków względem szkoły i społeczności szkolnej, ale także wiedzę o tym w jakich sytuacjach i do kogo mogą zwrócić się o wsparcie jeśli doświadczą niewłaściwych zachowań, zarówno w relacjach rówieśniczych, jak i wertykalnych, czyli ze strony kadry placówki.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w piśmie z 31 grudnia 2021 r. poinformował, że Zespół Poradnictwa Psychologiczno-Pedagogicznego Centrum Edukacji Artystycznej - specjalistyczna jednostka nadzoru nad szkołami artystycznymi i bursami szkolnictwa artystycznego w Polsce - co roku dokonuje analizy realizacji w podległych szkołach artystycznych różnego rodzaju obowiązku niedyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny, w szczególności w statutach i programach profilaktyczno-wychowawczych. Zespół realizuje programy w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji i profilaktyczne działania edukacyjne w różnych formach. W latach 2018-2021 były to: lekcje wychowawcze, prelekcje, pogadanki, dyskusje, filmy, broszury, gazetki tematyczne, szkolenia, warsztaty, treningi, rady pedagogiczne, ogólnopolskie projekty profilaktyczne, teatry profilaktyczne, happeningi, ogólnopolskie akcje charytatywne. Jeśli chodzi o skargi dotyczące występowania zjawisk niepożądanych w podległych resortowi placówkach

szkolnych, Minister wskazał, iż do Departamentu Szkolnictwa Artystycznego nie wpłynęła ani jedna tego typu skarga.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania (XI.801.6.2020 z 10 listopada 2021 r.) - dotyczące luki płacowej i nierówności płci w Polsce.

W obszarze szczególnego zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje zjawisko nierównego wynagradzania przedstawicieli obu płci za jednakową pracę lub za pracę o jednakowej wartości.

W dniu 10 listopada 2021 r. przypada Europejski Dzień Równości Wynagrodzeń. Ta symboliczna data wyznacza dzień, od którego kobiety w całej Europie przestają otrzymywać wynagrodzenie za wykonywaną przez siebie pracę zawodową, podczas gdy praca mężczyzn nadal jest opłacana aż do 31 grudnia. Ilustruje tym samym jedną z najpoważniejszych przeszkód w osiągnięciu rzeczywistej równości płci – problem dyskryminacji płacowej kobiet.

Pomimo prawnych gwarancji równego traktowania również w odniesieniu do wynagradzania, kobiety nadal zarabiają kilkanaście procent mniej niż mężczyźni. Na przestrzeni lat sytuacja ta nie tylko nie uległa poprawie – różnice pomiędzy płacami mężczyzn a płacami kobiet nadal się utrzymują, co potwierdza najnowszy Gender Equality Index 2021 mierzący równość płci w zakresie wynagrodzenia m.in. medianą dochodów (ujawniającą różnicę średniej wysokości wynagrodzeń na niekorzyść kobiet w odniesieniu do standardu siły nabywczej) oraz medianą ekwiwalentnych dochodów netto (ujawniającą różnicę średnich dochodów z różnych źródeł na niekorzyść kobiet w odniesieniu do standardu siły nabywczej) – ale nawet się pogorszyła.

Luka płacowa między mężczyznami i kobietami pozostaje w Polsce wysoka mimo wyraźnej przewagi edukacyjnej kobiet. Wykazuje ponadto zróżnicowanie zarówno pod względem wieku kobiet i mężczyzn, jak i rodzaju zawartej umowy, a także związek ze zróżnicowanym wiekiem emerytalnym ze względu na płeć.

Choć pandemia COVID-19 zdaje się nie wpływać znacząco na przeciętne różnice między wynagrodzeniami kobiet i mężczyzn, to pogłębiła nierówny podział obowiązków domowych między płciami – kobiety częściej twierdzą, że obowiązki domowe podzielone są niesprawiedliwie, przyczyniając się do wzrostu ilości nieodpłatnej pracy kobiet. Nierówność płci widoczna jest także w odniesieniu do pełnionych nieodpłatnie funkcji opiekuńczych.

Powyższe skłania ku podtrzymaniu akceptacji wskazanej w rządowej opinii do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy tezy, iż „dyskryminacja płacowa kobiet w Polsce wynika przede wszystkim z (...)

czynników pozaprawnych". W związku z tym wyeliminowanie tej istotnej przeszkody i jednocześnie przejawu nierówności płci wymaga podjęcia działań o zróżnicowanym charakterze.

Szczególne znaczenie zdaniem Rzecznika ma edukacja. Prowadzenie edukacji szkolnej wolnej od przekazywania stereotypów dotyczących płci oraz socjalizującej dziewczęta i chłopców do pełnienia różnych ról społecznych i zawodowych jest niezbędnym i jednym z najskuteczniejszych instrumentów budowania społeczeństwa opartego na równości i niedyskryminacji. W ocenie RPO konieczne są również działania mające na celu upowszechnienie informacji na temat zakazu i przejawów dyskryminacji w zatrudnieniu, w tym w szczególności ze względu na płeć, oraz o prawie do jednakowego wynagrodzenia za jednakową pracę lub za pracę o jednakowej wartości.

Uwzględniwszy powyższe, Rzecznik zwrócił się do Pełnomocnik z prośbą o poinformowanie o obecnie prowadzonych lub planowanych działaniach na rzecz przestrzegania zasady równego traktowania w zatrudnieniu, w szczególności w zakresie niwelowania różnic w średnich wynagrodzeniach przyznawanych kobietom i mężczyznom w Polsce.

Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania w piśmie z 9 grudnia 2021 r. poinformowała, że obecnie trwają prace nad przyjęciem Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030, który jest jednym z priorytetowych działań Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, mających na celu włączenie zasady równego traktowania do polityki na poziomie ogólnokrajowym. Działania przewidziane w Programie obejmują zagadnienia bezpośrednio związane z sytuacją kobiet w kontekście pracy i zabezpieczenia społecznego, w tym m.in.: monitorowanie i promowanie rozwiązań prowadzących do niwelowania luki płacowej wynikającej z nierówności wynagrodzeń kobiet i mężczyzn oraz luki emerytalnej pomiędzy środkami finansowymi otrzymywanymi przez kobiety i mężczyzn; promowanie mechanizmów pozwalających na godzenie życia zawodowego i rodzinnego kobiet i mężczyzn; analiza ustawodawstwa i przygotowanie pakietu legislacyjnego w celu uznania pracy domowej kobiet sprawowanej w celu opieki nad członkiem rodziny; opracowanie programu szkoleń do egzaminu na członków organów nadzorczych dedykowanych kobietom. W Programie w zakresie edukacji zaplanowano także m.in. wdrożenie Programu Rozwoju Talentów Informatycznych oraz działania mające na celu wzmocnienie potencjału i pozycji społecznej kobiet i dziewcząt, które mają na celu pokazywanie różnych możliwych ścieżek rozwoju dziewcząt i kobiet.

Ministra Finansów (V.511.612.2020 z 15 listopada 2021 r.) - w sprawie praktyki doliczania przez notariuszy podatku VAT do taksy notarialnej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają sygnały o praktyce doliczania przez notariuszy podatku od towarów i usług do taksy notarialnej. Praktyka ta budzi uzasadnione wątpliwości i trudno ją uznać za prawidłową.

RPO zauważył, że ani przepisy ustawy - Prawo o notariacie, ani rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej nie stanowią, że przy ustaleniu wynagrodzenia notariusza bierze się pod uwagę należny od tego wynagrodzenia podatek od towarów i usług ani że ustalone wynagrodzenie podlega podwyższeniu o ten podatek.

Tymczasem treść wyjaśnień udzielonych Rzecznikowi przez Prezesa Krajowej Rady Notarialnej wskazuje na utrwaloną już praktykę stosowania prawa w sposób, który budzi uzasadnione wątpliwości oraz może naruszać sferę praw obywateli korzystających z usług notariuszy. Ponadto stanowisko to jest sprzeczne z poglądem prezentowanym przez resort finansów, zgodnie z którym podatek od towarów i usług nie powinien być doliczany do wynagrodzenia ustalonego przez notariusza ze stronami czynności, lecz stanowić jego część składową.

W ocenie Rzecznika wykładnia językowa przepisów ustawy o notariacie oraz rozporządzenia w sprawie stawek nie pozwala na podwyższenie wynagrodzenia notariusza o należy podatek od towarów i usług. Przeciwna konstatacja stanowiłaby niedopuszczalną wykładnię rozszerzającą przepisów regulujących wynagrodzenie notariusza.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że wysokość wynagrodzenia notariusza nie jest regulowana tylko w umowie ze stronami czynności. Ustawodawca zdecydował się na ograniczenie swobody kształtowania wysokości wynagrodzenia notariusza w umowie właśnie poprzez wprowadzenie tzw. maksymalnych stawek taksy notarialnej właściwych dla danej czynności. Można zatem mówić o ograniczonej swobodzie kontraktowej w tym zakresie (z uwagi na wyższe racje prawem chronione).

RPO zauważył również, że notariusz będący podatnikiem VAT nie ponosi ekonomicznego ciężaru tego podatku, gdyż otrzymuje go w ramach wynagrodzenia, którego finansowy ciężar ponosi zawsze nabywca świadczonych przez niego usług. Wykonując czynności notarialne ma również prawo do odliczenia podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakupy, które są z tymi czynnościami związane. Nie można zatem błędnie utożsamiać ponoszenia ciężaru podatku od towarów i usług z odprowadzeniem tej daniny kosztem ewentualnej części swojego zysku.

Odnosząc się natomiast do kwestii legislacyjnych Rzecznik wskazał, że notariusze świadczący usługi za wynagrodzeniem podlegają opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług na zasadach ogólnych wynikających z art. 15 ust. 1 w zw. z ust. 2 ustawy o VAT, a nie na podstawie rozporządzenia w sprawie stawek wydanego przez Ministra Sprawiedliwości. Ustawa o VAT reguluje kwestie w zakresie tego podatku dotyczące wszystkich podmiotów prowadzących samodzielną działalność zarobkową, wobec czego ustawodawca nie musiał zawrzeć w niej regulacji dotyczących odrębnie poszczególnych grup zawodowych, czy poszczególnych czynności.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Ministra Zdrowia i Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia (V.7012.9.2019 z 15 listopada 2021 r.) - w sprawie problemów podmiotów udzielających świadczeń zdrowotnych wobec pacjentów wymagających domowej wentylacji mechanicznej.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymał sygnały od Ogólnopolskiego Związku Świadczeniodawców Wentylacji Mechanicznej zrzeszającego podmioty świadczące w skali kraju usługi pozaszpitalne na rzecz pacjentów z przewlekłą niewydolnością oddechową, wymagających oddechu zastępczego. Zawierają one informację o problemach z jakimi mierzą się podmioty udzielające świadczeń zdrowotnych wobec pacjentów wymagających domowej wentylacji mechanicznej oraz o konieczności podjęcia zmian systemowych w tym zakresie.

Przedstawiona sytuacja budzi zaniepokojenie, w szczególności w trudnym i dynamicznym czasie pandemii COVID-19, która stanowi wyzwanie zarówno dla świadczeniodawców, jak i samych pacjentów. Bowiem wraz z rozwojem pandemii koronawirusa w Polsce, podmioty zrzeszone w Związku Świadczeniodawców Wentylacji Mechanicznej zaczęły przyjmować do opieki domowej pacjentów wymagających mechanicznego wspomaganie oddechu w wyniku powikłań pocovidowych. Niestety, jak dotąd nie wypracowano systemowego podejścia do kwalifikacji grupy pacjentów z powikłaniami pocovidowymi, kierowanych przez szpitale do domowej wentylacji. Jest to o tyle istotne, że pacjentów potrzebujących mechanicznego wspomaganie oddechu może przybywać, co koresponduje z publicznymi twierdzeniami ekspertów w tej materii.

Kolejną podnoszoną kwestią wymagającą pilnej regulacji jest nierówne traktowanie przez NFZ pacjentów wymagających długoterminowej opieki domowej w zależności od miejsca zamieszkania i od wieku. Powyższe przejawia się w tym, że każdy Oddział Wojewódzki NFZ prowadzi swoją własną politykę rozliczania niniejszego świadczenia. Dochodzi do sytuacji, w

których w tych rejonach kraju, gdzie członkowie Związku realizują świadczenie zespołu długoterminowej opieki domowej, pomimo że wykorzystali kontrakty i nie mają gwarancji spłaty nadwykonań przyjmują wszystkich pacjentów, których szpitale do nich kierują.

Podkreślenia wymaga, że świadczeniodawcy nie mają wpływu na liczbę skierowań do wentylacji domowej, gdyż pacjenci kierowani są bezpośrednio z oddziałów szpitalnych. Natomiast, zgodnie z art. 38 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza denty, lekarz nie może odmówić udzielenia świadczenia zdrowotnego osobie, która potrzebuje natychmiastowego udzielenia takiego świadczenia ze względu na zagrożenie zdrowia lub życia.

Zróżnicowanie w traktowaniu pacjentów dodatkowo wynikają również z wieku pacjenta. Pacjenci do 18. roku życia są objęci gwarantowanym przez NFZ finansowaniem świadczenia podczas gdy, w momencie ukończenia 18 lat część z nich zostaje wyrzucona z systemu, ponieważ gwarancja finansowania tego samego świadczenia lub kontynuacji świadczenia przestaje obowiązywać zgodnie z nowelizacją zarządzenia Prezesa NFZ z dnia 4 stycznia 2021 r. w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej. Zmiany wprowadzone niniejszym zarządzeniem wynikają z przepisów ustawy o Funduszu Medycznym. Na podstawie tych przepisów wprowadzono bezlimitowe finansowanie świadczeń udzielonych świadczeniobiorcom do ukończenia 18. r.ż. W świetle wprowadzenia przedmiotowej regulacji, dotyczącej rozliczania świadczeń udzielonych pacjentom do 18. roku życia, istnieje potrzeba ustalenia sposobu kontynuacji leczenia tych pacjentów po ukończeniu 18. roku życia i rozliczania udzielanych im świadczeń w pełnej wysokości, tj. również po przekroczeniu limitów umownych.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w podnoszonej sprawie.

Zastępca Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia w piśmie z 13 grudnia 2021 r. poinformował, że obecnie funkcjonuje 7 produktów rozliczeniowych przeznaczonych dla domowej wentylacji mechanicznej (5 dla dorosłych i 2 dla dzieci), zróżnicowanych względem stosowanej metody wentylacji, podłoża choroby powodującej niewydolność oddechową, oraz wymaganego dobowego czasu wentylacji. Pozwala to zapewnić i dostosować opiekę indywidualnie wg. potrzeb zdrowotnych świadczeniobiorcy. Pacjenci z powikłaniami po COVID-19, którzy wymagają wentylacji mechanicznej mają zapewnioną opiekę w ramach istniejących już świadczeń gwarantowanych. Prawdą jest, że nikt nie zna dokładnej liczby pacjentów, którzy w najbliższym czasie będą potrzebować mechanicznego wspierania oddechu, ponieważ zależeć to będzie głównie od rozwoju epidemii, mutacji wirusa oraz wielu

innych zmiennych. Niemniej jednak Fundusz jest w stanie w przybliżeniu ocenić liczbę chorych (pocovidowych) wymagających domowej wentylacji mechanicznej na podstawie dostępnych już narzędzi, tj. informacji na temat rozpoznania głównego ICD-10 pacjenta- sprawozdawanego przez świadczeniodawców dla każdego pacjenta objętego świadczeniem domowej wentylacji mechanicznej. Odnosząc się do kwestii bezlimitowego finansowania świadczeń dla osób poniżej 18 r. ż., Zastępca Prezesa wskazał, iż odbywa się ono na podstawie przepisów ustawy o Funduszu Medycznym. Rozliczanie świadczeń u osób które ukończyły 18 r. ż., ze środków Funduszu Medycznego byłoby niezgodne z określonym w ustawie celem przeznaczenia środków. NFZ nie jest uprawniony do dokonywania zmian lub uchylania przepisów ustawy.

Ministra Sprawiedliwości (IX.517.2016.2021 z 15 listopada 2021 r.) – w sprawie wysokości stawek żywieniowych dla osadzonych.

Kwestia warunków bytowych, w jakich przebywają osoby pozbawione wolności, od lat pozostaje w stałym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich. Przedmiotem skarg więźniów są m.in. jakość oraz ilość (gramatury) wydawanych im posiłków oraz niedostosowanie wyżywienia do diet przyznanych im ze względów religijnych bądź światopoglądowych.

Rzecznik zwrócił uwagę, że od dnia 24 marca 2016 r. obniżona została wysokość stawki żywieniowej dla osób pozbawionych wolności w jednostkach penitencjarnych. Obowiązuje ona do dnia dzisiejszego i określona jest w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie wyżywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

RPO, mając na uwadze występowanie w tamtym okresie deflacji, nie zakwestionował wówczas obniżenia stawek żywienia więźniów. Obecnie jednak obserwujemy, zwłaszcza w ostatnim okresie, znaczne przyspieszenie wzrostu cen artykułów żywnościowych.

Konsekwencją tej sytuacji jest poważny, choć niezależny od Służby Więziennej, spadek siły nabywczej środków przeznaczanych na zakup artykułów żywnościowych na potrzeby wyżywienia osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Szczególnie utrudnione jest przygotowanie – za obowiązującą stawkę – diety uwzględniającej wymogi religijne i kulturowe.

Należy przy tym zauważyć, iż nie wszystkie osoby pozbawione wolności otrzymują wsparcie od ich rodzin, a znaczna liczba więźniów nie jest zatrudniona odpłatnie i nie posiada środków finansowych do dyspozycji. Oznacza to, że korzysta zatem wyłącznie z wyżywienia otrzymywanego od administracji więziennej.

Wobec opisanej sytuacji rynkowej, w ocenie Rzecznika istnieje konieczność pilnego zwiększenia dziennej stawki żywniowej, by zapewnić osobom pozbawionym wolności wyżywienie odpowiednie ze względu na zachowanie zdrowia, zgodnie z dyrektywami wskazanymi na wstępie mojego wystąpienia.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie działań skutkujących dostosowaniem minimalnego dziennego kosztu wyżywienia osób pozbawionych wolności w jednostkach penitencjarnych do aktualnego poziomu cen produktów spożywczych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 24 listopada 2021 r. wyjaśnił, iż aktualnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016 r. w sprawie wyżywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych określa w § 5 ust. 1 minimalne stawki dziennych kosztów posiłków i napojów. Pozostałe koszty przygotowania posiłku, tj. koszty energii, wody czy wynagrodzenia za pracę nie są określone lub ograniczone żadnymi regulacjami. Zmiana przepisów z 2016 r. w sprawie wyżywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych wprowadziła gwarancję minimalnych kosztów posiłków i oznacza, że niedopuszczalne jest żywienie osób osadzonych według stawek niższych od ustalonych w ww. rozporządzeniu. Dlatego też wydaje się być oczywistym, że przy takim brzmieniu przepisu nie ma również przeszkód, aby w sytuacji wzrostu cen żywności zwiększyć stawkę dziennych kosztów posiłków i dostosować do sytuacji panującej na rynku. Dlatego, w opinii resortu sprawiedliwości, nie ma konieczności podejmowania działań w zakresie dostosowywania minimalnego dziennego kosztu wyżywienia osób pozbawionych wolności w jednostkach penitencjarnych do aktualnego poziomu cen produktów spożywczych.

Ministra Sportu i Turystyki (VII.715.51.2021 z 19 listopada 2021 r.) - w sprawie ograniczenia możliwości dostępu do wydarzeń sportowych dla osób niezaszczepionych przeciwko COVID-19.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają liczne skargi obywateli dotyczące ograniczenia możliwości dostępu do wydarzeń sportowych dla osób niezaszczepionych przeciwko COVID-19. Rzecznik podejmował w tych sprawach interwencje, prowadził korespondencję z organizatorami wydarzeń sportowych i udzielał wyjaśnień obywatelom. Analiza tych spraw wskazuje, że sygnalizowany przez Skarżących problem nie ma charakteru incydentalnego i wymaga wypracowania zmian systemowych w celu zapewnienia należytej ochrony prawa do dostępu do dóbr kultury, zapobiegania dyskryminacji i prawa do ochrony danych osobowych przy jednoczesnym uwzględnieniu konieczności ochrony życia i zdrowia

uczestników wydarzeń sportowych zarówno osób zaszczepionych, osób, które nie mogą poddać się szczepieniu z uwagi na trwałe bądź czasowe przeciwwskazania zdrowotne, osób posiadających przeciwciała, a także tych, którzy posiadają odporność wrodzoną.

Obecnie różnicowanie sytuacji osób niezaszczepionych i zaszczepionych odbywa się na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Rozporządzenie to wprowadza limity osób przy prowadzeniu określonych rodzajów działalności. Zgodnie z przyjętą w rozporządzeniu konstrukcją, do limitu osób nie wlicza się osób zaszczepionych. Jednocześnie jednak prawodawca nie stworzył tu mechanizmów weryfikacji faktu zaszczepienia, jak również pominął fakt, że ograniczenie nie powinno ograniczać dostępu do wydarzeń sportowych, osób, które nie mogą poddać się szczepieniu z uwagi na trwałe bądź czasowe przeciwwskazania zdrowotne, osób posiadających przeciwciała na skutek niedawnego przechorowania COVID-19 oraz osób posiadających aktualny negatywny wynik testu.

Poważnym problemem prawnym i praktycznym jest to, że organizatorzy wydarzeń sportowych, jako podmioty zobowiązane przepisami o limitach osób, nie posiadają w szczególności uprawnień do kontroli statusu szczepienia oraz zdrowia osób przebywających w lokalu (budynku, przestrzeni), których dotyczy limit.

Rzecznik dostrzega, że przyczyną podejmowania przez organizatorów wydarzeń sportowych decyzji dotyczących ograniczeń dla osób niezaszczepionych przeciw COVID-19 jest słuszna troska o życie i zdrowie kibiców, jak również obawa przed ponoszoną odpowiedzialnością za nieprzestrzeganie przez organizatorów wprowadzonych ograniczeń. Niemniej jednak, w opinii RPO, w obecnym stanie prawnym tworzenie różnego rodzaju wydarzeń, które umożliwiają udział jedynie osobom zaszczepionym lub ograniczają dostęp osób niezaszczepionych, osób, które nie mogą poddać się szczepieniu z uwagi na trwałe bądź czasowe przeciwwskazania zdrowotne, osób posiadających przeciwciała na skutek niedawnego przechorowania COVID-19 oraz osób posiadających aktualny negatywny wynik testu, może prowadzić do naruszenia praw podstawowych i wolności obywateli. Kryterium ewentualnych ograniczeń może być co najwyżej zagrożenie dla zdrowia publicznego powodowane przez daną osobę.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie – w porozumieniu z Ministrem Zdrowia – inicjatywy ustawodawczej w celu zapewnienia rozwiązań prawnych wychodzącego naprzeciw opisanym wyżej problemom.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (III.7064.35.2018 z 19 listopada 2021 r.) – w sprawie ograniczeń w dostępie do świadczenia pielęgnacyjnego dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami.

Sytuacja osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów jest niezmiennie przedmiotem szczególnej troski Rzecznika Praw Obywatelskich. Z optymizmem i nadzieją na wypracowanie kompleksowych rozwiązań dotyczących systemu wsparcia tej grupy osób Rzecznik przyjął przedstawioną przez resort polityki społecznej zapowiedź dokonania w I półroczu 2021 r. zmian systemu orzecznictwa, niezbędnych - jak wskazano - do zwiększenia wsparcia opiekunów osób z niepełnosprawnością. Z ostatnich informacji wynika jednak, iż przywołany termin jest niemożliwy do dotrzymania, co sprawia, że realizacja zgłaszanych od lat postulatów zmiany prawa w obszarze świadczeń opiekuńczych znowu zostanie odsunięta w czasie.

Tymczasem do Biura RPO wciąż kierowane są skargi dotyczące ograniczeń w uzyskaniu należnych świadczeń opiekuńczych przez osoby faktycznie sprawujące opiekę nad niepełnosprawnym członkiem bliskiej rodziny. Wciąż niewykonane pozostają dwa wyroki Trybunału Konstytucyjnego, których realizacja jest kluczowa dla uporządkowania systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnością, ich opiekunów, a także ich rodzin.

Kolejnym problemem jest ograniczenie dostępu do świadczenia pielęgnacyjnego osób innych niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki, sprawujących faktycznie opiekę nad osobą z niepełnosprawnością w sytuacji, gdy osoby spokrewnione w pierwszym stopniu z przyczyn obiektywnych nie są w stanie sprawować opieki. Osoby te pomimo faktycznego sprawowania opieki nad bliskim z niepełnosprawnością mogą być uznawane za osoby niespełniające warunków ustawowych do uzyskania świadczenia. Przykładowo problemy z uzyskaniem prawa do świadczenia pielęgnacyjnego dotyczą: wnuków, którzy w miejsce swoich rodziców - często osób starszych i schorowanych, pobierających świadczenia emerytalno-rentowe, nieposiadających orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności - podejmują się opieki nad babcią/dziadkiem; osób, które przejmują opiekę, gdyż osoby spokrewnione w bliższym stopniu wyjechały zagranicę, zamieszkują w odległej miejscowości, nie utrzymują kontaktów z osobą wymagającą opieki, sprawują opiekę nad innym chorym członkiem rodziny, ich stan zdrowia uniemożliwia sprawowanie opieki, itp.

W opinii Rzecznika przepisy u.o.ś.r. regulujące dostęp do świadczenia pielęgnacyjnego w zbyt rygorystyczny sposób warunkują możliwość

ustalenia prawa do świadczenia osób innych niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki. W celu rozwiązania w sposób realny problemu pozostawiania tej grupy opiekunów bez jakichkolwiek środków utrzymania w czasie sprawowania opieki nad bliskim z niepełnosprawnością, istnieje potrzeba uelastycznienia normy art. 17 ust. 1a u.o.ś.r. Z uwagi na okoliczność, iż nie jest możliwe wskazanie zamkniętego katalogu sytuacji, które stanowić mogą przyczynę przejęcia opieki nad osobą z niepełnosprawnością przez osoby inne spokrewnione w pierwszym stopniu i powinny być postrzegane jako obiektywna przesłanka zaktualizowania się ich obowiązku alimentacyjnego, konieczne jest wprowadzenie stosownej regulacji określającej wprost możliwość uzyskania przez opiekuna świadczenia pielęgnacyjnego w sytuacji niemożności sprawowania z przyczyn obiektywnych opieki przez osoby spokrewnione w pierwszym stopniu.

Zdaniem RPO skoro krewny zobowiązany do alimentacji opiekuje się członkiem najbliższej rodziny i z własnej woli wywiązuje się ze swych obowiązków moralnych względem niepełnosprawnego krewnego, to taka sytuacja zasługuje na wsparcie ze strony państwa.

Z uwagi na powyższe, Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie stanowiska odnośnie podjęcia stosownych działań prawodawczych.

Komendanta Głównego Straży Granicznej (KMP.572.1.2021 z 19 listopada 2021 r.) – w sprawie dramatycznej sytuacji w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców.

W dniach 18–21 października 2021 r. przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej KMPT) oraz Wydziału Praw Migrantów i Mniejszości Narodowych w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili wizytacje Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim (SOC) oraz Tymczasowego Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Wędrzynie (TSOC). Placówki znajdują się w obszarze właściwości Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej.

Wizytacje ukierunkowane były m.in. na sprawdzenie warunków detencji i traktowania osób pozbawionych wolności przebywających w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców i na ocenie stanu przestrzegania praw cudzoziemców, wobec których Straż Graniczna podejmuje jakiejkolwiek czynności związane z ich pobytem na terytorium Polski, zwłaszcza w zakresie postępowań w przedmiocie zobowiązania do powrotu i dostępu cudzoziemców w wizytujących ośrodkach do procedur udzielania ochrony międzynarodowej.

W pierwszej kolejności zaniepokojenie Rzecznika budzi problem przeludnienia w wizytowanych placówkach. W dniu 21 października br. w SOC przebywało 99 osób, co wskazuje na przekroczenie maksymalnej pojemności ośrodka. Zgodnie z przewidywaniami, także ośrodek w Wędrzynie miał zostać zapełniony w ciągu kilku następnych dni. Z uwagi na powyższe RPO zwrócił się do Komendanta z prośbą o przekazanie danych statystycznych dotyczących obecnego zaludnienia placówek w Krośnie Odrzańskim i Wędrzynie. Mając również na uwadze, iż wskazane ośrodki są jedynymi w kraju o profilu męskim, zwrócił się też o udzielenie informacji na temat podjętych po dniu 21 października 2021 r. lub planowanych decyzji o zwiększeniu potencjału ww. jednostek, ewentualnie o utworzeniu nowego strzeżonego ośrodka dla mężczyzn.

Zastrzeżenia Rzecznika budzą ponadto warunki bytowe w ośrodkach, które przedstawiciele Biura RPO określili jako złe dla SOC i bardzo złe w TSOC. Rozumiejąc obecną dynamikę wzrostu liczby imigrantów kierowanych przez sądy do ośrodków detencyjnych i związany z tym pośpiech towarzyszący tworzeniu nowych miejsc, zaznaczyć należy, iż standardy w placówkach nie mogą godzić w określoną w art. 30 Konstytucji RP zasadę poszanowania godności ludzkiej. Mając na względzie wskazane problemy, Rzecznik zaapelował do Komendanta o podjęcie pilnych działań ukierunkowanych na poprawę warunków detencji w placówkach w Krośnie Odrzańskim i Wędrzynie, a zwłaszcza na przyjęcie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo zarówno cudzoziemców, jak i funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Jednocześnie RPO wskazał, iż w toku prowadzonych czynności wizytujący otrzymali niepokojące sygnały dotyczące problemów kadrowych związanych z nagłym zwiększeniem liczby cudzoziemców przebywających w ośrodku w Krośnie Odrzańskim i utworzeniem tymczasowej placówki w Wędrzynie. Mając na względzie, iż sytuacja kadrowa zawsze pozostaje w korelacji z warunkami detencji i sposobem traktowania osób pozbawionych wolności, w ocenie Rzecznika konieczne jest zapewnienie większego wsparcia, także na poziomie psychologicznym, funkcjonariuszom pełniącym służbę w SOC i TSOC. RPO zwrócił się zatem do Komendanta o podjęcie działań w tym zakresie i przekazanie informacji o stanie ich realizacji.

Ministra Edukacji i Nauki (VII.7037.45.2020 z 22 listopada 2021 r.) - w sprawie w sprawie organizacji systemu oświaty i realizacji prawa do nauki w czasie pandemii.

W ostatnich tygodniach w skargach kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich zgłaszane są kwestie dotyczące m.in. zasad obejmowania

uczniów i pracowników szkół obowiązkiem kwarantanny oraz trudności wynikających z licznych przerw w nauce stacjonarnej.

Ostatnie doniesienia na temat aktualnej sytuacji epidemiologicznej wskazują na rosnącą liczbę szkół, które zmuszone są pracować w trybie zdalnym lub mieszanym z uwagi na zagrożone zdrowie uczniów i pracowników. Wśród negatywnych zjawisk wymienia się m.in. trwającą niepewność, brak zrozumienia dla wprowadzanych rozwiązań, trudności organizacyjne, w tym konieczność zorganizowania zastępstw za nieobecnych nauczycieli oraz przeciążenie nauczycieli dużą liczbą godzin. Uczniowie i uczennice skarżą się na nadmiar sprawdzianów przeprowadzanych z myślą o ewentualnej przerwie w nauce stacjonarnej, a także na zaległości spowodowane utratą ciągłości nauki. Lęk o przyszłość jest szczególnie silny wśród osób zaangażowanych w przygotowania do egzaminów zewnętrznych – egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminów maturalnych. W przypadku tej grupy uczniów przygotowania do egzaminów przebiegały przez długi okres w domu, z dala od nauczycieli i rówieśników, często także bez odpowiedniego sprzętu.

Dyrektorzy szkół oczekują od ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania większego wsparcia, a niektórzy także większej swobody w podejmowaniu decyzji. Jednym z postulatów kierowanych do RPO jest przyznanie dyrektorom szkół możliwości organizowania nauki stacjonarnej dla uczniów, którzy nie są objęci kwarantanną. Na początku roku szkolnego niektóre szkoły podejmowały próby organizowania zajęć stacjonarnych dla tych uczniów, którzy byli zwolnieni z obowiązku pozostania w domu. Dyrektorzy szkół czują się jednak ograniczani w swoich kompetencjach poprzez treść komunikatu MEiN o zakazie różnicowania sytuacji uczniów z jednego oddziału na podstawie faktu zaszczepienia. Chociaż szkoły były zaangażowane w akcję szczepień, nie są uprawnione do przetwarzania danych o przyjęciu szczepionki na COVID-19 ani przez uczniów, ani przez swoich pracowników – mogą polegać jedynie na dobrowolnie składanych przez nich oświadczeniach o zwolnieniu z kwarantanny. Dyrektorzy szkół wskazują również na potrzebę usprawnienia procesu przekazywania danych osób, których zdrowie jest zagrożone, do stacji sanitarno-epidemiologicznych.

Wśród sposobów na poprawę sytuacji w szkołach zgłaszane jest także żądanie regularnego i masowego testowania nauczycieli i uczniów pod kątem koronawirusa. Poparciem części społeczeństwa cieszy się postulat wprowadzenia obowiązku szczepień dla wszystkich pracowników systemu oświaty.

Nie lekceważąc zagrożenia spowodowanego rozwojem epidemii koronawirusa, władze publiczne powinny starać się o to, aby wprowadzane

ograniczenia były oceniane przez obywateli jako spójne, zasadne i skuteczne. Rzecznik wielokrotnie sygnalizował, że kompleksowo opracowana strategia oraz wyjaśnienie obywatelom przyczyn konkretnych decyzji, skutkujących ograniczeniem praw jednostki, powinny przyczynić się do większej akceptacji społecznej dla niezbędnych rozwiązań.

Z uwagi na powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o informację, czy resort dostrzega sposoby rozwiązania wskazanych problemów, oraz czy prowadzone są obecnie prace nad wprowadzeniem stosownych środków prawnych.

Komendanta Głównego Straży Granicznej (KMP.071.7.2021 z 22 listopada 2021 r.) – w sprawie stosowania zasady non-refoulement wobec kobiet będących ofiarami przemocy.

Trwający na granicy polsko-białoruskiej kryzys polityki migracyjnej stanowi bez wątpienia wyzwanie dla instytucji państwowych, których misją jest ochrona granic RP oraz dbanie o bezpieczeństwo obywateli i porządek społeczny. Najważniejszym zadaniem instytucji demokratycznego państwa prawa jest jednakże ochrona życia, zdrowia i godności człowieka bez względu na jego pochodzenie, wyznawane wartości czy religię.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich ochrona taka powinna zostać w szczególności zapewniona migrantom, którzy przekroczyli granicę Polski. Są to osoby pochodzące z krajów targanych często konfliktami zbrojnymi, w których sytuacja polityczno-społeczna jest niestabilna, wszechobecna jest przemoc i łamanie praw człowieka, a stosowanie tortur codziennością. Uciekając przed niebezpieczeństwem oraz w poszukiwaniu lepszej, stabilnej i bezpiecznej przyszłości dla siebie i najbliższych, cudzoziemcy padają dodatkowo ofiarą, niezgodnej ze stanem faktycznym i prawnym, kampanii informacyjnej podejmowanej przez białoruskie władze w obszarze ruchu transgranicznego i sposobów przekraczania zewnętrznych granic Unii Europejskiej.

Wśród migrantów próbujących przedostać się na terytorium Polski oraz starających się o objęcie ochroną międzynarodową mogą także znajdować się ofiary przemocy wobec kobiet. Jej sprawcy zaś, mogli pozostać w kraju pochodzenia, lecz równie dobrze mogą towarzyszyć swoim ofiarom w trakcie podróży.

Funkcjonująca w ramach Rady Europy Grupa Ekspertów ds. przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (Group of Experts on Action Against Violence Against Women and Domestic Violence, GREVIO) we wrześniu br., opublikowała pierwszy raport dotyczący postępów, jakie poczynił polski rząd w zakresie wdrażania Konwencji Stambulskiej. Z obserwacji poczynionych przez wspomnianych ekspertów wynika, że Polska w wielu obszarach nie

dostosowała krajowych przepisów do wymogów Konwencji lub stosowana praktyka w dalszym ciągu odbiega od standardów przyjętych przez Radę Europy w Stambule. GREVIO wezwała stronę polską m. in. do przestrzegania obowiązku poszanowania zasady non-refoulement wobec ofiar przemocy wobec kobiet, w szczególności na przejściach granicznych z Białorusią (Brześć-Terespol) i Ukrainą (Medyka-Shehyni), jak również zapewnienia, że ofiary przemocy wobec kobiet potrzebujące ochrony, nie będą zwracane do żadnego państwa, w którym ich bezpieczeństwo byłoby zagrożone.

Powyższe zalecenia są przedmiotem szczególnej troski Rzecznika Praw Obywatelskich, pełniącego wszakże także funkcję Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur i stojącego na straży realizacji zasady równego traktowania.

Rzecznik zwrócił się zatem do Komendanta z prośbą o odniesienie się do przedstawionej kwestii oraz przekazanie informacji o podjętych w tej sprawie działaniach.

Minister Rodziny i Polityki Pieniężnej (III.7060.122.2016 z 25 listopada 2021 r.) – w sprawie braku uregulowania w ostatnich zmianach ustawowych problemu tzw. emerytur czerwcowych oraz pochodnych im rent rodzinnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie zwracał już uwagę organów rządzących na problem tzw. emerytur czerwcowych. Mimo że przepisy, na podstawie których świadczenia osób przechodzących na emeryturę w czerwcu były niższe niż tych, którzy wnieśli o to w pozostałych miesiącach, zostały w ostatnim czasie znowelizowane, problem nie został rozwiązany.

Ustawa z dnia 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw oraz ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 uregulowały sposób ustalenia wysokości emerytury w czerwcu jedynie na przyszłość, pomijając jednak w tym zakresie emerytury ustalone w poprzednich latach. Zgodnie z dodanym z dniem 18 września 2021 r. przepisem art. 25a ust. 2a ustawy emerytalnej w przypadku ustalania wysokości emerytury w czerwcu danego roku waloryzacji składek dokonuje się w taki sam sposób, jak przy ustalaniu wysokości emerytury w maju danego roku, jeżeli jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego. Przepis ust. 2a stosuje się również do ubezpieczonego, który wiek uprawniający do emerytury osiągnął po dniu 31 maja danego roku.

W przepisach przejściowych (art. 17 ustawy) przewidziano, że ww. regulacja ma zastosowanie do emerytur przyznanych na wniosek zgłoszony po dniu 31 maja 2021 r. lub przyznanych na podstawie art. 24a ustawy

emerytalnej osobom, które wiek emerytalny ukończyły po dniu 31 maja 2021 r., oraz do rent rodzinnych przyznanych po osobach zmarłych po dniu 31 maja 2021 r. Emerytura lub renta rodzinna podlega ponownemu przeliczeniu z uwzględnieniem przepisów art. 25a ust. 2 pkt 2 oraz ust. 2a i 2b ustawy emerytalnej w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej.

Ustawodawca w ostatniej nowelizacji nie przewidział więc regulacji, która dawałaby możliwość ustalenia na nowo wysokości emerytury (z uwzględnieniem zmian dotyczących sposobu waloryzacji składek emerytalnych oraz kapitału początkowego) osobom, którym już obliczono wysokość emerytury w czerwcu w latach poprzednich. W ocenie Rzecznika wprowadzenie ustawowych regulacji jedynie na przyszłość jest niezrozumiałe. Problem ten powinien zostać uregulowany kompleksowo odnosząc się również do emerytur, których wysokość została ustalona w czerwcu w minionych latach.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przekazanie stanowiska w kwestii możliwości rozwiązania przedstawionego problemu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 20 grudnia 2021 r. wyjaśnił, iż zgodnie z ww. art. 17 ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, przepisy art. 25a ust. 2 pkt 2 oraz ust. 2a i 2b ustawy emerytalnej, w nowym brzmieniu, mają zastosowanie do emerytur przyznanych na wniosek zgłoszony po dniu 31 maja 2021 r. lub przyznanych na podstawie art. 24a ustawy emerytalnej osobom, które wiek emerytalny ukończyły po dniu 31 maja 2021 r., oraz do rent rodzinnych przyznanych po osobach zmarłych po dniu 31 maja 2021 r. W przypadku przyznania tej emerytury lub tej renty rodzinnej, przed dniem wejścia w życie ustawy, emerytura lub renta rodzinna podlega ponownemu przeliczeniu z uwzględnieniem przepisów art. 25a ust. 2 pkt 2 oraz ust. 2a i 2b ustawy emerytalnej, w nowym brzmieniu, w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie tej ustawy. W ustawie tej przyjęto generalną zasadę, że proponowane przepisy dotyczą jedynie osób, przechodzących na emeryturę, począwszy od czerwca 2021 r. Wynikało to ze złożoności systemu emerytalnego, o czym była wyżej mowa, a także z oceny skutków regulacji i jej wpływu na finanse Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz finanse publiczne. Uwagi, które obecnie RPO kieruje w swoim wystąpieniu do Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, były zgłaszane w trakcie prac legislacyjnych nad ww. ustawą w parlamencie, również w formie poprawek. Sejm RP na posiedzeniu w dniu 11 sierpnia 2021 r. poprawki te odrzucił. Biorąc ten fakt pod uwagę, jak i powyższe wyjaśnienia, poinformowano, że w Ministerstwie Rodziny i Polityki

Spółecznej nie prowadzi się prac mających na celu dokonanie dalszych zmian w tym zakresie.

**Ministra Obrony Narodowej (WZF.519.11.2021 z 28 listopada 2021 r.)
- w sprawie obowiązku szczepień przeciwko COVID-19 kandydatów do
służby wojskowej.**

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa korespondencja od kandydatów do służby wojskowej, dotycząca uzależnienia ich powołania od zaszczepienia przeciwko COVID-19. Problem dotyczy głównie terytorialnej służby wojskowej oraz okresowej służby wojskowej żołnierzy rezerwy.

Z wyjaśnień udzielonych przez Sztab Generalny wynika m.in., iż w aktualnych warunkach stanu epidemii COVID-19 w Polsce, w celu ochrony zdrowia i życia stanu osobowego pododdziałów oraz aby nie narażać na obniżenie zdolności i gotowości bojowej jednostek wojskowych, w stosownych wytycznych Szefa Sztabu Generalnego WP zostały określone warunki dotyczące zaszczepienia na COVID-19, jakie powinni spełniać kandydaci powoływani do służby wojskowej, wynikającej z potrzeb Sił Zbrojnych.

Rzecznik podkreślił, iż nie ocenia merytorycznej zasadności przyjętych przez Szefa Sztabu Generalnego rozwiązań, a jedynie ich umocowanie w obowiązujących przepisach, które są w tym zakresie jednoznaczne.

RPO przypomniał, że obowiązek obrony Ojczyzny wynika z art. 85 ust. 1 Konstytucji. Niniejsza norma konstytucyjna, będąca wyrazem wierności Rzeczypospolitej Polskiej oraz troski o dobro wspólne (art. 82 Konstytucji) jest powiązana z takimi wartościami konstytucyjnymi jak zasada niepodległości państwa (art. 5 Konstytucji), której realizację powierzono Siłom Zbrojnym RP (art. 26 Konstytucji). Podstawowym sposobem realizacji obowiązku obrony Ojczyzny jest obowiązek służby wojskowej.

Z kolei na gruncie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej określone zostały zasady poddawania badaniom lekarskim i psychologicznym oraz szczepieniom ochronnym żołnierzy skierowanych do okresowej służby wojskowej poza granicami państwa (art. 132e ust. 5). Z ustawy nie wynika jednak, w żadnym zakresie, obowiązek szczepień ochronnych dla żołnierzy.

Rzecznik wskazał, że jeżeli inne wartości konstytucyjne, takie jak bezpieczeństwo państwa czy z drugiej strony – bezpieczne warunki służby żołnierzy (art. 66 ust. 1 w zw. z art. 68 ust. 4 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji) przemawiają za wprowadzeniem obowiązku szczepień ochronnych przeciwko COVID-19, to należy je wprowadzić we właściwej formie, którą na gruncie art. 85 ust. 2 Konstytucji pozostaje ustawa. Dopóki przepis art. 85 ust. 2 Konstytucji nie zostanie wykonany w niniejszym zakresie, wszelkie

akty normatywne (w tym w szczególności decyzje, wytyczne, zalecenia, komunikaty czy rekomendacje Ministra Zdrowia) pozostają w kolizji z zasadą praworządności (art. 7 Konstytucji).

Rzecznik zwrócił się zatem do Ministra z prośbą o odniesienie się do przedstawionego problemu i rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu jego rozwiązania.

Ministra Rozwoju i Technologii (IV.7211.172.2021 z 29 listopada 2021 r.) – w sprawie konieczności uregulowania problemu tzw. mieszkań zakładowych.

Począwszy od 1992 r. kolejni Rzecznicy Praw Obywatelskich kierowali liczne wystąpienia do Prezesów Rady Ministrów i właściwych ministrów, a także Marszałków Sejmu RP i przewodniczących odpowiednich komisji Sejmu RP w sprawie konieczności uregulowania problemu tzw. mieszkań zakładowych. Początkowo wystąpienia dotyczyły głównie kwestii związanych z prywatyzacją przedsiębiorstw państwowych i koniecznością zapewnienia najemcom lokali zakładowych ustawowego prawa pierwszeństwa w nabyciu zajmowanych lokali.

Z czasem, wraz z prowadzonymi przekształceniami własnościowymi oraz „przechodzeniem” zasobu mieszkań zakładowych w ręce prywatne, wystąpienia koncentrowały się na sprawach zapewnienia ochrony prawnej i zachowania stabilności stosunku najmu najemcom tych lokali, które zostały nabyte na własność przez inne podmioty przed dniem 7 lutego 2001 r., a więc przed dniem wejścia w życie ustawy przyznającej najemcom prawo pierwszeństwa nabycia zajmowanych lokali (ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o zasadach zbywania mieszkań będących własnością przedsiębiorstw państwowych, niektórych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych oraz niektórych mieszkań będących własnością Skarbu Państwa, dalej „ustawa o zasadach zbywania mieszkań”).

W wystąpieniach tych podkreślano, że ustawa o zasadach zbywania mieszkań przyznająca najemcom prawo pierwszeństwa w nabyciu zajmowanych lokali w sytuacji, gdy właściciel podjął decyzję o ich zbyciu i ustalająca preferencyjne warunki wykupu nie uregulowała jednak kompleksowo wszystkich istotnych kwestii. W szczególności ustawa ta, dla znacznej części najemców mieszkań zakładowych, okazała się za późno. Wiele budynków zakładowych zostało bowiem już wcześniej sprzedanych różnym podmiotom. Najemcy tych mieszkań nie mogli i nie mogą korzystać z przewidzianych w tej ustawie preferencyjnych zasad wykupu zajmowanych mieszkań. Najemcom tych mieszkań nie została także zapewniona należąca ochrona prawna łączącego ich stosunku najmu z aktualnym właścicielem mieszkania.

Choć przedstawiciele kolejnych ekip rządzących, w prowadzonej uznawali za zasadne podjęcie sugerowanych przez Rzecznika działań stwarzających prawne mechanizmy ochrony najemców byłych mieszkań zakładowych, sprywatyzowanych na rzecz osób trzecich i zapowiadali odpowiednie działania w sprawie, to jednak do chwili obecnej sprawy te nie zostały w sposób kompleksowy prawnie uregulowane.

Tymczasem do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich nadal napływają skargi od najemców byłych mieszkań zakładowych, wyrażających niepokój i obawy o zachowanie uprawnień do zajmowanych mieszkań oraz wskazujących na swoją bezsilność wobec działań obecnego właściciela wymuszających opuszczenie lokalu (m.in. poprzez cykliczne wysokie podwyżki czynszu, czy też wypowiedzenie najmu w związku z planowanym zamieszkaniem w lokalu).

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o wskazanie, czy i ewentualnie jakie dalsze działania zmierzające do kompleksowego uregulowania sytuacji mieszkaniowej tej szczególnej grupy najemców byłych mieszkań zakładowych są podejmowane czy też rozważane.

Ministra Sprawiedliwości (IV.502.5.2014 z 1 grudnia 2021 r.) - w sprawie potrzeby realizacji zaleceń zawartych w raporcie GREVIO.

16 września 2021 r. Grupa Ekspertów Rady Europy ds. Przeciwdziałania Przemocy wobec Kobiet i Przemocy Domowej (GREVIO) opublikowała pierwszy raport ws. realizacji przez Polskę konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencji stambulskiej).

Grupa wzywa w nim Polskę do podjęcia wszelkich środków, w tym legislacyjnych, które zapewnią, że wszystkie właściwe podmioty, w tym pracownicy socjalni czy sędziowie, przy podejmowaniu decyzji w sprawie opieki i widzeń z dzieckiem: są świadomi i biorą pod uwagę negatywny wpływ, jaki wywiera na dzieci ich eskpozycja na przemoc jednego rodzica wobec drugiego; powstrzymują się od używania koncepcji „alienacji rodzicielskiej” lub równoważnych, według których matki wskazujące na przemoc ze strony ojca dziecka są uznawane za „niewspółpracujące” lub „winne” złych relacji ojca z dzieckiem; sprawdzają historię przypadków przemocy jednego z rodziców w stosunku do drugiego, podejmują kroki, aby procedury i decyzje nie zagrażały bezpieczeństwu kobiet-ofiar przemocy w związkach bliskich, w szczególności poprzez ujawnienie ich miejsca pobytu.

W świetle przywołanych uwag GREVIO Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na kwestię terminologii, używanej w opiniach OZSS, a

dotyczącej tak zwanej „alienacji rodzicielskiej”. Jak wskazuje grupa ekspertów Rady Europy, terminologia „alienacji rodzicielskiej” niesie ze sobą duże ryzyko wtórnej wiktymizacji kobiet, które sprzeciwiają się lub są niechętne kontaktom z dzieckiem z powodu przemocy, jakiej doznały od ojca dziecka. W takiej sytuacji rodzice niechętni takim kontaktom są obwiniani za powodowanie „alienacji rodzicielskiej” oraz za słabe więzi między dzieckiem a drugim rodzicem, w oderwaniu od wcześniejszych i leżących u podstaw tej niechęci aktów przemocy domowej. Równie ważne jest przeprowadzenie rzetelnej analizy historii przemocy w danej rodzinie, celem zidentyfikowania relacji władzy i dynamiki rodzinnej.

Biorąc pod uwagę rolę Ministra Sprawiedliwości jako sprawującego nadzór nad działalnością opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów oraz autora przepisów wykonawczych, regulujących pracę OZSS, Rzecznik zwrócił się do Ministra o spowodowanie sporządzenia tłumaczenia raportu GREVIO na język polski oraz udostępnienia go wszystkim kierownikom OZSS, celem zapoznania się z aktualnym stanem debaty na temat terminu i teorii „alienacji rodzicielskiej” oraz konieczności uwzględnienia faktu przemocy w rodzinie (nie tylko bezpośrednio wobec dziecka, ale także w relacjach pomiędzy rodzicami) przy sporządzaniu opinii w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem.

W związku z art. 15a – 15 c ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, w celu zapewnienia zgodności praktyki stosowania przepisów prawa polskiego i międzynarodowego, RPO zaapelował również o rozważenie uwzględnienia uwag GREVIO w ramach szkoleń sędziów i prokuratorów w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz kształcenia ustawicznego sędziów i prokuratorów.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (VII.600.22.2020 z 1 grudnia 2021 r.) - w sprawie procedury przyznawania Medalu za Długoletnie Pożycie Małżeńskie po śmierci jednego z małżonków.

Rzecznik Praw Obywatelskich prowadzi sprawę indywidualną dotyczącą procedury nadawania Medalu za Długoletnie Pożycie Małżeńskie. Przedstawiony przez obywatela problem dotyczy sytuacji, w której oboje małżonków obchodzi jubileusz 50-lecia pożycia małżeńskiego, a następnie jedna z tych osób, jeszcze w toku rozpoczętej procedury nadania Medalu za Długoletnie Pożycie Małżeńskie, umiera. Obecnie w takiej sytuacji nie jest możliwe przyznanie Medalu jedynie żyjącemu małżonkowi, co budzi poczucie niesprawiedliwości u osób znajdujących się w takiej sytuacji.

Mając na uwadze, że opisany problem może mieć istotne znaczenie dla większej grupy obywateli, Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do Biura Odznaczeń i Nominacji Kancelarii Prezydenta RP. W odniesieniu do kwestii

nadawania Medalu za Długoletnie Pożycie Małżeńskie w przypadku, gdy jedno z małżonków zmarło w trakcie trwającej procedury, Biuro to stanęło na stanowisku, „że polityka dotycząca tego odznaczenia realizowana od 1960 r. jest jednolita i podtrzymywana po 1989 r. przez kolejnych Prezydentów RP Biuro Odznaczeń i Nominacji. (...) Dla zachowania jednolitego traktowania osób, które ubiegały się o to odznaczenie i z powodów obiektywnych go nie otrzymały w przeciągu kilkudziesięciu lat, i tych, które będą się o nie starały w przyszłości, należy zachować dotychczasowy sposób postępowania w sprawie nadań Medalu za Długoletnie Pożycie Małżeńskie”.

Uznając, że umożliwienie uzyskania medalu małżonkom, którzy dożyli jubileuszu 50-lecia pożycia małżeńskiego, już po śmierci jednego z małżonków, nie narusza zasady równości i może mieć ogromne znaczenie dla osób, RPO postanowił jednak kontynuować czynności w tym zakresie.

Rzecznik zapoznał się m.in. z odpowiedzią resortu spraw wewnętrznych na interpelację poselską w przedmiotowej sprawie, z której wynika, że „W przypadku medalu nadawanego za pożycie śmierć jednego z małżonków przed upływem 50 lat od daty zawarcia związku małżeńskiego stanowi oczywistą okoliczność wykluczającą nadanie medalu za długotrwałe pożycie”. Zdaniem RPO, wskazana odpowiedź nie odnosi się jednak do sytuacji, w której do śmierci jednego z małżonków doszło już po upływie 50 lat od zawarcia związku małżeńskiego, a zatem sytuacji, gdy zostały spełnione już przesłanki nadania Medalu za Długoletnie Pożycie Małżeńskie, ale jeszcze nie nastąpiło wydanie stosownego aktu w tym zakresie.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 29 grudnia 2021 r. wskazał, iż nadawanie orderów i odznaczeń należy do wyłącznej kompetencji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (RP), co wynika z art. 138 Konstytucji i znajduje potwierdzenie w art. 2 ust. 1 ustawy o orderach i odznaczeniach. Stosownie do art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy szczegółowy tryb postępowania w sprawach o nadanie orderów i odznaczeń oraz wzory odpowiednich dokumentów określa Prezydent RP w drodze rozporządzenia. W związku z tym przedmiot wystąpienia RPO znajduje się poza zakresem kompetencji ministra właściwego do spraw administracji publicznej. Jednocześnie Sekretarz Stanu poinformował, że w MSWiA nie są prowadzone prace mające na celu nowelizację ustawy. Wyjaśnił także, że sytuacja opisywana przez Rzecznika dotyczy osób, które pomimo upływu 50 lat od daty zawarcia związku małżeńskiego nie wystąpiły z wnioskiem o nadanie Medalu za Długoletnie Pożycie Małżeńskie, a jedna z osób pozostających w tym związku zmarła. Zgodnie z art. 32 ustawy z wnioskiem

o odznaczenie zasłużonych osób zmarłych można występować wyjątkowo w uznaniu szczególnych i godnych upamiętnienia zasług dla RP. Wydaje się jednak, że w opisanej sytuacji mamy do czynienia raczej z opieszałością organów upoważnionych do wystąpienia z takim pismem (które nie zrobiły tego pomimo zaistnienia okoliczności opisanych w art. 19 ustawy), niż niedoskonałością przepisów prawa. W świetle tego w ocenie MSWiA nowelizacja ustawy nie jest konieczna.

Ministra Obrony Narodowej (WZF.7050.8.2021 z 2 grudnia 2021 r.) – w sprawie praw i obowiązków funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz żołnierzy w warunkach stanu wyjątkowego.

Wydarzenia na granicy polsko-białoruskiej spowodowały przesunięcie kilkunastu tysięcy żołnierzy Sił Zbrojnych w strefę nadgraniczną. Konieczność ich zakwaterowania, wyżywienia i zapewnienia im realizacji podstawowych potrzeb życiowych stworzyła duże wyzwanie dla wojskowych służb logistycznych. Mając na uwadze realizowane przez pododdziały codzienne zadania w pasie granicznym, trudny teren działania (lasy, bagna oraz rejony przyległe do granicznej rzeki Bug i mniejszych cieków wodnych), a także niskie temperatury i częste opady – warunki odpoczynku po ciężkiej służbie są priorytetem. Zapewnienie wszystkim zainteresowanym stałych kwater pod dachem jest mało prawdopodobne, stąd część żołnierzy została zakwaterowana w ogrzewanych namiotach, w warunkach zbliżonych do warunków poligonowych.

W związku z powyższym, szczególne zainteresowanie Rzecznika Praw Obywatelskich budzą następujące sprawy socjalne oraz sposób ich rozwiązania: – możliwość umycia się żołnierzy w ciepłej wodzie (czy liczba łazni mobilnych oraz ilość ciepłej wody jest wystarczająca) i przebrania się w suchą odzież po służbie (czy jednostkom zapewnione zostały pralnie mobilne, względnie warunki zakwaterowania umożliwiają wypranie i wysuszenie ubrań), – załatwianie potrzeb fizjologicznych (czy liczba przenośnych toalet jest wystarczająca, a także czy są one systematycznie opróżniane), – gorące posiłki i sposób ich przyrządzania (własne zaplecze kuchenne, catering, inne) oraz czy korzystający z nich mogą je spożyć na siedząco pod dachem w ogrzewanej stołówce, – czy i w jaki sposób organizowany jest czas wolny żołnierzy po odpoczynku, po służbie.

Ponadto mając na uwadze pełnienie służby na granicy z bronią długą - szczególnie istotnym problemem jest organizacja sposobu jej przechowywania po zakończeniu służby. O ile w warunkach poligonowych zasady bezpieczeństwa pozostają zachowane, o tyle w przypadku ulokowania żołnierzy w hotelach, pokojach gościnnych czy pensjonatach, nie jest to już takie oczywiste. W związku z powyższym, RPO zwrócił się do

Ministra z prośbą o wyjaśnienie zasad deponowania broni po zakończeniu służby.

Specyficzna sytuacja pełnienia służby na granicy w trudnych i stresujących warunkach (np. prowokacje ze strony służb białoruskich, względnie bezpośredni kontakt z agresją fizyczną), do których żołnierze nie byli szkoleni, powoduje u części żołnierzy poczucie zagrożenia i niepokoju. Z informacji wpływających do Rzecznika wynika, że niektórzy młodzi żołnierze (z krótkim stażem służby) mimo, że uczestniczyli już w ćwiczeniach poligonowych, źle adoptują się do tej sytuacji. W związku z powyższym Rzecznik poprosił resort o wyjaśnienie, w jaki sposób zorganizowano pomoc psychologiczną dla tych żołnierzy i jak wygląda możliwość udzielenia indywidualnej pomocy psychologicznej w trybie interwencyjnym.

Ponadto, wpływają do Rzecznika sygnały dotyczące zniszczonej infrastruktury drogowej w strefie objętej działaniami wojska, która to infrastruktura będzie wymagała naprawy, co wiąże się z nakładami finansowymi. W związku z powyższym RPO zwrócił się o wyjaśnienie, w jakim stopniu resort obrony narodowej zamierza się włączyć, także w wymiarze finansowym, w usuwanie powstałych uszczerbków w tej infrastrukturze.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej w piśmie z 29 grudnia 2021 r. poinformował, że warunki socjalno-bytowe żołnierzy skierowanych do pełnienia służby na granicy polsko-białoruskiej są zapewniane, zgodnie z obowiązującymi w resorcie obrony narodowej przepisami branżowymi, w oparciu o sprzęt etatowy jednostek wojskowych oraz w oparciu o zawierane umowy outsourcingowe. Żywnienie organizuje się w oparciu o siły i środki jednostek wojskowych realizujących zadania w ramach zgrupowań zadaniowych na bazie wojskowej infrastruktury stołowo-kuchennej (stacjonarnej i polowej) - ogrzewane namioty z miejscami konsumenckimi i zapleczem sanitarnym. Żołnierzom zapewniono odpowiednią ilość posiłków, zarówno pod względem kalorycznym, jak i jakościowym. Ponadto Sekretarz Stanu wskazał, iż żołnierzom zakwaterowanym w obozowiskach zorganizowano świetlice z dostępem do TV, Internetu, gier stołowych i prasy. Świetlice służą także jako miejsca celebrowania przez kapelanów polowych Mszy Świętych. Utworzono miejsca do pracy psychologów, a także siłownie, czytelnie oraz miejsca modlitwy na bazie namiotów i kontenerów. Od początku działań żołnierzy na wschodniej granicy zanotowano jedno zdarzenie nadzwyczajne z użyciem broni zakwalifikowane jako nieszczęśliwy wypadek tj. wypadek śmiertelny żołnierza z 17 BZ w dniu 13 listopada 2021 r. Dochodzenie prowadzi prokuratura oraz Wydział Żandarmerii Wojskowej w Białymstoku.

Ministra Sprawiedliwości (IX.517.3085.2016 z 3 grudnia 2021 r.) - w sprawie konieczności zmiany obowiązujących przepisów w zakresie postępowania ze sprawcami przemocy wobec kobiet i przemocy w rodzinie.

Wystąpieniem z dnia 4 października 2017 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się o zmianę obowiązujących przepisów w zakresie postępowania ze sprawcami przemocy wobec kobiet i przemocy w rodzinie. Mając na uwadze w szczególności wyniki badań ewaluacyjnych, wskazujące na pozytywne efekty udziału sprawców w programach korekcyjno-edukacyjnych ukierunkowanych na eliminację zachowań przemocowych, Rzecznik wnioskował o wprowadzenie rozwiązań legislacyjnych pozwalających na rozszerzenie stosowania obowiązku uczestnictwa sprawców przemocy w tych programach.

W odpowiedzi Rzecznik otrzymał wówczas informację, iż w resorcie sprawiedliwości trwają prace nad nowelizacją Kodeksu karnego, które mają także na celu skuteczną walkę z przemocą wobec kobiet oraz ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie, jednak na ówczesnym etapie nie było możliwe wskazanie, jakie ostatecznie rozwiązania zostaną przyjęte. Niestety, do chwili obecnej zmiany w zakresie postulowanym przez Rzecznika nie nastąpiły. Jednocześnie analiza danych statystycznych przedstawionych w Sprawozdaniu z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2020 r. pokazuje, że wskaźniki obrazujące poziom realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc systematycznie spadają.

Tymczasem obowiązujące przepisy przewidują stosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych tylko do tych sprawców, wobec których zastosowano w postępowaniu karnym środki o charakterze probacyjnym, przy czym orzekanie przez sąd tego obowiązku jest fakultatywne. Takie ujęcie przepisów pozwala na uniknięcie poddania się oddziaływaniom korekcyjnym przez sprawców najbardziej poważnych przestępstw, co do których sąd uznał, że środek probacyjny nie będzie wystarczający i orzekł bezwzględną karę pozbawienia wolności. W swoim wystąpieniu Rzecznik postulował obligatoryjne kierowanie przez sąd do uczestnictwa w programach korekcyjnoedukacyjnych wszystkich sprawców przemocy w rodzinie, zarówno tych, wobec których zastosowano środki probacyjne, jak i tych, którzy zostali skazani na bezwzględną karę pozbawienia wolności.

Mając to na uwadze, RPO zwrócił się do Ministra z prośbą o powiadomienie, czy prace legislacyjne, o których informowano Rzecznika w piśmie z 2018 r. są w dalszym ciągu prowadzone, a jeśli tak, to jaki jest stan ich zaawansowania.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (III.7040.140.2021 z 6 grudnia 2021 r.) - w sprawie braku możliwości wliczania do stażu pracy okresu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub wykonywania pracy na podstawie umów cywilnoprawnych.

W związku z licznymi skargami napływającymi do Biura RPO w tej materii Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, iż obowiązujące przepisy prawa uniemożliwiają uwzględnianie do pracowniczego stażu pracy okresów prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na potrzeby związane z ustaleniem uprawnień pracowniczych, a także stoją na przeszkodzie w dostępie do wielu stanowisk pracy, dla których obowiązujące taryfikatory kwalifikacyjne przewidują wyłącznie legitymowanie się określonym stażem pracy w ramach stosunku pracy.

Rozwiązanie to zupełnie nie przystaje do obecnej sytuacji na rynku pracy, gdzie obok zatrudnienia pracowniczego wykonywanie działalności zarobkowej odbywa się w znaczącej skali na podstawie umów cywilnoprawnych lub w ramach prowadzonej na własny rachunek działalności gospodarczej.

Problem ten był już przedmiotem wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w 2010 r., z prośbą o rozważenie możliwości wprowadzenia powszechnej regulacji prawnej w omawianym zakresie (uwzględniającej okresy prowadzenia działalności gospodarczej przy ustalaniu uprawnień pracowniczych związanych ze stażem pracy), stawiając jako przykład ustawę o wliczaniu okresów pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym do pracowniczego stażu pracy. Minister Pracy i Polityki Społecznej w odpowiedzi z maja 2010 r. stwierdziła wówczas brak zasadności zmiany obowiązujących przepisów prawa pracy, a także racjonalności nałożenia na pracodawców obciążeń z tym związanych. W ocenie Ministra obciążenia finansowe pracodawców związane ze stosowaniem przepisów ustawy o wliczaniu okresów pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym do pracowniczego stażu pracy są nieznaczne, zwłaszcza ze względu na ściśle określony, specyficzny krąg adresatów jej norm prawnych. Natomiast realizacja postulatu wprowadzenia regulacji prawnej mającej na celu umożliwienie wliczania do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze, okresów prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej skutkowałaby znacznie poważniejszymi obciążeniami finansowymi pracodawców. Prowadzenie działalności gospodarczej, w świetle przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, obejmuje bowiem zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

O ile jednak można zgodzić się ze stanowiskiem, że wprowadzenie powszechnej regulacji w zakresie wliczania do pracowniczego stażu pracy okresów prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na potrzeby związane z uprawnieniami pracowniczymi, takimi jak np. prawo do urlopu, dodatek za wysługę lat czy nagroda jubileuszowa, mogłoby wywołać znaczące obciążenia finansowe pracodawców, o tyle nieuprawniony byłby pogląd, że niemożliwe z uwagi na skutki finansowe byłoby wprowadzenie przepisów powszechnie obowiązujących w zakresie wymogów kwalifikacyjnych określających kwalifikacje zawodowe pracowników różnych grup zawodowych, w kierunku umożliwiającym uwzględnianie do stażu pracy warunkującego możliwość objęcia określonego stanowiska pracy, okresów prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, czy wykonywania pracy w formach pozapracowniczych, na podstawie umów cywilnoprawnych.

Mając powyższe na względzie, Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o rozważenie potrzeby podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 29 grudnia 2021 r. wyjaśniła, że mając na uwadze m.in. odmiennność wykonywania pracy w ramach stosunku pracy oraz prowadzenia działalności gospodarczej lub świadczenia pracy na podstawie umów cywilnoprawnych nie należy automatycznie stawiać znaku równości między okresami prowadzenia tego rodzaju aktywności dla celów zapewnienia dostępu do wykonywania pracy określonego rodzaju lub do określonych stanowisk wymagających potwierdzonego doświadczenia zawodowego. Wymagania dla każdego rodzaju pracy lub każdego ze stanowisk powinny być rozpatrywane i ustalane w kontekście wykonywanych zadań oraz z uwzględnieniem szczególnych okoliczności związanych z wykonywaniem tego rodzaju pracy bądź z funkcjonowaniem danego stanowiska w ramach określonego podmiotu. Przeprowadzenie oceny i podjęcie decyzji w tym zakresie należy do podmiotów, do których właściwości należy regulowanie zasad realizacji zadań w danym obszarze, a więc np. w odniesieniu do pracowników samorządowych właściwy pozostaje Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. W związku z powyższym Minister poinformowała, że nie jest obecnie planowane podjęcie inicjatywy ustawodawczej w zakresie wliczania do okresu pracy, od którego zależy wykonywanie pracy określonego rodzaju lub na określonym stanowisku, okresów uprzednio prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej, a także okresów świadczenia pracy na podstawie umów cywilnoprawnych.

Marszałek Sejmu RP (VII.5001.11.2021 z 6 grudnia 2021 r.) - w sprawie konieczności podjęcia prac legislacyjnych związanych z wykonaniem wyroku TK dotyczącego aborcji.

W związku z opublikowaniem w Dzienniku Ustaw wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. w sprawie o sygn. akt K 1/20, w którym TK za niezgodny z Konstytucją uznał przepis pozwalający na dokonanie legalnego zabiegu aborcji, w przypadku, gdy badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu, konieczne jest podjęcie prac legislacyjnych.

Jak wskazano w uzasadnieniu wyroku TK, „[u]stawodawca nie może przenosić ciężaru związanego z wychowaniem dziecka ciężko i nieodwracalnie upośledzonego albo nieuleczalnie chorego jedynie na matkę, ponieważ w głównej mierze to na władzy publicznej oraz na całym społeczeństwie ciąży obowiązek dbania o osoby znajdujące się w najtrudniejszych sytuacjach”.

Rzecznik Praw Obywatelskich w przeszłości wielokrotnie wskazywał na niedostatki w zakresie pomocy oferowanej kobietom w ciąży, matkom oraz osobom z niepełnosprawnościami. Zwracał także uwagę na fakt, że coroczne sprawozdania z wykonania ustawy antyaborcyjnej nie pozwalają na rzetelną ocenę, czy przewidziane przez tę ustawę formy wsparcia są efektywnie realizowane. Po wejściu w życie wyroku TK, Rzecznik apelował także o podjęcie pilnych działań o charakterze systemowym zmierzających do poprawy dostępu do badań prenatalnych w Polsce.

Niezależnie od powyższego, RPO zwrócił także uwagę na potrzebę dokonania zmian legislacyjnych służących doprecyzowaniu przesłanek umożliwiających dokonanie legalnego zabiegu aborcji. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt K 1/20 nie wykluczył możliwości przyjęcia nowych rozwiązań ustawowych dotyczących legalnej aborcji.

Zdaniem Trybunału wyrok powinien być wykonany w taki sposób, aby możliwe stało się przerwanie ciąży – przy wprowadzeniu „mierzalnych kryteriów” – w tych sytuacjach, w których od kobiety nie można wymagać poświęceń przekraczających zwykłą miarę. Wolno zakładać, że chodzi tu w szczególności o tzw. wadę letalną płodu, prowadzącą w sposób bezpośredni i nieodległy w czasie do jego nieuchronnej śmierci. W takim przypadku aborcja nie ma w żadnym razie charakteru „eugenicznego”, bezwzględnie wykluczonego przez TK, lecz pozwala na wyeliminowanie sytuacji, którą można określić jako nieludzkie traktowanie kobiety. Dostrzegając szczególnie trudne położenie kobiet w ciąży, w sytuacji, gdy płód obarczony jest wadą letalną prowadzącą w sposób bezpośredni i nieodległy w czasie do jego nieuchronnej śmierci, w opinii Rzecznika niezbędne jest rozważenie

tej kwestii przez parlament. W takich sytuacjach kobiety muszą bowiem mierzyć się z cierpieniem psychicznym i fizycznym związanym z koniecznością donoszenia ciąży i świadomością, że płód obumrze jeszcze przed porodem bądź tuż po nim. W sytuacji, gdy ciąża obarczona jest wadami letalnymi, zmuszanie kobiet do donoszenia ciąży, stanowi nie tylko nadmierną ingerencję państwa w ich autonomię, a także może powodować zagrożenie dla ich życia i zdrowia, a tym samym godności. Konsekwencją braku interwencji prawodawczej po wyroku TK jest obligowanie kobiet do przyjęcia postawy heroicznej, czego prawo wymagać nie powinno.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik przedstawił Marszałek powyższe uwagi wraz z prośbą o wskazanie, czy planowane jest podjęcie prac legislacyjnych nad złożonymi dotychczas projektami ustaw zmierzającymi do wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt. K 1/20.

Ministra Sprawiedliwości (VII.510.54.2021 z 6 grudnia 2021 r.) - w sprawie dyskryminacji ze względu na wiek podczas rekrutacji na stanowisko asystenta sędziego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się Skarżąca, wskazując na niezgodność art. 155 § 2 pkt 4 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej jako: p.u.s.p.) z art. 32 Konstytucji. W ocenie Skarżącej, jeden z wymogów stawianych kandydatom na stanowisko asystenta sędziego – dolna granica wieku kandydata, tj. ukończone 24 lata – stanowi wymóg nieproporcjonalny i nieuzasadniony, a jako taki jest przejawem dyskryminacji ze względu na wiek.

Zgodnie z art. 155 § 2 p.u.s.p. na stanowisku asystenta sędziego może być zatrudniony ten, kto: 1) jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich; 2) jest nieskazitelnego charakteru; 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne uznane w Polsce; 4) ukończył 24 lata.

Rzecznik przypomniał, iż równe traktowanie, czy też równość oznacza, że podmioty znajdujące się w podobnej sytuacji powinny być traktowane w sposób podobny, a podmioty znajdujące się w sytuacji odmiennej w sposób odmienny. Trybunał Konstytucyjny wskazuje także, że równość oznacza „akceptację różnego traktowania przez prawo różnych podmiotów, bo równe traktowanie przez prawo tych samych podmiotów pod pewnym względem oznacza z reguły różne traktowanie tych samych podmiotów pod innym względem”. Również z definicji zasady równości w orzecznictwie TK wynika, że zasada równości „polega na tym, że wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu

mają być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących jak i faworyzujących (...)"

Co istotne, w projekcie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych brak jest uzasadnienia dla wprowadzenia kryterium wieku dla kandydatów na asystentów sędziego.

W przedmiotowej sprawie spośród wszystkich kryteriów ustawowych stawianych przed kandydatami na stanowisko asystenta sędziego Skarżąca nie spełnia tylko kryterium wieku i to powoduje, że nie może ona zostać zatrudniona na tym właśnie stanowisku. Biorąc zaś pod uwagę fakt, że spełnia pozostałe kryteria oraz jest zobowiązana wziąć udział w procedurze konkursowej, która ma na celu wyłonienie najlepszych kandydatów, to stwierdzić należy, że wymóg wieku nie jest środkiem proporcjonalnym ani nie został właściwie uzasadniony.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie przedstawionych przeze mnie uwag i podjęcie odpowiedniej inicjatywy legislacyjnej w tym zakresie.

Ministra Zdrowia (VII.7050.1.2021 z 9 grudnia 2021 r.) - w sprawie skuteczności kontroli obostrzeń epidemicznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, iż w związku z obowiązującym na terenie Polski stanem epidemii zasadniczego znaczenia nabrały wynikające z szeregu przepisów prawa obowiązki określonych w nim podmiotów dbania o życie i zdrowie pracowników, studentów, widzów imprez sportowych, itp. Realizacja tych obowiązków obejmuje także ochronę osób przebywających na terenie zakładów pracy, szkół wyższych czy też na terenie obiektów sportowych przed zagrożeniami wynikającymi z rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS-CoV-2.

Z perspektywy obowiązków wynikających choćby z przepisów ustawy – Kodeks pracy, ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce czy też ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, nałożonych przez ustawodawcę na pracodawców oraz inne podmioty, należy rozpatrywać istniejące w stanie epidemii zagrożenie zakażenia koronawirusem SARS-CoV-2. Nie ulega bowiem wątpliwości, że zarówno pracodawcy jak też rektorzy szkół wyższych oraz organizatorzy imprez masowych, aby móc skutecznie realizować swoje zobowiązania, wynikające z obowiązującego prawa i przeciwdziałać zagrożeniom zakażenia koronawirusem, muszą posiadać ku temu adekwatne narzędzia prawne.

Jednym z podstawowych środków, wykorzystujących osiągnięcia nauki, mającym zapewnić w stanie epidemii bezpieczne i higieniczne warunki pracy, jak też zapewnić bezpieczeństwo w szkołach wyższych oraz obiektach użyteczności publicznej są szczepienia ochronne przeciwko COVID-19 (art.

21c ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi). Jednak zarówno pracodawcy, jak i inne podmioty w ramach przypisanej im przez poszczególne ustawy odpowiedzialności, w celu ustalenia skali istniejącego ryzyka epidemicznego w zakładzie pracy czy też w zarządzanym obiekcie, nie mają prawnej możliwości pozyskania informacji, czy dana osoba podlegała szczepieniom ochronnym.

W świetle przepisów RODO, realizacja przez pracodawców oraz przez inne podmioty ciążących na nich obowiązków w zakresie zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy czy też ogólnie rozumianego bezpieczeństwa sanitarnego w stanie epidemii, w kontekście szczepień ochronnych przeciw COVID-19, wymaga zgody osoby, której dotyczą dane o tym szczepieniu bądź też wyraźnego przepisu prawa. Nie ulega przy tym wątpliwości, że w warunkach polskich musi to być prawo rangi ustawy. Z art. 51 ust. 1 Konstytucji wynika bowiem, że nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby. Ponadto, zgodnie z art. 51 ust. 5 Konstytucji, zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa ustawa.

Wobec powyższego, y § 2 ust. 29 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii jest niezgodny z art. 51 ust. 5 Konstytucji, skoro udostępnienie danych przetwarzanych w unijnych cyfrowych zaświadczeniach COVID w celu weryfikacji statusu zdrowotnego posiadacza zaświadczenia odbywa się nie na podstawie ustawy, lecz rozporządzenia. Przepis ten prowadzi jednak także do niemającego żadnego uzasadnienia zróżnicowania sytuacji prawnej podmiotów (w tym pracodawców) w zakresie dostępu do informacji o zaszczepieniu danej osoby. Część tych podmiotów, poprzez dostęp do danych przetwarzanych w unijnych cyfrowych zaświadczeniach COVID posiada rzeczywistą możliwość realizacji wynikających z prawa i ciążących na nich obowiązków w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa sanitarnego. Jednak większość podmiotów w dalszym ciągu ponosi odpowiedzialność za coś, na co nie ma żadnego wpływu, poprzez brak dostępu do kluczowych informacji.

Zdaniem Rzecznika opisany stan rzeczy wymaga uporządkowania i kompleksowego uregulowania na poziomie ustawy. Jak już bowiem zostało wskazane, materia dotycząca autonomii informacyjnej jednostki stanowi materię ustawową.

RPO zwrócił się zatem do Ministra z prośbą o podjęcie działań mających na celu dostosowanie obowiązującego obecnie w tym zakresie stanu prawnego do standardów konstytucyjnych.

Ministra Zdrowia (V.7010.164.2021 z 9 grudnia 2021 r.) – w sprawie zagwarantowania standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej dla kobiet z zespołem stresu pourazowego oraz ofiar gwałtu i przemocy.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje niepokojące sygnały dotyczące praw kobiet rodzących, które wskazują, że obowiązujące procedury nadal nie gwarantują wszystkim kobietom rodzącym poszanowania ich praw w podmiotach medycznych.

Z dniem 1 stycznia 2019 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej, określające nowe standardy organizacyjne, które w sposób kompleksowy miały ustalić organizację opieki sprawowanej nad kobietą w okresie ciąży, porodu, połogu oraz nad noworodkiem. Wdrożenie powyższych standardów miało przyczynić się do zapewniania kobiecie w okresie okołoporodowym podmiotowego traktowania, respektowania jej praw pacjenta, a przede wszystkim stawiać ją i jej potrzeby w centrum zainteresowania personelu medycznego.

Tymczasem, z otrzymywanych przez Rzecznika sygnałów wynika, że podmiotowe podejście do pacjenta ogranicza się wyłącznie do sytuacji uregulowanych w niniejszym rozporządzeniu. Jeżeli natomiast sytuacja pacjentki wykracza poza wspomniany zakres, okazuje się, że nie może ona już liczyć na poszanowanie jej praw. Prawa pacjenta, wrażliwość personelu nagle przestają obowiązywać, a kobieta jest pozostawiona sama sobie.

Do Rzecznika z prośbą o interwencję zwróciła się m.in. pacjentka, która jest (była?) w zaawansowanej ciąży. Jest to osoba po traumatycznych przeżyciach związanych z przemocą seksualną. Doznana w jej przypadku trauma objawia się lękiem przed obcymi mężczyznami, co oznacza, że nie dopuszcza ona możliwości aby świadczenia medyczne udzielane jej w związku z porodem były przeprowadzane przez personel męski. Niestety, jak wynika z przesłanego do RPO listu, nie ma podmiotu medycznego, który byłby w stanie zagwarantować udzielenie świadczeń medycznych z uwzględnieniem jej indywidualnej sytuacji. Powyższa sytuacja, z którą zetknęła się Skarżąca w sposób niepozostawiający wątpliwości wskazuje, że mimo wdrożenia procedur okołoporodowych, w praktyce kobiety rodzące, a w szczególności, te których potrzeby nie mieszczą się w uregulowanych ramach, nadal są traktowane w sposób wyjątkowo przedmiotowy, całkowicie bezduszny i okrutny.

W zaistniałej sytuacji, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zainteresowanie się przedstawioną sprawą oraz zajęcie stanowiska w podnoszonej sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 16 grudnia 2021 r. wyjaśnił, że w odniesieniu do opisanego przez pacjentkę sposobu traktowania przez personel medyczny, w przypadku ujawnienia swoich potrzeb, Departament Zdrowia Publicznego, w związku z podejrzeniem naruszeń praw pacjentki, przekazał jej korespondencję w dniu 25 października br. do rozpatrzenia przez Dyrektora Departamentu Postępowań Wyjaśniających w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta. W przypadku porodu pacjentka ma prawo do uzyskania świadczeń zdrowotnych związanych z porodem. Należy wyraźnie zaznaczyć, że poszanowanie godności osób korzystających z usług systemu ochrony zdrowia jest obowiązkiem wszystkich lekarzy i innych pracowników opieki zdrowotnej. Zgodnie z art. 20 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta pacjent ma prawo do poszanowania intymności i godności, w szczególności w czasie udzielania mu świadczeń zdrowotnych. Doświadczenia z okresu porodowego zapadają na długo w pamięci oraz wywierają istotny wpływ na kondycję psychiczną kobiety. Niezbędne, zatem jest, aby prawo do godnej, pełnej szacunku opieki zdrowotnej w tym jakże ważnym dla kobiety momencie życia było zawsze respektowane.

Ministra Zdrowia (IX.517.1397.2021 z 13 grudnia 2021 r.) – w sprawie zasad otworzenia i funkcjonowania filii Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, iż z dniem 20 czerwca 2021 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. Znowelizowane przepisy umożliwiły użyczenie na czas określony przez jednostkę organizacyjną Służby Więziennej na rzecz Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie (dalej: KOZZD lub Ośrodek) nieruchomości zabudowanej, w celu umożliwienia przyjęcia większej liczby osób stwarzających zagrożenie oraz delegowanie do Ośrodka funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Z informacji uzyskanych od Dyrektora KOZZD wynika, iż użyczoną przez Służbę Więzienną nieruchomością jest Oddział Zewnętrzny w Czersku podległy Zakładowi Karnemu w Koronowie i aktualnie trwają w nim prace dostosowujące ten obiekt do potrzeb KOZZD nr 2.

W związku z tym, iż temat ten jest istotny wobec systematycznie wzrastającej liczby pacjentów izolowanych od społeczeństwa w Ośrodku w Gostyninie, Rzecznik zwrócił się do Ministra o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania: 1. Na jakim etapie znajdują się obecnie przygotowania do uruchomienia placówki w Czersku i jaka będzie jej docelowa pojemność?

2. Od kiedy planowane jest rozpoczęcie pierwszych transportów pacjentów do KOZZD nr 2? 3. Czy Ministerstwo Zdrowia opracowało procedury umieszczania pacjentów KOZZD w placówce w Czersku, w tym kryteria doboru osób, które zostaną w pierwszej kolejności przetransportowane do KOZZD nr 2? 4. Czy po otwarciu placówki w Czersku planuje się powrót do KOZZD dwóch pacjentów umieszczonych w ROPS w Starogardzie Gdańskim? 5. Czy nowy ośrodek zostanie od razu przygotowany do przyjęcia określonej, docelowej liczby pacjentów, czy też będzie przygotowywany sukcesywnie, odpowiednio do pojawiających się potrzeb? 6. Czy został już skompletowany zespół terapeutyczny pracujący z pacjentami, kto będzie wchodził w jego skład oraz czy zasilą go także specjaliści-funkcjonariusze Służby Więziennej? 7. Jaki sąd będzie właściwy w przypadku osób pozbawionych wolności w KOZZD nr 2 dla spraw opisanych w rozdziale 7 ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób?

Mając świadomość, że powyższe pytania nie wyczerpują problematyki funkcjonowania KOZZD nr 2, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przesłanie jak najszerszych informacji w przedmiotowym zakresie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 29 grudnia 2021 r. poinformował, że aktualnie trwają prace końcowe związane z adaptacją Oddziału Zewnętrznego w Czersku Zakładu Karnego w Koronowie i dostosowaniem go do potrzeb Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym, zwanego dalej „Ośrodkiem”. Tym samym przyjęcia pacjentów do ww. oddziału możliwe będą po zakończeniu niniejszych prac. W odniesieniu do kwestii procedur umieszczenia pacjentów Ośrodka w oddziale w Czersku, wyjaśniono, że w pierwszej kolejności przenoszeni będą pacjenci z Ośrodka, którzy nie przejawiają istotnych schorzeń somatycznych i nie stwarzają poważnych problemów w zakresie swojego zachowania. Jeśli chodzi o pacjentów z Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej w Starogardzie Gdańskim, zostaną oni przeniesieni do oddziału w Czersku. W kwestii docelowej liczby pacjentów w oddziale w Czersku, pacjenci będą do niego przyjmowani sukcesywnie i stosownie do jego możliwości strukturalnych. Odnośnie zapewnienia zespołu terapeutycznego, obecnie trwa końcowy etap rekrutacji personelu, który zatrudniony będzie w oddziale. Wśród nich znajdują się pielęgniarki, psychologowie, psychologowie-seksuolodzy, pracownicy resocjalizacji, terapeuci zajęciowi, pracownik socjalny. Do czasu pozyskania pełnej obsady pracowników ochrony oddelegowani do pełnienia zadań służby ochrony zostaną funkcjonariusze Służby Więziennej, po odbytym przez nich szkoleniu w Ośrodku w Gostyninie.

Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (WZF.7043.123.2021 z 15 grudnia 2021 r.) - w sprawie kryterium podziału świadczeń z funduszu motywacyjnego SW.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęły uchwały zarządów okręgowych Niezależnego Samodzielnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa, w których wyrażany jest sprzeciw dotyczący kryteriów podziału funduszu motywacyjnego ustalonego w piśmie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 3 grudnia 2021 r.

W ocenie strony związkowej, funkcjonariusze w sposób nieuzasadniony zostali podzieleni w tym zakresie na „pion administracyjny” oraz tzw. „pierwszą linię”. Ich zdaniem użyte określenie „pierwsza linia” otwiera pole do szerokiej uznaniowości, podobnie jak i duże różnice pomiędzy minimalną, a maksymalną wysokością świadczenia dla funkcjonariuszy pełniących służbę w „pionie administracyjnym”. Sprzeciw zarządów okręgowych wzbudziło także rygorystyczne określenie liczby dni przebywania na zwolnieniu lekarskim, po których obniżana jest wysokość świadczenia, w szczególności zaś to, że nie pozostawiono przełożonym możliwości indywidualnego rozpatrywania poszczególnych przypadków. Dotyczy to także osób przebywających na urloпах macierzyńskich, ojcowskich, bezpłatnych i wychowawczych.

Zdaniem wnioskodawców, przyjęte kryteria pozbawiają świadczeń wiele osób, które dotychczas wykazywały się dużym zaangażowaniem oraz dyspozycyjnością. Kryteria te mają charakter demotywacyjny, zakłócający sumienne wykonywanie powierzonych obowiązków. Z uchwał wynika, że związkowcy domagają się ustalenia kryteriów przyznawania świadczeń, który uwzględniałby propozycje strony społecznej.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Generalnego SW z prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionych przez stronę związkową zarzutów.

Ministra Rozwoju i Technologii (XI.815.21.2021 z 17 grudnia 2021 r.) - dotyczące rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Rzecznik Praw Obywatelskich, pełniący również rolę niezależnego organu ds. monitorowania wdrażania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, z uwagą obserwuje prowadzone aktualnie prace nad rozporządzeniem w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Idea uniwersalnego projektowania, rozumiana jako tworzenie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania, leży u podstaw

wspomnianej Konwencji i stanowi warunek wstępny zapewnienia dostępności, zgodnie z postanowieniami jej art. 9. Dostępność przestrzeni publicznej, produktów, usług i środowiska jest niezbędna dla zapewnienia możliwości prowadzenia przez osoby z niepełnosprawnościami niezależnego życia. Również promowanie uniwersalnego projektowania przy tworzeniu norm i wytycznych jest obowiązkiem państwa wynikającym z art. 4 lit. f Konwencji. Ścisłe wdrażanie projektowania uniwersalnego w odniesieniu do wszystkich nowych dóbr, produktów, urządzeń, technologii i usług powinno zapewnić pełny, równy i nieograniczony dostęp dla wszystkich potencjalnych odbiorców, w tym osób z niepełnosprawnościami, przy uwzględnieniu w pełnym zakresie przyrodzonej godności i różnorodności tych osób.

Zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy - Prawo budowlane, warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane i ich usytuowanie są określane w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa. Zmieniając przepis art. 7 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 4 Prawa budowlanego poszerzono zakres ww. upoważnienia o działania na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (dalej jako: „ustawa o dostępności”). Przy tworzeniu nowych norm należy zatem mieć na względzie konwencyjną zasadę dostępności oraz uniwersalnego projektowania. Wszystkie nowe obiekty, elementy infrastruktury, dobra, produkty i usługi muszą być zaprojektowane w sposób, który zapewni ich pełną dostępność dla osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania.

Przez osobę ze szczególnymi potrzebami należy rozumieć osobę, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Ustawodawca zdefiniował kategorię osób ze szczególnymi potrzebami w sposób ogólny, niezamknięty i nieostry, narzucając wręcz posługiwanie się nią w sposób dynamiczny, zależny od okoliczności, co jest słuszne, choć może rodzić wątpliwości ze strony podmiotów zobowiązanych co do zakresu podmiotowego uprawnionych, rodzaju i wymiaru ich zobowiązań. Osoby ze szczególnymi potrzebami identyfikowane są w przeważającej mierze jako osoby z różnymi niepełnosprawnościami. Wprowadzona definicja jest jednak znacznie szersza i obejmuje również potrzeby osób starszych, rodziców z małymi dziećmi czy osób wymagających wsparcia przy konkretnej czynności zlikwidowania barier. Z

tego względu zaproponowane rozwiązania powinny obejmować wszelkich potencjalnych użytkowników, którzy mogą mieć indywidualne potrzeby.

Rzecznik wskazał ponadto, że podczas projektowania, uchwalania i wdrażania przepisów prawa, polityk czy programów odnoszących się do nowego systemu wsparcia, organy i instytucje publiczne powinny ściśle konsultować się i aktywnie współpracować z różnymi grupami osób z niepełnosprawnościami poprzez reprezentujące je organizacje. Tymczasem procedowany projekt został skierowany jedynie do kilku organizacji zajmujących się prawami osób z niepełnosprawnościami. Z zamieszczonych informacji wynika, że istotną większość stanowią podmioty związane z sektorem budowlanym. Celem projektowanej regulacji jest jednak uwzględnienie indywidualnych potrzeb różnych użytkowników budynków. Wskazane rozporządzenie zostało dotychczas przedstawione do zaopiniowania bardzo wąskiej grupie organizacji społecznych, co może mieć wpływ na wynik konsultacji publicznych.

W świetle trudności interpretacyjnych, jakie pojawiły się w sprawie, na tle której występuję, istnieje potrzeba analizy sposobu sformułowania zaproponowanych rozwiązań. Regulacje te nie mogą ograniczać się do wskazania, że należy zapewnić dostęp dla osób z niepełnosprawnościami. Takie sformułowania mogą budzić wątpliwości i wymagać dalszej konkretyzacji, np. poprzez wskazanie konkretnej normy budowlanej, czy konkretnych parametrów budynków czy urządzeń. Podobna sytuacja dotyczy zgłaszanych trudności z obsługą paneli sterujących dźwigów osobowych (wind).

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o analizę przedstawionych uwag i ich uwzględnienie w dalszych pracach nad projektem rozporządzenia.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (III.7060.859.2021 z 22 grudnia 2021 r.) – w sprawie niekorzystnych zmian zasad przeliczania wysokości świadczeń emerytalno-rentowych ustalanych na tzw. starych zasadach w związku z kontynuowaniem zatrudnienia.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi w związku z niekorzystnymi zmianami zasad przeliczania wysokości świadczeń emerytalno-rentowych ustalanych na tzw. starych zasadach w związku z kontynuowaniem zatrudnienia (podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu). W tym zakresie bowiem z dniem 1 stycznia 2022 r. na mocy ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw uchyleniu podlegają regulacje art. 110 i 110a ustawy o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej:

„ustawa emerytalna”), natomiast istotnej zmianie podlega przepis art. 112 tej ustawy.

Z dniem 1 stycznia 2022 r. zlikwidowana zostanie zatem możliwość przeliczenia świadczeń emerytalno-rentowych w oparciu o regulacje art. 110 i 110a ustawy emerytalnej, pozostanie jedynie możliwość przeliczenia na gruncie art. 111 ustawy emerytalnej. Z kolei nowa regulacja art. 112 ustawy emerytalnej przewiduje doliczenie nieuwzględnionych dotychczas w wymiarze świadczenia okresów składkowych poprzez doliczenie do kwoty emerytury, o której mowa w art. 53, lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy po 1,3% podstawy wymiaru, ustalonej w wyniku waloryzacji, za każdy rok okresów składkowych, o których mowa w art. 6.

W ocenie Rzecznika trudno zgodzić się z uzasadnieniem zmian mających na celu ujednoczenie przepisów w zakresie przeliczania emerytur z tzw. starego i nowego systemu – świadczeniobiorców kontynuujących aktywność zawodową, w sytuacji gdy zasady ustalania wysokości świadczeń w systemie zdefiniowanego świadczenia i w systemie zdefiniowanej składki różnią się zasadniczo.

RPO zauważył, iż kryterium różnicującym jest ustalenie wymiaru emerytury w jednym z dwóch wyodrębnionych za pomocą daty urodzenia ubezpieczonego reżimów prawnych ubezpieczenia społecznego - systemie zdefiniowanej składki albo systemie zdefiniowanego świadczenia. Podmioty te nie charakteryzują się zatem tą samą cechą relewantną, a to umożliwia odmienne kształtowanie ich sytuacji prawnej. Zasady ustalania wysokości emerytury w systemie zdefiniowanego świadczenia oraz w systemie zdefiniowanej składki różnią się zasadniczo. Zróżnicowane zaś zasady ustalania wysokości świadczeń emerytalno-rentowych skutkują zróżnicowanymi zasadami ich przeliczenia dostosowanymi do parametrów obliczeniowych. Nie jest zatem zasadny argument uzasadniający wprowadzenie zmian koniecznością ujednoczenia systemów poprzez wskazanie na uprzywilejowanie osób objętych starym systemem, gdy regulacja art. 108 ustawy emerytalnej skutkuje niskim przyrostem emerytury w nowym systemie.

Jednocześnie Rzecznik wskazał, że zgodnie z art. 110 ust. 1 nowa podstawa wymiaru ustalana jest na zasadach art. 15 ustawy emerytalnej tj. od zarobków (podstawy wymiaru składki) z 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających rok, w którym zgłoszono wniosek o przeliczenie, bądź od zarobków (podstawy wymiaru składki) z 20 dowolnie wybranych lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia (przy czym zarobki w całości lub w części, przynajmniej jeden rok muszą przypadać po przyznaniu prawa do świadczenia). Emeryt, który kontynuuje zatrudnienie w 2021 roku, nie

będzie mógł osiągniętych zarobków wskazać do podstawy wymiaru, bo wnioski o przeliczenie powinien złożyć w 2022 r., a wtedy przepis art. 110 nie będzie już obowiązywać. Zastosowane kilkumiesięcznego *vacatio legis* (ustawa nowelizująca została ogłoszona w Dzienniku Ustaw z dnia 3 września 2021 r.) w tym przypadku jest niewystarczające.

Uchylenie art. 110 ustawy emerytalnej zamyka również drogę do przeliczenia wysokości renty z tytułu niezdolności do pracy dla kontynuujących pracę rencistów, którzy mogą wykazać wyższy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie celowości przeprowadzonych zmian legislacyjnych.

Ministra Zdrowia (V.7010.207.2021 z 22 grudnia 2021 r.) – w sprawie praw pacjentek korzystających ze świadczeń zdrowotnych w związku z porodem podczas pandemii COVID-19.

Z obywatelskich sygnałów napływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz raportu Fundacji „Rodzić po Ludzku” wynika, że w publicznych szpitalach nie są przestrzegane prawa pacjentek korzystających ze świadczeń zdrowotnych w związku z porodem podczas pandemii COVID-19.

Organizacja opieki zdrowotnej w podmiotach wykonujących działalność leczniczą udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki okołoporodowej została określona w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej. Zgodnie z rozporządzeniem realizacja praw pacjenta w zakresie opieki okołoporodowej polega w szczególności na: respektowaniu prawa do świadomego udziału w podejmowaniu decyzji związanych z ciążą, porodem, położeniem oraz opieką nad noworodkiem, obejmujących zakres podejmowanych działań i stosowanych procedur medycznych.

W czasie pandemii COVID-19 wyłoniły się problemy związane z ograniczonym dostępem do świadczeń zdrowotnych dla kobiet w ciąży, do najpoważniejszych z nich należało: proponowanie teleporady zamiast wizyty w przychodni, odwoływanie części wizyt, utrudnienia w zakresie kontaktu z przychodnią lub zapisania się do określonego lekarza, wydłużenie czasu oczekiwania na wizytę czy zawieszenie działania oddziału położniczego.

Obawy Rzecznika budzą doświadczenia kobiet rodzących oraz personelu medycznego przedstawione w raporcie, które odbiegały znacząco od przyjętych standardów. W szczególności kobiety rodzące siłami natury przedstawiały, że możliwość towarzyszenia kobiecie podczas porodu została w związku z pandemią znacznie ograniczona, a kobiety rodziły same.

W związku z zastąpieniem w znacznej części tradycyjnej formy udzielania świadczeń opieki zdrowotnej teleporadami, kobiety w ciąży wielokrotnie przedstawiały brak możliwości zrealizowania świadczenia, spotkania się z lekarzem lub wykonania zalecanych badań.

Problematyczne okazało się również przyjmowanie do porodu pacjentek z podejrzeniem zakażenia lub potwierdzonym zakażeniem wirusem SARS-CoV-2. Wówczas brak był wiedzy co do kierunku postępowania, zarówno ze strony pacjentek, jak i podmiotów leczniczych, czy w takiej sytuacji rodząca powinna zgłosić się do najbliższego szpitala zakaźnego (które nie zawsze były wyposażone w oddziały położniczo-ginekologiczne), czy na oddział w tzw. białym szpitalu.

Odrębnym problemem było uzyskanie wsparcia od położnej POZ w trakcie ciąży lub już po urodzeniu dziecka. Zgodnie z dotychczas obowiązującymi przepisami położna POZ powinna odbyć nie mniej niż cztery wizyty patronażowe w miejscu zamieszkania albo pobytu kobiety. Tymczasem rekomendacje wskazywały, że w celu zminimalizowania ryzyka transmisji infekcji COVID-19, poprzez ograniczanie kontaktów z pacjentkami przebywającymi w domach należy zastosować możliwość wykonywania i rozliczania wizyt/porad położnej z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych lub innych systemów łączności.

Co istotne, mimo iż o braku obowiązku noszenia maski w trakcie porodu zostali przez Ministerstwo Zdrowia poinformowani wszyscy ordynatorzy oddziałów ginekologiczno-położniczych, wciąż wiele z nich wymuszało (i wymusza) na rodzących noszenie maski w każdej z faz porodu.

Chociaż postulat brania pod uwagę warunków organizacyjnych jako jednego z elementów wskazujących na konieczność wykonania cesarskiego cięcia nie jest akceptowalny, z informacji uzyskanych przez Rzecznika wynika, iż część szpitali uznawała zakażenie/podejrzenie zakażeniem COVID-19 za jedyny czynnik warunkujący wykonanie cesarskiego cięcia.

Zgodnie z pierwszymi zaleceniami Konsultantki Krajowej w dziedzinie neonatologii w przypadku kobiet zakażonych koronawirusem lub w okresie diagnozowania w kierunku COVID-19 zalecana jest izolacja dziecka od matki. W konsekwencji tych zaleceń również matki niezakażone były izolowane od dzieci. Następnie zostały wydane zalecenia, zgodnie z którymi postępowanie z noworodkiem urodzonym przez matkę zakażoną SARS-CoV-2 powinno zależeć przede wszystkim od stanu zdrowia matki i noworodka oraz od decyzji matki. Niemniej z przekazanych Rzecznikowi informacji oraz skarg obywatelskich zostało uwidocznione, że pandemia COVID-19 w większości placówek uniemożliwiła kangurowanie przez ojców lub inne osoby bliskie dzieci urodzonych przez cesarskie cięcie.

Pomimo jasnych zaleceń pojawiały się przypadki izolacji dzieci od matek w szpitalu wbrew ich woli, jak i informacje o pozbawianiu matek możliwości wypisania dziecka „na żądanie” do domu, w którym przebywają osoby objęte kwarantanną lub izolacją. W skrajnych przypadkach nie respektowano również pełnomocnictw do odbioru dziecka przez dalszych krewnych noworodka. Natomiast przegląd rekomendacji związanych z karmieniem piersią ukazuje, że wsparcie karmienia piersią przez matki zakażone SARS-CoV-2 było rozpatrywane przede wszystkim w kontekście ryzyka transmisji infekcji COVID-19, a nie w szerszej perspektywie zdrowia matki i dziecka, w której korzyści z karmienia naturalnego są bezsporne zarówno dla jednostek, jak i dla zdrowia publicznego.

Brak stosownych wytycznych spowodował, że w wielu przypadkach dyrektorzy szpitali podejmowali decyzje o całkowitym zakazie odwiedzin i opieki nad hospitalizowanymi dziećmi przez ich rodziców – opiekunów prawnych. Zaznaczył się również problem braku rekomendacji co do opieki pielęgnacyjnej oraz trudności z dostępem do opieki pielęgnacyjnej nad małoletnim pacjentem przebywającym w szpitalu dla jednego z rodziców podczas pandemii COVID-19.

W świetle całokształtu przedstawionych okoliczności natury prawnej i faktycznej, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w podnoszonych kwestiach dotyczących praw kobiet rodzących, dzieci oraz osób im najbliższych.

Ministra Sprawiedliwości (IV.511.221.2020 z 27 grudnia 2021 r.) - w sprawie problemu współwystępowania w obrocie kilku postanowień sądowych stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie.

W związku z pracami legislacyjnymi podjętymi przez Ministerstwo Sprawiedliwości w zakresie prawa spadkowego, Rzecznik Praw Obywatelskich powrócił do problemu poruszanego dotychczas w wystąpieniach z 1 lipca 2020 r. i 6 listopada 2012 r., jakim jest współwystępowanie w obrocie kilku postanowień sądowych stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie. W odpowiedzi na ostatnie wystąpienie Rzecznika, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości przyznał, że problem ten ma charakter systemowy i jego rozwiązanie wymaga odpowiednich regulacji na poziomie ustawowym, a szczegółowa analiza przedstawionych przez RPO uwag miała zostać dokonana w toku najbliższych prac legislacyjnych.

Co istotne, do Biura RPO nadal wpływa bardzo duża liczba wniosków o podjęcie indywidualnych interwencji w tego typu sprawach: złożenie skargi o wznowienie (art. 524 § 1 k.p.c. i art. 403 § 2 in principio w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) lub skargi nadzwyczajnej (art. 89 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym;

dalej jako: „u.s.n.”). Jednocześnie trzeba mieć na uwadze, że ani skarga o wznowienie postępowania, ani też skarga nadzwyczajna, nie stanowią instrumentów służących efektywnemu rozwiązaniu omawianego problemu.

Niestety na kompleksowe rozwiązanie problemu nie pozwoliło również wprowadzenie rejestru spadkowego. Do Biura Rzecznika wciąż wpływają wnioski z prośbą o pomoc w uporządkowaniu tych spraw spadkowych, których rejestr nie obejmuje. Należy mieć bowiem na uwadze, że obowiązek rejestrowania postanowień spadkowych dotyczy wyłącznie tych, które zostały wydane przez sądy po dniu 8 września 2016 r. A zatem rejestr spadkowy nie mógł doprowadzić do wyeliminowania problemu „podwójnych” postanowień spadkowych, wydanych przed 8 września 2016 r. – w tym zakresie problem wciąż pozostaje aktualny.

Warto podkreślić, że wnioski dotyczące omawianej kwestii nierzadko są kierowane do Rzecznika przez same sądy, które – dysponując różnymi postanowieniami spadkowymi po tej samej osobie – nie mogą samodzielnie rozstrzygnąć zawisłej przed nimi sprawy np. o dział spadku lub o dokonanie wpisu w księdze wieczystej. W takich sytuacjach sądy stają przed nierozwiązywalnym problemem, np. jak ustalić udział w spadku czy we współwłasności nieruchomości wchodzącej w skład masy spadkowej.

W przekonaniu Rzecznika skala i charakter przedstawionego problemu wymagają podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych. Ilość wniosków wpływających do Biura RPO na przełomie ostatnich kilkunastu lat, jak również fakt kierowania ich nie tylko przez osoby będące spadkobiercami, bezpośrednio zainteresowanymi w sprawie, ale też osoby trzecie, a nawet same sądy, niewątpliwie świadczą o tym, że poruszany problem nie ma charakteru indywidualnego, ale wyraźnie wpływa na kwestię porządku publicznego i bezpieczeństwa prawnego.

Przywołany na wstępie projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, przygotowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości przewiduje szereg wyjątkowo istotnych zmian w prawie spadkowym i proceduralnym. Rzecznik zwrócił się zatem do Ministra z prośbą o informację, czy przy okazji prowadzonych prac legislacyjnych Ministerstwo Sprawiedliwości rozważyło rozwiązanie problemu „podwójnych” postanowień spadkowych – zgłaszanego od wielu już lat, tak istotnego z punktu widzenia praw i zasad konstytucyjnych.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (XI.503.2.2016 z 29 grudnia 2021 r.) – w sprawie ochrony praw osób starszych w Polsce.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, iż starzenie się społeczeństwa, postępująca zmiana proporcji między generacjami pozwalają z jednej strony docenić postęp cywilizacyjny, umożliwiając nam

cieszenie się dłuższym życiem, z drugiej – pogłębiają wcześniejsze wyzwania oraz tworzą nowe, z którymi do tej pory nie mierzyliśmy się jako społeczeństwo. Podkreślił również negatywny wpływ pandemii COVID-19 na sytuację osób starszych i tym większą potrzebę ochrony praw osób starszych.

W tym kontekście RPO przekazał List Otwarty do Członków Biura Grupy Roboczej ONZ ds. Starzenia się (UN Open-ended Working Group on Ageing, OEWGA) oraz do państw członkowskich ONZ, podpisany przez ponad 200 podmiotów z 62 państw, w większości przez organizacje społeczne, ale także krajowe instytucje praw człowieka oraz podmioty innego typu, opublikowany w dniu 20 września 2021 r. Sygnatariusze Listu Otwartego wzywają rządy państw do podjęcia konkretnych działań, o których była mowa podczas 11. Sesji OEWGA w kwietniu 2021 r., czyli przede wszystkim oczekują ustanowienia grupy eksperckiej, która wsparłaby OEWGA w czasie pomiędzy Sesjami w zakresie prac redakcyjnych nad elementami nowej konwencji. To zadanie stanowi niewypełniony od dziesięciu już lat mandat OEWGA. Drugi istotny postulat to włączenie do oficjalnych prac OEWGA analizy przedstawionej przez Biuro Wysokiej Komisarz ONZ ds. Praw Człowieka odnoszącej się do braków w ochronie praw osób starszych na poziomie międzynarodowym.

Pole do dalszych analiz i refleksji zostało dodatkowo poszerzone przez kolejne wydarzenie na forum międzynarodowym. W dniu 7 października 2021 r. została uchwalona w drodze konsensusu Rezolucja Rady Praw Człowieka ONZ w sprawie praw osób starszych i przeciwdziałania ageizmowi. Jest to niezwykle ważny dokument, którego inicjatorem była również Polska. Rezolucja wprowadza do języka prawa międzynarodowego pojęcie ageizmu i podkreśla, że stanowi on część składową dyskryminacji ze względu na wiek oraz negatywnie wpływa na uczestnictwo osób starszych w każdym aspekcie życia społecznego. W rezolucji uznano również istnienie wyzwań związanych z realizacją praw obywatelskich, politycznych, ekonomicznych, społecznych oraz kulturalnych wobec osób starszych. Ponadto w Rezolucji Rada Praw Człowieka wzywa państwa członkowskie ONZ m.in. do zakazania każdej formy dyskryminacji ze względu na wiek oraz do przyjęcia i wdrożenia niedyskryminujących polityk publicznych, krajowych strategii, planów akcji, regulacji prawnych oraz do promocji i zapewnienia pełnej realizacji praw człowieka i podstawowych wolności osobom starszym.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie planów wdrożenia postulatów zawartych w opisanych wyżej Konkluzjach Rady Europejskiej, w szczególności w zakresie wdrażania

podejścia opartego o prawa człowieka oraz w Rezolucji Rady Praw Człowieka ONZ w sprawie praw osób starszych.

Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (XI.7061.18.2019 z 29 grudnia 2021 r.) - w sprawie formy prawnej negatywnego rozstrzygnięcia PFRON w zakresie dofinansowania do likwidacji barier.

Rzecznik Praw Obywatelskich prowadzi postępowanie wyjaśniające dotyczące formy prawnej negatywnego rozstrzygnięcia wniosku o przyznanie dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (dalej jako: PFRON) przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (dalej jako: „PCPR”).

Podstawę prawną dofinansowania przez samorząd powiatowy, ze środków pochodzących z PFRON, likwidacji różnych barier w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami, stanowią przepisy art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. d i ust. 2 pkt 1 oraz art. 48 ust. 1-4 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (dalej jako: „ustawa o rehabilitacji”). Zgodnie z tymi przepisami, PFRON przekazuje środki samorządom powiatowym na realizację określonych zadań lub rodzajów zadań. Tryb postępowania i zasady dofinansowania zadań ze środków PFRON na te cele reguluje rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (dalej jako: „rozporządzenie”).

Według § 12 ust. 3a rozporządzenia, właściwa jednostka organizacyjna samorządu terytorialnego rozpatruje wniosek w terminie 30 dni od dnia złożenia kompletnego wniosku o dofinansowanie oraz, zgodnie z § 12 ust. 3b rozporządzenia, informuje wnioskodawcę o sposobie rozpatrzenia wniosku w terminie 7 dni od dnia rozpatrzenia kompletnego wniosku. Według § 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia, przyznanie dofinansowania ze środków PFRON osobie z niepełnosprawnością następuje w drodze umowy. Rozporządzenie nie rozstrzyga jednak o charakterze informacji o sposobie rozpoznania wniosku, o której mowa w § 12 ust. 3b rozporządzenia, jeżeli informacja ta dotyczy negatywnego rozpoznania wniosku. Żaden przepis rozporządzenia, ani ustawy o rehabilitacji nie wskazuje na obowiązek wydania przez organ decyzji w takim przypadku.

Rzecznik z niepokojem zauważył, że w opisanej sytuacji skarżący nie otrzymują istotnych informacji, jakie działania mogą podjąć w związku z otrzymaniem decyzji odmownej. Brak wyraźnego sformułowania, iż otrzymana negatywna informacja ma charakter decyzji administracyjnej uniemożliwia im ewentualne dochodzenie swoich praw. W takich

przypadkach niezbędnym elementem każdej z negatywnych decyzji jest stosowne pouczenie o przysługujących środkach prawnych oraz o charakterze otrzymanego pisma. Zgodnie z otrzymanymi przez RPO informacjami, wnioskodawcy byli zobowiązani do złożenia żądania o wydanie wskazanej decyzji wraz z niezbędnym pouczeniem. W ocenie Rzecznika takie działanie PCPR może budzić wątpliwości w zakresie ochrony praw i wolności obywatelskich dotyczących w szczególności grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Pełnomocnika z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.511.50.2021 z 4 października 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa, mającego istotny wpływ na treść wyroku Sądu Okręgowego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 11 grudnia 2020 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 29 października 2019 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego M. J.

Rzecznik powyższemu wyrokowi zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego tj. art. 10 ust. 1 w zw. z art. 5 pkt 2 i art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz niektóre inne dni, poprzez błędną wykładnię pojęcia „przeważającej działalności gospodarczej”, polegającą na przyjęciu, że jest ona oparta każdorazowo na łącznym spełnieniu kryterium materialnego i formalnego, tj. na ocenie wielkości sprzedaży danych dóbr (kryterium materialne) oraz rodzaju działalności, wskazanej we wniosku o wpis do Krajowego Rejestru Urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, o którym mowa w ustawie o statystyce publicznej (kryterium formalne), podczas, gdy pojęcie to powinno być rozumiane ściśle, a decydująca w tym zakresie jest sama tylko treść wpisu w odpowiednim rejestrze.

Rzecznik wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w K. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu I instancji i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu czynu.

II.511.252.2021 z 5 października 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa karnego procesowego, polegającego na zaniechaniu dokonania przez Sąd II instancji wszechstronnej kontroli odwoławczej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 10 listopada 2020 r., zmieniającego w części wyrok Sądu Rejonowego w R. z dnia 31 stycznia 2020 r.. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższy wyrok w części, dotyczącej skazania za przestępstwo z art. 233 § 1a k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., na korzyść oskarżonego M. P.

Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. orzeczeniu temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania przez Sąd II instancji wszechstronnej kontroli odwoławczej, wskutek czego doszło do utrzymania w mocy rażąco niesprawiedliwego wyroku Sądu I instancji, który zapadł z rażąco obrazą przepisu prawa karnego materialnego, to jest art. 233 § 1a k.k., gdyż przypisane oskarżonemu działanie nie wyczerpało znamion czynu zabronionego tym przepisem.

Rzecznik wniósł zatem o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w R. w zaskarżonej części oraz wyroku Sądu I instancji w tym zakresie i uniewinnienie M. P. od popełnienia czynu z art. 233 § 1a k.k. w zw. z art. 12 k.k.

II.511.686.2021 z 5 października 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w G. z dnia 26 stycznia 2021 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego D. G.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 116 § 1 k.w. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia. Rzecznik wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w G. i uniewinnienie D. G. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

II.510.884.2015 z 25 października 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa, tj. przepisów konwencji o przekazywaniu osób skazanych, poprzez ich niezastosowanie.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego w K., z dnia 19 czerwca 2015 r. zmieniającego postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 8 maja 2015 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższe postanowienie na korzyść skazanego A. K. w części zmieniającej postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 8 maja 2015 r., stwierdzające dopuszczalność przekazania do wykonania w innym państwie kary 25 lat pozbawienia wolności wymierzonej A. K. wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w K. z dnia 30 grudnia 2013 r.

W oparciu o art. 523 § 1 k.p.k. postanowieniu temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa, tj. art. 615 § 2 k.p.k. oraz art. 3 ust. 1 pkt a konwencji o przekazywaniu osób skazanych sporządzonej w Strasburgu dnia 21 marca 1983 r. poprzez ich niezastosowanie i wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.511.598.2021 z 25 października 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa, tj. orzeczenia zawyżonej kwoty tytułem grzywny.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w T. G., z dnia 15 czerwca 2020 r. Na podstawie art. 167a k.k.s. RPO zaskarżył powyższy wyrok w całości - na korzyść J. B.

Powołując się na treść art. 113 § 1 k.k.s. w zw. z art. 523 § 1 k.p.k., art. 458 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k., wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie art. 18 § 1 pkt 1 k.k.s. w zw. z art. 148 § 5 k.k.s., polegające na orzeczeniu wobec oskarżonego wyrokiem zezwalającym na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, grzywny w wymiarze 1600 (jeden tysiąc sześćset) złotych, w sytuacji, gdy uzgodniona z organem finansowym i uiszczona przez J. B. tytułem grzywny kwota wynosiła 1400 (jeden tysiąc czterysta) złotych i wniósł: 1) o dopuszczenie dowodu z akt sprawy 2) o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w T. G.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 21 grudnia 2021 r., sygn. akt IV KK 577/21).

Sąd Najwyższy wskazał, iż w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy, udzielając J. B. w związku z treścią art. 17 § 1 k.k.s. i art. 18 § 1 pkt 1 k.k.s. zgody na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe obowiązany był orzec tytułem kary grzywny uiszczoną przez niego kwotę 1400 zł. Sąd ten nie był natomiast uprawniony do modyfikacji warunków poddania się odpowiedzialności ustalonych przez sprawcę i organ finansowy. Jak słusznie podkreśla to Rzecznik Praw Obywatelskich, Sąd miał jedynie możliwość - w razie uznania, że zaproponowana wysokość grzywny jest nieadekwatna do popełnionego czynu - uznania braku podstaw do uwzględnienia wniosku o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności i zwrócenia go organowi finansowemu (art. 148 § 6 k.k.s.) Sąd orzekający w niniejszej sprawie uchybił obowiązkowi respektowania, płynącego z treści art. 18 § 1 pkt 1 k.k.s., nakazu, w myśl którego sąd udzielający takiej zgody orzeka tytułem kary grzywny kwotę uiszczoną przez sprawcę i nie ma

uprawnienia do jej modyfikowania w zakresie wynegocjowanych przez sprawcę i organ finansowy warunków poddania się odpowiedzialności. W świetle przedstawionej argumentacji, wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w P. Ś. uznać należy za zasadny.

II.511.727.2021 z 26 października 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w G. z dnia 1 sierpnia 2020 r.

Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego J. Ł. Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 116 § 1 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Wobec powyższego Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w G. i uniewinnienie J. Ł. od popełnienia przypisanych mu wykroczeń.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 30 listopada 2021 r., sygn. akt III KK 439/21).

Sąd Najwyższy orzekł, że w sprawie niniejszej niewątpliwie doszło do wskazanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich rażącego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 116 § 1 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie - w sytuacji, gdy nie wiadomo w jakim charakterze, a także za co dokładnie został ukarany J. Ł. Uwzględniając kasację Rzecznika wniesioną na korzyść ukaranego, Sąd Najwyższy na mocy art. 537 § 2 k.p.k. i art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w G. i uniewinnił J. Ł. od przypisanych mu czynów.

BPK.511.145.2020 z 29 października 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. rozpoznania sprawy na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym, w sytuacji, gdy wina i okoliczności czynu zarzucanego obwinionemu budziły wątpliwości.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 14 września 2018 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść ukaranego W. P.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 93 § 2 k.p.w., polegające na rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym, w sytuacji, gdy w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wina i okoliczności czynu zarzucanego obwinionemu budziły wątpliwości, co wyłączało możliwość procedowania w tym trybie i skutkować powinno skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie i wyjaśnieniem wszystkich istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia kwestii i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w W. i umorzenie postępowania wobec upływu terminu przedawnienia karalności.

II.511.582.2021 z 8 listopada 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionym nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w R. z dnia 7 września 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego J. K. i ukaranego A. S., natomiast w odniesieniu do ukaranego A. J. w części, w której Sąd uznał A. J. za winnego popełnienia czynu z art. 54 k.w. w zw. z § 17 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, na korzyść tego ukaranego.

Na podstawie art. 111 k.p.w. Rzecznik wyrokowi temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 54 k.w. w zw. z § 17 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionym nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia i wniósł o uchylenie wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w R. z dnia 7 września 2020 r. i uniewinnienie obwinionych J. K. oraz A. S. od popełnienia przypisanego im wykroczenia, natomiast w odniesieniu do A. J. o uchylenie wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w R. z dnia 7 września 2020 r. w zaskarżonej części i uniewinnienie obwinionego A. J. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 8 grudnia 2021 r., sygn. akt II KK 547/21).

W opinii Sądu Najwyższego, ponieważ podstawą pociągnięcia obwinionych do odpowiedzialności represyjnej był przepis blankietowy, na sądzie, stosującym art. 54 k.w., spoczywał obowiązek zbadania czy przepisy

stanowiące uzupełnienie blankietu zostały prawidłowo skonstruowane i wprowadzone do porządku prawnego. Temu zadaniu Sąd Rejonowy w R. w postępowaniu zakończonym wydaniem zaskarżonego wyroku nie sprostał. Zgodnie z ugruntowanym poglądem Sądu Najwyższego, w razie naruszenia przepisów, które mają inny przedmiot ochrony aniżeli ład i porządek publiczny, nie jest możliwe wyczerpanie znamion wykroczenia z art. 54 k.w. Dyskusyjna jest również dopuszczalność pociągnięcia do odpowiedzialności za naruszenie przepisu porządkowego (gdyby za taki uznać powszechny zakaz przemieszczania się pieszo w odległości mniejszej niż 2 metry od innych osób, wprowadzony ze względu na zagrożenie epidemiczne), w żaden sposób niezagrozonego sankcją. Z tych względów, podzielając podniesiony w kasacji zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego, należało uchylić wyrok Sądu Rejonowego w R. w zaskarżonym zakresie i uniewinnić obwinionych od popełnienia zarzuconych im czynów z art. 54 k.w., a kosztami postępowania w sprawie w tym zakresie obciążyć Skarb Państwa.

II.510.447.2021 z 15 listopada 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył orzeczenie Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 15 maja 2020 r. w całości na korzyść ukaranego J. S. Na podstawie art. 111 k.p.w. RPO wyrokowi temu zarzucił: 1) w zakresie uznania obwinionego za winnego popełnienia wykroczenia opisanego w pkt 1 części wstępnej wyroku, rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 54 k.w. w zw. z § 5 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany J. S. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia; 2) w zakresie uznania obwinionego za winnego popełnienia wykroczenia opisanego w pkt 2 części wstępnej wyroku, rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 54 k.w. w zw. z § 18 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany J. S. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia i wnoszę o uchylenie wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 15 maja 2020 r. i uniewinnienie obwinionego J. S. od popełnienia przypisanych mu wykroczeń.

II.510.1116.2021 z 22 listopada 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyny przypisane obwinionym nie wyczerpywały znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 29 września 2021 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranych M. A. C., A. M. S., U. E. D.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu RPO zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 23 ust. 1 pkt 7 ustawy o stanie wyjątkowym poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyny przypisane M. A. C., A. M. S. oraz U. E. D. nie wyczerpywały znamion tego wykroczenia i wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w S. i uniewinnienie ukaranych od popełnienia przypisanego im wykroczenia.

II.510.1054.2021 z 22 listopada 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa procesowego, polegającego na niewyjaśnieniu przez przewodniczącego rozprawy wszystkich istotnych okoliczności sprawy, a w konsekwencji błędnym określeniu przypisanego oskarżonemu czynu.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 10 grudnia 2019 r. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości, na korzyść skazanego R. G.

Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. i art. 458 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. orzeczeniu temu Rzecznik zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 366 § 1 k.p.k. i art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. polegające na niewyjaśnieniu przez przewodniczącego rozprawy wszystkich istotnych okoliczności sprawy, dotyczących poprzedniej karalności oskarżonego, a w konsekwencji błędnym określeniu przypisanego oskarżonemu czynu, co doprowadziło do jego skazania za uchylenie się od ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego wobec synów D. G. i Ł. G. w okresie od 24 marca 2015 r. do 30 stycznia 2018 r., pomimo że uprzednio wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 24 lipca 2019 r. został prawomocnie skazany za taki sam czyn popełniony w okresie od 31 maja 2017 r. do 30 stycznia 2018 r.

RPO wniósł o: 1) dopuszczenie dowodu z dokumentu zgromadzonego w aktach Sądu Rejonowego W. w postaci wyroku nakazowego z dnia 24 lipca 2019 r., na okoliczność skazania R. G. za czyn popełniony w czasie od 31 maja 2017 r. do 30 stycznia 2018 r., który podmiotowo i przedmiotowo tożsamy jest z czynem przypisanym skazanemu zaskarżonym wyrokiem; 2)

uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w W. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

BPK.511.38.2020 z 24 listopada 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa karnego materialnego polegającego na błędnej wykładni przepisów.

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 26 września 2017 r., oskarżonego J.S. uznał za winnego tego, że w okresie od 15 do 22 czerwca 2016 r. w miejscowości M., będąc pełnomocnikiem firmy, przyjął od nieustalonej osoby przeznaczone do wprowadzenia do obrotu handlowego palety bezprawnie oznaczone podrobionym znakiem towarowym EPAL w ten sposób, że na wyprodukowanych przez niego paletach drewnianych w ilości 690 sztuk nieustalona osoba naniosła znak towarowy EPAL oraz numer, którego nie miała prawa używać, po czym tak oznaczone palety zostały pozostawione na terenie wymienionej firmy do dalszej sprzedaży z zgodą oskarżonego, tj. występku z art. 291 §1 k.k. i za ten czyn - na podstawie art. 291 §1 k.k. - wymierzył mu karę 4 miesięcy pozbawienia wolności. Sąd warunkowo zawiesił wykonanie orzeczonej wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności na okres dwóch lat próby.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, Sąd Rejonowy w O. dokonał błędnej wykładni art. 291 §1 k.k. i wadliwie zinterpretował zawarte tam określenie „rzecz uzyskana za pomocą czynu zabronionego” jako znamię przestępstwa paserstwa, co skutkowało uznaniem J.S. za winnego przypisanego mu czynu, pomimo że zachowanie oskarżonego, w ustalonym stanie faktycznym, nie wyczerpało znamion przestępstwa określonego w tym przepisie. W tej sytuacji Rzecznik wniósł o uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu.

BPG.511.57.2017 z 26 listopada 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia prawa procesowego poprzez przeprowadzenie rozprawy apelacyjnej bez osobistego udziału oskarżonego, a w konsekwencji naruszenie prawa oskarżonego do rzetelnego procesu, w tym prawa do obrony, w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 7 marca 2017 r., w wyniku przeprowadzonej kontroli instancyjnej zainicjowanej apelacją oskarżonego oraz jego obrońcy, zmienił w części wyrok Sądu Rejonowego w G. z dnia 26 września 2016 r., skazujący T.Ch. na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę grzywny za przestępstwo zakwalifikowane jako występki z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. oraz zobowiązujący oskarżonego do

naprawienia części szkody poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego kwoty 619 zł.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w G. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W ocenie Rzecznika zaskarżony niniejszą kasacją wyrok nie może się ostać, ponieważ zapadł z mającym istotny wpływ na jego treść, rażącym naruszeniem przepisów prawa tj. art. 450 § 3 k.p.k. w z art. 86 § 2 k.p.k. oraz art. 6 k.p.k., poprzez przeprowadzenie rozprawy apelacyjnej bez osobistego udziału oskarżonego, a w konsekwencji naruszenie prawa oskarżonego do rzetelnego procesu, w tym prawa do obrony, w postępowaniu odwoławczym.

II.510.1087.2020 z 26 listopada 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mogącego mieć istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia prawa procesowego poprzez niewłaściwe przeprowadzenie kontroli apelacyjnej oraz nienależyte rozważenie i ustosunkowanie się do podniesionych w apelacji oskarżonego zarzutów.

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2020 r. Sąd Rejonowy w O.M. uznał oskarżonego I.P. za winnego tego, że w dniu 28 września 2019 r. między godziną 20:00 a 20:30 w miejscowości K. groził A.L., E.L. i Ł.W. spaleniem domu i zabudowań gospodarczych, przy czym wypowiedane groźby wzbudziły w zagrożonych uzasadnioną obawę, że zostaną spełnione, czym wyczerpał znamiona czynu z art. 190 § 1 k.k. i za to, na podstawie art. 190 § 1 k.k., skazał i wymierzył mu karę grzywny 100 stawek dziennych po 10 złotych jedna stawka. Powyższy wyrok został w całości zaskarżony przez oskarżonego I.P. Wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2020 r., Sąd Okręgowy w O. utrzymał zaskarżony wyrok w mocy, nie uwzględniając apelacji oskarżonego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzucił przedmiotowemu orzeczeniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego tj. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., poprzez niewłaściwe przeprowadzenie kontroli apelacyjnej oraz nienależyte rozważenie i ustosunkowanie się w części motywacyjnej uzasadnienia zaskarżonego wyroku do podniesionych w apelacji oskarżonego zarzutów, dotyczących stanu zdrowia psychicznego oskarżonego w czasie czynu i w toku postępowania sądowego, co wymagało przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego.

II.511.141.2021 z 26 listopada 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa karnego

procesowego, polegającego na zaniechaniu dokonania przez Sąd II instancji wszechstronnej kontroli odwoławczej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W., z dnia 16 grudnia 2020 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w G. M. z dnia 12 listopada 2019 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższy wyrok w części dotyczącej skazania za czyn z art. 271 § 3 k.k., na korzyść oskarżonego K. B. Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. orzeczeniu temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania przez Sąd II instancji wszechstronnej kontroli odwoławczej, wskutek czego doszło do utrzymania w mocy rażąco niesprawiedliwego wyroku Sądu I instancji, który zapadł z rażącą obrazą przepisu prawa karnego materialnego, to jest art. 271 § 3 k.k., na skutek wadliwej wykładni, dotyczącej znamion określających przedmiot czynności wykonawczej.

Wobec powyższego Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.511.512.2021 z 3 grudnia 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego we W. z dnia 19 maja 2021 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego B. S.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. RPO wyrokowi temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 ust. 3 ustawy o transporcie kolejowym (dalej: u.t.k.) w zw. z § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 6 kwietnia 2021 r. w sprawie przepisów porządkowych obowiązujących na obszarze kolejowym, w pociągach i innych pojazdach kolejowych oraz w pomieszczeniach przeznaczonych do obsługi podróżnych korzystających z transportu kolejowego na dworcach kolejowych, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany B. S. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego we W. i uniewinnienie B. S. od popełnienia przypisanego mu czynu zabronionego.

II.511.835.2018 z 3 grudnia 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść skarżonego wyroku naruszenia prawa materialnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 23 października 2014 r. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. Rzecznik zaskarżył powyższy wyrok na korzyść skazanego K. P. co do punktów 1, 2 oraz 3 sentencji, zaskarżając w całości rozstrzygnięcia w punktach tych zawarte.

Powołując się na przepis art. 523 § 1 k.p.k., orzeczeniu temu RPO zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść skarżonego wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 178a § 1 k.k., polegające na skazaniu K. P. na podstawie powołanej regulacji ustawy karnej, mimo że znamię czynu przypisanego skazanemu w kwestionowanym wyroku, w postaci „znajdowania się w stanie po użyciu środka odurzającego”, nie wyczerpuje znamion przestępstwa stypizowanego w art. 178a § 1 k.k. oraz wniósł o: 1) uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w W. w punkcie 1 sentencji i umorzenie w tej części postępowania w stosunku do K. P. z powodu ustania karalności wykroczenia z art. 87 § 1 k.w.; 2) uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w W. w zakresie rozstrzygnięć następczych, tj. znajdujących się w punktach 2 i 3 sentencji; nadto: 3) uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w W. w zakresie rozstrzygnięcia o karze łącznej pozbawienia wolności orzeczonej wskazanym wyrokiem i w tak określonym zakresie przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

II.511.838.2021 z 21 grudnia 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w G. z dnia 10 lipca 2020 r.

Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego R. K. Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 116 § 1 pkt 3 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

W tej sytuacji Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w G. i uniewinnienie R. K. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

II.510.921.2020 z 21 grudnia 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, polegającego na orzeczeniu oskarżonej środka karnego w postaci zakazu zbliżania się.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 22 czerwca 2020 r., zmieniającego w części, a w pozostałym zakresie utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 16 grudnia 2019 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w części rozstrzygającej o środku karnym (punkt I), na korzyść skazanej P. W. Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. orzeczeniu temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 43 § 1 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2b k.k. polegające na orzeczeniu, wobec P. W., środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do oskarżycielki posiłkowej A. Cz.– G. na odległość mniejszą niż 10 metrów oraz kontaktowania się z nią w formie osobistej, ustnej, pisemnej, telefonicznej i za pośrednictwem poczty elektronicznej w tym poprzez przesyłanie wiadomości tekstowych oraz graficznych, bez wskazania czasu obowiązywania tego zakazu, podczas gdy art. 43 § 1 k.k. obliguje do jego orzeczenia na okres od 1 roku do 15 lat.

Rzecznik wniósł zatem o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w S. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy we wskazanym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

II.510.1119.2021 z 21 grudnia 2021 r. -kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez skazanie oskarżonego za czyny określone w tych przepisach, mimo że brak było w jego działaniu znamion tych występów.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 1954 r., utrzymującego w mocy wyrok b. Sądu Wojewódzkiego w Ł. z dnia 24 kwietnia 1954 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie na korzyść S. W. - w całości. Powołując się na treść art. 523 § 1 k.p.k. orzeczeniu temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 23 par. 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa Polskiego (dalej: m.k.k.) oraz art. 36 m.k.k., poprzez skazanie oskarżonego S. W. za czyny określone w tych przepisach, mimo że brak było w jego działaniu znamion tych występów.

Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Najwyższego oraz utrzymanego nim w mocy wyroku b. Sądu Wojewódzkiego w Ł. i uniewinnienie S. W. od popełnienia przypisanych mu występów.

II.511.812.2016 z 28 grudnia 2021 r. – kasacja w sprawie rażącego i mogącego mieć istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na nierozpoznaniu zarzutów podniesionych w apelacji, co skutkowało przeprowadzeniem nieprawidłowej kontroli odwoławczej wyroku.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 19 lutego 2016 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 7 października 2014 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższy wyrok Sądu Okręgowego w W. w części dotyczącej T. Sz., w całości na korzyść tego skazanego. Mając na uwadze treść art. 523 § 1 k.p.k. orzeczeniu temu zarzucił rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. polegające na nierozpoznaniu zarzutów podniesionych w apelacji obrońcy T. Sz., co skutkowało przeprowadzeniem nieprawidłowej kontroli odwoławczej wyroku sądu meriti.

Rzecznik wniósł o uchylenie powyższego wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy w części dotyczącej T. Sz. Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

BPG.511.21.2021 z 28 grudnia 2021 r. – kasacja w sprawie braku rozstrzygnięcia o nałożeniu na oskarżonego przynajmniej jednego z obowiązków probacyjnych, na niekorzyść oskarżonego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Ś. z dnia 8 grudnia 2020 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższy wyrok w części dotyczącej orzeczenia o karze, w zakresie braku rozstrzygnięcia o nałożeniu na oskarżonego przynajmniej jednego z obowiązków probacyjnych wymienionych w art. 72 § 1 k.k., na niekorzyść oskarżonego M. D. Powołując się na art. 523 § 1 k.p.k. orzeczeniu temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie art. 72 § 1 k.k., poprzez nienałożenie na oskarżonego M. D. przynajmniej jednego z obowiązków probacyjnych wymienionych w art. 72 § 1 k.k., co było obligatoryjne wobec orzeczenia kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, przy jednoczesnym nieorzeczeniu środka karnego.

Rzecznik wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w Ś. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich:

II.511.803.2019 z 14 maja 2020 r. - kasacja w sprawie wykonania orzeczenia pomimo istnienia przeszkód uniemożliwiających jego wykonanie.

Kasacja oddalona (postanowienie z 17 listopada 2021 r., sygn. akt III KK 131/20).

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest oczywiście bezzasadna. Przede wszystkim przedmiotowa kasacja jest tożsama w swej treści z kasacjami już rozpoznanymi przez Sąd Najwyższy w dniu 19 stycznia 2021r., (sygn. akt III KK 130/20). Okoliczność ta pozwoliła na uznanie tej skargi za oczywiście bezzasadną. Zdaniem SN J. L. był prawidłowo pouczone przez właściwy organ o terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia oraz miał możliwość jego sporządzenia i wniesienia.

II.511.797.2020 z 21 grudnia 2020 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na orzeczenie naruszenia prawa materialnego.

Kasacja oddalona (postanowienie z 26 listopada 2021 r., sygn. akt II KK 421/20).

II.511.210.2020 z 10 marca 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa procesowego, polegającego na wydaniu na posiedzeniu wyroku skazującego pod nieobecność oskarżonego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 13 grudnia 2021 r., sygn. akt III KK 93/21).

Sąd Najwyższy zauważył, iż wobec nieprawidłowego powiadomienia oskarżonego, w niniejszej sprawie, nie zostały zrealizowane przesłanki do wydania przez Sąd I instancji wyroku w trybie art. 335 § 1 k.p.k. Nie ulega zatem wątpliwości, że doszło do rażącej obrazę przepisów prawa procesowego, wskazanych w skardze Rzecznika Praw Obywatelskich. Takie naruszenie prawa miało przy tym istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, bowiem ograniczało oskarżonego w realizacji jego prawa do obrony (nie korzystał z pomocy obrońcy, nie wiedział o skierowaniu wniosku prokuratora do Sądu, ani terminie posiedzenia przed Sądem), nie wspominając już o kluczowym aspekcie dotyczącym ustalenia możliwości przypisania mu winy. W konsekwencji, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w R. i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

II.511.779.2020 z 9 kwietnia 2021 r. - kasacja w sprawie prawnej dopuszczalności wydania osoby ściganej na terytorium Ukrainy.

Kasacja nieuwzględniona (postanowienie z 7 października 2021 r., sygn. akt IV KK 171/21).

Sąd Najwyższy zauważył, że kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich okazała się bezzasadna w stopniu oczywistym. W niniejszej sprawie nie doszło bowiem do naruszenia prawa procesowego wskazanego przez Rzecznika dotyczącego przepisów art. 451 k.p.k. w zw. z art. 96 § 1 k.p.k. w zw. z art. 86 § 2 k.p.k. oraz art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k. przez orzekający w sprawie Sąd odwoławczy.

II.511.220.2021 z 20 kwietnia 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionym nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 19 października 2021 r., sygn. akt II KK 182/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż trafnie podniesiono w kasacji, że wyrok nakazowy Sądu Rejonowego został wydany z rażącą obrazą wskazanych przepisów prawa materialnego. Przepis art. 54 k.w. penalizujący zachowania wykraczające przeciwko wydanym z upoważnienia ustawy przepisom porządkowym o zachowaniu się w miejscach publicznych, ma charakter blankietowy zupełny. Oznacza to, że sam w sobie nie określa znamion zabronionego zachowania, odsyłając w tym zakresie do właściwych przepisów. regulujących w sposób pozytywny zasady i sposób zachowania w miejscach publicznych. Co istotne, przedmiotem ochrony regulacji zawartej w art. 54 k.w. jest porządek i spokój w miejscach publicznych. Przepis ten stanowi zarazem normę sankcjonującą w stosunku do tych wszystkich przypadków, w których przepisy porządkowe, podustawowe, o zachowaniu się w miejscach publicznych stanowią normę niezabezpieczoną sankcją. Przypisanie odpowiedzialności za wykroczenie na podstawie art. 54 k.w., jest zatem możliwe jedynie wówczas, gdy sprawca wykroczy przeciwko takim przepisom porządkowym, jednak muszą one być wydane „z upoważnienia ustawy”, a więc na podstawie ustawy i w granicach konkretnego upoważnienia, jakie z ustawy tej wynika.

II.511.338.2021 z 28 maja 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 19 października 2021 r., sygn. akt II KK 254/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż trafnie podniesiono w kasacji, że wyrok nakazowy Sądu Rejonowego został wydany z rażąco obraźliwymi wskazaniem przepisów prawa materialnego. Przepis art. 54 k.w. penalizujący zachowania wykraczające przeciwko wydanym z upoważnienia ustawy przepisom porządkowym o zachowaniu się w miejscach publicznych, ma charakter blankietowy zupełny. Oznacza to, że sam w sobie nie określa znamion zabronionego zachowania, odsyłając w tym zakresie do właściwych przepisów. regulujących w sposób pozytywny zasady i sposób zachowania w miejscach publicznych. Co istotne, przedmiotem ochrony regulacji zawartej w art. 54 k.w. jest porządek i spokój w miejscach publicznych. Przepis ten stanowi zarazem normę sankcjonującą w stosunku do tych wszystkich przypadków, w których przepisy porządkowe, podustawowe, o zachowaniu się w miejscach publicznych stanowią normę niezabezpieczoną sankcją. Przepisanie odpowiedzialności za wykroczenie na podstawie art. 54 k.w., jest zatem możliwe jedynie wówczas, gdy sprawca wykroczy przeciwko takim przepisom porządkowym, jednak muszą one być wydane „z upoważnienia ustawy”, a więc na podstawie ustawy i w granicach konkretnego upoważnienia, jakie z ustawy tej wynika.

II.511.618.2020 z 28 czerwca 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia przepisu prawa karnego materialnego, poprzez utrzymanie w mocy rozstrzygnięcia Sądu I instancji.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 13 grudnia 2021 r., sygn. akt V KK 294/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja była oczywiście zasadna i podlegała rozpoznaniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Trafnie zwrócił uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich, że korekta orzeczenia Sądu I instancji w zakresie wymierzonej kary (to jest z kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby na karę grzywny), obligowała do dalszej modyfikacji wyroku w zakresie orzeczonego wobec skazanego na podstawie art. 72 § 1 pkt 2 k.k. obowiązku przeproszenia pokrzywdzonej. Obowiązek ten bowiem związany jest z istotą probacji, od której Sąd II instancji, poprzez zastąpienie kary pozbawienia wolności orzeczonej w ramach środka probacji, karą grzywny, odstąpił. O ile zatem przy karze wymierzonej przez Sąd I instancji, orzeczenie obowiązku probacyjnego było obligatoryjne, o tyle w sytuacji powyższej zmiany orzeczenia wręcz przeciwnie, stało się niedopuszczalne (art. 72 § 1 k.k.).

BPW.511.96.2021 z 2 lipca 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego,

poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 19 października 2021 r., sygn. akt V KK 299/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż trafnie podniesiono w kasacji, że wyrok nakazowy Sądu Rejonowego został wydany z rażąco obraźliwym wskazaniem przepisów prawa materialnego. Przepis art. 54 k.w. penalizujący zachowania wykraczające przeciwko wydanym z upoważnienia ustawy przepisom porządkowym o zachowaniu się w miejscach publicznych, ma charakter blankietowy zupełny. Oznacza to, że sam w sobie nie określa znamion zabronionego zachowania, odsyłając w tym zakresie do właściwych przepisów. regulujących w sposób pozytywny zasady i sposób zachowania w miejscach publicznych. Co istotne, przedmiotem ochrony regulacji zawartej w art. 54 k.w. jest porządek i spokój w miejscach publicznych. Przepis ten stanowi zarazem normę sankcjonującą w stosunku do tych wszystkich przypadków, w których przepisy porządkowe, podustawowe, o zachowaniu się w miejscach publicznych stanowią normę niezabezpieczoną sankcją. Przypisanie odpowiedzialności za wykroczenie na podstawie art. 54 k.w., jest zatem możliwe jedynie wówczas, gdy sprawca wykroczy przeciwko takim przepisom porządkowym, jednak muszą one być wydane „z upoważnienia ustawy”, a więc na podstawie ustawy i w granicach konkretnego upoważnienia, jakie z ustawy tej wynika.

II.510.403.2021 z 12 lipca 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez błędne przyjęcie, że oskarżony działając w ramach ciągu przestępstw dopuścił się tzw. recydywy wielokrotnej.

Kasacja częściowo uwzględniona (wyrok z 11 października 2021 r., sygn. akt V KK 328/21).

Sąd Najwyższy zauważył, że w przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z dnia 6 marca 2019 r., przypisał A. K. popełnienie pięciu występów z art. 279 § 1 k.k. Jakkolwiek były to przestępstwa wymienione w art. 64 § 2 k.k., to jednak nie znalazły się w zbiorze „ponownie popełnionych przez sprawcę skazanego w warunkach określonego w tym przepisie rodzajowo tożsamego przestępstwa wymienionego w art. 64 § 2 k.k.”. Poprzednio popełnione przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. i z art. 288 § 1 k.k. mimo, że skierowane przeciwko mieniu, nie stanowiły „przestępstwa rozboju, kradzieży z włamaniem lub innego przestępstwa przeciwko mieniu popełnionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia”. W realiach niniejszej sprawy nie zostały więc spełnione łącznie wszystkie przesłanki do przypisania A. K. działania w warunkach recydywy wielokrotnej, skoro

skazany nie popełnił ponownie tego samego rodzaju przestępstwa, z a które był już wcześniej skazany w warunkach recydywy specjalnej podstawowej.

II.511.462.2021 z 12 lipca 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa materialnego, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 7 grudnia 2021 r., sygn. akt II KK 342/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja jest oczywiście zasadna. Rację ma Rzecznik Praw Obywatelskich kwestionując w skardze kasacyjnej orzeczenie Sądu Rejonowego w R. w części skazującej S. G. za wykroczenie z art. 54 k.w. w zw. z § 18 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Rozporządzenie to nie odsyłało bowiem w swej treści do konkretnego przepisu kodeksu wykroczeń i nie określało wobec sprawcy prawnomaterialnych konsekwencji naruszenia przez niego zawartych w nim przepisów. Ponadto w oczywisty sposób niedopuszczalne jest przyjęcie, że normę blankietową zawartą w art. 54 k.w. wypełniać mogły uregulowania określone w omawianym rozporządzeniu.

II.511.181.2021 z 12 lipca 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranemu czynu nie budzą wątpliwości, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosków o ukaranie, zarówno wina, jak i okoliczności czynu budziły istotne wątpliwości.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 29 grudnia 2021 r., sygn. akt V KK 326/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja jest zasadna w stopniu oczywistym, co umożliwiło jej uwzględnienie na posiedzeniu w trybie w art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w. Rację ma Rzecznik Praw Obywatelskich twierdząc, że Sąd Rejonowy rażąco naruszył art. 93 § 2 k.p.w. Zgodnie z tym przepisem, „orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić, jeżeli okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości”. Przesłanka ta w przedmiotowej sprawie nie została spełniona, bowiem dowody dołączone do wniosku o ukaranie nie wskazywały jednoznacznie na to, że D. S. popełnił wykroczenie określone w art. 97 k.w. w zw. z art. 44 ust. 1 ustawy - Prawo o ruchu drogowym.

II.510.715.2021 z 27 lipca 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, w sytuacji

gdy czyny przypisane obwinionym nie wyczerpywały znamion tych wykroczeń.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 6 października 2021 r., sygn. akt II KK 365/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest oczywiście zasadna w stopniu wymaganym przez art. 535§5 k.p.k. Zasadniczą kwestią w przedmiotowej sprawie jest bowiem to, że A. S. i J. K. skazano na podstawie aktu prawnego, który nie obowiązywał w dniu popełnienia zarzucanych im wykroczeń. W dniu 19 kwietnia 2020r., a więc w dniu zaistnienia zarzucanych zdarzeń, obowiązywało już nowe rozporządzenie Rady Ministrów - z dnia 19 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii - które uchylało (§20) z dniem wejścia w życie tego nowego aktu prawnego rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r., na mocy którego obwinionych uznano za winnych popełnienia zarzucanych im czynów.

BPG.511.31.2021 z 3 sierpnia 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 25 października 2021 r., sygn. akt III KK 305/21).

Sąd Najwyższy wskazał, iż zachowanie J. P., polegające na niezastosowaniu się do nakazu zakrywania ust i nosa w dniu 29 sierpnia 2020 r., nie mogło wypełnić znamion czynu z art. 54 k.w. Uznanie zatem J. P. za winnego przypisanego mu wykroczenia stanowiło rażące naruszenie prawa, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku nakazowego, co w pełni uzasadniało wniosek sformułowany w kasacji. Z tych też powodów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i uniewinnił J. P. od popełnienia przypisanego mu czynu.

II.510.1152.2020 z 10 sierpnia 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa procesowego, polegającego na nienależytym rozpoznaniu podniesionych w zażaleniach obrońców zarzutów obrazy przepisów Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a także nienależytym odniesieniu się lub braku odniesienia w uzasadnieniu do wskazanych zarzutów.

Kasacja oddalona (postanowienie z 16 grudnia 2021 r., sygn. akt IV KK 424/21).

Sąd Najwyższy oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną.

II.510.486.2021 z 27 sierpnia 2021 r. - kasacja prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego, utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 29 grudnia 2021 r., sygn. akt III KK 335/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja jest zasadna w stopniu oczywistym, co umożliwiło uwzględnienie jej w całości na posiedzeniu w trybie w art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w. Rację ma Rzecznik Praw Obywatelskich twierdząc, iż Sąd odwoławczy dopuścił się rażącego i mogącego mieć istotny wpływ na treść wyroku naruszenia kluczowych przepisów prawa procesowego, zarówno przy rozpoznaniu apelacji wniesionej przez A. H., jak i apelacji wniesionej przez E. H. Właściwa analiza tych skarg, w kontekście wszystkich realiów sprawy, miała tym większe znaczenie, że zostały sporządzone przez osoby, wydaje się, w pewnym stopniu nieporadne i niekorzystające w toku procesu z pomocy podmiotu fachowego. Mając powyższe na uwadze SN uchylił wyrok Sądu Okręgowego w L. i sprawy A. i E. H. przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.510.137.2019 z 31 sierpnia 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 11 października 2021 r., sygn. akt II KK 414/21).

Sąd Najwyższy wskazał, iż kasacja jest oczywiście zasadna, co uzasadniało jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535§5 k.p.k. Trafnie podniesiono w kasacji, że Sąd pierwszej instancji oparł swoje rozstrzygnięcie jedynie na części materiału dowodowego. Zaliczył bowiem co prawda do materiału dowodowego sprawy odpisy wyroków zapadłych wobec oskarżonego, informacje wynikające z Krajowego Rejestru Karnego, dotyczące skazań oskarżonego, ale poddał je wybiórczej analizie procesowej, czego efektem było nietrafne ustalenie przypisujące oskarżonemu popełnienie czynu w warunkach powrotu do przestępstwa.

II.511.447.2021 z 7 września 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 27 października 2021 r., sygn. akt III KK 344/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż trafnie wskazuje Rzecznik Praw Obywatelskich, że w analizowanej sprawie doszło do rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, tj. art. 116 § 1 pkt 3 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany P. G. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia. Brak zatem było podstaw do ukarania obwinionego na podstawie tego przepisu. Powyższe uchybienie skutkowało koniecznością uchylenia zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w G. oraz uniewinnienia P. G. od popełnienia wykroczenia z art. 116 § 1 pkt 3 k.w.

II.511.360.2021 z 13 września 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym, pomimo tego, że wina i okoliczności czynu zarzuconego oskarżonemu budziły wątpliwości.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 24 listopada 2021 r., sygn. akt V KK 463/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja z racji oczywistej zasadności zasługiwała na uwzględnienie w całości na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.). Zestawienie treści części dyspozytywnych obu wyroków (z 20 marca i 30 grudnia 2019 r.) wykluczało możliwość pociągnięcia oskarżonego do odpowiedzialności karnej za przestępstwo niealimentacji na szkodę córki M. S. zaistniałe w okresie od marca 2018 r. do kwietnia 2019 r. Chodziło o to, że za fragment tego zachowania trwający do czerwca 2018 r., oskarżony został już wcześniej prawomocnie skazany. Taki stan rzeczy - wprawdzie nierównoznaczny z negatywną przesłanką procesową w postaci powagi rzeczy osądzonej - dobitnie świadczył o dopuszczeniu się przez Sąd Rejonowy w Ch. rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku nakazowego naruszenia prawa wskazanego w kasacji (art. 523 § 1 k.p.k.).

II.511.482.2021 z 20 września 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranej nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 23 listopada 2021 r., sygn. akt III KK 362/21).

Sąd Najwyższy zauważył, iż Sąd Rejonowy w G. uznał P. K.-S. winną popełnienia przypisanego jej wykroczenia z art. 116 § 1 k.w., ponieważ wiedziała o tym, że po powrocie zza granicy jest poddana kwarantannie. Tak Sąd rozstrzygnął mimo, że sam powrót do kraju zza granicy (i objęcie kwarantanną) nie jest równoznaczny z podejrzeniem o nosicielstwo w

rozumieniu u.z.z.z. Zaprezentowana w ten sposób przez Sąd wykładnia art. 116 § 1 k.w. stanowi niedopuszczalną wykładnię rozszerzającą i prowadzi do objęcia zakresem jego znamion także osób, wobec których nie tylko nie udowodniono, ale nawet nie uprawdopodobniono w żaden sposób, że miały styczność ze źródłem zakażenia. Samo przekroczenie przez obwinioną granicy państwowej i objęcie z tego powodu kwarantanną nie czyni z P. K.-S. osoby podejrzanej o nosicielstwo choroby zakaźnej, wobec której zastosowanie może mieć przepis art. 116 § 1 k.w.

2. Skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego:

V.7016.78.2019 z 19 listopada 2021 r. – skarga kasacyjna na postanowienie Sądu Okręgowego oddalające apelację Rzecznika Praw Obywatelskich.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości postanowienie Sądu Okręgowego w W. z 3 sierpnia 2021 r. Zaskarżonemu postanowieniu RPO zarzucił: 1) na podstawie art. 398³ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego: a) mające istotny wpływ na wynik sprawy naruszenie art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 361 Kodeksu postępowania cywilnego poprzez wewnętrzną sprzeczność uzasadnienia zaskarżonego postanowienia, polegającą na jednoczesnym stwierdzeniu wystąpienia bezpośredniego zagrożenia życia uczestnika i jedynie ryzyka wystąpienia bezpośredniego zagrożenia życia uczestnika; b) mające istotny wpływ na wynik sprawy naruszenie art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 361 Kodeksu postępowania cywilnego w zw. z art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego poprzez niewskazanie konkretnych „dotychczasowych zachowań” uczestnika, które w ocenie Sądu Okręgowego pozwalają na stwierdzenie, że zagrażał on bezpośrednio swojemu życiu. 2) na podstawie art. 398³ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego naruszenie art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego w zw. z art. 31 ust. 1 i art. 41 ust. 1 Konstytucji oraz w zw. z art. 5 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie w ustalonym stanie faktycznym, polegające na nieuprawnionym zakwalifikowaniu ustalonych zachowań uczestnika jako znamionujących bezpośrednio i realne zagrożenie jego życia.

Mając powyższe na względzie, Rzecznik wniósł o: przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność w oparciu o art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 Kodeksu postępowania cywilnego; uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W; ewentualnie – w razie

uznania podniesionych w niniejszej skardze kasacyjnej zarzutów natury procesowej za nietrafne – uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i – na zasadzie art. 398¹⁶ Kodeksu postępowania cywilnego – rozpoznanie apelacji Rzecznika Praw Obywatelskich oraz zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w W. z 17 maja 2021 r., poprzez orzeczenie o braku podstaw do przyjęcia K. L. do szpitala psychiatrycznego w dniu 10 października 2019 r. na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg kasacyjnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

3. Skargi nadzwyczajne do Sądu Najwyższego:

IV.511.334.2021 z 10 grudnia 2021 r. – skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 14 marca 2016 r., wydanego przez Sąd Rejonowy w O. w sprawie z powództwa Gminy O. – Zakład Lokali i Budynków Komunalnych przeciwko B.S., E.S. i K.S. o zapłatę i zaskarżył go w zakresie dotyczącym pozwanej K.S. w części uwzględniającej żądanie pozwu za okres do 4 stycznia 2015r. oraz w zakresie nałożonego na K.S. obowiązku zwrotu kosztów postępowania.

Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w części dotyczącej rozstrzygnięcia o nałożeniu na pozwaną K.S. obowiązku zapłaty dochodzonej pozwem kwoty wraz z odsetkami i kosztami i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa wobec pozwanej w tym zakresie lub ewentualnie o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w stosunku do pozwanej K.S. w tym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi Rejonowemu w O.

Powyższemu nakazowi zapłaty Rzecznik zarzucił naruszenie konstytucyjnej zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji, oraz chronionego w art. 72 ust. 1 Konstytucji dobra dziecka z uwagi na wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty wobec pozwanej K.S. jako jednej z pozwanych solidarnie, za zajmowanie bez tytułu prawnego lokalu mieszkalnego, mimo iż w okresie do 4 stycznia 2015 r. K.S. była osobą małoletnią i nie mogła ponosić odpowiedzialności za tego rodzaju należności wynikające z zamieszkiwania wraz z rodzicami w tym lokalu. Rzecznik zarzucił powyższemu orzeczeniu także naruszenie chronionego w art. 64 ust. 1 Konstytucji prawa do ochrony własności i praw majątkowych pozwanej K.S.

Ponadto, Rzecznik zarzucił zaskarżonemu wyrokowi oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, do którego doszło wskutek naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez bezpodstawne i błędne ustalenie, że pozwana K.S. w całym okresie objętym pozwem była osobą pełnoletnią. Dodatkowo, powyższy nakaz zapłaty rażąco naruszył prawo materialne tj. art. 688¹ § 1 k.c. i art. 18 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w stanie faktycznym niniejszej sprawy.

V.511.480.2020 z 22 grudnia 2021 r. – skarga nadzwyczajna od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym.

Działając na podstawie art. 115 § 1 i 1a w zw. z art. 89 § 1 in principio ustawy o Sądzie Najwyższym (dalej jako „uSN”), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości prawomocny nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym z 25 kwietnia 2017 r., sprostowany postanowieniem z 17 sierpnia 2017 r.

W oparciu o art. 89 § 1 uSN, zaskarżonemu nakazowi zapłaty Rzecznik zarzucił, że został wydany: 1) w warunkach oczywistej sprzeczności z treścią zebranego materiału dowodowego (art. 89 § 1 pkt 3 uSN) wobec ustalenia, że zakres odpowiedzialności pozwanego za zobowiązania spółki komandytowej, której był współnikiem (suma komandytowa pomniejszona o wniesiony wkład) wynosi co najmniej 11.000,00 zł, podczas gdy ze zgromadzonego materiału dowodowego w sposób jednoznaczny wynika, że zakres ten obejmował jedynie kwotę 500,00 zł; 2) z rażącym naruszeniem art. 376 § 1 Kodeksu cywilnego w zw. z art. 111 i art. 112 § 1 Kodeksu spółek handlowych (art. 89 § 1 pkt 2 uSN) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i nakazanie (w ramach roszczenia regresowego komplementariusza) pozwanemu komandytariuszowi zapłaty kwoty przewyższającej sumę komandytową pomniejszoną o wniesiony przez niego wkład; 3) z rażącym naruszeniem art. 499 § 1 pkt 1 i 2 Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym pomiędzy 5 lutego 2005 r. a 7 listopada 2019 r. (art. 89 § 1 pkt 2 uSN) poprzez jego niezastosowanie i wydanie nakazu zapłaty pomimo, iż: - przytoczone w pozwie okoliczności odnośnie do zakresu odpowiedzialności pozwanego, wobec wskazanych podstaw powództwa, budziły wątpliwości (art. 499 § 1 pkt 2 K.p.c.). - roszczenie powoda w świetle treści pozwu było w sposób oczywisty bezzasadne (art. 499 § 1 pkt 1 K.p.c.), 4) z naruszeniem art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji (art. 89 § 1

pkt 1 uSN) poprzez nieuprawnioną ingerencję w konstytucyjnie gwarantowane prawo własności pozwanego.

Mając powyższe na względzie, na zasadzie art. 91 § 1 uSN RPO wniósł o uchylenie nakazu zapłaty z 25 kwietnia 2017 r. w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w P.

IV.511.388.2020 z 28 grudnia 2021 r. – skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym.

Na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich w zw. z art. 115 § 1 i § 1a i art. 89 § 1 i § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym (dalej: ustawa o S.N.), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 9 stycznia 2014 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w W. w sprawie z powództwa Miasta przeciwko B. P., L. P., A. D., M. D., A. S. o zapłatę i zaskarżył go w zakresie dotyczącym pozwanej A. D. w części uwzględniającej żądanie pozwu za okres do dnia 26 czerwca 2008 r. oraz w zakresie nałożonego na A. D. obowiązku zwrotu kosztów postępowania.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 ustawy o S.N. powyższemu nakazowi zapłaty RPO zarzucił: - naruszenie zasad oraz wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji, a to konstytucyjnej zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji, oraz chronionego w art. 72 ust. 1 Konstytucji dobra dziecka z uwagi na wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty wobec pozwanej A. D. jako jednej z pozwanych solidarnie, który w sposób nieuzasadniony i niesprawiedliwy nakłada na pozwaną obowiązek zapłaty całej dochodzonej pozwem kwoty z tytułu odszkodowania za zajmowanie bez tytułu prawnego lokalu mieszkalnego w W., mimo iż w okresie do dnia 26 czerwca 2008 r. była osobą małoletnią i nie mogła ponosić odpowiedzialności za tego rodzaju należności wynikające z zamieszkiwania wraz z babcią – była najemczynią lokalu oraz matką i pozostałymi krewnymi w tym lokalu; - naruszenie chronionego w art. 64 ust. 1 Konstytucji prawa do ochrony własności i praw majątkowych pozwanej A. D., z uwagi na wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty, który w sposób nieuzasadniony i niesprawiedliwy nakłada na pozwaną obowiązek solidarnej zapłaty całej dochodzonej pozwem kwoty z tytułu zamieszkiwania wraz z matką w lokalu mieszkalnym w W., mimo iż w okresie do dnia 26 czerwca 2008 r. była osobą małoletnią, co prowadzi do naruszenia praw majątkowych pozwanej.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 ustawy o SN powyższemu nakazowi zapłaty Rzecznik zarzucił: - rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 18 ust. 1 i

2 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania nakazu zapłaty, poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w stanie faktycznym niniejszej sprawy i przyjęcie, że pozwana A. D. odpowiada solidarnie wraz z pozostałymi pozwanymi za zapłatę należności z tytułu odszkodowania za zajmowanie bez tytułu prawnego lokalu mieszkalnego w W., mimo iż w okresie do 26 czerwca 2008 r. była osobą małoletnią i nie mogła ponosić odpowiedzialności za tego rodzaju należności, a w konsekwencji zasądzenie od pozwanej dochodzonych pozewem należności za okres do 26 czerwca 2008 r.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 115 § 2 w zw. z art. 91 § 1 ustawy o S.N. RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w W. z dnia 9 stycznia 2014 r., w części dotyczącej rozstrzygnięcia o nałożeniu na pozwaną A. D. obowiązku zapłaty dochodzonej pozewem kwoty wraz z odsetkami i kosztami, za okres do 26 czerwca 2008 r. i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa wobec pozwanej w tym zakresie lub ewentualnie o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w stosunku do pozwanej A. D. w tym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi Okręgowemu w W. W ocenie Rzecznika istotne naruszenia zasad i praw określonych w Konstytucji, przemawiają za wydaniem przez Sąd Najwyższy wnioskowanego przez Rzecznika rozstrzygnięcia, mimo upływu okresu 5 lat od chwili uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg nadzwyczajnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

V.511.178.2018 z 11 września 2020 r. - skarga nadzwyczajna w sprawie o zapłatę.

Skarga nadzwyczajna uwzględniona (wyrok z 15 grudnia 2021 r., sygn. akt I NSNc 64/21).

Sąd Najwyższy stwierdził, że powód, na etapie postępowania sądowego, został de facto pozbawiony, przysługującej mu jako konsumentowi, należytej ochrony sądowej przez fakt, że Sąd Okręgowy nie uwzględnił słabszej pozycji powoda jako konsumenta, uznając, że nie było przeszkód, aby strony umowy zmieniły treść postanowień WU w taki sposób, aby lepiej oddawała intencje stron. Tymczasem, jedynym uprawnieniem powoda było przystąpienie do umowy lub rezygnacja z ubezpieczenia oraz z możliwości skorzystania z kredytu, o który się starał. Co więcej, prawidłowa interpretacja umowy ubezpieczenia powinna prowadzić do uwzględnienia żądań powoda. Dokonując zatem wyważenia racji, jakie w świetle art. 2

Konstytucji przemawiają za przyznaniem pierwszeństwa ochronie powagi rzeczy osądzonej i w konsekwencji utrzymaniem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Ł., wydanego z rażącym naruszeniem art. 805 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 385 § 2 k.c. i w zw. z art. 65 § 2 k.c, a ogółem racji wynikających w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego z integralnie pojmowanej zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Sąd Najwyższy stwierdził, że uchylenie tego wyroku będzie proporcjonalnym środkiem pozwalającym zapewnić zgodność z art. 2 Konstytucji. Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 U.SN, w zw. z rażącym naruszeniem art. 805 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 385 § 2 k.c. i w zw. z art. 65 § 2 k.c, w celu zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji rozpatrywanym w związku z jej art. 76, uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 25 października 2017 r., w części, tj. w punkcie I oddalającym powództwo.

V.7202.11.2018 z 5 lutego 2021 r. - skarga nadzwyczajna od wyroku Sądu Okręgowego, wydanego w warunkach oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego.

Skarga nadzwyczajna oddalona (wyrok z 15 grudnia 2021 r., sygn. akt I NSNc 146/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż skarga nadzwyczajna jest niezasadna i wobec tego nie zasługuje na uwzględnienie. SN podkreślił, iż brak wystąpienia przynajmniej jednej z przesłanek szczególnych skargi nadzwyczajnej, eliminuje konieczność badania, czy w danej sprawie występuje przesłanka ogólna. Tym niemniej Sąd Najwyższy aprobuje pogląd przedstawiony przez skarżącego, że niedopełnienie przez państwo obietnicy ponoszenia odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową może prowadzić do naruszenia zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa (zasada lojalności państwa względem obywateli). Zasada demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej pozostaje bowiem powiązana z zasadą pewności co do prawa, zarówno w znaczeniu materialnym, jak i funkcjonalnym. W niniejszej sprawie ustalenia te nie dają jednak podstaw do uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, ponieważ Sąd Najwyższy nie stwierdził uchybień, które potwierdziłyby zarzuty sformułowane jako jej przesłanki szczególne.

IV.7000.43.2018 z 17 lutego 2021 r. - skarga nadzwyczajna od postanowienia Sądu Okręgowego w sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności ustawowej.

Skarga nadzwyczajna oddalona (postanowienie z 18 listopada 2021 r., sygn. akt I NSNc 245/21).

Sąd Najwyższy podchodzi ze zrozumieniem do sytuacji G. T. i zarzutów przedstawionych w skardze nadzwyczajnej, w istocie sprowadzających się do niedokonania przez sądy waloryzacji wkładu mieszkaniowego wnioskodawczyni poniesionego z jej majątku osobistego na majątek wspólny. Nie może to jednak prowadzić do stwierdzenia rażącego naruszenia prawa procesowego czy materialnego w sytuacji, gdy wnioskodawczyni reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika - adwokata nie sprecyzowała wniosku o dokonanie waloryzacji wkładu mieszkaniowego w terminie zakreślonym przez Sąd I instancji, a w sprawie nie było dowodu potwierdzającego zwaloryzowaną wysokość wkładu, co dopiero pozwoliłoby sądowi na ustalenie nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w wysokości uwzględniającej zjawisko hiperinflacji. Nadto, Sąd Najwyższy zauważył, że G. T. nie kwestionowała w toku procesu prawdziwości swoich oświadczeń złożonych w aktach notarialnych. Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN oddalił skargę nadzwyczajną.

4. Rzecznik przystąpił do postępowania sądowego:

IV.550.2.2021 z 1 października 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym wraz z wnioskiem o uzupełnienie postanowienia oraz z wnioskiem o przywrócenie terminu.

Rzecznik Praw Obywatelskich w zw. z art. 7 Kodeksu postępowania cywilnego i w zw. z art. 20 ust. 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (dalej: u.p.n), zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w P.

Na podstawie art. 351 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 20 ust. 1 u.p.n. RPO zgłosił wniosek o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 30 października 2019 r., poprzez orzeczenie o niezamieszczeniu danych nieletniego A. G. w Rejestrze Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym, o jakim mowa w ustawie o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (dalej: u.p.z.p.s.), a to ze względu na to, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie w sposób oczywisty wskazuje na spełnienie przesłanki z art. 9 ust. 3 in fine u.p.z.p.s., tj. zamieszczenie danych spowodowałoby niewspółmiernie surowe skutki dla nieletniego.

Jednocześnie, w związku z upływem dwutygodniowego terminu z art. 351 k.p.c. na uzupełnienie orzeczenia, na podstawie art. 169 k.p.c. Rzecznik wniósł o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o dokonanie ww. czynności.

IV.510.37.2021 z 15 października 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym wraz z wnioskiem o uzupełnienie postanowienia oraz wnioskiem o przywrócenie terminu.

Działając na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich w zw. z art. 7 Kodeksu postępowania cywilnego (dalej k.p.c.) i w zw. z art. 20 ust. 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (dalej u.p.n.) Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w S.

Na podstawie art. 351 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 20 ust. 1 u.p.n. RPO wniósł o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 20 października 2020 r., poprzez orzeczenie o wyłączeniu zamieszczenia danych M. A. w Rejestrze Sprawców Przepędzeń na Tle Seksualnym, o jakim mowa w ustawie z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (dalej u.p.z.p.s.) ze względu na to, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie w sposób oczywisty wskazuje na spełnienie przesłanki z art. 9 ust. 3 in fine u.p.z.p.s., tj. zamieszczenie danych spowodowałoby niewspółmiernie surowe skutki dla M. A.

Jednocześnie, na podstawie art. 169 k.p.c. Rzecznik wniósł o przywrócenie terminu do złożenia ww. wniosku o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 20 października 2020 r., wnosząc o dopuszczenie dowodu z kopii pisma przewodniego, przy którym zostały przesłane do Biura Rzecznika akta sądowe, na okoliczność zachowania terminu.

IV.511.463.2021 z 15 listopada 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym wraz z wnioskiem o uzupełnienie postanowienia oraz wnioskiem o przywrócenie terminu.

Działając na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich w zw. z art. 7 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) i w zw. z art. 20 ust. 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (u.p.n.) Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w B.

Na podstawie art. 351 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 20 ust. 1 u.p.n. RPO wniósł o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w B. z dnia 18 sierpnia 2020 r., poprzez orzeczenie o wyłączeniu zamieszczenia danych K. T. w Rejestrze Sprawców Przepędzeń na Tle Seksualnym, o jakim mowa w ustawie o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (dalej u.p.z.p.s.) ze względu na to, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie w sposób oczywisty wskazuje na spełnienie przesłanki z art. 9 ust. 3 in fine u.p.z.p.s., tj. zamieszczenie danych spowodowałoby niewspółmiernie surowe skutki dla K. T.

Jednocześnie, na podstawie art. 169 k.p.c. Rzecznik wniósł o przywrócenie terminu do złożenia ww. wniosku o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w B. z dnia 18 sierpnia 2020 r., wnosząc o dopuszczenie dowodu z kopii pisma przewodniego, przy którym zostały przesłane do Biura Rzecznika akta sądowe, na okoliczność zachowania terminu.

WZF.7060.1204.2017 z 15 listopada 2021 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w sprawie odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji o ponownym ustaleniu emerytury.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w L. w sprawie odwołania J. E. Z. od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 sierpnia 2017 r. o ponownym ustaleniu emerytury rozstrzygniętego na korzyść Odwołującej w pierwszej instancji wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 5 marca 2020 r., od którego Dyrektor Organu złożył apelację w dniu 20 kwietnia 2020 r. i wniósł o podjęcie zawieszono postępowania.

W ocenie RPO dalsze zawieszenie postępowania jest nieuzasadnione, albowiem w dniu 16 września 2020 r. Sąd Najwyższy dokonał wykładni przepisów prawa, podejmując uchwałę, zgodnie z którą kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Wydane wyroki, w indywidualnych sprawach zmieniały decyzje, nakazując organowi rentowemu przywrócenie świadczeń w wysokości sprzed 1 października 2017 r.

IV.511.576.2021 z 14 grudnia 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w sprawie umieszczenia danych osoby nieletniej w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

Na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich w zw. z art. 7 k.p.c. i w zw. z art. 20 ust. 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich Rzecznik zgłosił swój udział w postępowaniu.

W oparciu o art. 351 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 20 ust. 1 u.p.n. RPO wniósł o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 9 lutego 2021 r., poprzez orzeczenie o wyłączeniu zamieszczenia danych nieletniego K.R. w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym, o jakim mowa w ustawie z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym ze względu na to, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie w sposób oczywisty wskazuje

na spełnienie przesłanki z art. 9 ust. 3 in fine u.p.z.p.s., tj. zamieszczenie danych spowodowałoby niewspółmiernie surowe skutki dla nieletniego.

Jednocześnie, na podstawie art. 169 k.p.c. Rzecznik wniósł o przywrócenie terminu do złożenia ww. wniosku o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 9 lutego 2021 r., wnosząc o dopuszczenie dowodu z kopii pisma przewodniego, przy którym zostały przesłane do Biura Rzecznika akta sądowe, na okoliczność zachowania terminu.

V.511.136.2020 z 29 grudnia 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym i przedstawienie stanowiska po wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Rzecznik Praw Obywatelskich podkreślił, że ustawodawstwo Unii Europejskiej oraz orzecznictwo TSUE są częścią polskiego systemu prawnego. Od 1 maja 2004 r., a więc od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, polskie sądy są związane postanowieniami Traktatów założycielskich i aktów przyjętych przez instytucje UE (w tym dyrektyw) oraz orzecznictwem TSUE. Potwierdza to orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego (*vide* wyrok z 11 maja 2004 r., sygn. akt K 18/04).

Stosowanie prawa unijnego przez sądy krajowe wiąże się z koniecznością przestrzegania zasad, na których oparta jest koegzystencja pomiędzy prawem krajowym a unijnym: zasady pierwszeństwa, zasady skuteczności oraz zasady efektywności prawa UE.

RPO przypomniał, że w odniesieniu do konsekwencji stwierdzenia abuzywności TSUE w swoim dotychczasowym orzecznictwie odsyła do mechanizmów prawa krajowego. Prawo krajowe nie może jednak dowolnie kształtować sytuacji konsumenta, a sądy krajowe zobowiązane są do jego pronunijnej wykładni. Stosowanie prawa krajowego powinno realizować cele dyrektywy 93/13, spełniając wymogi zasady skuteczności i równoważności, które ograniczają autonomię regulacyjną państwa. Celem dyrektywy 93/13 jest to, by konsument znalazł się w takiej sytuacji faktycznej i prawnej, w jakiej by był w braku nieuczciwego warunku w umowie, a eliminacja klauzuli musi mieć skutek zniechęcający dla przedsiębiorcy.

Zdaniem Rzecznika uznanie, że bankom przysługuje możliwość podniesienia dalszych roszczeń odniosłoby skutek sprzeczny z art. 6 i art. 7 dyrektywy 93/13. Oznaczałoby to bowiem, że interes banków byłby zabezpieczony – nie na etapie ściśle rozumianej kontroli abuzywności, ale na dalszym etapie, kiedy rozstrzygnięcia dokonuje się na płaszczyźnie prawa krajowego. Uwzględnienie takich roszczeń banków unicestwiłoby *de facto* całą linię orzeczniczą wypracowaną dotąd na tle dyrektywy 93/13 przez Trybunał.

Rzecznik chciałby jednocześnie poinformować, że dalsze roszczenia stron stały się przedmiotem pytań sformułowanych przez Sąd Rejonowy w W. Do postępowania w tej sprawie przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich. Sprawa ta procedowana jest przez Trybunał Sprawiedliwości pod sygn. akt C-520/21 i znajduje się obecnie w fazie pisemnej.

IV.511.520.2021 z 30 grudnia 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym ze skargi Gminy o wznowienie postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku.

Działając na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich („ustawa o RPO”), w związku z art. 60 § 1 w związku z art. 7 ustawy - Kodeks postępowania cywilnego („k.p.c.”), Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu o sygnaturze toczącym się w Sądzie Rejonowym ze skargi Gminy o wznowienie postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po J. S. i wniósł o jej odrzucenie.

Ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia powyższego wniosku, RPO wniósł zaś o: - oddalenie skargi Gminy o wznowienie postępowania oraz - dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z zalegających w aktach sprawy: a) wniosku Spółki z dnia 19 października 2018 r. (data wniesienia do Sądu) o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym J. S. oraz b) postanowienia Sądu Rejonowego w Ż. z dnia 15 września 2020 r. wydanego na okoliczność wykazania, że orzeczenie z dnia 17 stycznia 2018 r. zapadłe w postępowaniu nie zostało wydane w warunkach powagi rzeczy osądzonej, ponieważ postępowanie w tym samym przedmiocie zostało wszczęte i zakończyło się dopiero po jego uprawomocnieniu się.

Sądy wydały następujące orzeczenia:

III.7041.1.2020 z 22 stycznia 2020 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym sprawie przeciwko Ministerstwu Spraw Zagranicznych o przywrócenie do pracy.

Stanowisko uwzględnione (postanowienie z 19 listopada 2021 r., sygn. akt XIV Pz 77/21).

Sąd Okręgowy w W. po rozpoznaniu sprawy z powództwa A.K. przeciwko Ministerstwu przy udziale Rzecznika Praw Obywatelskich o przywrócenie do pracy na skutek zażalenia powoda na postanowienie zawarte w punkcie III. wyroku Sądu Rejonowego w W. postanowił zmienić zaskarżone postanowienie nadając mu treść: 1. zasądza od pozwanego Ministerstwa na rzecz powoda A.K. kwotę 4.321 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; 2. zasądza od pozwanego Ministerstwa na rzecz powoda A.K. kwotę 162 zł

tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kwotę 120 zł
tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Sądu Najwyższego:

2. Rzecznik zgłosił udział w postępowaniach przed Sądem Najwyższym w sprawie pytań prawnych:

V.7000.35.2021 z 7 października 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy, dotyczącego odszkodowań dla rolników.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu w sprawie z powództwa K. K. przeciwko Kołu Łowieckiemu o zapłatę – w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego Sądowi Najwyższemu postanowieniem Sądu Okręgowego w Sz. z 10 czerwca 2021 r. – przedstawiając następujące stanowisko:

1. Sprawa o zapłatę nieuiszczonej przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego sumy pieniężnej ustalonej decyzją nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe wydaną na podstawie art. 46e ust. 1 Prawa łowieckiego i o odszkodowanie wynikające ze zwłoki w zapłacie tej sumy jest sprawą cywilną, do której rozpoznania powołane są sądy powszechne (art. 2 § 1 K.p.c. w zw. z art. 354 § 1 i art. 471 K.c. w zw. z art. 46e ust. 3 Prawa łowieckiego).

2. Zakwestionowanie wysokości ustalonej decyzją nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe wydaną na podstawie art. 46e ust. 1 Prawa łowieckiego odszkodowania za szkody łowieckie jest dopuszczalne wyłącznie w drodze powództwa, o którym mowa w art. 46e ust. 4 Prawa łowieckiego.

3. Prawomocna (art. 16 § 3 K.p.a.) decyzja nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe ustalająca wysokość odszkodowania za szkody łowieckie wiąże sąd powszechny rozpoznający powództwo o zapłatę ustalonej nią sumy pieniężnej.

3. Zawiadomienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Naczelnego Sądu Administracyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego:

V.7204.80.2021 z 14 grudnia 2021 r. – zawiadomienie do Naczelnego Sądu Administracyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie

pytania prawnego dotyczącego wymierzania administracyjnych kar pieniężnych na podstawie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Działając na podstawie art. 264 § 2 w zw. z art. 15 § 1 pkt 2 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej p.p.s.a.), Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o podjęcie przez Naczelny Sąd Administracyjny uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych, których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych, a to rozstrzygnięcie: „Czy w postępowaniach w przedmiocie nałożenia administracyjnej kary pieniężnej na podstawie przepisów rozdziału 4d ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach stosuje się art. 189f ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego?”.

RPO wskazał, iż okoliczność, że przepisy rozdziału 4d u.c.p.g. regulują przesłanki wymiaru administracyjnych kar pieniężnych (art. 9zd), czy – w odniesieniu do kar z art. 9z ust. 2 i 2a – normują zawieszenie i umorzenie nałożonych kar, nie może zostać uznana za podstawę do odmowy stosowania działu IVa K.p.a. w pozostałym zakresie, w szczególności w zakresie instytucji odstąpienia od nałożenia kary i udzielenia pouczenia (art. 189f).

W ocenie Rzecznika, podstawy do odstąpienia od stosowania art. 189f K.p.a. w sprawach o nałożenie kary z rozdziału 4d u.c.p.g. nie może także stanowić odesłanie do stosowania przepisów działu III Ordynacji podatkowej (art. 9zf u.c.p.g.).

V.511.596.2021 z 20 grudnia 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu uchwałodawczym w sprawie rozbieżności interpretacyjnych odnośnie uznania za paliwo silnikowe wyrobu energetycznego.

W związku z postanowieniem Naczelnego Sądu Administracyjnego (dalej: „NSA”) z dnia 29 września 2021 r. (sygn. akt I FSK 206/18) o przedstawieniu do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów NSA zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości w sprawie ze skargi kasacyjnej Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Ł. z dnia 19 października 2017 r., na podstawie art. 8 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej: „p.p.s.a.”) w związku z art. 14 pkt 6 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu uchwałodawczym i wniósł o podjęcie przez NSA uchwały o następującej treści: „W świetle art. 103 ust. 5a ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług w związku z art. 86 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym i załącznikiem nr 2 do tej ustawy, o

uznaniu za paliwo silnikowe wyrobu energetycznego» przeznaczonego do użycia do napędu silników spalinowych« decyduje jego faktyczne przeznaczenie a nie wynikająca z właściwości wyrobu możliwość jego użycia do napędu silników spalinowych”.

RPO zauważył, iż właściwa wykładnia przepisów art. 103 ust. 5a ustawy o podatku od towarów i usług (dalej: „ustawa VAT”) w związku z art. 86 ust. 2 ustawy o podatku akcyzowym (dalej: „u.p.a.”) zawierającym przesłanki uznania wyrobu energetycznego z paliwo silnikowe (tj. od momentu wprowadzenia tzw. pakietu paliwowego) od dłuższego nastrocza podatnikom istotnych trudności. W każdej z linii orzeczniczych sądy administracyjne odmiennie interpretują wyrażenie „przeznaczony do użycia”. Świadczy to o istnieniu poważnego zagadnienia prawnego, wymagającego jednoznacznego rozstrzygnięcia w uchwale, w celu wyeliminowania dalszej rozbieżności, mającej niewątpliwie wpływ na sytuację podatników i realizację zasady powszechności i równości opodatkowania w stosowaniu prawa.

Wnioski Rzecznika Praw Obywatelskich rozpoznane przez Sąd Najwyższy i Naczelny Sąd Administracyjny:

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

V.7018.1056.2020 z 12 października 2021 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, utrzymującą w mocy decyzję Powiatowego Państwowego Inspektora Sanitarnego w przedmiocie wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości decyzję Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z 19 sierpnia 2021 r., utrzymującą w mocy decyzję Powiatowego Państwowego Inspektora Sanitarnego w P. z 10 czerwca 2021 r., w przedmiocie wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej.

Zaskarżonej decyzji RPO zarzucił, że została wydana: 1) z mającym wpływ na wynik sprawy naruszeniem art. 107 § 1 pkt 4 Kodeksu postępowania administracyjnego poprzez niewskazanie materialnej podstawy prawnej (normy sankcjonującej) wydanej decyzji o nałożeniu kary pieniężnej; 2) z naruszeniem art. 22 i art. 31 ust. 3 Konstytucji, poprzez wymierzenie administracyjnej kary pieniężnej za naruszenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej wprowadzonego z uchybieniem art. 92 Konstytucji.

Mając powyższe na względzie Rzecznik wniósł o: 1) rozpoznanie sprawy w trybie uproszczonym (art. 119 pkt 2 p.p.s.a.); 2) uchylenie w całości zarówno zaskarżonej decyzji (art. 145 § 1 pkt 1 lit. a i c p.p.s.a.), jak i poprzedzającej ją decyzji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w P. (art. 135 p.p.s.a.); 3) umorzenie postępowania administracyjnego w sprawie (art. 145 § 3 p.p.s.a.).

V.511.119.2021 z 28 października 2021 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Naczelnika Urzędu Skarbowego odmawiającą umorzenia zaległości z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych.

Na podstawie art. 8 § 1 ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej: „ppsa”), art. 3 § 2 pkt 1 ppsa, art. 50 § 1 ppsa, 52 § 1 ppsa, art. 53 § 3 ppsa, 54 § 1 ppsa w związku z art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, RPO wniósł skargę na decyzję Naczelnika Urzędu Skarbowego (dalej: „NUS”) w K. P. z dnia 13 lipca 2021 r., (dalej:

„Decyzja”) odmawiającą H. J. (dalej: „Skarżący”) umorzenia zaległości z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (dalej: „PIT”) za 2020 r. w wysokości 147.814 zł, wynikającej ze złożonej w dniu 1 czerwca 2021 r. korekty zeznania podatkowego PIT-37.

Zaskarżonej Decyzji RPO zarzucił 1) naruszenie przepisu prawa materialnego, które miało wpływ na wynik sprawy, tj. art. 67a § 1 pkt 3 ustawy – Ordynacja podatkowa (dalej: „Ordynacja podatkowa”) poprzez błędną jego wykładnię polegającą na uznaniu, że w sprawie Skarżącego nie wystąpił ani „interes publiczny” (całkowite pominięcie okoliczności powstania zaległości podatkowej), ani „ważny interes podatnika” (brak uwzględniania całokształtu sytuacji życiowej, zdrowotnej i majątkowej Skarżącego), co w konsekwencji doprowadziło do odmowy umorzenia zaległości w PIT za 2020 r. w wysokości 147.814 zł, która to odmowa nie da się pogodzić z zasadą sprawiedliwości społecznej, wywodzoną z art. 2 Konstytucji; 2) naruszenie przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 210 § 1 pkt 4 Ordynacji podatkowej poprzez brak powołania podstawy prawnej w osnowie Decyzji oraz jej wskazanie na samym końcu rozstrzygnięcia, a także art. 207 § 1 Ordynacji podatkowej poprzez używanie w uzasadnieniu Decyzji osobowych form czasowników, podczas gdy z ww. przepisu wynika, że decyzję wydaje organ podatkowy, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia zasady legalizmu (art. 120 Ordynacji podatkowej), a także zasady prowadzenia postępowania podatkowego w sposób budzący zaufanie do organów podatkowych (art. 121 § 1 Ordynacji podatkowej).

Wskazując na powyższe, na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 lit. a) i c) ppsa Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonej Decyzji w całości.

V.565.149.2021 z 15 listopada 2021 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na przepisy uchwały Rady Miasta w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania na terenie miasta oraz wysokości opłat za parkowanie i opłaty dodatkowej, sposobu ich pobierania oraz wprowadzenia opłaty abonamentowej.

Na podstawie art. 8 § 1 i art. 50 § 1 w związku z art. 3 § 2 pkt 5 ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich Rzecznik wniósł skargę na przepisy § 1 pkt 5 uchwały Rady Miasta z dnia 15 maja 2020 r. o zmianie uchwały w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania na terenie miasta G. oraz wysokości opłat za parkowanie i opłaty dodatkowej, sposobu ich pobierania oraz wprowadzenia opłaty abonamentowej.

Zaskarżonym przepisom uchwały RPO zarzucił, że zostały wydane z naruszeniem art. 32 Konstytucji i wniósł o: 1) połączenie sprawy wywołanej

niniejszą skargą do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia ze sprawami wywołanymi skargami Ł. P. i Prokuratora Okręgowego w G. 2) stwierdzenie nieważności zaskarżonych przepisów.

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowania przed Sądami Administracyjnymi:

BPK.7201.1.2021 z 6 października 2021 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym zainicjowanym skargą kasacyjną organu od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w sprawie ze skargi na uchwałę Rady Miasta.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Naczelnym Sądem Administracyjnym, zainicjowanym skargą kasacyjną organu z dnia 7 grudnia 2020 r., wywiedzioną od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w G. z dnia 23 października 2020 r. w sprawie ze skargi P. B. (dalej „skarżący”) na uchwałę Rady Miejskiej w Sz. (dalej: „organ”) z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie ustalenia miejscowości, w której pobiera się opłatę miejscową (dalej: „uchwała”) oraz wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej wniesionej w tej sprawie, bowiem w ocenie RPO nie ma ona usprawiedliwionych podstaw.

BPK.7064.2.2021 z 19 października 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym ze skargi na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego o utrzymaniu w mocy decyzji o odmowie przyznania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego.

Działając na podstawie art. 8 § 1 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej: p.p.s.a.) Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu ze skargi Pana G. K. (dalej: Skarżący) na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w N. S. z dnia 8 lutego 2021 r. o utrzymaniu w mocy decyzji z dnia 26 czerwca 2020 r. wydanej przez Kierownika Wydziału Świadczeń Wychowawczych Udziału Gminy Ch. działającego z upoważnienia Wójta Gminy Ch. o odmowie przyznania Skarżącemu prawa do świadczenia pielęgnacyjnego w związku z opieką nad niepełnosprawnym D. K., dla którego postanowieniem Sądu Rejonowego w N. S. z dnia 13 września 2018 r. ustanowiony został rodziną zastępczą niezawodową.

Na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 lit. a oraz art. 145 § 1 pkt 1 lit. c ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi Rzecznik wniósł o uchylenie w całości zaskarżonej decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego w N. S. z dnia 8 lutego 2021 r. oraz poprzedzającej ją decyzji

Kierownika Wydziału Świadczeń Wychowawczych Urzędu Gminy Ch. z dnia 26 czerwca 2020 r.

Zaskarżonej decyzji RPO zarzucił naruszenie prawa materialnego mające wpływ na wynik sprawy poprzez błędną wykładnię art. 17 ust. 1, 1a i ust. 5 pkt 2 lit b) ustawy o świadczeniach rodzinnych (dalej u.ś.r.), polegającą na pominięciu prawnie uzasadnionych celów wskazanej ustawy oraz norm konstytucyjnych wyrażonych w art. 18, 69, 71 ust.1 i art. 72 ust. 2 w związku z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji, a w konsekwencji przyjęciu, że faktyczne sprawowanie przez Skarżącego stałej opieki nad niepełnosprawnym bratankiem D. K. w związku z powierzoną mu pieczęcią zastępczą nie jest wystarczające do uzyskania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego.

V.7203.68.2019 z 13 grudnia 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie sporządzenia przeglądu ekologicznego.

Rzecznik Praw Obywatelskich na podstawie art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich zgłosił swój udział w postępowaniu ze skargi spółki K.R. z siedzibą w O. na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w C. z 9 września 2021 r., w przedmiocie sporządzenia i przedłożenia przeglądu ekologicznego oraz wniósł o doręczenie skargi i odpowiedzi na skargę.

Decyzją z 9 września 2021 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Cz. zobowiązało Spółkę do sporządzenia i przedłożenia w terminie do 31 sierpnia 2022 r. przeglądu ekologicznego dla zakładu uzdatniania stłuczki szklanej zlokalizowanego w L. Spółka zaskarżyła ww. decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Cz., wnosząc o uchylenie zarówno jej, jak i poprzedzającej ją decyzji organu pierwszej instancji. W pierwszej kolejności Rzecznik wskazał, że wniesiona skarga obarczona jest brakiem formalnym, który winien zostać przez skarżącą uzupełniony przed merytorycznym rozstrzygnięciem sprawy. Skarżąca nie przedłożyła bowiem wraz ze skargą odpisów załączników (do skargi i jej odpisów dołączono tylko jeden „komplet” załączników). W konsekwencji, odpisy załączników do skargi nie były doręczane żadnemu z uczestników postępowania. Co do kwestii wstrzymania wykonania zaskarżonej decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Cz., wniosek Spółki w tym względzie nie zasługuje – zdaniem Rzecznika – na uwzględnienie.

Sądy administracyjne wydały następujące orzeczenia:

XI.540.48.2020 z 29 marca 2021 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję w przedmiocie odmowy uznania cudzoziemca za obywatela polskiego.

Skarga uwzględniona (wyrok z 6 października 2021 r., sygn. akt IV SA/Wa 516/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny zgodził się z zarzutami podnoszonymi w skardze RPO, wskazując, że w istocie doszło do naruszenia art. 7, 77 i 80 k.p.a. oraz art. 31 ust. 2 ustawy o obywatelstwie polskim. Sąd wskazał, że zapoznał się z całością materiałów niejawnych i doszedł do przekonania, iż organy naruszyły ww. przepisy, niedostatecznie uzasadniając swoje decyzje, co uniemożliwiło Sądowi przeprowadzenie kontroli sądownoadministracyjnej. Sąd stwierdził ponadto, że oparcie decyzji na treści lakonicznej i ogólnej notatki ABW nie może być uznane za dostateczne.

V.565.301.2020 z 31 marca 2021 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na postanowienie o stwierdzeniu uchybienia terminu do wniesienia odwołania.

Skarga uwzględniona (wyrok z 6 grudnia 2021 r., sygn. akt III SA/Kr 585/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny wskazał, iż skarga zasługiwała na uwzględnienie ponieważ rację miał Rzecznik, że przepisy prawa pozwalają organowi doręczać decyzje (postanowienia) administracyjne przy pomocy innych „upoważnionych” organów tylko wtedy gdy to „upoważnienie” wynika z konkretnych przepisów prawa. Skoro decyzja została przekazana skarżącej przez funkcjonariusza Policji na podstawie wewnętrznych ustaleń pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, a Komendantem Głównym Policji, to decyzja ta nie weszła do obrotu prawnego, a wniesione odwołanie było niedopuszczalne z tego powodu i organ odwoławczy powinien nakazać ponowne, prawidłowe doręczenie. Sąd zauważył również, że organy powinny mieć świadomość, że skoro wymagają od obywateli zachowania zgodnego z prawem, to ich postępowanie również powinno być zgodne z przepisami. Ukaranie karą porządkową samo w sobie nie zmierzało do wprowadzenia środków zabezpieczających przed stanem epidemii.

V.7203.29.2018 z 12 lipca 2021 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję w przedmiocie nałożenia obowiązku ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia oraz przywrócenia środowiska do stanu właściwego obejmującego teren zwalowiska odpadów pogórnicych.

Skarga uwzględniona (wyrok z 8 grudnia 2021 r., sygn. akt II SA/GI 959/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny wskazał, iż przeprowadzone badanie zgodności z prawem zaskarżonego aktu wykazało, że jest on dotknięty uchybieniami uzasadniającymi jego wzruszenie. Zaskarżone rozstrzygnięcie narusza bowiem przepisy postępowania w stopniu mogącym mieć istotny wpływ na wynik sprawy, co w świetle art. 145 § 1 pkt 1 lit. c) p.p.s.a. skutkuje jego uchyleniem.

III.7064.46.2020 z 6 sierpnia 2021 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję wydaną z upoważnienia Burmistrza przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej o uchyleniu decyzji przyznającej zasiłek dla opiekuna.

Postępowanie umorzone (postanowienie z 8 października 2021 r., sygn. akt II SA/Bk 626/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny zauważył, iż Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł do sądu administracyjnego skargę na decyzję, wydaną z upoważnienia Burmistrza Ł. przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ł. z 24 lutego 2021 r., w przedmiocie uchylenia własnej decyzji z 16 września 2014 r. o przyznaniu S. S. zasiłku dla opiekuna w związku z opieką nad bratem. W odpowiedzi na skargę organ wniósł o umorzenie postępowania sądowego, bowiem decyzją z 26 sierpnia 2021 r. - orzekając w trybie autokontroli uchyłono zaskarżoną do sądu administracyjnego decyzję. RPO w odpowiedzi na powyższe oświadczył, że cofa skargę. Wobec powyższego WSA w B. orzekł, iż postępowanie sądowe podlega umorzeniu.

Skargi kasacyjne Rzecznika Praw Obywatelskich do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

Naczelny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg kasacyjnych:

III.7064.207.2019 z 7 lutego 2020 r. - skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego na wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w sprawie przyznania stronie świadczenia pielęgnacyjnego.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z 25 listopada 2021 r., sygn. akt I OSK 1004/20).

Naczelny Sąd Administracyjny orzekł, iż nie można zaakceptować poglądu, że oświadczenie skarżącej z dnia 21 marca 2018 r. nie może wywołać skutku rezygnacji z pobierania zasiłku dla opiekuna. Rację ma skarżący kasacyjnie Rzecznik Praw Obywatelskich, że w państwie prawa nie do przyjęcia jest sytuacja, w której osoba spełniająca warunki do uzyskania jednocześnie kilku różnych świadczeń z pomocy społecznej, otrzymuje

świadczenie mniej korzystne, zwłaszcza, gdy tak jak w niniejszej sprawie, mogła dokonać wyboru i wyraźnie oświadczyła, że wybiera świadczenie bardziej korzystne. Wobec tego uznać należy, że zarzuty skargi kasacyjnej o naruszeniu art. 17 ust. 5 pkt 1 lit. b u.ś.r. w zw. art. 27 ust. 5 u.ś.r. są w pełni zasadne. Skutkuje to tym, że należy uznać, iż skarżąca jest uprawniona do świadczenia pielęgnacyjnego od dnia 1 marca 2018 r. do dnia 30 czerwca 2019 r.

XI.542.16.2020 z 16 października 2020 r. - skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie o zobowiązaniu cudzoziemki oraz jej małoletniego dziecka do powrotu do kraju pochodzenia oraz o zakazie ponownego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Skarga kasacyjna oddalona (wyrok z 23 listopada 2021 r., sygn. akt II OSK 190/21).

Naczelny Sąd Administracyjny nie podzielił stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich co do nienależycie ustalonego stanu faktycznego w zakresie możliwości powrotu do kraju pochodzenia pod kątem możliwości uzyskania przez skarżącą statusu przesiedleńca wewnętrznego. Skoro nie zostały skutecznie podważone dokonane przez organy administracji i zaakceptowane przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, to również w zakresie zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego skarga kasacyjna nie może zostać uwzględniona. Nietrafnie zatem podnosi Rzecznik Praw Obywatelskich, że okoliczności sprawy nie pozwalały na wydanie decyzji zobowiązującej do powrotu wobec istnienia zagrożeń wskazanych w art. 348 pkt 1 lit. b oraz pkt 2 i 3 ustawy o cudzoziemcach, co obligowało organ do udzielania stronie zgody na pobyt ze względów humanitarnych.

III.7064.308.2020 z 5 marca 2021 r. - skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie nieprzyznania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z 10 grudnia 2021 r., sygn. akt I OSK 817/21).

Stwierdzając, że skarga kasacyjna ma usprawiedliwione podstawy, przy czym istota sprawy jest dostatecznie wyjaśniona Naczelny Sąd Administracyjny miał podstawy do uchylenia zaskarżonego wyroku i do rozpoznania skargi w oparciu o art. 188 p.p.s.a., a w następstwie tego do uchylenia na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 lit. a i c w związku z art. 135 p.p.s.a. zaskarżonej decyzji i poprzedzającej decyzji organu pierwszej Instancji. Decyzje te zostały bowiem wydane w wyniku błędnej wykładni art. 17 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 17 ust. 5 pkt 2 u.ś.r. i z naruszeniem art. 7,

art. 77 § 1 i art. 80 k.p.a., a uchybienia te miały wpływ na wynik sprawy, gdyż bezpośrednio zdeterminowały treść tych decyzji. Ponownie rozpoznając sprawę, organy uwzględnią dokonaną przez Naczelnego Sąd Administracyjny wykładnię przepisów prawa.

XI.505.4.2020 z 25 marca 2021 r. - skarga kasacyjna od postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w sprawie ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich na uchwałę dot. wprowadzania ideologii "LGBT" do wspólnot samorządowych.

Skarga kasacyjna uwzględniona (postanowienie z 18 listopada 2021 r., sygn. akt III OSK 5249/21).

Naczelnego Sąd Administracyjny po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skarg kasacyjnych Rzecznika Praw Obywatelskich i Stowarzyszenia im. prof. Zbigniewa Hołdy od postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w L. z dnia 17 lutego 2021 r. o odrzuceniu skargi Rzecznika Praw Obywatelskich na uchwałę Sejmiku Województwa z dnia 25 kwietnia 2019 r. w przedmiocie wprowadzania ideologii LGBT do wspólnot samorządowych postanowił: uchylić zaskarżone postanowienie w całości i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. NSA zauważył, iż z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia wynika, że to nie kwestia braku legitymacji RPO do zaskarżenia przedmiotowej uchwały, lecz stwierdzenie braku właściwości sądu administracyjnego do rozpoznania skargi spowodowało odrzucenie tej skargi. W tym stanie rzeczy oczywiście wadliwe przywołanie podstawy prawnej odrzucenia skargi poprzez dodatkowe wskazanie na art. 58 § 1 pkt 5a P.p.s.a. nie daje podstaw do jednoznacznego stwierdzenia, że Sąd I instancji odrzucił skargę ze względu na zbadanie i zakwestionowanie legitymacji procesowej Rzecznika Praw Obywatelskich, to jakkolwiek zarzuty podniesione w tym zakresie w obydwu skargach kasacyjnych są oczywiście trafne. Skoro powyższe zarzuty podniesione w obydwu skargach kasacyjnych a dotyczące naruszenia przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy okazały się trafne, skutecznie doprowadzając do podważenia stanowiska Sądu I instancji o zaistnieniu podstaw do odrzucenia skargi na uchwałę Sejmiku Województwa z dnia 25 kwietnia 2019 r., należało uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, w oparciu o art. 185 § 1 P.p.s.a.

Postępowanie administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

III.7064.259.2021 z 5 października 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Samorządowym Kolegium Odwoławczym z odwołania od decyzji o odmowie przyznania Stronie świadczenia pielęgnacyjnego.

Na podstawie art. 183 § 1 ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego (dalej: K.p.a.) w związku z art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Samorządowym Kolegium Odwoławczym w E. z odwołania Pana M. P. (dalej: Strona), od decyzji wydanej z upoważnienia Prezydenta Miasta przez głównego specjalistę w Departamencie Świadczeń Rodzinnych Urzędu Miejskiego z dnia 13 sierpnia 2021 r. o odmowie przyznania Stronie świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania opieki nad matką, Panią E. P. legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 K.p.a. RPO wniósł o: uchylene w całości decyzji wydanej z upoważnienia Prezydenta Miasta przez głównego specjalistę w Departamencie Świadczeń Rodzinnych Urzędu Miejskiego z dnia 13 sierpnia 2021 r. oraz orzeczenie co do istoty sprawy poprzez przyznanie Stronie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego w związku z opieką nad matką.

VII.565.18.2021 z 15 listopada 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu administracyjnym przed Głównym Inspektorem Sanitarnym z wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu administracyjnym z wniosku Pana M. W. o stwierdzenie nieważności decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z dnia 28 września 2020 r., oraz poprzedzającej ją decyzji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w W. z dnia 10 maja 2020 r. i na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. wniósł o stwierdzenie nieważności wskazanych we wniosku decyzji.

RPO podziela pogląd, zgodnie z którym przesłanką uzasadniającą stwierdzenie nieważności decyzji organu I instancji jest wydanie jej w oparciu o przepis wprowadzony do porządku prawnego w sposób niezgodny z polskim porządkiem konstytucyjnym. Rzecznik od samego początku obowiązywania w Polsce stanu epidemii zwracał uwagę, że przepisy ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi nie zawierają upoważnienia do wprowadzania w drodze rozporządzenia Rady Ministrów ograniczenia wolności przemieszczania się gwarantowanej w art. 52 Konstytucji w sposób, w jaki zostało to dokonane

m.in. w § 17 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, zakazów i nakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii.

W ocenie Rzecznika nie ulega wątpliwości, że objęta postępowaniem nadzorczym ostateczna decyzja administracyjna obarczona jest kwalifikowaną wadą prawną w postaci rażącego naruszenia prawa, co uzasadnia stwierdzenie jej nieważności.

V.7011.50.2019 z 22 listopada 2021 r. – sprzeciw od decyzji Dyrektora Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia stwierdzającej istnienie obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł sprzeciw od ostatecznej decyzji Dyrektora Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w K. z dnia 15 stycznia 2013 r. stwierdzającej istnienie obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego Pana J. M. z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej i zażądał wznowienia z urzędu postępowania zakończonego wydaniem przywołanej decyzji.

Ponadto, w oparciu o art. 183 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego w zw. z art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, RPO zgłosił udział w postępowaniu na prawach prokuratora, które zostanie zainicjowane niniejszym sprzeciwem.

Legitymacja Rzecznika Praw Obywatelskich do wniesienia niniejszego sprzeciwu wynika z faktu, iż organy Narodowego Funduszu Zdrowia, mimo powzięcia informacji o okolicznościach uzasadniających wznowienie postępowania z urzędu, poprzestały na odmowie wznowienia postępowania na wniosek zainteresowanego z powodów formalnych. Tymczasem, w sytuacji, gdy podstawa do wznowienia wskazana przez stronę jest uzasadniona, powinien być rozważyć wszczęcie postępowania nadzwyczajnego z urzędu. W rezultacie powyższego, Rzecznik postanowił sam zainicjować postępowanie wznowieniowe, aby zapewnić, iż wskazane przez stronę okoliczności zostaną wzięte pod uwagę przez organ właściwy do rozstrzygnięcia sprawy podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu. Wniesienie przez Rzecznika sprzeciwu od decyzji ostatecznej, obliguje organ do wydania postanowienia w przedmiocie wznowienia postępowania.

V.7018.917.2021 z 24 listopada 2021 r. – sprzeciw od decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożeniu administracyjnej kary pieniężnej za naruszenie obowiązku kwarantanny.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł sprzeciw od ostatecznej decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (PWIS) z dnia 22 maja

2020 r. i zażądał stwierdzenia nieważności tej decyzji oraz decyzji organu pierwszej instancji - z urzędu. Ponadto, w oparciu o art. 183 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego w zw. z art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, RPO zgłosił udział na prawach prokuratora w postępowaniu, które zostanie zainicjowane niniejszym sprzeciwem.

W pierwszej kolejności Rzecznik zauważył, że przedmiotowe decyzje zostały wydane bez podstawy prawnej, albowiem wymierzono stronie karę pieniężną za niezastosowanie się do obowiązku odbycia kwarantanny ustanowionego przez Ministra Zdrowia bez stosownego upoważnienia ustawowego.

W niniejszej sprawie nie można uznać, że na stronę nałożono w sposób skuteczny obowiązek kwarantanny. Skoro tak, to nie mogło dojść do jego naruszenia - a w konsekwencji ukarania strony.

W ocenie RPO w przedmiotowej sprawie doszło również do rażącego naruszenia prawa przepisów postępowania administracyjnego, to jest art. 7 k.p.a., art. 8 § 1 k.p.a., art. 9 k.p.a., art. 10 § 1 k.p.a., art. 61 § 4 k.p.a., art. 75 § 1 k.p.a. w zw. z art. 14 ust. 2 ustawy o Policji oraz z art. 51 ust. 5 Konstytucji, art. 77 § 1 k. p. a. i art. 189d pkt 7 k.p.a.

V.511.715.2021 z 29 listopada 2021 r. - odwołanie od decyzji Starosty o zatrzymaniu prawa jazdy.

Na podstawie art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich w związku z art. 183 § 1 ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego (dalej „k.p.a.”) Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu administracyjnym i zaskarżył w całości decyzję Starosty H. z dnia 22 listopada 2021 r. o zatrzymaniu Pani J. M.-R. prawa jazdy kat. A, B wydane przez Starostę O., na okres 3 miesięcy, tj. od dnia 8 października 2021 r. do dnia 8 stycznia 2022 r. łącznie.

Zaskarżonej decyzji Rzecznik zarzucił naruszenie art. 7, art. 77 § 1, art. 80 k.p.a. w związku art. 102 ust. 1aa ustawy o kierujących pojazdami (dalej „u.k.p.”) poprzez niewyjaśnienie i nierozważenie możliwości działania przez stronę w stanie wyższej konieczności.

W ocenie Rzecznika przedmiotowe okoliczności mogą mieć istotne znaczenia dla możliwości przypisania stronie administracyjnej odpowiedzialności związanej z popełnionym przez nią czynem. Stosownie bowiem do art. 102 ust. 1aa u.k.p. decyzji administracyjnej o zatrzymaniu prawa jazdy nie wydaje się, jeżeli kierujący pojazdem dopuścił się naruszenia, o którym mowa w tym przepisie, działając w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa tego nie można było uniknąć inaczej, a

poświęcone dobro w postaci bezpieczeństwa na drodze przedstawiało wartość niższą od dobra ratowanego.

VII.565.26.2021 z 17 grudnia 2021 r. – sprzeciw od decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożeniu administracyjnej kary pieniężnej za naruszenie zakazu przemieszczania się osób przebywających na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł sprzeciw od ostatecznej decyzji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w R. z dnia 20 kwietnia 2020 r. wymierzającej R. O. administracyjną karę pieniężną w kwocie 5000 zł za naruszenie zakazu przemieszczania się osób przebywających na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Decyzji tej Rzecznik zarzucił rażące naruszenie art. 48a ust. 1 pkt 1 i art. 46 ust. 4 pkt 1 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, rażące naruszenie art. 189c k. p. a. oraz rażące naruszenie art. 52 ust. 1 i 3 Konstytucji i wniósł o stwierdzenie jej nieważności na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k. p. a.

Rzecznik wskazał, że decyzja Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego wydana została w tej sprawie z rażącym naruszeniem art. 46 ust. 4 pkt 1 i art. 48a ust. 1 pkt 1 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, kara pieniężna została bowiem nałożona za zachowanie, które zgodnie z ustawą, w ogóle nie podlegało sankcji administracyjnej.

Niezależnie od tego, że w samej ustawie nie było podstawy prawnej do nałożenia na stronę postępowania administracyjnej kary pieniężnej, jest oczywiste, że przepis § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. został wydany z przekroczeniem granic upoważnienia ustawowego. Upoważnienia zawarte w art. 46 ust. 4 i art. 46b ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi nie zawierały bowiem umocowania dla Rady Ministrów do wprowadzenia w rozporządzeniu zakazu przemieszczania się. Z art. 52 ust. 3 Konstytucji wynika ponadto w sposób nie budzący wątpliwości, że wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 52 ust. 1 Konstytucji) może podlegać ograniczeniom określonym w ustawie.

V.565.243.2021 z 20 grudnia 2021 r. – sprzeciw od decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, utrzymującej w mocy decyzję Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o nałożeniu administracyjnej kary pieniężnej za naruszenie obowiązku kwarantanny.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł sprzeciw od ostatecznej decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w W. z 27 sierpnia

2020 r., utrzymującej w mocy decyzję Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w P. z dnia 18 czerwca 2020 r. o nałożeniu na pana P. B. administracyjnej kary pieniężnej w kwocie 30 000 zł (słownie: trzydzieści tysięcy złotych) za naruszenie w dniu 16 czerwca 2020 r. obowiązku kwarantanny i zażądał stwierdzenia nieważności tej decyzji oraz decyzji PPIS w P. z dnia 18 czerwca 2020 r. z urzędu.

Rzecznik wniósł także, na podstawie art. 159 §1 k.p.a. o wstrzymanie wykonalności decyzji PWIS z 27 sierpnia 2020 r. Ponadto, w oparciu o art. 183 § 1 k.p.a. w zw. z art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, RPO zgłosił udział na prawach prokuratora w postępowaniu, które zostanie zainicjowane niniejszym sprzeciwem.

Rzecznik Praw Obywatelskich, jako organ stojący na straży wolności i praw człowieka i obywatela wskazuje, iż fakt ukarania pana P. B. dwoma następującymi po sobie decyzjami nakładającymi administracyjną karę pieniężną za naruszenie obowiązku kwarantanny stanowi naruszenie, będącej fundamentem dla owych wolności i praw, zasady demokratycznego państwa prawnego, wyrażonej w art. 2 Konstytucji, w brzmieniu: Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Organy administracji wydały następujące decyzje w sprawach z wniosku Rzecznika

V.7203.21.2019 z 17 sierpnia 2021 r. - odwołanie od decyzji Burmistrza o ustaleniu środowiskowych uwarunkowań zgody na realizację przedsięwzięcia polegającego na budowie dwóch kurników wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Stanowisko uwzględnione (decyzja z 30 listopada 2021 r., nr 408.135/F-21/VI/21).

W ocenie Samorządowego Kolegium Odwoławczego, choć organ I instancji sporządził decyzję na ponad pięćdziesięciu stronach, to nadal (albowiem sprawa była już trzykrotnie przez organ rozpatrywana) nie udało się ustalić (i ocenić) zasadniczych problemów dotyczących stanu faktycznego w sprawie. Liczba zainteresowanych podmiotów, kontrowersyjność inwestycji z punktu widzenia lokalnej społeczności (wyrażającej obawy o stan środowiska), a z drugiej strony obowiązek dbania o interes indywidualny inwestora, wymaga od organów dużej rzetelności i staranności przy ocenie zgromadzonych dowodów. Tego zaś w postępowaniu pierwszoinstancyjnym ponownie zabrakło. Dlatego też, zaskarżona decyzja zasługuje (już po raz trzeci) na uchylenie.

XI.540.6.2021 z 24 września 2021 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu odwoławczym przed Szefem Urzędu do Spraw Cudzoziemców w sprawie o udzielenie cudzoziemce zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE.

Stanowisko uwzględnione (decyzja z 20 października 2021 r., nr DL.WIPO.410.1656.2018/JPP/I).

Szef Urzędu do spraw Cudzoziemców po rozpatrzeniu odwołania od decyzji Wojewody Mazowieckiego z dnia 27 września 2018 r. orzekającej o odmowie udzielenia obywatelce Socjalistycznej Republiki Wietnamu zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej postanowił uchylić zaskarżoną decyzję w całości i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ pierwszej instancji. W ocenie organu odwoławczego zasadne jest bowiem zastosowanie w sprawie art. 138 § 2 K.p.a., o co wnosił Rzecznik Praw Obywatelskich.

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

IV.7004.24.2021 z 28 grudnia 2021 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją przepisu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o stwierdzenie, że: art. 2 ust. 2 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego – w zakresie w jakim uniemożliwia stwierdzenie wydania decyzji administracyjnej z naruszeniem prawa: 1) jest niezgodny z art. 2 Konstytucji; 2) jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 77 ust. 2 Konstytucji; 3) jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji – przez to, że pozbawia prawnej ochrony prawo do wynagrodzenia szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym.

16 września 2021 r. weszła w życie nowelizacja Kodeksu postępowania administracyjnego, która w istotny sposób zmodyfikowała przepisy regulujące jeden z tzw. nadzwyczajnych trybów postępowania, tj. postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nieważności ostatecznej decyzji administracyjnej (art. 156 - art. 159 k.p.a.). Ustawa o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego skraca terminy, w jakich można złożyć wniosek o wszczęcie takiego postępowania, jak również termin, przed upływem którego organ może stwierdzić nieważność decyzji kontrolowanej.

Zastrzeżenia konstytucyjne Rzecznika budzi przyjęte – w zaskarżonym przepisie – rozwiązanie intertemporalne, które nakazuje umorzenie niektórych postępowań pozostających w toku. Ze względu bowiem na ścisłe powiązanie administracyjnego postępowania nadzorczego z cywilną sprawą odszkodowawczą, regulacja ta prowadzi do naruszenia konstytucyjnie chronionych praw obywateli.

Zdaniem RPO, odebranie, na mocy zaskarżonego przepisu, procedury prejudycjalnej wymaganej dla skutecznego dochodzenia przed sądem roszczenia odszkodowawczego za bezprawne decyzje, jest równoznaczne także z pozbawieniem tego prawa majątkowego sądowej ochrony. W konsekwencji prowadzi to do odebrania samego prawa, skutecznie nabytego na mocy przepisów prawa materialnego, jako że bez możliwości uzyskania sądowego tytułu wykonawczego przeciwko Skarbowi Państwa istniejące prawo podmiotowe (do kompensacji doznanego uszczerbku świadczeniem pieniężnym) w rzeczywistości staje się prawem pozornym, bez wartości majątkowej.

Rzecznik odwołał się do argumentów wskazujących na naruszenie zasady ochrony praw nabytych – owym prawem nabytym jest w niniejszej sprawie prawo do odszkodowania, a zatem prawo majątkowe chronione w ramach nie tylko art. 2 Konstytucji, ale także jej art. 64 ust. 1 i ust. 2; te ostatnie przepisy owe ‘ogólne’ gwarancje dodatkowo konkretyzują i potwierdzają. Wprowadzając kwestionowany tu przepis przejściowy ustawodawca naruszył zatem nie tylko zasadę ochrony zaufania, ale także prawo do ochrony praw majątkowych – poprzez przyjęcie regulacji, która to uprawnienie pozbawiła ochrony prawnej (jest to zatem naruszenie tzw. obowiązku negatywnego, wywodzonego właśnie z art. 64 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji).

Rzecznik zwrócił też uwagę na niejasność skutku zaskarżonego art. 2 ust. 2 ustawy z 2021 r. w sytuacji, gdy postępowanie zostanie zakończone ostateczną decyzją nadzorczą przed datą wejścia w życie nowelizacji k.p.a., jednakże na skutek działań późniejszych (uchylenie ostatecznej decyzji wyrokiem sądu administracyjnego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, wznowienie postępowania nadzorczego bądź stwierdzenie nieważności decyzji je kończącej) postępowanie to ponownie zyska status „pozostającego w toku” już na gruncie nowych przepisów. Jeżeli w takiej sytuacji „odżyte” postępowanie nadzorcze miałyby istotnie zostać umorzone, to rozwiązanie takie odnosi skutek nie tylko w sferze prawa do sądu (które, jak wskazano wyżej, zostanie unicestwione w znacznie szerszym zakresie, niż wynikałoby to z literalnej treści zaskarżonego przepisu), ale także w sferze prawa do odszkodowania – gdyż w konsekwencji i ono stanie się wówczas uprawnieniem fikcyjnym, i to w tych przypadkach, które prima facie pozostają poza zakresem zaskarżonego przepisu. Także i ten aspekt kwestionowanego rozwiązania budzi konstytucyjne zastrzeżenia z punktu widzenia zgodności z art. 64 ustawy zasadniczej, wprowadza bowiem kwalifikowaną niepewność w stosunkach majątkowych.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

2. Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie następujących wniosków:

VII.510.75.2021 z 4 listopada 2021 r. – stanowisko w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętym wnioskiem Prokuratora Generalnego o zbadanie zgodności z Konstytucją przepisów Konwencji o

ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, do którego Rzecznik zgłosił udział 24 sierpnia 2021 r.

W piśmie do Trybunału Konstytucyjnego Rzecznik Praw Obywatelskich szczegółowo wskazał, dlaczego nie można podzielić poglądu Prokuratora Generalnego, że sąd konstytucyjny nie jest „sądem” w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC i w związku z tym nie musi spełniać wymogów ustanowienia zgodnie z prawem, wskazanych w EKPC i wyjaśnionych w orzecznictwie ETPC.

RPO zauważył, iż przedmiotem wniosku Prokuratora Generalnego jest w istocie kontrola wyroku ETPC w konkretnej sprawie Xero Flor przeciw Polsce, do czego TK nie ma właściwości. Wyrok ten uprawomocnił się 7 sierpnia br. Rząd Polski nie wniósł o przekazanie sprawy Wielkiej Izbie ETPC. Obowiązek wykonania orzeczenia ETPC ciąży zatem na wszystkich organach państwa, a więc również na TK.

Formuła wniosku zakresowego i interpretacyjnego o uznanie niekonstytucyjności art. 6 ust. 1 zdanie 1 EKPC jest konstrukcją pozornie zmierzającą do kontroli konstytucyjności prawa. Wniosek ma bowiem w rzeczywistości na celu podważenie konkretnego wyroku ETPC. Tymczasem zarzut wnioskodawcy powinien dotyczyć przepisu umowy międzynarodowej, a nie praktyki jego stosowania.

Wyrok ETPC dotyczył zaś konkretnej sprawy. Nie ma charakteru abstrakcyjnego, nie jest też tzw. wyrokiem pilotażowym. Jest to jednostkowe orzeczenie, które nie świadczy jeszcze o stabilności linii orzeczniczej, która mogłaby ukształtować treść normy prawnej. Wniosek PG jest zatem, w ocenie Rzecznika, wnioskiem o stwierdzenie niekonstytucyjności wyroku ETPC, pod pozorem wniosku o stwierdzenie niekonstytucyjności przepisu. Uwzględnienie tego wniosku prowadziłoby do obejścia prawa, czyli oceny konstytucyjności wyroku ETPC.

Rzecznik przypomniał, iż TK nie ma także podstawy prawnej do wypowiedzania się o zakresie kognicji sądów międzynarodowych, a ewentualny wyrok przychylający się do żądań wnioskodawcy pozostanie bezskuteczny.

Polski porządek prawny – w odróżnieniu od regulacji zawartych w konstytucjach niektórych państw (np. Federacji Rosyjskiej) – nie przewiduje kontroli orzeczeń sądów międzynarodowych przez TK. Była to świadoma decyzja twórców Konstytucji. Uchylenie się od obowiązku respektowania orzeczenia sądu międzynarodowego byłoby możliwe w następstwie decyzji politycznej o wypowiedzeniu traktatu stanowiącego podstawę zobowiązania się przez Polskę do przestrzegania orzeczeń takiego sądu.

W sprawach mających tak fundamentalne znaczenie dla podstaw prawnych uczestnictwa RP w strukturach międzynarodowych, Trybunał

Konstytucyjny powinien zachować szczególną powściągliwość zwłaszcza co do zakresu swoich kompetencji orzeczniczych.

VII.510.112.2021 z 9 grudnia 2021 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym z wniosku Prokuratora Generalnego dotyczącego zbadania zgodności z Konstytucją przepisu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętym wnioskiem Prokuratora Generalnego z dnia 9 listopada 2021 r. w sprawie o sygnaturze akt K 7/21.

RPO przedstawił w tej sprawie następujące stanowisko: postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie o sygn. akt K 7/21, na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK, podlega umorzeniu z uwagi na niedopuszczalność wydania orzeczenia.

Ewentualnie, w przypadku gdyby Trybunał Konstytucyjny nie podzielił powyższego stanowiska, Rzecznik wniósł o stwierdzenie, że art. 6 ust. 1 zd. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, w zakresie, w jakim: a) upoważnia Europejski Trybunał Praw Człowieka do wykreowania, na gruncie prawa krajowego, podlegającego ochronie sądowej prawa podmiotowego sędziego do zajmowania funkcji administracyjnej w strukturze organizacyjnej sądownictwa powszechnego Rzeczypospolitej Polskiej nie jest niezgodny z art. 8 ust. 1, art 89 ust. 1 pkt 2 i art. 176 ust. 2 Konstytucji; b) zawarta w tym przepisie przesłanka „sąd ustanowiony ustawą” nie uwzględnia, będących podstawą ustanowienia sądu, powszechnie obowiązujących przepisów Konstytucji oraz ustaw, a także ostatecznych i powszechnie obowiązujących wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego nie jest niezgodny z art 89 ust. 1 pkt 2, art. 176 ust. 2, art. 179 w zw. z art. 187 ust. 1 w zw. z art. 187 ust. 4 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji; c) dopuszcza dokonywanie przez sądy krajowe lub międzynarodowe wiążącej oceny zgodności z Konstytucją i rzeszoną Konwencją ustaw dotyczących ustroju sądownictwa, właściwości sądów oraz ustawy dotyczącej Krajowej Rady Sądownictwa, by w ten sposób ustalić spełnienie przesłanki „sądu ustanowionego ustawą” nie jest niezgodny z art. 188 pkt 1 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

3. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych:

IX.517.1858.2021 z 18 października 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej zasad kontaktowania się osoby tymczasowo aresztowanej z najbliższymi.

Skarżąca złożyła skargę konstytucyjną, wnosząc o stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny, że przepis § 25 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjnoporządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (dalej: regulamin wykonywania t.a. lub rozporządzenie) jest niezgodny z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 92 ust. 1 oraz art. 2 Konstytucji w zakresie, w jakim reguluje przesłanki wydawania zarządzenia w przedmiocie kontaktu telefonicznego osoby tymczasowo aresztowanej z osobą najbliższą.

Rzecznik Praw Obywatelskich poparł stanowisko skarżącej i zgłosił udział w postępowaniu przed TK (sygn. akt SK 48/21). Wniósł o stwierdzenie, że przepis § 25 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania jest niezgodny z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 w związku z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Rzecznik wskazał na ograniczenie na poziomie aktu wykonawczego nie tylko w postaci dodatkowej przesłanki „szczególnie uzasadnionych przypadków”, ale również zawężenia kręgu osób, z którymi tymczasowo aresztowany może prowadzić rozmowę telefoniczną po uzyskaniu, wyłącznie do osób najbliższych. Takie zawężenie ma miejsce w rozporządzeniu, w sytuacji gdy art. 217c k.k.w. nie ogranicza w żaden sposób kręgu osób, z którymi aresztowany może kontaktować się telefonicznie.

RPO przypomniał, że ograniczenie kręgu osób, z którymi tymczasowo aresztowany może za zgodą porozumiewać się za pomocą aparatu telefonicznego, a także przesłanek wyrażania zgody na taki kontakt, mogą nastąpić jedynie w ustawie. Wdrożenie ich w rozporządzeniu narusza zatem art. 31 ust. 3 Konstytucji.

IV.511.483.2021 z 19 października 2021 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej niezgodności z Konstytucją przepisu Kodeksu postępowania cywilnego.

W związku z doręczeniem w dniu 21 września 2021 r. zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie skargi konstytucyjnej M. F., M. F., J. F., A. F., na podstawie art. 63 ust. 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania

przed Trybunałem Konstytucyjnym Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w przedmiotowym postępowaniu i wniósł o stwierdzenie, że: art. 394² § 1 1 ustawy - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od opłaty sądowej od apelacji wydanego przez sąd drugiej instancji, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Rzecznik wskazał, iż z uwagi na to, że owa namiastka środka odwoławczego, jakim jest instytucja przewidziana przez art. 380 kpc, nie stwarza wystarczających gwarancji proceduralnych, nie może być traktowana jako realizacja prawa do zaskarżenia orzeczenia, gwarantowana przez art. 78 oraz 176 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

W ocenie Rzecznika w niniejszej sprawie mamy do czynienia z pominięciem ustawodawczym, które polega na zbyt wąskim określeniu zakresu zastosowania normy prawnej. Z pominięciem ustawodawczym mamy do czynienia wtedy, gdy ustawodawca co prawda unormował jakąś dziedzinę stosunków społecznych, ale dokonał tego w sposób niepełny, regulując ją tylko fragmentarycznie; pominął pewien element regulacji, który powinien być „integralną, funkcjonalną częścią jakiejś normy”. Trybunał może wówczas ocenić zgodność ustawy z Konstytucją również pod kątem braku unormowań, gdy luki te budzą wątpliwości z punktu widzenia zgodności z Konstytucją. Zarzut niekonstytucyjności może więc dotyczyć zarówno tego, co ustawodawca w danym akcie unormował, jak i tego, co w akcie tym pominął, choć postępując zgodnie z Konstytucją powinien był unormować. Pominięcia prawodawcze są związane na ogół z brakiem zapewnienia właściwej realizacji konkretnych praw lub wolności przysługujących podmiotom danej kategorii. Niekiedy dotyczą także braków pewnych elementów w ramach określonego rodzaju procedur, które powodują pozbawienie możliwości realizacji praw określonej kategorii podmiotów.

Na nieracjonalny i zbyt wąski zakres normowania art. 394² § 1¹ kpc wskazuje okoliczność, że przepis ten przewiduje możliwość wniesienia zażalenia od rozstrzygnięcia dotyczącego kwestii prawa pomocy, której tłem również jest brak możliwości pokrycia wydatków związanych z procesem sądowym.

Kolejną niekonsekwencją ustawodawcy jest także to, że zaskarżony przepis stoi w sprzeczności z deklarowanym w projekcie kierunkiem zmian. W ustawie nowelizacyjnej z 4 lipca 2019 r. ustawodawca dążył do rozszerzenia możliwości zwolnienia od kosztów sądowych: w art. 112 u.k.s.c. przewidziano nową przesłankę takiego zwolnienia – jest to ewentualny przyszły uszczerbek dla utrzymania koniecznego siebie i rodziny. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu nowelizacji, „w toku konsultacji

społecznych wskazano, że obecne wymagania do zwolnienia od kosztów sądowych są zbyt ostre: bada się tylko, czy w danej, istniejącej w określonym momencie sytuacji uiszczenie kosztu doprowadzi do uszczerbku utrzymania, nie bierze się natomiast pod uwagę dalszych konsekwencji tego wydatku dla materialnego bytu strony: że może zostać pozbawiona możliwości wywiązania się z kolejnych zobowiązań itd. Przy dzisiejszym poziomie zamożności polskiego społeczeństwa takie szersze spojrzenie na sytuację materialną strony wydaje się uzasadnione ze względów społecznych; spora część polskich gospodarstw domowych nie dysponuje zabezpieczeniem w postaci oszczędności. Wobec tego należy poszerzyć podstawy zwolnienia od kosztów sądowych o sytuację, w której istnieje groźba narażenia zwalnianego na uszczerbek koniecznego utrzymania (...)"

Jednak tą samą ustawą nowelizacyjną ustawodawca pozbawił strony możliwości kwestionowania odmowy zwolnienia od kosztów, jeśli rozstrzyga o tym sąd drugiej instancji. Wszystkie te okoliczności wskazują zatem na to, że ustawodawca – dla zachowania spójności regulacji oraz zapewnienia stronom realizacji prawa do sądu – powinien był wprowadzić zaskarżalność postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego wniosek o zwolnienie od opłaty od apelacji.

Z powyższych względów Rzecznik wniósł o stwierdzenie, że art. 394² § 1¹ ustawy - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od opłaty sądowej od apelacji wydanego przez sąd drugiej instancji, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

V.511.612.2021 z 15 listopada 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej zbadania zgodności z Konstytucją przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętym w sprawie skargi konstytucyjnej Pana S. B. (sygn. akt SK 53/21) i przedstawił następujące stanowisko: art. 22 ust 1e pkt 3 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2014 r., w zakresie, w jakim w przypadku objęcia udziałów (akcji) w spółce albo wkładów w spółdzielni w zamian za wkład niepieniężny w innej postaci niż przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część zawęża prawo ustalenia kosztu uzyskania przychodu, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt 9, w wysokości faktycznie poniesionych, niezaliczonych do kosztów uzyskania przychodów, wydatków na nabycie innych niż wymienione w pkt 1 i 2 składników majątku – jeżeli przedmiotem wkładu są te inne składniki – wyłącznie do wydatków na nabycie składników

już istniejących i w ten sposób pozbawia podatnika prawa do ustalenia kosztu uzyskania przychodu w wysokości wydatków na nabycie składników majątku, które powstają jednocześnie z ich nabyciem jest niezgodny z: - art. 32 ust. 1 w zw. z art. 84 i art. 217 oraz w zw. z art. 64 ust. 2 Konstytucji; - art. 2 i art. 31 ust. 3 w zw. z art. 84 i art. 217 oraz w zw. z art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji.

Rzecznik dostrzega w przepisie (art. 22 ust. 1e pkt 3 ustawy o PIT w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2014 r.) stanowiącym podstawę wydania ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie Skarżącego niezgodność z konstytucyjną zasadą równości, z zasadą szczególnej określoności regulacji daninowych, a także z zasadą proporcjonalności, co ostatecznie doprowadziło do naruszenia zagwarantowanego konstytucyjnie prawa własności Skarżącego.

W ocenie Rzecznika, w okolicznościach niniejszej sprawy nie zaistniały przeszkody formalne do wydania merytorycznego rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny (pomimo tego, że mamy do czynienia z przepisem już nieobowiązującym), a zakwestionowana przez Skarżącego regulacja powinna zostać uznana za niekonstytucyjną.

RPO wskazał, iż zaskarżona norma, stanowiąc rzeczywiste i istotne ograniczenie prawa podatnika do ustalenia kosztu uzyskania przychodów, prowadzi do naruszenia konstytucyjnej zasady proporcjonalności. Norma zawarta w art. 22 ust. 1e pkt 3 ustawy o PIT w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2014 r. nie znajduje oparcia w żadnych konstytucyjnie chronionych wartościach. Wywiera bowiem skutek sprzeczny z podstawową zasadą konstrukcyjną podatków dochodowych, jaką jest opodatkowanie dochodu (a nie przychodu). Taki stan prowadzi do nadmiernego fiskalizmu, istotnie przy tym naruszając proporcję pomiędzy obowiązkiem nałożonym na podatnika (konieczność wykazania przychodu z kapitałów pieniężnych), a ciężarem nałożonym na podatnika (brak możliwości rozpoznania kosztów podatkowych).

Nałożenie nadmiernego ciężaru podatkowego na Skarżącego, a także na innych podatników, których sprawy zostały niekorzystnie rozstrzygnięte, bez możliwości rozpoznania kosztów z tytułu wydatków poniesionych na nabycie wierzytelności własnej narusza zaś dopuszczalne granice ograniczenia prawa własności (art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji).

II.519.1451.2021 z 15 listopada 2021 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej zbadania zgodności z Konstytucją przepisu ustawy - Ordynacja podatkowa.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w przedmiotowym postępowaniu i wniósł o stwierdzenie, że: art. 70 § 6 pkt 1 ustawy - Ordynacja podatkowa (dalej: o.p.) w brzmieniu nadanym art. 1 pkt 1 ustawy o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa, ustawy - Kodeks karny skarbowy oraz ustawy - Prawo celne, o treści: „bieg terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu, z dniem wszczęcia postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, o którym podatnik został zawiadomiony, jeżeli podejrzenie popełnienia przestępstwa lub wykroczenia wiąże się z niewykonaniem tego zobowiązania”, w zakresie w jakim wywołuje skutek w postaci zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w związku z wszczęciem postępowania karnego lub postępowania o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe również w sytuacji, gdy wszczęcie postępowania przygotowawczego nastąpiło wobec braku uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego - jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 2 Konstytucji.

Rzecznik przypomniał, iż z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wynika, że na gruncie art. 64 ust. 2 Konstytucji istnieją dwa aspekty konstytucyjnej ochrony praw majątkowych z punktu widzenia podmiotowego. Po pierwsze, ochroną taką objęty jest każdy, komu przysługuje prawo majątkowe, bez względu na cechy osobowe czy inne szczególne przymioty. Po drugie, ochrona praw podmiotowych ma być równa dla każdego z tych podmiotów. Oznaczać to musi tyle, że ustawodawca, tworząc określone prawa majątkowe i mając szeroką swobodę w kreowaniu ich treści, zobowiązany jest szanować zasady wskazane w art. 64 Konstytucji.

Przy analizie opisanego wyżej ograniczenia ochrony praw majątkowych nie wolno tracić z pola widzenia zasady ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa leżącej u podstaw art. 2 Konstytucji. Podatnik, który nie popełnił ani wykroczenia, ani przestępstwa skarbowego powinien móc liczyć na różne traktowanie ze strony organów państwa niż podatnik, który dopuścił się przynajmniej jednego z takich czynów zabronionych w związku ze zobowiązaniem podatkowym, którego biegu przedawnienia dotyczy art. 70 § 6 pkt 1 o.p. Nieuwzględnienie owego zróżnicowania godzić będzie w konstytucyjną zasadę równości.

W opinii RPO zaskarżony przepis art. 70 § 6 pkt 1 o.p. wykorzystywany jest przez państwo w stosunku do jednostki w sposób instrumentalny. Nie pozwala on na przedawnienie się zobowiązania podatkowego nawet wówczas, gdy podatnik faktycznie nie popełnił przestępstwa skarbowego ani wykroczenia skarbowego w związku z tym zobowiązaniem. Tym samym instytucja przedawnienia zobowiązań podatkowych określona w art. 70 o.p.

staje się normą pustą, pozbawioną *de lege lata* swojej rzeczywistej funkcji. Wskutek zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego nie ulega ono wygaśnięciu z upływem 5-letniego terminu przedawnienia liczonego od końca roku kalendarzowego, w którym powstał obowiązek podatkowy, lecz istnieje nadal i może być egzekwowane przez wierzyciela podatkowego.

Dodatkowo w sytuacji, gdy postępowanie karne, które było przyczyną zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego zostaje zawieszona, powstaje swoista pętla niekończących się postępowań: zarówno karnoskarbowego, jak i administracyjnego. Może to narażać na szwank interesy majątkowe podatnika i jego plany gospodarcze. Podatnik w obecnym stanie prawnym nie ma zatem narzędzi do kształtowania swojej sytuacji prawnej w zakresie konsekwencji normatywnych z art. 70 § 6 pkt 1 o.p. Stan taki jest nie do pogodzenia z zasadą ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, wywodzącą się z art. 2 Konstytucji.

II.511.810.2021 z 10 grudnia 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej zbadania zgodności z Konstytucją przepisu ustawy o Policji.

Obrońca skarżącego wniósł skargę konstytucyjną w przedmiocie niezgodności art. 19 ust. 20 ustawy o Policji w zakresie w jakim przepis ten nie przyznaje osobie, wobec której stosowana była kontrola operacyjna, prawa wniesienia zażalenia na postanowienie sądu w przedmiocie stosowania tej kontroli z art. 45 ust. 1, art. 77 i art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1, art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji, a także z art. 78 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny wszczął postępowanie w tej sprawie.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w przedmiotowym postępowaniu i wniósł o stwierdzenie, że art. 19 ust. 20 ustawy o Policji - w zakresie, w jakim przepis ten nie przyznaje osobie, wobec której stosowana była kontrola operacyjna, prawa wniesienia zażalenia na postanowienie sądu w przedmiocie stosowania tej kontroli jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

W przekonaniu RPO, po zakończonej kontroli operacyjnej, obywatel powinien mieć prawo do złożenia zażalenia na decyzje sądu w zakresie przeprowadzonych względem niego czynności operacyjnych. Z tym uprawnieniem wiąże się konieczność każdorazowego poinformowania obywatela o przeprowadzonych wobec niego czynnościach operacyjnych (po ich zakończeniu). Zgodnie bowiem z obecnie obowiązującym stanem prawnym, obywatel nie jest informowany o zarządzanej wobec niego kontroli operacyjnej. Zdaniem Rzecznika, brak zapewnienia jednostce wyżej wskazanego uprawnienia jest niezgodny z konstytucyjnymi standardami, w

szczegółności z prawem do zaskarżalności i zasadą dwuinstancyjności postępowania.

Rzecznik podzielił stanowisko wyrażone w skardze konstytucyjnej powołując się m.in. na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Konstytucyjnego, który zrekapitulował w wyroku z 30 lipca 2014 r. (K 23/11, OTK-A 2014, Nr 7, poz. 80) konieczne elementy ustawowej regulacji czynności operacyjno-rozpoznawczych zmierzających do inwigilacji jednostki, w tym standard konstytucyjny w zakresie unormowania procedury informowania jednostek o niejawnym pozyskaniu informacji na ich temat, w rozsądnym czasie po zakończeniu działań operacyjnych i zapewnienie na wniosek zainteresowanego poddania sądowej ocenie legalności zastosowania tych czynności. W ocenie Rzecznika niejawne pozyskiwanie przez organy władzy publicznej informacji o jednostce wymaga zachowania daleko idących gwarancji proceduralnych.

IV.511.601.2021 z 15 grudnia 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej braku możliwości zaskarżenia odmowy zwolnienia od opłaty od apelacji.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w przedmiotowym postępowaniu i wniósł o stwierdzenie, że: art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od opłaty sądowej od apelacji wydanego przez sąd drugiej instancji, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz w związku z art. 45 ust. 1, a także w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Uzasadnienie stanowiska Rzecznik przedstawi w terminie późniejszym.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

4. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytań prawnych:

VII.510.109.2021 z 3 grudnia 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego odnośnie kwestii ograniczenia udziału ławników w rozpoznawaniu spraw sądowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o stwierdzenie, że art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi

sytuacji kryzysowych w brzmieniu nadanym na mocy art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 28 maja 2021 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (dalej jako: ustawa) w zakresie, w jakim ogranicza w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich prawo do rozpoznania spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w składzie z udziałem ławników, jest niezgodny z art. 2, art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 31 ust. 3 oraz art. 182 Konstytucji.

W ocenie Rzecznika w przedmiotowej sprawie na skutek wprowadzonych ustawą z dnia 28 maja 2021 r. zmian prawnych mamy do czynienia z naruszeniem norm konstytucyjnych. Wprowadzone przez ustawodawcę zmiany pozbawiają społeczeństwo istotnych gwarancji proceduralnych, przede wszystkim w zakresie dotyczącym udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, uniemożliwiają ławnikom wykonywanie funkcji, do której zostali powołani, a przy tym nie można ich usprawiedliwić stanem zagrożenia epidemicznego panującym w kraju.

Dodatkowo RPO wskazał, że zmiana ta nie została uzasadniona w sposób racjonalny. Konsekwencją tej zmiany ustawodawczej jest zaś stan niepewności prawnej, który stworzono w sądach powszechnych – sądy i sędziowie nie są pewni, w jakim składzie winni rozpoznawać sprawy, czy z zastosowaniem niekonstytucyjnych przepisów ustawy, narażając się na podnoszenie przez strony postępowań zarzutu nieważności postępowania; czy też powinni podjąć działania mające na celu zapewnienie poszanowania Konstytucji i prawa międzynarodowego w zakresie prawa do sądu.

W pozostałym zakresie w niniejszej sprawie Rzecznik wniósł o umorzenie postępowania, na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK, z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku.

II.566.5.2021 z 8 grudnia 2021 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Apelacyjnego odnośnie zbadania zgodności z Konstytucją przepisu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Apelacyjnego i wniósł o stwierdzenie, że: art. 8 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim do spraw wszczętych przed dniem jej wejścia w życie nakazuje stosować jej przepisy, co oznacza brak możliwości zastosowania wobec skazanego uchylonego tą ustawą art. 152 k.k.w. jest niezgodny z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 2 i art. 42 ust. 1 Konstytucji.

W odniesieniu do kwestii zgodności ustawy nowelizującej, w zakresie w jakim ma zastosowanie do spraw wszczętych przed jej wejściem w życie z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji, RPO wskazał, że art. 32 ust. 1 Konstytucji odnosi się zarówno do stosowania prawa, jak i jego stanowienia (prawo do równego traktowania przez władze publiczne, w tym przez władzę ustawodawczą). Pierwszy aspekt zagadnienia pozostaje poza zakresem niniejszej sprawy, istotny jest tu natomiast problem przestrzegania zasady równości przez ustawodawcę w aspekcie legislacyjnym. Wiąże się on z obowiązkiem tworzenia przez władzę publiczną takich regulacji prawnych, które czynią zadość nakazowi jednakowego traktowania podmiotów znajdujących się w sytuacjach podobnych, zaliczanych do tej samej kategorii. Nakaz ten, zdaniem Rzecznika, nie został spełniony w kontekście wprowadzenia do polskiego porządku prawnego art. 8 ustawy nowelizującej.

RPO stwierdził zatem, że przepis art. 4 § 1 k.k. znajduje zastosowanie do wszelkich norm karnych mających materialnoprawny charakter, niezależnie od tego, w jakiej konkretnej ustawie zostały one zawarte. Artykuł 4 § 1 k.k. powinien być stosowany w postępowaniu wykonawczym, jeśli dochodzi w nim do „orzekania o przestępstwie”, w szczególności co do rozmiarów i form orzeczonej wcześniej w wyroku odpowiedzialności karnej sprawcy i dotyczy to, między innymi, orzekania w kwestii zastępczej kary pozbawienia wolności, czy też zaostżenia rygorów wykonywania kary. W każdym z tych postępowań incydentalnych rozstrzygnięcia kształtują dalsze skutki prawnokarne skazania, w tym takie, które pogarszają sytuację skazanego. Tymczasem art. 8 ustawy nowelizującej wyłącza jego zastosowanie przewidując stosowanie ustawy surowszej wstecz. W konsekwencji przepis art. 152 § 1 k.k.w. jako wysławiający normę o charakterze materialnoprawnym objęty jest gwarancjami wynikającymi z treści art. 42 ust. 1 Konstytucji, a zastosowanie ustawy surowszej wstecz w tym wypadku wiąże się z jego naruszeniem.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie pytań prawnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

V.7224.184.2020 z 30 września 2020 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego dotyczącego wykładni przepisu art. 36a ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim.

Umorzenie postępowania (postanowienie z 26 października 2021 r., sygn. akt P 11/20).

Wobec niespełnienia przesłanki przedmiotowej i funkcjonalnej, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że wydanie wyroku w niniejszej sprawie jest niedopuszczalne, co powoduje umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

VII. Wystąpienia legislacyjne

V.511.579.2021 z 13 października 2021 r. – wystąpienie do Marszałka Senatu RP w sprawie Polskiego Ładu.

Pakiet rozwiązań zawartych w „Polskim Ładzie” stanowi fundamentalną i rewolucyjną zmianę dla polskiego systemu podatkowego. Jest to bardzo obszerna, multiwątkowa nowelizacja (tysiące zmian), która w efekcie będzie oddziaływać na szerokie spektrum spraw wielu podatników. Z powyższych względów Rzecznik Praw Obywatelskich zaapelował, aby prace legislacyjne nad uchwaleniem „Polskiego Ładu” przebiegały w należyty sposób, umożliwiając pełną i rzetelną analizę wszystkich zgłaszanych uwag, a także zapewniały podatnikom wystarczający czas na zapoznanie się i przygotowanie się do wdrożenia nowej regulacji.

Tym samym, Rzecznik postuluje o przygotowanie gruntownej reformy prawa podatkowego oraz wydłużenie czasu prac nad zmianami w ramach „Polskiego Ładu”, tak aby najwcześniej weszły one w życie z dniem 1 stycznia 2023 r., a nie za niespełna 3 miesiące. Jednocześnie należy podkreślić, że tempo prac nad „Polskim Ładem” powinno być dostosowane zarówno do merytorycznej zawartości, jak i obszerności tej nowelizacji. Podatnicy muszą mieć zagwarantowany odpowiedni czas, aby dostosować się do tak rewolucyjnych zmian.

W obszarze podatków dochodowych największe kontrowersje, zdaniem RPO, wzbudzają zmiany dotyczące wyłączenia możliwości odliczenia składki zdrowotnej od podatku, zmiany podstawy jej wymiaru oraz zmiana wysokości składki zdrowotnej dla niektórych grup podatników.

Do Biura RPO napływają m.in. liczne skargi emerytów, którzy wskazują na niekorzystne zmiany związane z brakiem możliwości odliczenia składki zdrowotnej i pominięciem ich przy konstrukcji ulgi dla klasy średniej. Seniorzy traktują to jako swoistą „karę” wymierzoną w osoby, które były aktywne zawodowo dłużej i dzięki temu pobierają wyższe emerytury. Zdaniem Rzecznika należałoby rozważyć rozszerzenie kręgu adresatów tej ulgi.

„Polski Ład” wprowadza też nowe rozwiązanie polegające na umożliwieniu podmiotom powiązanim finansowo, ekonomicznie i organizacyjnie wspólnego rozliczenia dla potrzeb podatku VAT poprzez utworzenie grupy VAT. Dotychczas na gruncie VAT, podmioty powiązane rozliczane były oddzielnie. Ustawa przewiduje, że uprawnione podmioty mogą zawrzeć umowę o utworzeniu grupy VAT, na okres nie krótszy niż 3 lata. W ramach grupy VAT dostawa towarów i świadczenie usług na rzecz członków grupy nie będzie podlegała opodatkowaniu. Przedstawiciel grupy VAT będzie dokonywał zbiorczych rozliczeń w imieniu grupy i będzie

sporządzał zbiorczy plik JPK VAT dla całej grupy. Ponadto, podatnicy wchodzący w skład grupy będą solidarnie odpowiedzialni za jej zobowiązania z tytułu VAT. Generalnie możliwość tworzenia grup VAT oceniana jest jako uproszczenie dla podatników, które pozwoli ograniczyć m.in. obowiązki administracyjne oraz zachęci podatników do tworzenia podatkowych grup kapitałowych na gruncie podatku dochodowego. Niemniej jednak w doktrynie pojawiają się głosy, że grupa VAT może być traktowana jako klasyczny schemat podatkowy, który w praktyce będzie wykorzystywany przez podatników w celu zwiększenia zwrotów podatku VAT.

Nowa regulacja umożliwi także zawarcie dwustronnej umowy między inwestorem a organem podatkowym w sprawie skutków planowanej lub rozpoczętej inwestycji na terytorium RP (tzw. Interpretacja 590). Jest to nowatorskie rozwiązanie, gdyż dotychczas w prawie podatkowym nie było możliwości zawarcia umowy z organem dotyczącej skutków podatkowych inwestycji. Inwestor będzie mógł w każdym czasie wypowiedzieć porozumienie inwestycyjne. Prawo wypowiedzenia porozumienia ma też Minister Finansów, m.in., gdy stwierdzi jego nieprawidłowości, uwzględniając orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Sprawiedliwości UE lub Naczelnego Sądu Administracyjnego. Tzw. przesłanka orzecznicza pozwalająca organowi na wypowiedzenie porozumienia może wzbudzać niepewność u podatników, zwłaszcza, że wykluczono możliwość zaskarżenia czynności organu do sądu administracyjnego. Powstaje zatem pytanie, w jaki sposób będą rozstrzygane ewentualne spory.

Dla zwiększenia efektywności egzekucji administracyjnej należności pieniężnych funkcjonariusz, w toku kontroli celno-skarbowej, będzie miał prawo do tymczasowego zajęcia ruchomości zobowiązanego, jeśli ma on zaległości egzekwowane na podstawie tytułów wykonawczych, a kwota tych należności bez odsetek, kosztów upomnienia i kosztów egzekucyjnych przekracza 10 000 zł. Nie precyzuje się, jakie ruchomości będą wyłączone spod zajęcia. Nie przewidziano dla zobowiązanego środków obrony na etapie tymczasowego zajęcia. W opinii Rzecznika propozycja ta wydaje się zbyt uciążliwa dla podatnika prowadzącego działalność gospodarczą. Utrudni bowiem bieżące działanie firmy i możliwość zarobkowania. Zajęciu podlegają bowiem wszelkie ruchomości niezbędne do działalności, tj. towar, samochody, sprzęt biurowy, maszyny. Instytucja ta – z uwagi na okres zajęcia i niemożność jego zakwestionowania – budzi wątpliwości konstytucyjne, skoro prawa zobowiązanego nie zostają w pełni zagwarantowane.

IV.7000.366.2021 z 20 października 2021 r. – wystąpienie do Marszałka Senatu RP w sprawie ustawy o budowie zabezpieczenia granicy państwowej.

W związku z przekazaną Senatowi przez Marszałka Sejmu ustawą o budowie zabezpieczenia granicy państwowej, mając na uwadze to, że niektóre zawarte w tej ustawie rozwiązania budzą wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnych standardów ochrony praw jednostki oraz wykonując mandat określony art. 208 ust. 1 Konstytucji, Rzecznik Praw Obywatelskich przekazał uwagi do tej ustawy, w celu ich wykorzystania w toku prac legislacyjnych w Senacie.

Zgodnie z art. 1 ww. ustawy, ustawa ta określa zasady przygotowania i realizacji zabezpieczenia granicy państwowej, stanowiącej granicę zewnętrzną w rozumieniu art. 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen), przez fizyczne, techniczne lub elektroniczne jej zabezpieczenie, w tym przed nielegalnym przekroczeniem, zwane dalej „barierą”. Cel tej ustawy, jakim jest zapewnienie ochrony granicy państwowej, co do zasady nie budzi wątpliwości, natomiast wątpliwości budzi to, przy pomocy jakich środków ów cel ma zostać zrealizowany.

Analizując rozwiązania zawarte w ustawie przede wszystkim zwrócić trzeba uwagę na zawarte w niej szerokie określenie pojęcia „inwestycja”. Stosownie do art. 3 ust. 1 ustawy o budowie zabezpieczenia granicy państwowej inwestycja w zakresie budowy, zwana dalej „inwestycją”, polega na projektowaniu, wykonywaniu robót budowlanych, utrzymaniu, przebudowie, remoncie i rozbiórce, w tym obiektów budowlanych pozostających z nią w kolizji, w rozumieniu ustawy – Prawo budowlane.

W tym kontekście uwagę zwraca zwłaszcza art. 6 ust. 1 ustawy. Wynika z niego, że do tej inwestycji nie stosuje się przepisów prawa budowlanego, prawa wodnego, prawa ochrony środowiska, o udostępnianiu informacji o środowisku, prawa geodezyjnego i kartograficznego, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz środowiskowych, o transporcie kolejowym, o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych. Ponadto nie są wymagane: pozwolenie na budowę ani zgłoszenie; decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego; sporządzenie projektu budowlanego czy też uzyskanie innych decyzji, zezwoleń, opinii i uzgodnień lub dokonanie zgłoszeń.

Rzecznik wskazał, iż w istocie zawarte w art. 6 ust. 1 ustawy wyłączenie stosowania wszelkich przepisów odrębnych oznacza niestosowanie takich gwarancji konstytucyjnych, jak: prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy (art. 66 ust. 1 Konstytucji, pozostające z tym w ścisłym

związku prawo do ochrony życia i zdrowia (art. 38 i art. 68 ust. 1 Konstytucji), obowiązek władz publicznych ochrony środowiska (art. 74 ust. 2 Konstytucji), prawo do informacji o stanie środowiska i jego ochronie (art. 74 ust. 3 Konstytucji). Konsekwencją art. 6 ust. 1 ustawy jest też zanegowanie zadania władz publicznych, którym jest wspieranie obywateli na rzecz ochrony i poprawy środowiska (art. 74 ust. 4 Konstytucji).

Z punktu widzenia standardów ochrony praw człowieka wątpliwości budzi też art. 8 ust. 1 ustawy. Wojewoda może bowiem wprowadzić zakaz przebywania na określonym obszarze nie szerszym niż 200 m od linii granicy. Zakaz ten nie dotyczy właścicieli nieruchomości - jeżeli korzystają z nich „zgodnie z przeznaczeniem”. W szczególnie uzasadnionych przypadkach komendant oddziału SG może zezwolić na przebywanie na czas określony na tym obszarze.

Tym samym wojewoda może wyłączyć na tym obszarze powszechne korzystanie z wolności poruszania się po terytorium RP oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu (art. 52 ust. 1 Konstytucji). Jednocześnie nie doprecyzowano, na czym ma polegać możliwość korzystania z nieruchomości „zgodnie z jej przeznaczeniem”. Korzystanie z konstytucyjnej wolności poruszania się oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu zostaje zatem wyłączone z uwagi na potrzebę realizacji czynności objętych Prawem budowlanym.

VII.602.14.2014 z 8 listopada 2021 r. – wystąpienie do Marszałka Senatu RP w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy.

Sfera wszelkich ograniczeń praw wyborczych obywateli jest uznawana w demokratycznym państwie za niezwykle wrażliwą. W przekonaniu Rzecznika Praw Obywatelskich jednym ze szczególnie istotnych problemów z tego zakresu jest ograniczenie praw wyborczych osób ubezwłasnowolnionych. W obecnym stanie prawnym, zgodnie z art. 62 ust. 2 Konstytucji, osoby ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym są pozbawione prawa udziału w wyborach oraz prawa udziału w referendum. Konstytucja nie wskazuje jednocześnie materialnoprawnych przesłanek ubezwłasnowolnienia, pozostawiając tę kwestię do regulacji na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Kwestia pozbawiania praw wyborczych osób ubezwłasnowolnionych budzi poważne, w pełni uzasadnione wątpliwości m. in. w doktrynie prawa, czy też wśród organizacji społecznych. Należy podkreślić dodatkowo, że sytuacja ta dotyczy znaczącej grupy obywateli. Według szacunków w Polsce jest obecnie ponad 100 tysięcy osób ubezwłasnowolnionych i taka liczba osób pozbawiona jest praw wyborczych.

RPO przypomniał, iż Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z 2006 r. stanowi, że jej strony zobowiązują się „zapewnić osobom niepełnosprawnym możliwość pełnego i efektywnego uczestnictwa w życiu publicznym i politycznym, na równych zasadach z innymi obywatelami, bezpośrednio lub przez dowolnie wybranych przedstawicieli, włączając w to prawo i możliwość korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego”.

Podobne rekomendacje wypływają z raportów i opracowań Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Wyraźnie podkreślają konieczność wprowadzenia poważnych zmian w ustawodawstwach państw (w tym Polski) w celu dostosowania ich do wymogów Konwencji.

Biorąc powyższe pod uwagę, Rzecznik przyznał, że obowiązujące przepisy dotyczące ubezwłasnowolnienia w sferze zarówno czynnego, jak i biernego prawa wyborczego, są niezgodne z wymogami wynikającymi z aktów prawa międzynarodowego oraz prawa Unii Europejskiej. Dlatego też pozytywnie należy ocenić propozycję zmiany art. 10 § 2 pkt 3 Kodeksu wyborczego w odniesieniu do wyborów do Parlamentu Europejskiego - w zakresie przyznania czynnego prawa wyborczego osobom częściowo ubezwłasnowolnionym. Zdaniem RPO powinno to być punktem wyjścia do dalszych zmian w prawie w celu dostosowania go do międzynarodowych i unijnych standardów ochrony praw osób z niepełnosprawnością.

W dalszej perspektywie Rzecznik zarekomendował także przedstawienie, zgodnie z art. 235 ust. 1 Konstytucji RP, projektu zmiany art. 62 ust. 2 Konstytucji, która zakładałaby przyznanie czynnych praw wyborczych osób ubezwłasnowolnionych w wyborach: Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów oraz przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, a także prawa udziału w referendum.

VII.565.23.2021 z 22 listopada 2021 r. – wystąpienie do Marszałka Senatu RP w sprawie ustawy o zmianie ustawy o ochronie granicy państwowej i niektórych innych ustaw.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, iż ustawa o zmianie ustawy o ochronie granicy państwowej i niektórych innych ustaw wprowadza rozwiązania bezpośrednio ingerujące w podstawowe wolności konstytucyjne, takie jak wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu (art. 52 ust. 1 Konstytucji) czy też wolność wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji (art. 54 ust. 1 Konstytucji)

W ocenie Rzecznika art. 12a ust. 1 ustawy o ochronie granicy państwowej przez to, że nie określa maksymalnego terminu, w którym może być ustanowiony zakaz przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej, jest niezgodny z art. 52 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3

Konstytucji, gdyż pozostawia ministrowi wydającemu rozporządzenie całkowitą swobodę w określeniu aspektów czasowych ograniczenia konstytucyjnej wolności przemieszczania się.

Zasadnicze zastrzeżenia natury konstytucyjnej budzi także to, że zgodnie z art. 12a ust. 1 ustawy o ochronie granicy państwowej zakaz przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej może być wprowadzony „w przypadku konieczności zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego w strefie nadgranicznej w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia ludzi, lub mienia (...) uzasadnionym ryzykiem popełnienia innych czynów zabronionych”. Tworzy to konstrukcję prawną, zgodnie z którą sama okoliczność, że bliżej nieokreślone czyny zabronione są popełniane na obszarze objętym strefą nadgraniczną wraz z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, uzasadnia rozważenie przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych wprowadzenia ograniczenia w korzystaniu z wolności określonych w art. 52 ust. 1 Konstytucji. W opinii RPO art. 12a ust. 1 ustawy o ochronie granicy państwowej, w części zawierającej słowa „uzasadnionym ryzykiem popełnienia innych czynów zabronionych”, jest niezgodny z art. 52 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz w zw. z art. 2 Konstytucji przez to, że nie spełnia kryterium dostatecznej określoności regulacji prawnej.

Rzecznik zauważył, że określone w art. 12b ust. 2 kategorie osób wyłączonych z zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej w istocie stanowią powtórzenie kategorii wymienionych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 września 2021 r. w sprawie ograniczeń wolności i praw w związku z wprowadzeniem stanu wyjątkowego. Świadczy to o tym, że poza stanem nadzwyczajnym ustawodawca pragnie utrzymać w zakresie kontaktów międzyludzkich i społecznych regulacje właściwego dla tego stanu. Jednak, co jest szczególnie istotne z punktu widzenia praw określonych w art. 47 Konstytucji, zakaz przebywania nie będzie dotyczył osób, które będąc małżonkiem, wstępnym, zstępnym, lub rodzeństwem, sprawują opiekę albo udzielają pomocy w załatwianiu bieżących spraw życia codziennego osobie zamieszkującej na obszarze objętym zakazem. Oznacza to, że małżonkowie, wstępni, zstępni lub rodzeństwo, jeśli nie udzielają pomocy w załatwianiu bieżących spraw życia codziennego albo nie sprawują opieki nad osobą bliską, zostaną pozbawieni możliwości utrzymywania bezpośrednich relacji z najbliższymi członkami swojej rodziny.

Zakaz przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej w sposób bezpośredni ingeruje też w wolność zgromadzeń (art. 57 Konstytucji), skoro zgromadzenie zostanie ograniczone do osób uprawnionych do przebywania na tym obszarze. Omawiany zakaz

bezpośrednio też ogranicza wolność wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji (art. 54 ust. 1 Konstytucji), skoro wśród podmiotów wyłączonych z tego zakazu (art. 12b ust. 1 ustawy o ochronie granicy państwowej) nie zostali wymienieni dziennikarze.

Zdaniem Rzecznika, nieumieszczenie dziennikarzy w zawartym w art. 12b ust. 1 ustawy o ochronie granicy państwowej katalogu podmiotów, których nie dotyczy zakaz, o którym mowa w art. 12a ust. 1, w bezpośredni sposób prowadzi do pozbawienia obywateli prawa do rzetelnego informowania, prawa do jawności życia publicznego oraz prawa do kontroli i krytyki społecznej; prowadzi w konsekwencji wprost do pozbawienia społeczeństwa podstawowych narzędzi umożliwiających jego członkom wpływanie na bieg życia publicznego w kraju. RPO z całą mocą podkreślił, że konstytucyjna wolność pozyskiwania informacji nie może być reglamentowana, dodatkowo na podstawie przepisu, który pozostawia organowi całkowitą swobodę w ustaleniu, czy, kiedy, komu, na jakich warunkach i na jak długo przyznać przywilej korzystania z tej konstytucyjnej wolności.

Ponadto, Rzecznik wskazał, iż względ na zachowanie konstytucyjnych reguł sprawiedliwości proceduralnej wymaga obudowania art. 12b ust. 2 ustawy o ochronie granicy państwowej przepisami proceduralnymi, umożliwiającymi sądowi administracyjnemu rozpoznanie sprawy w bardzo krótkim terminie od odmówienia przez komendanta placówki Straży Granicznej zezwolenia na przebywanie na obszarze objętym zakazem, o którym mowa w art. 12a ust. 1. Należałoby w tym zakresie dla zachowania standardu konstytucyjnego rozważyć przyjęcie rozwiązania znanego już polskiemu prawu, a dotyczącego reguł proceduralnych rządzących postępowaniem sądowym w sprawach dotyczących wolności zgromadzeń publicznych.

WZF.7040.8.2021 z 24 listopada 2021 r. – wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw.

Według projektodawców celem nowelizacji byłoby podniesienie standardów funkcjonowania Służby Więziennej w zakresie przeciwdziałania przestępczej działalności osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Ma temu służyć nowo powołany Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej, uprawniony do kontroli operacyjnej (np. podsłuchy, obserwacja, uzyskiwanie danych telekomunikacyjnych) osób niebędących funkcjonariuszami lub pracownikami Służby Więziennej - w związku z wykonywaniem czynności służbowych SW.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich takie rozszerzenie kompetencji Służby Więziennej stwarza realne zagrożenie dla naruszeń praw i wolności -

przede wszystkim prawa do wolności i ochrony tajemnicy komunikowania się (art. 49 Konstytucji) osób niebędących funkcjonariuszami lub pracownikami SW.

Uprawnienie to należy ocenić jako niecelowe. Objęcie wskazanej kategorii osób kontrolą operacyjną realizowaną przez funkcjonariuszy SW nie wprowadza dostatecznych gwarancji praworządnego stosowania środków, które z istoty stanowią ingerencję w konstytucyjne prawa i wolności. Uzasadnienie projektu nie zawiera przekonującego wyjaśnienia zasadności wdrożenia tych uregulowań.

Rzecznik zauważył, że dla realizacji zadań Inspektora Wewnętrznego wobec osób niebędących funkcjonariuszami lub pracownikami SW wystarczające byłoby żądanie udzielenia w tym zakresie niezbędnej pomocy przez policję.

Z projektu wynika, że ochrona prywatności funkcjonariuszy poza służbą - poprzez powiązanie przestępstw popełnianych przez funkcjonariuszy i pracowników SW z wykonywaniem czynności służbowych - przemawia za wyłączeniem z zadań IWSW rozpoznawania, zapobiegania, wykrywania oraz uzyskiwania i utrwalania dowodów np. przestępstw związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie funkcjonariusza SW.

Skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinach funkcjonariuszy wymaga równie skutecznych środków. Uzyskane w ten sposób informacje mogą dać asumpt do wypracowania indywidualnych programów pomocowych skierowanych do funkcjonariuszy SW dopuszczających się zachowań przemocowych.

Wątpliwości RPO budzi także przyznanie funkcjonariuszom IWSW uprawnienia do „sprawdzenia prewencyjnego”, czyli: kontroli osobistej (w tym przymusowe zdjęcie odzieży i obuwia); obserwowania i rejestrowania, przy użyciu środków technicznych, obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku; żądania użyczenia rzeczy lub dokumentu.

XI.815.55.2020 z 29 listopada 2021 r. – wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

Przedstawiony projekt ustawy zawiera zmiany, które postulowali skarżący w kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich wnioskach. Przede wszystkim na uznanie zasługuje zmiana dotycząca zamieszczania udogodnień do publikacji zarejestrowanych wcześniej multimedialnych nadawanych na żywo. Zgodnie z motywem 27 wdrażanej ustawą dyrektywy, media zmienne w czasie nadawane na żywo, które są przechowywane w Internecie lub ponownie publikowane po transmisji na żywo, powinny bez zbędnej zwłoki od daty pierwszej transmisji lub ponownej publikacji zostać

zaopatrzone w niezbędne udogodnienia. Termin ten zasadniczo nie powinien przekraczać 14 dni roboczych od momentu zakończenia nadawania.

Niemniej przedstawione rozwiązania nadal wymagają uzupełnienia o kilka zasadniczych kwestii. Zgodnie z treścią motywu 46 wdrażanej dyrektywy, należy ustanowić mechanizm informacji zwrotnej umożliwiający każdej osobie poinformowanie zainteresowanych organów sektora publicznego o wszelkich przypadkach niezgodności przedmiotowych stron internetowych lub aplikacji mobilnych z wymogami dostępności, określonymi w dyrektywie, oraz zwrócić się o informacje, które nie są przedstawione w formacie dostępnym.

Odnosząc się do proponowanej zmiany w treści art. 10 ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych w zakresie wskazania języka, w jakim ma być sporządzana deklaracja dostępności, RPO zauważył, że takie sformułowanie może całkowicie wykluczyć osoby głuche porozumiewające się w polskim języku migowym. Istnieje ryzyko, że podmioty publiczne będą zamieszczać deklaracje i informacje o podmiocie wyłącznie w języku polskim, przez co osoby głuche i słabosłyszące porozumiewające się w polskim języku migowym zostaną całkowicie wykluczone z dostępu do informacji.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o analizę przedstawionych uwag oraz uwzględnienie propozycji w dalszych pracach.

XI.503.4.2016 z 13 grudnia 2021 r. – wystąpienie do Sekretarza Stanu w Kancelarii Prezydenta RP w sprawie założeń do projektu ustawy dotyczącej uregulowania kwestii asystencji osobistej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, iż w świetle Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, w celu realizacji prawa do niezależnego życia państwa-strony zobowiązane są do podjęcia skutecznych, odpowiednich działań, aby ułatwić pełne korzystanie z tego prawa oraz pełną integrację osób z niepełnosprawnościami i ich udział w społeczeństwie. Jednym z podstawowych w tym zakresie instrumentów jest dostępność usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością, o którym mowa w przepisie art. 19 lit b) Konwencji.

Pomimo tego, że Konwencja obowiązuje w Polsce od 2012 r. wciąż w niewystarczającym stopniu uznana została jej wiodąca rola w realizacji obowiązków władzy publicznej w zakresie kształtowania systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Już w 2018 r. Komitet ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami (dalej: Komitet ONZ) – po zapoznaniu się z informacjami na temat aktualnej sytuacji w Polsce, w ramach pierwszego

przeгляdu stanu wdrażania postanowień Konwencji – wyrażał zaniepokojenie, że usługi asystenta oparte są jedynie na działaniach projektowych i nie mają charakteru systemowego. W swoich Uwagach końcowych Komitet ONZ podkreślił potrzebę przyjęcia ram prawnych i przydzielenia odpowiednich środków finansowych na zapewnienie usług asystenckich, w ramach zindywidualizowanych i włączających mechanizmów wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Asystencja opiera się na indywidualnej ocenie potrzeb i okoliczności życiowych. Indywidualne dostosowanie usług nie może skutkować ograniczeniem przyznawanych środków lub wyższymi opłatami za oferowaną usługę. Podejmowana decyzja przez osobę z niepełnosprawnością powinna obejmować określenie usługi i decydowanie przez kogo, jak, kiedy, gdzie i w jaki sposób usługa ta jest świadczona, a także udzielanie wskazówek usługodawcom i kierowania nimi.

Mając na względzie ww. zalecenia, za istotny krok naprzód należy uznać przyjęcie Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021-2030. Jest to pierwszy dokument programujący działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami z uwzględnieniem konwencyjnego modelu praw człowieka. W ramach Strategii uznano, że asystencja osobista wymaga systemowego uregulowania na poziomie ustawowym oraz zapewnienia jej powszechności i stałości dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Część postulowanych aktualnie rozwiązań w zakresie systemowych usług asystenckich znalazła się już wśród sformułowanych przez RPO wniosków i rekomendacji. Za podstawę należy uznać zapewnienie usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością finansowanego ze środków publicznych. Asystent osobisty nie powinien być przy tym formą pomocy o charakterze socjalnym, ale elementem polityki wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami. Środki finansowe na pomoc osobistą muszą być przyznawane na podstawie określonych kryteriów i być indywidualnie kontrolowane przez osobę z niepełnosprawnością zgodnie z jej preferencjami. Ważne jest, aby korzystanie z jakiegokolwiek wsparcia było uznawane za część wydatków związanych z niepełnosprawnością, ponieważ takie usługi wspierające ułatwiają niezależne życie w społeczeństwie.

Rzecznik wskazał ponadto, że podczas projektowania, uchwalania i wdrażania przepisów prawa, polityk czy programów odnoszących się do nowego systemu wsparcia, organy i instytucje publiczne powinny ściśle konsultować się i aktywnie współpracować z różnymi grupami osób z niepełnosprawnościami poprzez reprezentujące je organizacje.

RPO zapewnił, że podziela w pełni przekonanie o konieczności wprowadzenia regulacji systemowych dotyczących usług asystenckich. Wyraził nadzieję, że prowadzone prace pozwolą na wypracowanie

rozwiązań ustawowych spójnych z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych. Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o analizę przedstawionych uwag i ich uwzględnienie w dalszych pracach.

VIII. Opinie i stanowiska

XI.543.13.2018 z 3 października 2021 r. - wystąpienie do Marszałka Senatu RPO w sprawie ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw.

W związku z przekazaniem do rozpatrzenia przez Senat uchwalonej przez Sejm RP na 37. posiedzeniu w dniu 17 września 2021 r. ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, Rzecznik Praw Obywatelskich powziął wątpliwości odnośnie do przepisów ww. ustawy, w szczególności co do zgodności jej przepisów z prawem Unii Europejskiej oraz Konwencją dotyczącą statusu uchodźców (dalej: Konwencja genewska). RPO podkreślił przy tym, że przepisy prawa międzynarodowego, w tym unijnego, są – w świetle art. 91 Konstytucji – nadrzędne względem ustaw. Jednocześnie zwrócił uwagę na istniejące od lat trudności w realizacji prawa cudzoziemców do ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową oraz przypomniał, iż prawo to, wśród innych wolności i praw osobistych, gwarantuje cudzoziemcom art. 56 ust. 2 Konstytucji.

Obowiązujące przepisy prawa nie pozostawiają wątpliwości, że każda osoba, która na granicy zgłosi chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową, powinna zostać – tymczasowo, na czas trwania postępowania w sprawie rozpatrzenia wniosku – wpuszczona na terytorium Polski, a funkcjonariusze właściwej miejscowo Placówki Straży Granicznej zobowiązani są przyjąć od niej odpowiedni wniosek.

Tymczasem Rzecznik z niepokojem stwierdza, że ani rekomendacje RPO poprzedniej kadencji, ani wydawane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka wyroki w sprawie gwarancji dostępu do procedur uchodźczych w Polsce, czy stanowisko Specjalnego Sprawozdawcy ONZ nie przyczyniły się, jak dotąd, do jakichkolwiek zmian w obowiązujących przepisach prawa, które zwiększałyby gwarancje skutecznego dostępu do procedur udzielania ochrony międzynarodowej. Procedowany obecnie w Senacie, uchwalony przez Sejm rządowy projekt zmiany ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw nie tylko nie zmienia tego stanu rzeczy, ale zawiera wręcz propozycje, które w przypadku wejścia w życie dodatkowo ograniczą dostęp do ochrony międzynarodowej w Polsce.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik przedstawił Marszałkowi szczegółowe uwagi odnośnie nowelizacji z prośbą o przekazanie ich członkiniom i członkom Wysokiej Izby oraz uwzględnienie ich w procesie legislacyjnym.

VII.564.94.2021 z 26 października 2021 r. – wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie projektu ustawy o ochronie wolności słowa w internetowych serwisach społecznościowych.

Projektodawca, jako cel ustawy, określa stworzenie warunków dla wspierania wolności wypowiedzi, zapewnienie prawa do prawdziwej informacji, poprawę stopnia ochrony wolności i praw człowieka w udostępnianych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej internetowych serwisach społecznościowych, posiadających co najmniej milion zarejestrowanych użytkowników oraz przestrzeganie przez internetowe serwisy społecznościowe wolności do wyrażania poglądów, pozyskiwania informacji, rozpowszechniania informacji, wyrażania przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych oraz wolności komunikowania się.

Analiza przepisów projektowanej ustawy prowadzi do wniosku, że sposobem urzeczywistnienia powyższych celów będzie przede wszystkim zwalczanie treści o charakterze bezprawnym, tj. treści naruszających dobra osobiste, dezinformację, treści o charakterze przestępnym, a także treści, które naruszają dobre obyczaje, w szczególności rozpowszechniają lub pochwalają przemoc, cierpienie lub poniżenie. Podstawowe znaczenie w walce z tego rodzaju treściami będzie miał nowy organ administracji publicznej, tj. Rada Wolności Mediów.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich definicja treści o charakterze bezprawnym jest niewystarczająca w zakresie, w jakim nie wskazuje, że treści bezprawne stanowią także te, które naruszają konstytucyjny zakaz dyskryminacji (por. art. 32 ust. 2 Konstytucji), w szczególności ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub wyznanie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Projekt nie przewiduje także wprowadzenia ustawowej definicji mowy nienawiści.

Rzecznik zauważył także, że zgodnie z projektowaną definicją serwisu społecznościowego zastosowaniem ustawy objęte zostaną nie tylko portale społecznościowe, takie jak Facebook czy Twitter, ale również portale informacyjne umożliwiające komentowanie publikowanych artykułów czy komunikatory internetowe. Warunkiem stosowania projektowanej ustawy do tych podmiotów będzie fakt posiadania przez nich co najmniej miliona zarejestrowanych w kraju użytkowników. Nie jest jednak jasne, w jaki sposób weryfikowany będzie ten fakt mając na uwadze m.in. coraz częstsze korzystanie przez użytkowników z usług VPN.

RPO za celowe uznaje wprowadzenie rozwiązań umożliwiających usuwanie czy blokowanie treści niezgodnych z prawem. W szczególności istotne jest wprowadzenie mechanizmów służących walce z internetową, istniejącą w sferze cyfrowej, mową nienawiści.

W projektowanej ustawie organem „stojącym na straży przestrzegania przez internetowe serwisy społecznościowe wolności do wyrażania poglądów, pozyskiwania informacji, rozpowszechniania informacji, wyrażania przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych oraz wolności komunikowania się” jest Rada Wolności Słowa. W ocenie Rzecznika ustawowe ukształtowanie składu osobowego Rady nie będzie – wbrew deklaracjom projektodawcy – sprzyjało wyłanianiu jej członków w drodze porozumienia między poszczególnymi ugrupowaniami reprezentowanymi w Sejmie RP. Członkowie Rady mają być bowiem co prawda powoływani na 6-letnią kadencję przez Sejm RP większością 3/4 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, niemniej w sytuacji nieuzyskania wymaganej większości w pierwszym głosowaniu wystarczającą będzie zwykła większość głosów posłów. W praktyce więc może się okazać, że jedynie aktualna w danej chwili większość parlamentarna będzie miała wpływ na cały skład osobowy Rady.

Mając na uwadze doniosłość spraw, którymi zajmować się ma Rada, w opinii RPO, zasadnym wydaje się także wprowadzenie zasady, zgodnie z którą posiedzenia Rady – odmiennie niż stanowi o tym art. 11 ust. 1 projektu ustawy – winny być jawne, chyba że jawnemu rozpoznaniu stałyby na przeszkodzie szczególne względy.

Rzecznik zwrócił uwagę, że w projekcie nie ma rozwiązań zachęcających do tworzenia kodeksów dobrych praktyk lub nakładających na usługodawców takie obowiązki. Tymczasem kodeksy takie, tworzone przez dostawców usług internetowych oraz organizacje pozarządowe, są jednym z najczęściej zalecanych środków walki z mową nienawiści. Dostawcy usług internetowych powinni też mieć możliwość usuwania nienawistnych wpisów z własnej inicjatywy lub z inicjatywy organizacji pozarządowych. Takich rozwiązań projekt jednak nie przewiduje.

W dalszej części RPO przedstawił szczegółowe uwagi do projektowanych zmian m.in. w zakresie: postępowania przed Radą, „ślepego pozwu”, zmian w Kodeksie wyborczym czy retencji danych.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik uznał, że projekt ustawy w sposób właściwy kształtuje cel i opracowane w nim niektóre rozwiązania są zasadne (takie jak np. koncepcja ślepego pozwu). Niestety, nie wszystkie rozwiązania przyczyniają się do realizacji zakładanego celu i wiążą się z nimi wątpliwości dotyczące poszanowania podstawowych praw obywateli. W opinii RPO konieczne jest dodatkowo rozważenie odłożenia prac nad projektem krajowej ustawy do czasu ukończenia prac na forum Unii Europejskiej.

XI.518.1.2019 z 2 listopada 2021 r. – wystąpienie do Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Rzecznik Praw Obywatelskich przede wszystkim pozytywnie ocenił zmianę tytułu ustawy w wyniku zastąpienia pojęcia „przemocy w rodzinie” „przemocą domową”. Zapewnia ona właściwe spojrzenie na podmiot, który powinien podlegać ochronie przed przemocą, tj. jednostkę jej doświadczającą, a nie rodzinę per se, w której przemoc występuje. Zarówno osobami doświadczającymi przemocy w związkach bliskich, jak i jej sprawcami są bowiem konkretne – indywidualne – osoby, a jej przyczyną nie są dysfunkcje rodziny jako podstawowej komórki społecznej – te mogą być jej rezultatem, a utrwalone stereotypy na temat panujących stosunków społecznych i roli, jaką pełnią w nich kobiety i mężczyźni, zwłaszcza w przypadku przemocy wobec kobiet.

Z satysfakcją należy przyjąć także, postulowane od lat przez Rzecznika Praw Obywatelskich, proponowane objęcie definicją przemocy domowej przemocy ekonomicznej, a także poszerzenie zakresu podmiotowego zastosowania u.p.p.r. przez objęcie nim – w przypadku osób stosujących przemoc – nie tylko „członka rodziny” w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy - Kodeks karny, ale także byłego partnera lub męża, z którym ofiara nie zamieszkuje lub nie prowadzi wspólnego gospodarstwa.

Pozytywnie należy ponadto ocenić umieszczenie w kręgu beneficjentów ochrony przed przemocą domową „osoby pełnoletniej lub małoletniego, którzy doznają przemocy domowej”, „małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej” oraz „osoby pełnoletniej lub małoletniego, co do których istnieje podejrzenie, że doznają przemocy domowej od osoby stosującej przemoc domową”.

W odniesieniu do rozwiązań instytucjonalnych RPO pozytywnie ocenił planowaną standaryzację podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, wprowadzenie obowiązkowych szkoleń dla członków zespołów interdyscyplinarnych oraz zwiększanie liczby przedstawicieli organizacji pozarządowych w Zespole Monitorującym do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej.

Jednocześnie Rzecznik zwrócił uwagę na określone systemowe niedostatki konsultowanego projektu ustawy nowelizującej, tym samym mechanizmu przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. W pierwszej kolejności chodzi o brak uwzględniania perspektywy płci w podejściu do przemocy domowej. Zdaniem RPO konieczne jest, by instytucje państwowe wypełniały swe zobowiązania w przedmiocie przeciwdziałania przemocy domowej i oferowały osobom jej doświadczającym kompleksową

pomoc uwzględniając, że w przypadku kobiet ta i inne formy przemocy ze względu na płeć są wyrazem nierówności płci. Wskazane jest zatem zastosowanie perspektywy płci w projektowanych zmianach w mechanizmie reakcji na przemoc w związkach bliskich oraz na wszelkie inne formy przemocy wobec kobiet również objęte Konwencją stambulską, które nadal oczekują na zaadresowanie w ustawodawstwie, co czyni ochronę kobiet przed przemocą ze względu na płeć niepełną.

Rzecznik podkreślił także, że na gruncie wielu przepisów międzynarodowych, w tym Konwencji CEDAW i Konwencji stambulskiej, obowiązki państwa w przedmiocie przeciwdziałania i zwalczania przemocy domowej obejmują także gromadzenie niezbędnych statystyk i prowadzenie badań na temat tego zjawiska. Ta ostatnia wymaga, aby państwa na potrzeby realizacji jej postanowień gromadziły i analizowały dane statystyczne dotyczące wszelkich form przemocy, jej przyczyn i skutków, a także regularnie poddawały swoje strategie ewaluacji. W opinii RPO rekomendowane byłoby wprowadzenie takich zmian do u.p.p.r., które zniwelują niedostatki funkcjonującego w Polsce systemu gromadzenia danych na temat przedmiotowego przestępstwa.

VII.613.27.2021 z 22 listopada 2021 r. – wystąpienie do Komendanta Głównego Policji w sprawie realizacji konstytucyjnej wolności zgromadzeń poprzez możliwość organizowania legalnych, pokojowych kontrmanifestacji i zgromadzeń spontanicznych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od obywateli, w których wyrażają oni obawy i zastrzeżenia dotyczące realizacji konstytucyjnej wolności zgromadzeń poprzez możliwość organizowania legalnych, pokojowych kontrmanifestacji i zgromadzeń spontanicznych.

W pierwszej kolejności Rzecznik podkreślił, że zarówno zgromadzenia spontaniczne, jak i kontrdemonstracje stanowią prawnie chronioną formę zgromadzeń publicznych, także na gruncie przepisów związanych z obowiązującym stanem epidemii. Z powyższych względów organy państwa mają obowiązek nie tylko powstrzymać się od nieuzasadnionej ingerencji w wolność zgromadzeń, ale także pozytywny obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim demonstrującym grupom jednocześnie.

Rzecznik zwrócił uwagę, że prawo do kontrdemonstracji obejmuje prawo do jednoczesnego, pokojowego manifestowania w zasięgu wzroku i słuchu ze zgromadzeniem pierwotnie zgłoszonym, także w ramach zgłoszonego miejsca lub trasy tego zgromadzenia. Całkowite uniemożliwienie organizacji lub przebiegu kontrdemonstracji jest nielegalne.

Co istotne, kontrdemonstracji nie można rozwiązać, jeśli jej charakter jest pokojowy. Ewentualność zagrożenia użycia przemocy lub agresji nie jest

wystarczająca dla podjęcia decyzji rozwiązania zgromadzenia.

Funkcjonariusze Policji powinni uwzględniać obowiązek ochrony praw obu demonstrujących grup i poszukiwania rozwiązań umożliwiających co do zasady odbycie obu demonstracji jednocześnie. W związku z tym należy z dużą ostrożnością stosować przepisy, takie jak art. 52 Kodeksu wykroczeń, czy przepisy o zatrzymaniu i czynnościach służbowych Policji. Powinny one być co do zasady stosowane jedynie w przypadku, w których zgromadzenie traci pokojowy charakter. Wylegitymowanie nie powinno być jedynym powodem zatrzymania.

Decyzja o rozwiązaniu zgromadzenia powinna mieć miejsce jedynie w ostateczności, kiedy innego rodzaju mniej restrykcyjne środki nie pozwalają osiągnąć celów, o których mowa w art. 28 ust. 1 ustawy - Prawo o zgromadzeniach. Działania Policji nie powinny przybierać formy wskazującej na faworyzowanie lub bezwarunkowe pierwszeństwo jednego ze zgromadzeń.

Rzecznik przedstawił powyższe uwagi Komendantowi Głównemu Policji, rekomendując jednocześnie przekazanie płynących z nich wniosków funkcjonariuszom Policji.

Komendant Główny Policji w piśmie z 30 grudnia 2021 r. wskazał, że zawarte w wystąpieniu Rzecznika zalecenie, aby przepisy art. 52 Kodeksu wykroczeń funkcjonariusze Policji stosowali jedynie w przypadku, w którym zgromadzenie traci pokojowy charakter, jest zbyt daleko idące. Na każdym etapie postępowania w sprawie o wykroczenie organ stosujący prawo (w tym przypadku funkcjonariusze Policji) ocenia w pierwszej kolejności, czy konkretny czyn w ogóle zawiera znamiona wykroczenia, następnie czy jest społecznie szkodliwy, w końcu czy osoba podlegająca ukaraniu ponosi winę za swój czyn. Komendant podkreślił, że funkcjonariusze Policji podejmując działania służbowe wobec uczestników zgromadzenia są obowiązani przede wszystkim do przestrzegania obowiązujących przepisów prawa. Zauważył także, że przepisy Prawa o zgromadzeniach nie posługują się pojęciem „kontrdemonstracji”, jest to bowiem pojęcie używane głównie przez przedstawicieli doktryny, ale również w orzeczeniach i zaleceniach. Przepisy Prawa o zgromadzeniach konsekwentnie posługują się stosowanym w tej ustawie pojęciem „zgromadzenie spontaniczne”. Wbrew bowiem stwierdzeniu zawartemu w piśmie Rzecznika to zgromadzenia spontaniczne, a nie kontrmanifestacje, stanowią prawnie chronioną formę zgromadzeń publicznych. Wzajemne relacje zgromadzenia spontanicznego oraz pozostałych zgromadzeń ustawodawca określił w art. 27 Prawa o zgromadzeniach. Przepis ten zawiera zakaz zakłócania przez uczestników zgromadzenia spontanicznego przebiegu zgromadzeń zgłaszanych w trybie zwykłym uproszczonym lub organizowanych cyklicznie. Zgodnie z

dyspozycją tego przepisu, zadaniem Policji jest w pierwszym rzędzie zapewnienie niezakłóconego przebiegu pozostałych zgromadzeń, a nie zapewnienie uczestnikom zgromadzenia spontanicznego dobrej widoczności i słyszalności ze zgromadzeniem pierwotnie zgłoszonym.

XI.518.1.2019 z 9 grudnia 2021 r. – wystąpienie do Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania w sprawie konieczności wdrożenia strategii przeciwdziałania przemocy wobec kobiet ze względu na płeć.

Od wielu lat Rzecznik Praw Obywatelskich włącza się w kampanię „16 dni akcji przeciw przemocy ze względu na płeć”. Podobnie jest i w tym roku. Nie ulega bowiem wątpliwości, że przemoc ze względu na płeć, której doświadczają kobiety, stanowi naruszenie podstawowych praw i wolności człowieka, będąc w szczególności jednym z najbardziej jaskrawych przejawów dyskryminacji ze względu na płeć.

Jednym z kluczowych warunków wykonania obowiązku skutecznej ochrony praw osób doświadczających przemocy jest opracowanie kompleksowej strategii przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć, odnoszącej się do wszystkich jej przejawów w sferze publicznej i prywatnej oraz uwzględniającej specyficzne uwarunkowania różnych grup kobiet.

Niestety, pomimo sygnalizowania przez RPO od lat tego niedostatku – występujących luk prawnych lub potrzebnych zmian legislacyjnych, a także braku kompleksowych działań programowych – zapewniana ochrona przed przemocą nie uwzględnia wielu form przemocy motywowanej płcią, doświadczanych przez kobiety tak w sferze prywatnej, jak i publicznej.

Rzecznik przypomniał, iż obowiązek pomocy osobom doświadczającym tej przemocy wynika z aktów prawa międzynarodowego ratyfikowanych przez Polskę, m.in. Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Przyjęcia instrumentów prawnych odpowiadających na wszelkie formy przemocy wobec kobiet ze względu na płeć wymagają także: Konwencja ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (tzw. konwencja stambulska).

Obowiązki należy wykonać, mając na względzie specyficzną sytuację różnych grup kobiet doświadczających przemocy ze względu na płeć: kobiet – migrantek, kobiet romskiego pochodzenia, kobiet starszych, kobiet nieheteronormatywnych, czy kobiet z niepełnosprawnościami.

Co istotne, kobiety z niepełnosprawnością są trzykrotnie bardziej narażone na przemoc (psychiczną, fizyczną, ekonomiczną) niż pełnosprawne. Mogą doświadczać także specyficznych form przemocy,

które niekiedy są trudne do rozpoznania, takich jak usuwanie lub niszczenie urządzeń służących do poruszania się, czy uniemożliwianie dostępu do zasobów związanych z niepełnosprawnością w społeczności lub wizyt w placówkach opieki zdrowotnej. Przemoc wobec kobiet z niepełnosprawnościami jest niedostrzegana, trudna do wykrycia oraz zbadana w niewielkim tylko stopniu.

RPO podkreślił, że właściwie zaprojektowane, holistyczne i spójne podejście do kwestii przemocy wobec kobiet ze względu na płeć, ukierunkowane na zmianę stereotypów i przekonań stojących za jej aktami, należy do najskuteczniejszych narzędzi prewencji tej niezwykle poważnej w skutkach i najbardziej rozpowszechnionej formy dyskryminacji wobec kobiet.

VII.510.125.2021 z 27 grudnia 2021 r. – wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił szczegółowe uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

W pierwszej kolejności Rzecznik zarekomendował dodanie do projektowanej treści art. 49 § 1 pusp sformułowania, które wskazywałoby na obowiązek gradacji kar nakładanych przez sąd w ramach sprawowania policji sesyjnej. Ma to miejsce na przykład w przypadku przepisu pozwalającego sądowi na wydalenie osoby biorącej udział w sprawie, które może mieć miejsce jedynie jeśli po uprzednim upomnieniu tej osoby oraz uprzedzeniu jej o skutkach prawnych jej nieobecności przy czynnościach sądowych, osoba nadal zachowuje się w sposób określony (zob. art. 48 § 1 i § 2 pusp). Podobnie na gruncie przepisu art. 49 pusp istnieje konieczność określenia, że nakłada kara jest proporcjonalna, co może mieć na przykład formę warunkowości nałożenia kary pozbawienia wolności opartą o wcześniejsze nałożenie innych kar w powiązaniu ze stwierdzeniem braku ich skuteczności. Rzecznik podkreślił przy tym, że kara pozbawienia wolności jest bardzo inwazyjna i powinna być nakładana jedynie w bardzo wyjątkowych okolicznościach, szczególnie jeśli ma to miejsce w ramach procedur, które nie przewidują pełni gwarancji właściwych postępowaniom o charakterze represyjnym.

W odniesieniu do projektowanej możliwości nakładania kar w ramach policji sesyjnej przez sąd na posiedzeniu bez udziału osoby, która dopuściła się naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych na piśmie (obecny art. 49 § 3 ustawy pusp w zw. z projektowanym brzmieniem art. 49 § 5 oraz § 6 tejże ustawy) wskazać należy, że projekt ustawy nie spełnia standardów prawa do obrony określonych w orzecznictwie ETPCz, w tym

przywołanego wyżej wyroku w sprawie Słomka p. Polsce, którego wykonanie na gruncie prawa polskiego zgodnie z deklaracją projektodawcy ma stanowić projekt ustawy. Umożliwienie jakiegokolwiek formy prawa do obrony w postaci prawa do przedstawienia stanowiska ustnie lub na piśmie jest z punktu widzenia orzecznictwa ETPCz konieczne przy nakładaniu kar w ramach policji sesyjnej, a prawo to nie powinno podlegać wyłączeniu.

Ponadto RPO wskazał, że w obecnym kształcie projekt stanowi jedynie punktowe wykonanie orzeczeń ETPCz wydanych przeciwko Polsce w odniesieniu do przepisów o policji sesyjnej. Projektodawca uwzględnił bowiem kwestię prawa do wysłuchania (w sposób zdaniem Rzecznika nieodpowiedni, co zasygnalizowano powyżej) jedynie w przypadku czynu zniewagi godzącej bezpośrednio w osobę sędziego lub członka składu sądu (projektowany art. 49 § 4 pusp) oraz zniewagi na piśmie (art. 49 § 3 pusp). Istnieje wątpliwość, czy odpowiednie gwarancje prawa do wysłuchania będą miały zastosowanie do postępowań w sprawie nakładania kar na podstawie art. 49 § 1 pusp.

Rzecznik zarekomendował też m.in. uzupełnienie przedstawionego projektu o przepis wskazujący na obowiązek sporządzenia uzasadnienia do każdego postanowienia o nałożeniu kary w ramach sprawowania policji sesyjnej oraz udostępnienia go osobie zainteresowanej wraz z informacją o przysługującym środku odwoławczym.

Zdaniem Rzecznika, należy postulować zmianę treści projektowanego art. 53c § 2a pusp, jak i obowiązującego art. 53c § 2 pusp, poprzez ograniczenie przyznanego w nich uprawnienia do żądania akt sądowych przez Ministra Sprawiedliwości jedynie do zakończonych postępowań sądowych oraz wskazanie, że żądanie to może dotyczyć jedynie spraw, które są bezpośrednim przedmiotem postępowania przed ETPCz lub innym organem międzynarodowym.

Biorąc pod uwagę wskazane powyżej uwagi, Rzecznik stoi na stanowisku, że przedłożony do uzgodnień projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych wymaga dokonania zmian z uwagi na możliwe naruszenie konstytucyjnych praw i wolności jednostek. Cel projektodawcy, jakim jest wykonanie wyroków ETPCz w odniesieniu do polskich przepisów o sprawowaniu policji sesyjnej, nie jest przy tym w pełni zrealizowany. W związku z tym RPO zwrócił się do Ministra z prośbą o uwzględnienie powyższego stanowiska w pracach nad projektem ustawy.

IX. Udział Rzecznika w postępowaniach przed sądami międzynarodowymi

V.510.175.2021 z 12 października 2021 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w sprawie dotyczącej kredytów frankowych i przedstawienie stanowiska w zakresie pytań prejudycjalnych skierowanych przez sąd krajowy do TSUE.

Na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich w związku z art. 7 oraz 60 § 1 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego Rzecznik zgłosił udział – na prawach przysługujących prokuratorowi w postępowaniach, połączonych do wspólnego rozpoznania pod sygn. akt I C 941/21, w zakresie zwrócenia się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniami prejudycjalnymi na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Rzecznik, w związku z treścią art. 97 § 2 Regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 25 września 2012 r. wniósł również do Sądu Okręgowego w S. prośbę o niezwłoczne poinformowanie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o przystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich do postępowania głównego jako nowej strony w toczącym się postępowaniu przed Sądem Okręgowym w S.

IX.517.1386.2020 z 25 października 2021 r. – przedstawienie opinii przyjaciela sądu w skardze skierowanej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącej sytuacji osoby transseksualnej przebywającej w jednostce penitencjarnej.

X. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

II.513.1.2016 z 16 maja 2019 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie długości terminu przedawnienia roszczeń o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 19 listopada 2021 r. zauważył, że przedstawione przez Rzecznika argumenty, mające przemawiać za wydłużeniem terminu określonego w art. 555 k.p.k., nie wydają się przekonujące. W szczególności nie znajduje racjonalnego uzasadnienia przyjęte założenie, że długość terminu przedawnienia jest tożsama z „intensywnością” ochrony prawa do wynagrodzenia szkody. Długość terminu przedawnienia jest związana z potencjalnymi utrudnieniami, z jakimi może się spotkać osoba uprawniona przy realizacji swojego prawa albo z innymi czynnikami wpływającymi na przedłużenie czasu niezbędnego do realizacji tych uprawnień. W postępowaniu cywilnym należy liczyć się np. z trudnościami z ustaleniem aktualnego adresu dłużnika, a czasem wręcz jego tożsamością, z podjętymi próbami ugody, z dokonywaniem przez dłużnika częściowych płatności na poczet roszczenia lub z koniecznością gromadzenia dowodów. W tym przypadku termin przedawnienia roszczenia powinien uwzględniać potrzebę podejmowania przez osobę uprawnioną szeregu działań przed złożeniem pozwu. Wydaje się, że żadne podobne czynniki nie występują w przypadku żądania opartego na art. 554 § 1 k.p.k. Jedynym praktycznie działaniem, jakie musi podjąć osoba uprawniona jest bowiem złożenie żądania. Termin określony w art. 555 k.p.k. jest więc wyłącznie terminem, w jakim osoba uprawniona powinna podjąć decyzję, czy chce występować z roszczeniem. Jest to zatem okres przeznaczony do podjęcia decyzji, nie zaś do wykonania jakichkolwiek działań, czy ustaleń. W związku z powyższym Sekretarz Stanu stwierdził, że aktualnie nie istnieją powody do ingerencji legislacyjnej w zakresie zmiany terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 555 k.p.k.

WZF.505.1.2019 z 14 czerwca 2019 r. - wystąpienie do Ministra Obrony Narodowej w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany pragmatyki dyscyplinarnej żołnierzy.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej w piśmie z 19 listopada 2021 r. zapewnił, że resort dokłada wszelkich starań, aby prawa i dobra osobiste każdego żołnierza były należycie chronione, w każdym przypadku. Zapewnia to system m.in. kursów i szkoleń organizowanych przez Wojskowe Centrum Kształcenia Obywatelskiego przy udziale wielu specjalistów z różnych dziedzin np. prawników, psychologów, czy też żołnierzy Żandarmerii Wojskowej. Ponadto, dowódcy jednostek wojskowych

w sytuacji, gdy nie mają pewności, jakie należy podjąć działania na przejawy naruszenia prawa, czy też dyscypliny wojskowej, są zobligowani do tego, aby zasięgnąć opinii bądź skonsultować się z przedstawicielami wojskowej służby prawnej, czy też wojskowymi organami ścigania, ażeby sytuacja, jaka miała miejsce w związku ze sprawą przedstawioną przez Rzecznika, więcej się nie powtórzyła. Niemniej jednak, wnioski poczynione po przeprowadzonej analizie materii wskazanej w wystąpieniu RPO w ocenie resortu obrony narodowej nie uzasadniają w sposób dostateczny potrzeby podjęcia prac mających na celu zmianę obowiązujących przepisów ustawy o dyscyplinie wojskowej.

VII.534.20.2018 z 9 października 2020 r. - wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie aktualnie obowiązującego wzoru dokumentów paszportowych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 27 grudnia 2021 r. wskazał, iż dewiza „Bóg, Honor, Ojczyzna” to hasło głęboko zakorzenione w polskiej tradycji narodowej, u podstaw której leżą wartości chrześcijańskie. Ma ono swoją genezę w poprzedzających je dewizach, które towarzyszyły Wojsku Polskiemu przez setki lat naszej historii. W tym kontekście należy wyrazić zdumienie tezami postawionymi w wystąpieniu RPO. Podważanie zasadności umieszczenia w polskim paszporcie tak ważnej dla historii Polski dewizy przez osobę pełniącą zaszczytny urząd Rzecznika Praw Obywatelskich jest niezrozumiałe. Należy podkreślić, że wzór paszportu jest wspólny dla wszystkich obywateli, zaś symbolika w nim zawarta nie stanowi o identyfikacji danej osoby z określonymi przekonaniem czy wierzeniami, a jedynie z przynależnością państwową związaną z posiadaniem obywatelstwa. Warto przy tym zauważyć, że dewiza używana w paszporcie jest elementem nowoczesnego i unikatowego zabezpieczenia SAFE I. Dlatego też usunięcie tego zabezpieczenia z polskich paszportów stanowiłoby poważne naruszenie bezpieczeństwa dokumentów tożsamości. W związku z powyższym, stanowisko Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji zawarte w odpowiedziach z dnia 3 czerwca 2019 r. oraz 20 sierpnia 2019 r. pozostaje aktualne.

IX.517.2715.2019 z 27 października 2020 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości oraz Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie skutecznej pomocy osobom opuszczającym zakłady karne.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 15 listopada 2021 r. poinformował, że dnia 13 grudnia 2018 r. Minister Sprawiedliwości działając jako Dysponent Funduszu Sprawiedliwości zatwierdził Program

Pomocy Postpenitencjarnej udzielanej przez organizacje pozarządowe z Funduszu Sprawiedliwości w roku 2019. Natomiast w dniu 11 września 2019 r. Dysponent Funduszu Sprawiedliwości przyjął Program Pomocy Postpenitencjarnej udzielanej przez organizacje pozarządowe z Funduszu Sprawiedliwości na lata 2020-2022. W obydwóch programach, m.in. dotacje, były i są przyznawane z przeznaczeniem na udzielanie pomocy osobom pozbawionym wolności zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz osobom im najbliższym, przez jednostki niezaliczane do sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, organizacje i instytucje. Programy te wspierają funkcjonowanie systemu readaptacji społecznej skazanych, umożliwiając ograniczanie zjawiska recydywy sensu largo – rozumianej jako powrotność do przestępstwa, a także w wymiarze penitencjarnym – powtórnego odbywania kary pozbawienia wolności. Powyższe działania mają na celu promowanie i wspieranie inicjatyw i przedsięwzięć służących skutecznej readaptacji skazanych oraz doprowadzenie do pełnej aktywizacji społecznej i zawodowej byłych osadzonych.

WZF.7043.113.2020 z 26 stycznia 2021 r. - wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie mobbingu w służbach mundurowych.

Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w piśmie z 17 listopada 2021 r. podkreślił, że podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie mobbingowi oraz innym zachowaniom godzącym w prawa i godność funkcjonariuszy służb specjalnych niewątpliwie powinno być traktowane jako jeden z priorytetów działalności szefów służb. Obowiązujący w tym zakresie stan prawny był przedmiotem analizy, w wyniku której należy stwierdzić, że obecne przepisy regulujące funkcjonowanie poszczególnych służb specjalnych, jak również wewnętrzne regulacje prawne ustanawiane przez szefów tych służb, w wystarczającym stopniu zabezpieczają prawa funkcjonariuszy służb specjalnych i pozwalają na efektywne wyjaśnianie przypadków zachowań stanowiących naruszenie prawa lub zasad obowiązujących w danej służbie, w tym wyczerpujących znamiona mobbingu. W odniesieniu do funkcjonowania służb specjalnych wydaje się zatem, że nie ma przesłanek przemawiających za pilną koniecznością podjęcia inicjatywy legislacyjnej w zakresie przedstawionym przez Rzecznika.

XI.503.4.2016 z 4 maja 2021 r. - wystąpienie do Minister Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie potrzeby przeprowadzenia w Polsce procesu

deinstytucjonalizacji systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami i osób starszych.

oraz

XI.503.4.2016 z 16 lipca 2021 r. - wystąpienie do Minister Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie projektu „Strategie rozwoju usług społecznych”.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 12 października 2021 r. wyjaśnił, iż proces deinstytucjonalizacji usług społecznych jest procesem wielopłaszczyznowym i długoletnim i powinien być wdrażany z zachowaniem podstawowego założenia, że ma on służyć poprawie dobrostanu osób i rodzin. Jego opracowanie i wdrożenie tj. wyznaczenie obszarów, kierunków i działań oraz sposobu realizacji wymaga zaangażowania wszystkich stron – administracji centralnej oraz samorządowej – z poziomu regionalnego, powiatowego i gminnego, jak również organizacji obywatelskich działających w obszarach objętych procesem deinstytucjonalizacji. Taki tryb pracy został przyjęty przy opracowywaniu dokumentu pn. „Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021–2035”. Uwzględniając treść opracowywanego dokumentu, jak również biorąc pod uwagę wymogi dla danego rodzaju dokumentu strategicznego (tj. polityki publicznej) oraz komplementarność z innymi już obowiązującymi i opracowywanymi dokumentami przygotowano w ramach MRiPS projekt Strategii rozwoju usług społecznych i poddano otwartym prekonsultacjom, w celu wypracowania jak najlepszych rozwiązań uwzględniających głos całego grona interesariuszy deinstytucjonalizacji. W aktualnym projekcie uwzględniono też uwagi i sugestie zgłoszone przez Rzecznika Praw Obywatelskich, a dotyczące m.in. języka włączającego i zachowującego perspektywę równości, okresu programowania jaki obejmuje Strategia oraz zapisów odnoszących się do finansowania działań.

WZF.7043.50.2021 z 18 maja 2021 r. - wystąpienie do Ministra Obrony Narodowej w sprawie przerywania postępowań kwalifikacyjnych do służby w Żandarmerii Wojskowej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej w piśmie z 8 października 2021 r. wyjaśnił, iż Minister Obrony Narodowej wydał rozporządzenie z dnia 31 sierpnia 2020 r. w sprawie prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego do Żandarmerii Wojskowej, co istotne, uwzględniając wytyczne do wydania aktu wykonawczego, zawarte we wskazanej delegacji in fine, tj. konieczność zapewnienia sprawnego przebiegu postępowania kwalifikacyjnego oraz wyłonienia osób posiadających predyspozycje i warunki do pełnienia służby albo pracy w ŻW. Zdaniem opiniujących § 3 rozporządzenia wskazuje etapy postępowania

kwalifikacyjnego, mieszcząc się w zakresie określenia trybu prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego. W tym samym obszarze delegacyjnym mieści się przewidziana w rozporządzeniu możliwość przerwania postępowania kwalifikacyjnego, która następuje tylko i wyłącznie w przypadku, gdy dalsze prowadzenie postępowania kwalifikacyjnego nie rokuje możliwości jego zakończenia stwierdzeniem, że kandydat posiada predyspozycje i spełnia warunki do służby albo pracy w ŻW.

IX.517.141.2021 z 21 czerwca 2021 r. - wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie zakazu pozostawiania skazanych samych w celach.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w piśmie z 22 listopada 2021 r. zapewnił, że zdarzenia w postaci samobójstwa osadzonych i ich okoliczności zawsze poddawane są przez kierownictwo Służby Więziennej dokładnej analizie, gdyż dotyczą najwyższej wartości, jaką jest ludzkie życie. Kierownictwo CZSW podczas odpraw służbowych wielokrotnie podnosiło kwestię potrzeby zwracania uwagi na ogół populacji osadzonych oraz eliminowania potencjalnie niebezpiecznych sytuacji (np. pozostawianie samotnie w celi), które mogą sprzyjać decyzji o targnięciu się na własne życie. W przypadku konieczności tymczasowego przemieszczenia osadzonego, by ten nie pozostawał sam w celi (np. na czas nieobecności innego współosadzonego), jednostki stosują różne strategie dostosowane do aktualnych możliwości architektonicznych, kadrowych i organizacyjnych. Podczas odpraw służbowych Dyrektor Generalny SW wielokrotnie zwracał także uwagę na konieczność prawidłowego rozmieszczania osadzonych.

KMP.570.8.2021 z 21 czerwca 2021 r. - wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów w sprawie potrzeby upowszechniania wiedzy na temat tzw. Reguł Mendezów, dotyczących prowadzenia przesłuchań osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy państwowych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 6 grudnia 2021 r. poinformował, że proponowane w *tzw. Zasadach Mendezów* zalecenia dotyczące osoby pozbawionej wolności (zatrzymanej) oraz osoby przesłuchiwanej (osoby podejrzanej i podejrzanego) są już uregulowane m.in. w ustawie - *Kodeks postępowania karnego* i ustawie - *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, a w odniesieniu do Policji również w zarządzeniu nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „*Zasad etyki zawodowej Policjanta*” oraz wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie *wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów*. Wdrożenie ww. zasad będzie możliwe w takim zakresie, w jakim nie

pozostają one w sprzeczności z powszechnie obowiązującymi przepisami. Rekomendowane zalecenia dotyczące m.in. psychologicznych aspektów przesłuchania osoby zatrzymanej oraz etyki są już uwzględnione w programach szkolenia funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej. Niemniej mając na uwadze znaczenie problematyki wynikającej z tzw. Zasad Mendeza, KGP oraz KGSG zadeklarowały, że omawiany dokument zostanie poddany szczegółowej analizie, w tym w celu ewentualnego uzupełnienia programów szkoleń.

V.7018.709.2021 z 24 czerwca 2021 r. - wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów w sprawie obowiązku kwarantanny granicznej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 28 października 2021 r. poinformował, że ze względu na trwający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stan epidemii COVID-19, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii weszło w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia, tj. 24 czerwca 2021 r. Zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, w uzasadnionych przypadkach akty normatywne mogą wchodzić w życie w terminie krótszym niż czternaście dni, a jeżeli ważny interes państwa wymaga natychmiastowego wejścia w życie aktu normatywnego i zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie, dniem wejścia w życie może być dzień ogłoszenia tego aktu w dzienniku urzędowym.

KMP.573.4.2021 z 19 lipca 2021 r. - wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów w sprawie problemów systemowych dotyczących zasad kierowania nieletnich do Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych oraz funkcjonowania tych ośrodków.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki w piśmie z 4 listopada 2021 r. wskazała, że z informacji przekazanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości wynika, iż naprzeciw postulatów dotyczących zmian legislacyjnych w obszarze wskazanym w piśmie Rzecznika wychodzi inicjatywa ustawodawcza Ministra Sprawiedliwości - projekt ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, włączony, decyzją Zespołu ds. Programowania Prac Rządu, do wykazu prac Rady Ministrów. Sekretarz Stanu przypomniała też, że rodziny zagrożone kryzysem są stale monitorowane przez pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów, pracowników medycznych i inne instytucje, w tym także - w razie potrzeby - Policję i kuratorów sądowych. Natomiast, minister właściwy do spraw

oświaty i wychowania monitoruje i koordynuje sprawowanie nadzoru pedagogicznego na terenie kraju, w szczególności działalność kuratorów oświaty w tym zakresie. Ponadto, ustala podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa, w tym zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego. Sekretarz Stanu poinformowała jednocześnie, że obecnie w resorcie edukacji i nauki trwają prace nad przygotowaniem nowych rozwiązań prawnych zapewniających szeroko rozumiane wsparcie rozwoju dzieci i młodzieży oraz podnoszenie jakości oddziaływań placówek systemu oświaty, w tym również w zakresie opieki nad zdrowiem psychicznym dzieci i młodzieży.

VII.610.10.2021 z 4 sierpnia 2021 r. - wystąpienie do Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej w sprawie potrzeby wprowadzenia elektronicznej formy wypełniania i publikacji sprawozdań finansowych komitetów wyborczych.

Minister Finansów w piśmie z 26 października 2021 r. poinformował, że mając na uwadze zarówno wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich, jak również opinię Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie ewentualnego zaktualizowania przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 września 2011 r. w sprawie sprawozdania finansowego komitetu wyborczego, Ministerstwo Finansów deklaruje podjęcie dalszych działań w przedmiotowej sprawie zgodnie z posiadaną właściwością.

KMP.572.1.2021 z 25 sierpnia 2021 r. - wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie dramatycznej sytuacji osób przebywających na granicy w okolicach Usnarza Górnego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 19 października 2021 r. wyjaśnił, iż cudzoziemcy, o których mowa w wystąpieniach Rzecznika przebywają na terytorium Republiki Białorusi, tym samym odpowiedzialność za udzielanie im pomocy spoczywa na władzach białoruskich. Rząd RP 22 sierpnia 2021 r. skierował do władz Białorusi notę dyplomatyczną, zawierającą propozycję natychmiastowego dostarczenia cudzoziemcom przebywającym na terytorium tego kraju pomocy rzeczowej. Strona białoruska nie zezwoliła na wjazd konwoju humanitarnego, co obecnie uniemożliwia udzielenie wsparcia ww. cudzoziemcom. Kwestie dotyczące udzielania ochrony międzynarodowej na terytorium naszego kraju reguluje ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Straż Graniczna nie może ingerować i prowadzić swoich działań na terytorium innego państwa. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie podziela opinii wyrażonej w wystąpieniu RPO, że ewentualny kontakt werbalny pomiędzy

osobami przebywającymi na terytorium Białorusi a funkcjonariuszami Straży Granicznej, samodzielnie konstytuuje relację jurysdykcji państwa polskiego nad tymi osobami w rozumieniu *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*. Podsekretarz Stanu wskazał też, że wszyscy cudzoziemcy poszukujący w naszym kraju ochrony międzynarodowej mają prawo do złożenia wniosku o jej udzielenie w przejściu granicznym podczas kontroli granicznej (również w sytuacji, gdy nie spełniają warunków wjazdu i pobytu na terytorium Polski).

IV.7007.50.2014 z 25 sierpnia 2021 r. - wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów w sprawie wymagań kwalifikacyjnych dla osób ubiegających się o uprawnienie do wykonywania gleboznawczej klasyfikacji gruntów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii w piśmie z 28 listopada 2021 r. poinformował, iż w maju br. resort rozpoczął wstępne prace koncepcyjne nad zmianą ustawy oraz zainicjował rozmowy i spotkania robocze z Głównym Geodetą Kraju oraz Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi w celu wypracowania wspólnej propozycji zmian w zakresie uregulowania wymogów kwalifikacyjnych dla osób wykonujących czynności klasyfikacyjne. Powyższe prace trwają i nie zostały na ten moment jeszcze zakończone. Po zakończeniu prac roboczych nad powyższymi rozwiązaniami, przygotowany zostanie projekt ustawy wraz z aktami wykonawczymi. Złożenie wniosku o wpis do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów przewiduje się do końca bieżącego roku kalendarzowego.

WZF.7043.122.2020 z 2 września 2021 r. - wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie nierównego traktowania w zakresie doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy Agencji Wywiadu.

Dyrektor Departamentu Bezpieczeństwa Narodowego w piśmie z 21 października 2021 r. stwierdził, że obowiązujące przepisy ustawowe dotyczące obszaru szkoleń w służbach specjalnych nie wymagają natychmiastowej zmiany. Ramowe warunki zawierania umów szkoleniowych są bowiem najczęściej określone w zarządzeniach szefów służb i zapewniają równe traktowanie wszystkich funkcjonariuszy danej służby. Na chwilę obecną zasygnalizowany problem nierównego traktowania w zatrudnieniu w obszarze polityki szkoleniowej w ramach danej służby specjalnej nie został zdiagnozowany. Jeżeli nawet zasygnalizowany problem faktycznie występowałby, to jego szybkie rozwiązanie nie wymagałoby podjęcia inicjatywy ustawodawczej.

KMP.570.3.2017 z 3 września 2021 r. - wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów w sprawie zapewnienia osobie zatrzymanej kontaktu z obrońcą od samego początku zatrzymania.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 25 października 2021 r. poinformował, iż w oparciu o dokonaną analizę przepisów dotyczących instytucji zatrzymania Minister Sprawiedliwości nie dostrzega aktualnie konieczności zmian legislacyjnych w tym zakresie. Obowiązujące przepisy Kodeksu postępowania karnego w sposób wystarczający regulują skutki i sposób procedowania w przypadku zastosowania instytucji określonej w przepisie art. 245 § 1 k.p.k., a także we właściwy sposób gwarantują prawa osób zatrzymanych. Przywołane przez Rzecznika drastyczne sytuacje miały miejsce wówczas, gdy funkcjonariusze Policji łamali te przepisy – nie zaś gdy się do nich stosowali. Oznacza to, że przyczyną tych sytuacji nie jest deficyt normatywny. Co bowiem oczywiste sam fakt, że przepisy są naruszane, nie może prowadzić automatycznie do wniosku, że należy je zmienić. W tym zakresie właściwe wydają się wszelkie działania prowadzące do wyeliminowania zachowań związanych z naruszaniem prawa, a zachowania opisywane w piśmie RPO zasługują na adekwatną represję karną. Podkreślenia także wymaga, że wskazane przypadki naruszeń prawa stały się przedmiotem postępowań karnych.

IV.7214.48.2019 z 6 września 2021 r. - wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie potrzeby uregulowania zasad wykonywania eksmisji z lokali mieszkalnych w trybie egzekucji administracyjnej.

Dyrektor Departamentu Bezpieczeństwa Narodowego w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w piśmie z 19 października 2021 r. niezależnie od faktu, że problem eksmisji „na bruk” w służbach specjalnych nie występował, podzielił zapatrywanie, że zagadnienie to wymaga działań o charakterze legislacyjnym. Mając na uwadze istotę problemu, polegającą na braku odpowiednich przesłanek zakazu wykonywania tytułów wykonawczych w postępowaniu egzekucyjnym w administracji, naturalne wydaje się, że zmiany legislacyjne objąć powinny przede wszystkim ustawę o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Dlatego też w tym zakresie należy opowiedzieć się za kontynuacją prac rozpoczętych przez Senat RP IX kadencji w postaci projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw.

IV.510.47.2021 z 14 września 2021 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie zmian w zakresie systemu doręczeń pism

procesowych zawodowym pełnomocnikom wprowadzonych ustawą o zwalczaniu COVID-19.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 4 października 2021 r. wskazała, iż w ocenie Ministra Sprawiedliwości regulacje zawarte w art. 15zszs9 ustawy anty-COVID nie naruszają gwarancji sprawiedliwości proceduralnej, składającej się na prawo do sądu, o którym mowa w art. 45 Konstytucji, a także w orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego zacytowanych w wystąpieniu. Przywołane przez Rzecznika wyroki TK koncentrują się na takim aspekcie unormowania zasad doręczenia pism sądowych, aby nie naruszały one prawa jednostki do wysłuchania i osobistego udziału w czynnościach procesowych. W tym kontekście podkreślenia wymaga okoliczność, że przepis art. 15zszs9 ustawy anty-COVID jest ograniczony podmiotowo do kręgu pełnomocników zawodowych, co oznacza, że do stron niereprezentowanych stosuje się przepisy o doręczeniach drogą tradycyjną. Ponadto, w wypadku konieczności osobistego stawiennictwa na rozprawie, np. w celu przesłuchania, również strona reprezentowana przez pełnomocnika otrzyma stosowne wezwanie. Dodatkowo trzeba zwrócić uwagę, że orzeczenia TK zapadały w innych realiach, tzn. takich, w których nieprawidłowe doręczenie pisma sądowego skutkowało brakiem powzięcia informacji o tym piśmie w ogóle. W obecnych okolicznościach natomiast – i zgodnie z obowiązującymi przepisami ustanowionymi w art. 15zszs1 cyt. ustawy – zasadą stało się rozpoznawanie spraw na posiedzeniu zdalnym, czyli w sposób odmiejscowiony. Oznacza to, że i strona, gdy występuje samodzielnie, i pełnomocnik, muszą uzyskać dostęp do takiego posiedzenia, co odbywa się poprzez wysłanie właściwych informacji drogą elektroniczną. Kolejną kwestią, która w tym kontekście się narzuca, jest fakt, że portal informacyjny stanowi per se źródło informacji o sprawie – publikowane są w nim nie tylko pisma adresowane do stron i ich pełnomocników, ale również orzeczenia i zarządzenia sądu lub przewodniczącego. Przy omówionym wyżej założeniu, że ustawa anty-COVID generuje po stronie profesjonalnych pełnomocników obowiązek posiadania konta na tymże portalu, nie ma zasadniczo możliwości, by nie powziął on jakichkolwiek informacji o treści pisma sądowego, a tym samym został pozbawiony udziału w czynnościach procesowych.

VII.7037.106.2021 z 14 września 2021 r. - wystąpienie do Ministra Edukacji i Nauki w sprawie braku nauczycieli w szkołach i wsparcia systemu oświaty po pandemii.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki w piśmie z 18 października 2021 r. poinformował, że w szkołach i placówkach systemu

oświaty co roku występuje naturalna fluktuacja kadr. Co więcej, z danych przekazanych przez szkoły i placówki oświatowe do systemu informacji oświatowej (SIO) wynika, że w szkołach i placówkach oświatowych nastąpił wzrost zatrudnienia. Sekretarz Stanu wskazał też, że dane za rok 2021, analogicznie do lat poprzednich, w systemie informacji oświatowej będą możliwe do uzyskania pod koniec października 2021 r. Jednocześnie przyznał, że zarówno Minister Edukacji i Nauki, jak i środowiska zainteresowane oświatą mają świadomość, że obecne przepisy prawa regulujące status zawodowy nauczycieli wymagają zmian systemowych odpowiadających wyzwaniom współczesnej edukacji. Mając na uwadze stanowisko związków zawodowych oraz samorządów Minister podjął decyzję o wznowieniu prac Zespołu do spraw statusu zawodowego pracowników oświaty. Zadaniem Zespołu jest wypracowanie rozwiązań systemowych w dziedzinie edukacji narodowej oraz zdefiniowanie długofalowej strategii polityki oświatowej w zakresie praw i obowiązków pracowników oświaty, w szczególności w zakresie finansowania oświaty, wynagradzania nauczycieli, awansu zawodowego, czasu i warunków pracy nauczycieli. Ponadto, Sekretarz Stanu przekazał szczegółowe informacje nt. podjętych działań służących bezpiecznemu powrotowi do szkół uczniów i nauczycieli po wakacjach w trakcie pandemii.

VII.510.147.2019 z 15 września 2021 r. - wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów dotyczące wykonania wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Xero Flor w Polsce sp. z o.o. przeciwko Polsce.

Minister - Członek Rady Ministrów w piśmie z 29 października 2021 r. poinformował, że Prezes Rady Ministrów jest zaniepokojony faktem, że organy międzynarodowe zarzucają nieprawidłowości w funkcjonowaniu władzy sądowniczej w Polsce. Z rosnącym zaniepokojeniem odnotowuje także rozbieżności w orzecznictwie zarówno sądów krajowych, jak i te powstałe między sądami krajowymi a instytucjami międzynarodowymi, które wzmagają niepewność co do prawa i prowadzą do zagrożenia bezpieczeństwa prawnego obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Premier, jako organ egzekutywy, nie podejmuje nawet prób działań, które wykraczają poza przyznane mu kompetencje, ani nie ingeruje w funkcjonowanie innych władz, w tym sądowniczej. Mianowanie sędziów jest, zgodnie z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji, specjalną prerogatywą Prezydenta RP. Minister podkreślił także, że brak jest podstaw merytorycznych do kontestowania argumentacji zawartej w postanowieniach Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 czerwca 2021 r., sygn. akt P 7/20, oraz z dnia 31 sierpnia 2021 r., sygn. akt K 3/21, oddalających wnioski RPO o wyłączenie ze składu orzekającego sędziów, wobec których znajdują zastosowanie tezy zawarte w

wyroku ETPC. Prezes Rady Ministrów zapoznał się z zawartą w tych postanowieniach argumentacją i uznając ich ostateczność, w pełni się do niej przychyła.

V.7016.81.2021 z 20 września 2021 r. - wystąpienie do Ministra Zdrowia w sprawie braku finansowania telefonu zaufania dla dzieci i młodzieży.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 27 października 2021 r. poinformował, iż trwają prace nad zapewnieniem ciągłości udzielanego wsparcia dla dzieci i młodzieży. W chwili obecnej dostępny jest telefon zaufania finansowany przez Ministerstwo Edukacji i Nauki (tel. 800-900-605), a także całodobowy dziecięcy telefon zaufania u Rzecznika Praw Dziecka (tel. 800-12-12-12). Oprócz powyższego dzieci i młodzież mają możliwość korzystania ze świadczeń psychologicznych, psychoterapeutycznych i środowiskowych bez skierowania (zarówno w ramach teleporady jak i w ramach wizyty w poradni). Dzięki wprowadzanej reformie systemu opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży w Polsce budowana jest obecnie sieć ośrodków środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży, nazywane I stopniem referencyjnym. Ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży I poziomu funkcjonują we wszystkich województwach. Najwięcej na terenie woj. mazowieckiego, małopolskiego, śląskiego, pomorskiego, lubelskiego. Najmniej w województwach o najmniejszej populacji: opolskim i świętokrzyskim. Ponadto, zakłada się, że wprowadzenie krajowych programów zapobiegania samobójstwom powoduje spadek ogólnego wskaźnika samobójstw, dlatego też na dalsze lata zaplanowano skoordynowane działania na rzecz zapobiegania zachowaniom samobójczym, m.in. rozwijanie odpowiedzialnej polityki informacyjnej na temat zachowań samobójczych oraz czynników ryzyka i czynników chroniących z nimi związanych, w tym monitorowanie mediów, stosowanie zaleceń specjalistów (np. suycydologów, specjalistów zdrowia publicznego) w opracowywaniu materiałów informacyjnych i innych przekazów o charakterze medialnym.

V.511.534.2021 z 24 września 2021 r. - wystąpienie do Ministra Finansów w sprawie ograniczonego dostępu RPO do akt stanowiących tajemnicę skarbową.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 3 października 2021 r. wskazał, iż zgodnie z ogólnymi zasadami wykładni przepisów prawa, przepis określający wyjątek od zasady zachowania w poufności informacji dotyczących jednostki i stanowiących tajemnicę skarbową, a tym samym pogarszający sytuację prawną indywidualnego podmiotu (ograniczający

prawo do nieujawniania dotyczących tego podmiotu informacji), powinien być interpretowany wąsko oraz z zachowaniem prymatu wykładni językowej. Takim przepisem jest właśnie art. 297 § 1 pkt 4 Ordynacji podatkowej. Powołany przepis nie upoważnia naczelników urzędów skarbowych i naczelników urzędów celno-skarbowych do udostępnienia Rzecznikowi Praw Obywatelskich akt, w tym akt zawierających informacje wymienione w art. 182 Ordynacji podatkowej, jeżeli nie ma to związku z jego udziałem w postępowaniu przed sądem administracyjnym. Próbę rozwiązania zgłoszonego przez RPO problemu podjęto w rządowym projekcie ustawy – Ordynacja podatkowa (dalej: „NOP”). Art. 106 § 1 pkt 5 NOP zakładał zapewnienie Rzecznikowi Praw Obywatelskich dostępu do akt zawierających informacje uzyskane od instytucji finansowych w celu realizacji jego zadań ustawowych. Ze względu na aktualność problemu istniejącego ograniczenia w dostępie RPO do tajemnicy skarbowej, przy okazji najbliższych prac nad nowelizacją Ordynacji podatkowej zostanie rozważone wprowadzenie zmiany legislacyjnej w art. 297 § 1 pkt 4 tej ustawy w kierunku zainicjowanym przez NOP.

II.519.207.2021 z 24 września 2021 r. - wystąpienie do Komendanta Głównego Policji w sprawie interwencji Policji przeprowadzonych wobec osób uczestniczących w protestach społecznych.

Komendant Główny Policji w piśmie z 13 listopada 2021 r. przypomniał, że wykonując ustawowo określone zadania, policjanci mają prawo, m. in. do zatrzymania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw, jak również zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego. Osobom zatrzymywanym na podstawie art. 246 Kodeksu postępowania karnego przysługuje zażalenie, w których mogą się domagać zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości tego zatrzymania. Uwzględnienie zażalenia przez Sąd oznacza, że przełożony policjanta, który dokonywał czynności zatrzymania powinien podjąć kroki zmierzające do wyjaśnienia, czy podczas czynności zatrzymania policjant nie naruszył dyscypliny służbowej w sposób określony w art. 132 ust. 1 i 2 ustawy o Policji. Dodatkowo, zgodnie z treścią art. 134i ust. 4 ustawy o Policji, jeżeli zachodzą wątpliwości co do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jego kwalifikacji prawnej albo tożsamości sprawcy, przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego przełożony dyscyplinarny zleca przeprowadzenie czynności wyjaśniających. W przypadkach, w których wyjdą na jaw okoliczności wskazujące na przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków służbowych, wypełniające znamiona przestępstwa z art. 231 Kodeksu karnego, właściwy przełożony powinien o

powyższym poinformować odpowiednie organy, tj. prokuraturę, na podstawie art. 304 Kodeksu postępowania karnego.

Część 2

Wybór spraw indywidualnych

ZESPÓŁ DO SPRAW WYKONYWANIA KAR

IX.517.1504.2021

Do Rzecznika zwrócił się Pan Kamil D., podnosząc zarzuty względem niewłaściwego postępowania administracji Aresztu Śledczego w O. w zakresie przeprowadzenia badań na obecność w organizmie substancji niedozwolonych. Z nadesłanych wyjaśnień wynika, że administracja więzienna powzięła informację, że Pan Kamil D. wraz z innym osadzonym zażyli środki odurzające. Skazany został poddany badaniom na obecność w jego organizmie substancji niedozwolonych. Badanie dało wynik pozytywny (syntetyczna marihuana). Wnioskodawca zakwestionował ten wynik, składając stosowne oświadczenie w protokole z przeprowadzonej czynności. Wskazał w nim, że nie zgadza się z wynikiem badania, bowiem przyjmowane przez niego leki mogły wpłynąć na wynik badania. Mimo, że takie oświadczenie obliżowało administrację jednostki penitencjarnej do wykonania badań weryfikacyjnych, to jednak tego nie uczyniono. Dyrektor Aresztu Śledczego, po otrzymaniu skargi Pana Kamila D. w przedmiotowym zakresie, przeprowadził postępowanie skargowe i uznał, że zarzuty skarżącego nie zasługują na uwzględnienie. Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O. o zbadanie sprawy i otrzymał wyjaśnienia, że nie dopatrzone się nieprawidłowości czy też uchybień w postępowaniu administracji Aresztu Śledczego w O. Rzecznik nie podzielił przedstawionego powyżej stanowiska. Bezsprzecznie uznać należy, że wnioskodawca skutecznie zakwestionował wynik badania nieinwazyjnego, co jednocześnie zobowiązywało administrację do przeprowadzenia badań weryfikacyjnych. W związku z ustaleniami poczynionymi w niniejszej sprawie, Rzecznik uznał za zasadną skargę Pana Kamila D. i zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O. o podjęcie działań zmierzających do wyeliminowania w przyszłości wskazanych nieprawidłowości w zakresie przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego pozbawionego wolności oraz poinformowanie Rzecznika o podjętych działaniach.

IX.517.988.2021

Rzecznik podjął do zbadania zarzut niemożliwienia osobie przebywającej w zakładzie karnym przyjęcia drugiej dawki szczepienia przeciw COVID-19 w wyznaczonym terminie. Jak wykazały poczynione ustalenia, Skarżący przyjął pierwszą dawkę szczepionki firmy Pfizer przed

osadzeniem w jednostce penitencjarnej, a termin podania drugiej dawki wyznaczono mu na dzień 10 czerwca 2021 r. W dniu 4 czerwca 2021 r. został osadzony w zakładzie karnym. Z wyjaśnień administracji więziennej wynika, że o fakcie przyjęcia pierwszej dawki szczepionki skarżący poinformował w dniu 21 czerwca 2021 r., złożył też wówczas oświadczenie o wyrażeniu zgody na podanie drugiej dawki szczepionki. W początkowej fazie realizacji szczepień przeciw COVID-19 szczepienia osób przebywających w jednostkach penitencjarnych były wykonywane zgodnie z Narodowym Programem Szczepień, na zasadach ogólnych, w punktach szczepień poza terenem jednostek penitencjarnych. Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 5 maja 2021 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie metody zapobiegania COVID-19 wprowadzono możliwość przeprowadzania szczepień osób pozbawionych wolności na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych. W praktyce szczepienia rozpoczęły się w jednostkach penitencjarnych w pierwszych dniach czerwca, po zapewnieniu wszystkich koniecznych rozwiązań technicznych i wpłynięciu zamówionych dostaw szczepionek. Jak wynika z zebranych w sprawie informacji, w zakładzie karnym, w którym przebywał skarżący, również utworzono punkt szczepień. Celem zapobieżenia marnowaniu szczepionek, były one sukcesywnie zamawiane w Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych. Ponieważ jedna fiolka zawiera sześć dawek szczepionki, była otwierana dopiero gdy zebrano taką liczbę chętnych do zaszczepienia. Z przekazanych Rzecznikowi informacji wynika, że Osadzony został zaszczepiony w pierwszym możliwym terminie, dnia 6 sierpnia 2021 r. Nastąpiło to zatem dopiero po upływie dwóch miesięcy od dnia wyznaczonego na przyjęcie drugiej dawki szczepionki i ponad półtora miesiąca od powzięcia przez więzienną służbę zdrowia informacji o potrzebie wykonania szczepienia drugą dawką. W przypadku Skarżącego podanie drugiej dawki zostało zrealizowane z przekroczeniem maksymalnego terminu zwłoki, przy czym w ocenie Rzecznika brak jest podstaw do przyjęcia, iż zwłoka ta była spowodowana uzasadnionymi przyczynami. Osoby pozbawione wolności pozostają pod opieką więziennej służby zdrowia, która jest obowiązana do zapewnienia im odpowiedniej opieki medycznej, na poziomie porównywalnym do tego, jaki Państwo zapewnia ogółowi ludności. Zdaniem Rzecznika, jeżeli więzienna służba zdrowia nie mogła zapewnić wykonania Skarżącemu szczepienia w wymaganym terminie na terenie zakładu karnego, w którym przebywał, to powinien on zostać dowieziony do punktu szczepień w innej jednostce penitencjarnej lub do powszechnego punktu szczepień. Mając na uwadze poczynione ustalenia Rzecznik uznał, że administracja więzienna nie zapewniła Skarżącemu właściwego dostępu do świadczeń zdrowotnych, co skutkowało naruszeniem przysługującego mu prawa do opieki medycznej. O

zajętym stanowisku Rzecznik powiadomił właściwego Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej. Zwrócił się jednocześnie do tego organu o powiadomienie, czy obecnie w służbie zdrowia podległych mu jednostek funkcjonują rozwiązania pozwalające na wykonanie szczepień osobom, które znalazły się w jednostce penitencjarnej po przyjęciu pierwszej dawki szczepionki, w terminach zgodnych z zalecanym schematem szczepień, oraz o podjęcie w razie potrzeby niezbędnych działań w celu zapobieżenia w przyszłości podobnym naruszeniom praw osób pozbawionych wolności.

IX.517.1046.2020

Do Rzecznika się Pan Witold K. przebywający w Areszcie Śledczym w P., który żalił się, że jest wobec niego stosowane leczenie, na które nie wyraził zgody, a personel służby zdrowia podaje mu leki wbrew jego woli, z użyciem przymusu bezpośredniego. W toku podjętego postępowania wyjaśniającego ustalono, że podczas pobytu w Areszcie Śledczym w P., Skarżący był objęty leczeniem psychiatrycznym, w tym farmakologicznym w związku ze stwierdzonym schorzeniem. Był leczony ambulatoryjnie, ponieważ nie zgodził się na proponowane leczenie w oddziale psychiatrycznym aresztu śledczego, zaś lekarz konsultujący nie widział potrzeby przyjęcia go do szpitala wbrew woli. Z dokonanych ustaleń wynika, że Pan Witold K. wielokrotnie składał oświadczenia, ustne i pisemne, o odmowie leczenia psychiatrycznego, w tym przyjmowania leków zleconych przez psychiatrę. W dniu 5 marca 2020 r. był konsultowany przez lekarza, który zlecił podawanie leku w zastrzyku, co dziesięć dni. Skarżący odmówił przyjęcia leku, toteż na zlecenie lekarza został mu on podany przy zastosowaniu przymusu bezpośredniego w postaci przytrzymania. Ponieważ w kolejnym terminie pacjent ponownie odmówił przyjęcia leku, lekarz zamieścił w dokumentacji medycznej zalecenie podawania mu w przyszłości tego leku - jeżeli w dalszym ciągu nie będzie wyrażał zgody na jego przyjęcie - z zastosowaniem przymusu bezpośredniego. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej, który na prośbę Rzecznika przeprowadził przy udziale Naczelnego Lekarza Okręgowego Inspektoratu postępowanie wyjaśniające w tej sprawie, nie dostrzegł nieprawidłowości w działaniach personelu medycznego. Rzecznik nie podzielił oceny zdarzeń przedstawionej przez Dyrektora Okręgowego, zwrócił się więc o zbadanie sprawy do Centralnego Zarządu Służby Więziennej, jednakże w udzielonej odpowiedzi powiadomiono o uznaniu działań podejmowanych przez służbę zdrowia Aresztu Śledczego w P. za prawidłowe. Z informacji przedstawionych Rzecznikowi przez organy więziennictwa wynika, że wdrożenie wobec Pana Witolda K. leczenia pod przymusem nastąpiło w oparciu o przepisy ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. W ocenie Rzecznika zapisy w dokumentacji medycznej oraz

informacje przedstawione przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej nie wskazywały, aby w przypadku skarżącego zostały spełnione przesłanki wymienione w art. 18 ust. 1 ustawy. Jako podstawę zastosowania przymusu bezpośredniego wskazywano jedynie odmowę przyjęcia zleconego leku. W opinii Rzecznika brak również podstaw do przyjęcia, iż zastosowanie przymusu mogło nastąpić na podstawie innego przepisu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. W szczególności nie można przyjąć, że zastosowanie przymusu mogło nastąpić na podstawie przepisu art. 34 tej ustawy. Przepis ten dopuszcza zastosowanie przymusu bezpośredniego, gdy jest to konieczne do dokonania niezbędnych czynności leczniczych. Odnosi się on jednak wyłącznie do osób przyjętych bez ich zgody do szpitala psychiatrycznego, wobec których podejmuje się czynności lecznicze, w celu usunięcia przyczyn przyjęcia do szpitala wbrew woli. Pan Witold K., jak wskazano powyżej, nie był pacjentem szpitala psychiatrycznego aresztu śledczego, zatem przepis ten nie miał zastosowania w jego przypadku. Z tego względu wątpliwości Rzecznika budziło, czy prawidłowym działaniem było podanie Panu Witoldowi K. w ramach przymusu bezpośredniego leku o przedłużonym działaniu. Ponadto, decyzja o zastosowaniu przymusu bezpośredniego powinna być poprzedzona każdorazowo oceną aktualnego stanu zdrowia i zachowania pacjenta, stąd zastrzeżenia budziła również prawidłowość sformułowania przez lekarza zaleceń „na przyszłość”, o przymusowym podawaniu leku, jeśli skarżący odmówiłby jego przyjęcia. Mając powyższe na uwadze Rzecznik zdecydował o potrzebie zwrócenia się o opinię w sprawie do konsultanta krajowego w dziedzinie psychiatrii, ten zaś podzielił zastrzeżenia RPO co do prawidłowości działań służby zdrowia Aresztu Śledczego w P. Mając powyższe na względzie Rzecznik uznał skargę Pana Witolda K. za zasadną i skierował pismo do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, w którym zwrócił się o podjęcie działań mających na celu zapobieżenie wystąpieniu w przyszłości podobnych naruszeń praw pacjentów więziennej służby zdrowia.

IX.517.1277.2019

Do Rzecznika zwrócił się Pan Dawid M. przebywający w Zakładzie Karnym w W., wskazując, że w kwietniu i maju 2019 r. wystąpiły opóźnienia w realizacji zakupów (wypiski) w kantynie. Ponadto, Skarżący otrzymał tylko połowę zamówionych produktów. Zgodnie z przepisem art. 113a § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, skazany ma prawo co najmniej trzy razy w miesiącu dokonywać zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz innych artykułów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym, za środki pieniężne pozostające do jego dyspozycji w depozycie. Z wyjaśnień udzielonych przez Zastępcę Dyrektora Okręgowego

Służby Więziennej w W. wynikało, że w kwietniu 2019 r. pierwsza wypiska realizowana była w terminie 3-12 kwietnia, drugą wypiskę zrealizowano w terminie 15-25 kwietnia, zaś trzecią - w terminie 29 kwietnia – 9 maja 2019 r. Natomiast w maju 2019 r. pierwsza wypiska realizowana była w terminie 8-17 maja, druga - w terminie 20-28 maja, a trzecia - w terminie 29 maja – 6 czerwca 2019 r. Pan Dawid M. zrealizował zakupy w kwietniu 2019 r. dwukrotnie. Trzecia wypiska została zrealizowana z opóźnieniem - w dniu 6 maja 2019 r. W maju 2019 r. osadzony zrealizował zakupy tylko jeden raz. W drugim terminie zrezygnował z zakupów. Trzecia wypiska została zrealizowana w dniu 3 czerwca 2019 r., a więc ponownie z opóźnieniem. Jak wynika z wyjaśnień, opóźnienia w realizacji wypiski wynikały ze zmiany formy robienia zakupów w kantynie. Od 1 kwietnia 2019 r. zakupy w Zakładzie Karnym w W. realizowane są w formie paczki - osadzony nie ma możliwości robienia zakupów bezpośrednio w kantynie. Na początku funkcjonowania takiej formy zakupów, w sporadycznych sytuacjach, mogło dochodzić do opóźnień w realizacji zakupów. Wynikało to z faktu, że zarówno pracownicy kantyny, jak i funkcjonariusze Służby Więziennej oraz osadzeni musieli dostosować się do nowych warunków robienia zakupów. Zapewniono, że od tego czasu usprawniono funkcjonowanie kantyny i tego typu sytuacje nie mają już miejsca. Ustalono ponadto, że produkty w kantynie są na bieżąco uzupełniane, a w przypadku jakichkolwiek braków osadzony może wpisać w zamówieniu produkt zastępczy, który będzie odpowiednikiem braku produktu wybranego w pierwszej kolejności. Rzecznik uznał skargę za zasadną w części dotyczącej opóźnień w realizacji wypiski. Wobec zapewnień, że był to problem przejściowy, wynikający z nowej formy realizacji zakupów w kantynie, odstąpiono od podejmowania dalszych działań w tej sprawie.

IX.517.2476.2019

Do Rzecznika zwrócił się Pan Paweł R. kwestionując m.in. warunki kąpielni w łaźni podczas odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w W. O zbadanie zasadności zarzutu Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. Dyrektor potwierdził, że w łaźni, z której korzystał osadzony, brak było przegród pomiędzy stanowiskami prysznicowymi. Jednocześnie poinformował o trwających pracach projektowych nad rozdzieleniem stanowisk prysznicowych w łaźniach w tej jednostce penitencjarnej. Według informacji udostępnionych przez jednostkę, wydzielenie stanowisk prysznicowych nie jest możliwe bez zmian w zakresie układu wentylacyjnego, przebiegu instalacji i lokalizacji wylewek prysznicowych, zapewnienia możliwości obserwacji zachowania osadzonych w czasie kąpieli po montażu przegród. Wskazano również, że w ramach

planowanego na rok 2020 remontu budynku penitencjarnego (a w nim pawilonów E i F), łaźnie w tych obiektach zostaną dostosowane do obowiązujących przepisów. Biorąc pod uwagę powyższe wyjaśnienia, a także obowiązujący wówczas stan prawny, Rzecznik uznał skargę za zasadną. Zdaniem Rzecznika, kąpiel osadzonych powinna odbywać się w warunkach zapewniających każdemu osadzonemu minimum intymności, odpowiadających pod tym względem ogólnie przyjętym w społeczeństwie standardom. Realizacją tych założeń jest zapewnienie podczas kąpieli każdemu osadzonemu wyodrębnionego - za pomocą ścianek działowych lub innego rodzaju osłon - stanowiska prysznicowego. W związku z zapowiedzią prac remontowych w Zakładzie Karnym w W., polegających m.in. na wyodrębnieniu stanowisk prysznicowych w łaźniach, Rzecznik odstąpił od podejmowania dalszych czynności w tej sprawie.

IX.517.468.2020

Do Rzecznika zwrócił się Pan Kamil P. wskazując, że w Zakładzie Karnym w C. nie ma zapewnionego dostępu do ciepłej wody w celi mieszkalnej, pomimo przystosowanej infrastruktury, a ponadto, nie ma zapewnionych warunków intymności podczas wykonywania czynności związanych z utrzymaniem higieny osobistej, ponieważ jedyna umywalka w 5-osobowej celi mieszkalnej jest usytuowana poza kącikiem sanitarnym. Codzienne mycie się w celi, na oczach pozostałych osadzonych, jest dla niego bardzo krępujące. Z wyjaśnień przedstawionych przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w L. wynikało, że dostawy ciepłej wody użytkowej do cel mieszkalnych, realizowane codziennie w godzinach określonych w harmonogramie, rozpoczęto w połowie marca 2020 r., po zakończeniu prac modernizacyjnych węzła cieplnego. Obecnie wszystkie cele mieszkalne w Zakładzie Karnym wyposażone są w instalację wodno-kanalizacyjną. Instalacja wodna zapewnia dostęp do ciepłej i zimnej wody użytkowej. Oznacza to, że wcześniejszym okresie, gdy Pan Kamil P. skierował pismo do Rzecznika, osadzeni nie mieli zapewnionego dostępu do ciepłej wody użytkowej w celi, mimo istniejącej infrastruktury. Ustalono również, że pawilon mieszkalny, w którym przebywał Pan Kamil P., jest obiektem o przestarzałej infrastrukturze instalacyjno-technicznej kącików sanitarnych. W celi mieszkalnej, w której był zakwaterowany w okresie od dnia 11 lutego 2020 r. do dnia 16 marca 2020 r., umywalka umiejscowiona jest poza kącikiem sanitarnym. W ocenie Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w L., umiejscowienie umywalki poza kącikiem sanitarnym w żaden sposób nie utrudnia osadzonym przeprowadzenia podstawowych czynności higienicznych, natomiast w celu utrzymania higieny osobistej całego ciała, osadzony ma zapewnioną kąpiel w łaźni, dwa razy w tygodniu. Tymczasem

Rzecznik od lat stoi na stanowisku, że w jednostkach penitencjarnych, w których w pawilonach mieszkalnych zamontowana jest instalacja doprowadzająca do cel ciepłą wodę, należy umożliwić korzystanie z niej osadzonym, przy czym może być ono ograniczone (np. korzystanie przez określony czas w godzinach wydawania posiłków oraz wieczorem przed przygotowaniem się do snu). W ocenie Rzecznika usytuowanie umywalki w celi mieszkalnej poza zabudowanym kącikiem sanitarnym, narusza przepis § 29 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz odpowiednio przepis § 34 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania, które stanowią, że niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie. Powszechnie uznaje się, że do niezbędnych urządzeń sanitarnych należy również umywalka, zatem i ona powinna być w taki sposób usytuowana. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w L. o podjęcie stosownych działań, aby umywalki w celach mieszkalnych w Zakładzie Karnym w C. usytuować w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie. Z uwagi na przekazane informacje o zapewnieniu osadzonym w Zakładzie Karnym w C. dostępu do ciepłej wody użytkowej w celach mieszkalnych, Rzecznik odstąpił od podejmowania dalszych czynności w sprawie.

BIURO PEŁNOMOCNIKA TERENOWEGO WE WROCŁAWIU

BPW.514.4.2021

Do Rzecznika zwróciła się w imieniu własnym oraz dwóch synów Pani Natalia K. z prośbą o interwencję w związku z przedłużającym się postępowaniem w przedmiocie zezwolenia na pobyt oraz pracę. Podkreśliła, że wniosek o kartę pobytu złożyła już ponad rok temu, a przedłużające się postępowanie powoduje między innymi brak możliwości uzyskania świadczenia wychowawczego 500+. Rzecznik zwrócił się do Urzędu Wojewódzkiego z prośbą o przedstawienie informacji o stanie sprawy i złożenie stosownych wyjaśnień. Po około dwóch tygodniach od interwencji Rzecznika, wydano decyzje, którymi wyrażono zgodę na pobyt czasowy zarówno dla Pani Natalii K., jak i jej synów.

BPW.7003.1.2021

Do Rzecznika wpłynął wniosek Pana Zbigniewa Ch. z prośbą o interwencję w sprawie dotyczącej wniosku o rekompensatę z tytułu pozostawienia przez

spadkodawczynię nieruchomości poza obecnymi granicami RP dla niego i pozostałych uczestników postępowania. Z dokumentów, które Wnioskodawca przesłał do Rzecznika wynika, że w sierpniu 2020 r. została przez Wojewodę M. wydana decyzja, w której potwierdzono prawo do rekompensaty. Jak podał Skarżący, jednocześnie poinformowano pełnomocnika stron o konieczności podania numerów kont bankowych, na które urząd miał przesłać przyznane środki tytułem rekompensaty. Reprezentująca strony adwokatka (posiadająca stosowne pełnomocnictwa), przekazała do urzędu numery kont bankowych. Jak podał Skarżący, po jakimś czasie zażądano jednak od nich pisemnego potwierdzenia numerów kont. Dwie osoby wysłały listownie potwierdzenia, trzecia osoba przebywa poza granicami Polski i jeszcze tego nie uczyniła. Wnioskodawca stwierdził, że podczas rozmowy telefonicznej z urzędniczką uzyskał informację, że środki nie będą wypłacone dopóki wszystkie osoby zainteresowane nie prześlą do urzędu potwierdzenia zgodności podanych numerów kont przez adwokata. W wyniku interwencji Rzecznika przedstawiciele Urzędu Wojewódzkiego poinformowali, że w przedmiotowym postępowaniu pełnomocniczka stron wskazała numery rachunków bankowych, na które należy przelać należne kwoty rekompensat na rzecz wnioskodawców. W przypadku pierwszych dwóch osób pełnomocnik nie wskazała do kogo należą rachunki, natomiast w przypadku świadczenia dla Pani G. K. zaznaczyła, że przelewu należy dokonać na jej własny numer rachunku bankowego. Urząd podkreślił, że prawo do rekompensaty, określone w ustawie o realizacji prawa do rekompensaty, jest uprawnieniem przyznanym przez ustawodawcę właścicielowi pozostawionych nieruchomości lub jego spadkobiercom na mocy szczególnego przepisu prawa i nie podlega przeniesieniu na osoby trzecie na mocy umów cywilnoprawnych. Wyjaśnienia dotyczące konieczności potwierdzenia numerów rachunków bankowych podanych przez pełnomocniczkę stron nie budziły wątpliwości Rzecznika, biorąc jednak pod uwagę socjalny, osobisty charakter przyznanых rekompensat dla każdego ze spadkobierców, Rzecznik wskazał, iż nie ma prawnych przeszkód do dokonania wypłat tym spadkobiercom (stronom), którzy potwierdzili swój numer konta. Skoro bowiem rekompensaty nie są świadczeniem o charakterze odszkodowania cywilnoprawnego, a świadczeniem o charakterze socjalnym „związanym tylko z osobą uprawnionego”, to uznać można ich niezależny od siebie charakter. Tym samym, dla każdego ze spadkobierców wypłata rekompensaty aktualizuje się (oczywiście po uzyskaniu ostatecznego charakteru decyzji administracyjnej, co w niniejszej sprawie niewątpliwie nastąpiło) niezależnie od siebie. W wyniku interwencji Rzecznika, przedstawiciele Urzędu Wojewódzkiego poinformowali, że dane osób

uprawnionych zostały ujawnione w wojewódzkim rejestrze osób uprawnionych do rekompensaty i przekazane do MSWiA celem weryfikacji i wpisu do rejestru centralnego, co będzie skutkowało wypłatą przyznanych decyzją środków.

BPW.511.90.2018

Pani Zofia B., seniorka z orzeczeniem o niepełnosprawności, w skardze do Rzecznika skarżyła się na przewlekłość postępowania w Sądzie Okręgowym w W. Ustalono, że powództwo wzajemne, zgłoszone przed Sądem Rejonowym w W. obejmowało roszczenia niemajątkowe, dla rozpoznania których właściwy jest sąd okręgowy. Niestety Sąd Rejonowy procedował w sprawie tych żądań, co spowodowało nieważność postępowania. W wyniku apelacji Pani Zofii B. Sąd Okręgowy, II Wydział Odwoławczy uchylił wyrok Sądu I instancji i skierował sprawę do ponownego rozpatrzenia, z tym że w zakresie roszczeń niemajątkowych orzekł o przekazaniu sprawy do rozpoznania właściwemu sądowi – Sądowi Okręgowemu. Wyrok zapadł w lutym 2017 r. Niestety, przekazanie sprawy do właściwego wydziału sądu okręgowego nie nastąpiło po tym wyroku. W dniu 1 lutego 2019 r. Rzecznik zwrócił się do Sądu Okręgowego o udzielenie informacji o stanie sprawy. Wskutek pisma Rzecznika w dniu 14 lutego 2019 r. nadano sprawie bieg nadając jej sygnaturę w XII Wydziale Cywilnym Sądu Okręgowego w W. Nie ma wątpliwości, że dwuletni okres przekazywania sprawy pomiędzy wydziałami tego samego sądu stanowi o naruszeniu prawa strony do rozpoznania jej sprawy bez zbędnej zwłoki, tym samym skargę Pani Zofii B. Rzecznik uznał za zasadną, informując o tym Prezesa Sądu Okręgowego w W. Prezes Sądu Okręgowego poinformował, że zwrócił uwagę Przewodniczącej Wydziału II Cywilnego Odwoławczego na obowiązek niezwłocznego wyłączenia sprawy w zakresie przekazanym, które (o ile sędzia referent nie zarządzi inaczej) powinno polegać na sporządzeniu kopii akt. Prezes zapewnił także, że powyższe zasady są obecnie przestrzegane, co przyczyniło się do wyeliminowania sytuacji, która miała miejsce w sprawie Pani Zofii B.

BPW.7217.4.2021

Do Rzecznika wpłynął wniosek od mężczyzny, który poprosił o pomoc w uzyskaniu mieszkania z zasobu gminnego. Wnioskodawca poinformował, że jest członkiem wspólnoty samorządowej w N. S., lecz od pewnego czasu jest osobą w kryzysie bezdomności i pomieszkuje u znajomego. Jest również trzeźwym alkoholikiem uczęszczającym na mitingi. W swoim piśmie podał, że napisał prośbę o przydział lokalu do Urzędu Miasta w N. S., ale dostał odpowiedź negatywną uzasadnioną brakiem pracy. Wnioskodawca

utrzymuje, że obecnie podjął pracę na okres próbny 3 miesięcy. Rzecznik zwrócił się do organu z prośbą o wyjaśnienia. W odpowiedzi Wydział Gospodarki Nieruchomościami poinformował, że Wnioskodawca w dniu 17 czerwca 2021 r. uzupełnił wniosek o przydział mieszkania, który będzie rozpatrywany na kolejnym posiedzeniu Społecznej Komisji Mieszkaniowej, tj. we wrześniu 2021 r. Następnie we wrześniu 2021 r. Wydział Gospodarki Nieruchomościami w N.S. poinformował, iż 15 września 2021 r. odbyło się posiedzenie Społecznej Komisji Mieszkaniowej, która zaopiniowała wniosek pozytywnie i Wnioskodawca został umieszczony na liście osób oczekujących na przydział mieszkania w I kwartale 2022 r.

BPW.7064.12.2021

Do Rzecznika wpłynął wniosek Pani Justyny P. w sprawie dotyczącej odmowy przyznania jej świadczenia pielęgnacyjnego w związku z opieką sprawowaną nad mężem, który jest osobą z niepełnosprawnością, niezdolną do samodzielnej egzystencji. Zainteresowana podkreśliła, że jest jedyną osobą, która może zajmować się mężem, ponieważ nie ma on ani rodziców, ani rodzeństwa. Mąż wymaga całodobowej opieki i wsparcia w codziennym życiu. Wnioskodawczyni poinformowała, że od pierwszej odmownej decyzji wniosła odwołanie, które SKO uwzględniło przekazując sprawę do ponownego rozpatrzenia. Mając na uwadze orzecznictwo sądów administracyjnych Rzecznik zwrócił się do ośrodka pomocy społecznej z prośbą o poinformowanie o stanie prowadzonego postępowania sygnalizując w ten sposób zainteresowanie sprawą. W odpowiedzi poinformowano, że Organ przeprowadza postępowanie wyjaśniające, czy mąż wnioskodawczyni wymaga nieprzerwanej całodobowej opieki, która wymusza na wnioskodawczyni całkowitą rezygnację z zatrudnienia i w jakim stopniu niepełnosprawność Pana I. P. ogranicza jego funkcjonowanie. Po kolejnym piśmie Rzecznika organ powiadomił, że wydał korzystną dla Zainteresowanej decyzję.

BPW.7217.17.2021

Do Rzecznika wpłynął mail, z którego można było wywnioskować, że napisała go osoba dość nieporadna, samotnie wychowująca dziecko w wynajmowanym pokoju. Po potwierdzeniu tożsamości wnioskodawcy, Rzecznik zwrócił się do Kierownika GOPS w P. z prośbą o rozeznanie się w sytuacji rodziny. Z otrzymanej odpowiedzi wynikało, że Wnioskodawca, Pan Adrian S. przeprowadził się do innej miejscowości. W związku z napływającymi ze środowiska niepokojącymi informacjami dotyczącymi rodziny, pracownicy socjalni kilkakrotnie próbowali nawiązać z nim kontakt w miejscu zamieszkania. Ustalono również, że rodzina objęta jest dozorem

kuratora rodzinnego i że współpracuje z asystentem rodziny z MOPS w M. Z uwagi na zmianę miejsca zamieszkania przez Interesanta wraz z synem do miejscowości znajdującej się na obszarze własności innego ośrodka pomocy społecznej ponowiono wystąpienie z prośbą o podjęcie działań w ramach kompetencji Ośrodka Pomocy Społecznej i udzielenie Zainteresowanemu możliwej pomocy, np. w sporządzeniu wniosku o lokal komunalny (lub socjalny), o ile dysponuje wolnymi lokalami komunalnymi. W odpowiedzi kierownik GOPS poinformował, że pracownicy Ośrodka w asyście kierownika odwiedzili rodzinę S. Ustalono, że zamieszkują w mieszkaniu udostępnionym przez osobę fizyczną, bez umowy najmu. Uzyskiwany przez rodzinę dochód (złożony z licznych świadczeń otrzymywanych na dziecko) nie kwalifikuje ww. rodziny do pomocy finansowej zgodnie z art. 8 ust. 1. ustawy o pomocy społecznej, jednak rodzina została objęta pomocą w formie wsparcia asystenta rodziny.

BIURO PEŁNOMOCNIKA TERENOWEGO W GDAŃSKU

BPG.7061.1.2021

Do Rzecznika wpłynął wniosek mieszkańca T. o zbadanie zgodności z prawem przepisu uchwały Rady Miejskiej z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie określenia uprawnień pasażerów do bezpłatnych lub ulgowych przejazdów zbiorową komunikacją masową w T., uprawnień pasażerów do bezpłatnych przejazdów lokalnym transportem zbiorowym oraz zasad ich przyznawania. Wnioskodawca wskazuje, że zgodnie z przepisem ww. uchwały Rady Miejskiej w T. do bezpłatnych przejazdów uprawnieni są honorowi dawcy krwi, którzy oddali co najmniej 18 litrów krwi. Wymagany dokumentem poświadczającym uprawnienia jest legitymacja „Zasłużonego Honorowego Dawcy Krwi PCK I stopnia” oraz zaświadczenie o oddaniu co najmniej 18 litrów krwi. Wnioskodawca podniósł, iż przywołana regulacja narusza zasadę równości wobec prawa, gdyż pozbawia możliwości korzystania z rzeczonyj ulgi przez kobiety będące również „Zasłużonymi Honorowymi Dawcami Krwi PCK I stopnia”, które, z racji płci, uzyskały prawo do powyższego tytułu po oddaniu co najmniej 15 litrów krwi lub odpowiadającą tej objętości ilość jej składników (art. 6 pkt 5 ustawy o publicznej służbie krwi). Rzecznik zwrócił się do Prezydenta Miasta T. o wyjaśnienie przyczyn zróżnicowania sytuacji prawnej mężczyzn i kobiet będących „zasłużonymi honorowymi dawcami krwi PCK I stopnia” w zakresie uprawnienia do korzystania z bezpłatnych przejazdów publicznymi środkami komunikacji miejskiej w T. Prezydent Miasta T. poinformował, iż na najbliższej sesji Rady Miejskiej w T. (w dniu 28 października 2021 r.) Rada będzie procedowała projekt uchwały zmieniającej uchwałę w sprawie

określenia uprawnień pasażerów do bezpłatnych lub ulgowych przejazdów zbiorczą komunikacją masową w T. Z ustaleń Rzecznika wynika, iż Uchwała Rady Miejskiej w T. z dnia 28 października 2021 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia uprawnień pasażerów do bezpłatnych lub ulgowych przejazdów zbiorową komunikacją masową w T. wprowadziła postulowane zmiany.

BPG.511.48.2021

Do Rzecznika zwrócił się uczeń Zespołu Szkół Łączności, Pan Michał Cz., który został ukarany mandatem w pociągu, mimo iż okazał kontrolerowi bilet kupiony za pośrednictwem platformy internetowej KOLEO. Jak wyjaśnił, kupując bilet o godz. 12.48 wybrał najwcześniejszą możliwą opcję podróży i po kilku minutach od zakupu rozpoczął podróż nie zwróciwszy uwagi, iż ważność biletu rozpoczyna się o godz. 13.00. Ponieważ kontrola odbyła się przed godz. 13.00 uczeń został obciążony opłatą karną w wysokości 60 zł i zmuszony do zakupu kolejnego biletu. Reklamacja złożona przez Pana Michała Cz. do PKP SKM nie została uwzględniona. Rzecznik zwrócił się do Prezesa Zarządu PKP SKM wskazując na niejasne zasady określania ważności biletu (zakup z najwcześniejszą możliwą opcją podróży) oraz brak zamiaru narażenia PKP SKM na straty finansowe, gdyż uczeń zakupił przecież bilet we właściwej taryfie na określoną trasę. W odpowiedzi na pismo Rzecznika poinformowano, iż po ponownym przeanalizowaniu argumentów podróżnego postanowiono uwzględnić jego reklamację i zwrócić poniesione koszty mandatu.

BPG.7006.5.2021

Do Rzecznika zwrócił się Pan Maciej M., mieszkaniec G., skarżąc się, że w zamieszkiwanym przez niego rejonie nie ma kanalizacji sanitarnej ani deszczowej, co powoduje nie tylko obniżony standard życia mieszkańców tej części G. w porównaniu do innych dzielnic miasta, ale również zagraża to ich życiu i zdrowiu poprzez brak możliwości dojazdu służb ratunkowych w przypadku silnych opadów deszczu. Tymczasem Gmina Miasta G. pomimo obietnic, nie przystępuje do budowy tej infrastruktury. Rzecznik zwrócił się do Prezydenta Miasta G. o wyjaśnienie przyczyn istniejącej sytuacji i poinformowanie o planowanym terminie rozpoczęcia inwestycji. W odpowiedzi Prezydent Miasta G. wyjaśnił, iż wydłużony okres projektowania inwestycji wynikał przede wszystkim z dużej ilości planowanych i realizowanych inwestycji na tym obszarze, co wymuszało zmiany w projekcie i konieczność dodatkowych uzgodnień, m.in. z właścicielami prywatnymi, instytucjami publicznymi i deweloperami. Termin realizacji przedmiotowej inwestycji został wyznaczony na III/IV kwartał 2021 r.

Natomiast zakończenie robót budowlanych i przekazanie wybudowanej kanalizacji sanitarnej i deszczowej do eksploatacji przewidywane jest na III/IV kwartał 2022 r.

BIURO PEŁNOMOCNIKA TERENOWEGO W KATOWICACH

BPK.517.11.2021

Do Rzecznika zwrócił się Pan Damian F. W treści wniosku wskazał m.in. że w trakcie przebywania przez niego na kwarantannie wprowadzono wobec niego zakaz wysyłania korespondencji. Dyrektor Okręgowy SW w K., do którego zwrócono się o zbadanie sprawy, uznał skargę za uzasadnioną w powyższym zakresie. Za zbyt daleko idącą uznał decyzję o wprowadzeniu zakazu wysyłania przez Osadzonego w trakcie trwania kwarantanny korespondencji. W związku z tym wystąpił do Dyrektora Zakładu Karnego w R. z pismem o podjęcie odpowiednich prac organizacyjnych mających na celu niedopuszczenie do wystąpienia tego typu sytuacji w przyszłości.

BPK.517.161.2021

Ze skargą do Rzecznika zwrócił się Pan Michał G., przebywający w Areszcie Śledczym w G., który żalił się m.in. na niemożność nieskrępowanego użytkowania urządzeń sanitarnych w celi mieszkalnej z uwagi na umieszczenie umywalki poza obrębem kącika sanitarnego. Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do Dyrektora jednostki penitencjarnej z prośbą o udzielenie wyjaśnień. Zastępca Dyrektora wskazał, że w celi mieszkalnej, w której przebywał wnioskodawca, umywalka usytuowana jest poza obrębem kącika sanitarnego. W świetle powyższych wyjaśnień Rzecznik uznał zarzut podniesiony przez Pana Michała G. za zasadny. Rzecznik od kilku lat stoi na stanowisku, że umywalki nie powinny znajdować się poza kącikiem sanitarnym. Rzecznik nieustannie dąży do tego, by warunki w miejscach detencji nie odbiegały od standardów przyjętych w społeczeństwie. Codzienne czynności związane z utrzymaniem higieny osobistej winny więc odbywać się w warunkach pozwalających na zapewnienie intymności. Tym samym Rzecznik uznał podniesiony zarzut za zasadny o czym poinformował Zastępcę Dyrektora Aresztu Śledczego w G.